

1 9 3 8

VODNIKOVA

PRATIKA

ČLANOM IN POVERJENIKOM VODNIKOVE DRUŽBE

Za leto 1937. je izdala Vodnikova družba 4 knjige, ki jih prejmejo člani po poverjenikih. Te knjige so:

Vodnikova pratika za leto 1938.
Ivan Podržaj, Strte peruti,
Ivan Potrč, Sin.
Osip Šest, Enaintrideset in eden.

Vsak član prejme knjige pri poverjeniku, pri katerem se je vpisal in plačal članarino din 20.— in za ekspedicijske stroške din 2.— odn. din 1.—. Člani, ki so se vpisali naravnost pri družbi, prejmejo knjige pri njej v Ljubljani, po pošti pa le tedaj, kadar so ji poslali poleg članarine v znesku din 20.— še din 7.— za poštnino in zavojnino.

Hkrati z razdelitvijo knjig se začne vpisovanje za leto 1938. Članarina za leto 1938, znaša za našo državo din 20.—, za inozemstvo din 34.— in za Ameriko 1 dolar.

Vsak član v Jugoslaviji plača svojemu poverjeniku za ekspedicijske stroške din 2.— (ako prejme poverjenik knjige za svoje člane po pošti ali po železnici) odn. din 1.— (ako poverjenik osebno dvigne knjige za člane pri družbi v Ljubljani ali se mu dostavi v Ljubljani na avtobus).

Ta znesek plača vsak član svojemu poverjeniku istočasno s članarino.

Člani se nabirajo z nabiralnimi polami in nabiralnimi knjižicami, ki so priložene vsaki pošiljki knjig. Nabrani denar naj se pošlje po priloženih položnicah z nabiralnimi polami vred sproti Vodnikovi družbi v Ljubljani.

Nabiranje naj se vrši čim hitreje. Zaključiti pa se mora (po družbinih pravilih) konec meseca marca.

Na naročila brez denarja in na prepozno dospela naročila se družba ne bo mogla več ozirati.

Za leto 1938. izda Vodnikova družba zopet štiri knjige in sicer:

Vodnikovo pratiko za leto 1939., dve pripovedni in eno poučno knjigo

V pisarni Vodnikove družbe se dobivajo posamezno naslednje družbine knjige:

Iv. Albrecht, Zarečani. Povest.
Fr. Bevk, Gospodična Irma. Povest.
Fr. Bevk, Hiša v strugi. Povest.
Fr. Bevk, Srebrniki. Povest.
Fr. Bevk, Zerjavi. Povest.
V. Bitenc, Sončne pege. Povest.
V. Bitenc, Zlati čevljički. Mlad. knjiga.
Dr. P. Brežnik, Temna zvezda. Povest.
Dr. P. Brežnik, V senci nebotičnikov.
J. Daneš, Za vozom boginje Talije.
Fr. Govekar, Olga. Povest.
Juš Kozak, Beli mecesen. Povest.
Juš Kozak, Lectov grad. Povest.
Zofka Kvedrova, Vladka in Mitka. Povest.
Dr. I. Lah, Sigmovo maščevanje. Zgodovinska povest.
Dr. I. Lah, V borbi za Jugoslavijo, I. del.
Dr. I. Lah, V borbi za Jugoslavijo, II. del.

Dr. I. Lah, Vodniki in preroki.
Vlad. Levstik, Dejanje. Povest.
Vlad. Levstik, Pravica kladiva. Povest.
Ing. F. Lupša, V džunglah belega slona.
I. Matičič, Moč zemlje. Povest.
I. Matičič, Na mrtvi straži. Povest.
M. Muc, Skozi Sibirijo, I. del.
M. Muc, Skozi Sibirijo, II. del.
D. Ravljen, Pot k mrtvim bataljonom.
D. Ravljen, Tulipan. Povest.
Prof. M. Pupin, Od pastirja do izumitelja, I. in II. del.
F. Roš, Zvesta četa. Povest.
Sl. Savinšek, Zgrešeni cilji. Povest.
Dr. I. Sorli, Petdeset odstotkov. Povest.
Ilka Vaštetova, Vražje dekle. Povest.
Iz tajnosti prirode, Zbirka prirodoslovnih črtic, s slikami. Uredil P. Karlin.

Vsaka broširana knjiga stane din 12.—, v platno vezana din 20.—.

V Ljubljani, meseca oktobra 1937.

VODNIKOVA DRUŽBA
Ljubljana, Knafljeva ulica 5, pritličje

VODNIKOVA PRATIKA

1938

44197

030024157

IZDALA IN ZALOŽILA VODNIKOVA DRUŽBA V LJUBLJANI
NATISNILA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI. PREDSTAVNIK FRANCÈ ŠTRUKELJ

RODOVNIK KRALJEVSKEGA DOMA

Njegovo Vel. kralj Peter II., rojen dne 6. septembra (24. avgusta) 1923. v Beogradu. Prestol je zasedel po tragični smrti Nj. Vel. viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja dne 10. oktobra (27. septembra) 1934.

Njeno Vel. kraljica - mati Marija, rojena dne 9. januarja 1900. (27. decembra 1899.) v Goti, je bila poročena v Beogradu dne 8. junija (26. maja) 1922.

Njeg. Visoč. kraljevič Tomislav, brat Njeg. Vel. kralja, rojen dne 19. (6.) januarja 1928. v Beogradu.

Njeg. Visoč. kraljevič Andrej, brat Njeg. Vel. kralja, rojen dne 28. (15.) junija 1929. na Bledu.

Njegovo Visočanstvo kraljevič Jurij, brat blagopokojnega kralja, rojen dne 8. septembra (26. avgusta) 1887. na Cetinju.

Njeno kralj. Visočanstvo kneginja Jelena, sestra blagopokojnega kralja, rojena dne 5. novembra (23. oktobra) 1884. na Reki. Poročila se je z Njegovim Visočanstvom knezom Ivanom Konstantinovičem dne 3. septembra (21. avgusta) 1911. v Peterhofu.

Njeg. Visoč. knez Arsenije Karagjorgjević, stric blagopokojnega kralja, rojen dne 16. (3.) aprila 1859. v Temišvaru.

Njeg. Visoč. knez - namestnik Pavle, sin kneza Arsenija, bratranec blagopokojnega kralja, rojen dne 27. (14.) aprila 1893. v Petrogradu.

Njeno Visoč. kneginja Olga, hči grškega kneza Nikole, rojena dne 29. (16.) maja 1903. v Tatoju. Poročena je bila dne 22. (9.) oktobra 1923. v Beogradu z Njeg. Visoč. knezom Pavlom.

Njeg. Visoč. knez Aleksander, sin kneza - namestnika Pavla, rojen dne 13. avgusta (31. julija) 1924. v White Lodge (Anglija).

Njeg. Visoč. knez Nikolaj, sin kneza - namestnika Pavla, rojen dne 29. junija (16. maja) 1928. v Beogradu.

Njeno Visoč. kneginja Elizabeta, hči kneza - namestnika Pavla, rojena dne 7. aprila (25. marca) 1936. v Beogradu.

Domnevno vreme leta 1938. po stoletnem koledarju

Leto 1938., ki ga vlada Jupiter, bo vobče bolj vlažno kakor suho, vendar tako, da bo večina sadežev dobro uspela. Pomlad bo v celem mrzla in mokra. Poletje se bo tudi tako pričelo, dokler v sredi ne pridejo nevihte in z njimi vročina, ki traja do konca. Če bo poletje suho in vroče, nastane draginja. Jesen bo vseskozi mokra, zima pa samo začetkoma mrzla in potem do konca mila.

Januar

V splošnem suh, lep, prijeten in ne preveč mrzel.

Februar

Do 11. lep in mil; od 12. do 18. sneg in veter, potem do konca meseca hud mraz.

Marec

Mraz prejšnjega meseca seže tudi v marec, toda zjutraj se odtaja; 8. in 9. dež in sneg; od 10. do 21. mraz; od 22. do 24. dež in sneg, potem mrzlo do 27., nato mračno in deževno do konca.

April

Do 6. lepo, nato nastopi dež s sodro (babjim pšenom) in snegom; rezko, mrzlo, spremenljivo in neprijetno vreme do konca meseca.

Maj

Do 22. lepo, toplo in plodno, včasih vmes nevihta in topel dež; 23. neprijetno; 24. in 25. megleno in tako mrzlo, da pozebejo trte brez listja.

Junij

Do 8. neugodno in mrzlo, potem do 11. lepo toplo, nakar nastopita mrzel dež in veter; zelo vroče do konca meseca, ko se vreme spet spremeni.

Julij

Do 9. mrzlo in neprijetno, nato hladne noči in vroči dnevi; od 12. do konca neplodna suša.

August

Prvi dnevi so topli, potem je neprijetno do 11., nakar nastopi do 30. lepo vreme; 31. vihravo.

September

Neprijetno in dež do 10., nato lepo do 14., potem 8 dni deževno vreme, nato 3 dni lepo, 1 dan dež, potem lepo do konca meseca.

Oktober

Lepo vreme do 8., potem megleno do 13., 14.; 15. zelo lepo; 17. slana; 18. led; od 19. do 21. popoldne lepo in toplo; od 27. do konca megleno, pusto.

November

Do 7. lepo, potem dež do 10.; od 11. do 19. sneg; od 22. do 23. lepo, nato neprijetno do konca.

December

Neprijetno in rezko, dež in sneg do 10.; od 11. do 13. suho in mrzlo; od 14. do 28. ledeno in mrzlo; 29. dež; 30. in 31. lepo.

Navadno leto 1938.

ima 365 dni, se prične s soboto in konča s soboto

Astronomski letni časi

Pomlad se prične dne 21. marca ob 7. uri 43 min.
Poletje se prične dne 22. junija ob 3. uri 4 min.
Jesen se prične dne 23. sept. ob 18. uri 0 min.
Zima se prične dne 22. dec. ob 13. uri 14 min.

Ure se štejejo od 1. do 24., to je od polnoči do polnoči po srednjeevropskem času.

Godovinsko število

Zlato število	1
Epakta ali lunino kazalo	XXIX
Sončni krog	15
Rimsko število	6
Nedeljska črka	B
Značaj leta ali praznično število	27
Nedelj in zapovedanih praznikov	60

Nebesna znamenja

Pomlad		Jesen	
 oven	Υ	 tehtnica	♋
 bik	♈	 škorpion	♏
 dvojčka	♊	 strelec	♐
Poletje		Zima	
 rak	♋	 kozel	♈
 lev	♌	 vodnar	♊
 devica	♍	 ribi	♓

Znaki za mesečne spremene

Mlaj	●	Ščip ali polna luna	☉
Prvi krajec	☾	Zadnji krajec	☽

Znamenja za dni v tednu

Nedelja		Postni dan	
Praznik		Delavnik	

Kvaterni dnevi

9. marec, 8. junij, 21. september, 14. december.

Državni prazniki

Vidovdan 28. junija.
Ciril in Metod 5. julija
Rojstni dan Nj. Vel. kralja Petra II. 6. septembra.
Zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev 1. decembra.

Premakljivi prazniki

Sedemdesetnica 13. febr. Binkošti 5. junija
Pepel. sredo 2. marca Sv. Trojica 12. junija
Velika noč 17. aprila Telovo 16. junija
Križevo 23., 24. in 25. maja Srce Jezusovo 24. junija
Vnebohod 26. maja Prva adv. nedelja 27. nov.

Od božiča do pepelnice srede je 66 dni. Pust traja 54 dni. Po Sv. treh kraljih je 5 nedelj, po binkoštih 24, po Sv. Trojici 23.

Mrki sonca in lune leta 1938.

Sonce mrkne dvakrat, luna dvakrat. V Evropi bo viden samo popolni lunin mrk od 7. na 8. november.

1. Popolni lunin mrk dne 14. maja: pričetek popolnega mrka ob 9. uri 18 min., konec ob 10. uri 9 min. Mrk bo viden na zapadnem Atlantskem oceanu, v Severni in Južni Ameriki, na južnem Lednem morju, v Avstraliji, na Tihem oceanu in v skrajnem severovzhodu Azije.

2. Popolni sončni mrk dne 29. maja: pričetek mrka ob 12. uri 46 min., konec ob 16. uri 53 min. Mrk bo viden na jugovzhodnem delu Tihega oceana, v južnem delu Južne Amerike, na južnem Atlantskem oceanu in v najjužnejših krajih Afrike.

3. Popolni lunin mrk dne 7. in 8. novembra: pričetek popolnega mrka dne 7. nov. ob 22. uri 45 min., konec dne 8. nov. ob 0 uri 8 min. Mrk bo viden v Evropi, v Aziji, v zapadni Avstraliji, v Afriki, na Indijskem in Atlantskem oceanu, na severnem Lednem morju, v Severni Ameriki (razen v njenem severozapadnem delu) in v Južni Ameriki.

4. Delni sončni mrk dne 21. in 22. novembra: pričetek mrka dne 21. nov. ob 22. uri 45 min., konec dne 22. nov. ob 2. uri 59 min. Zatemnjene bodo tri četrtine sončnega premera. Mrk bo viden v severovzhodni Aziji, v severozapadni Severni Ameriki in na severnem delu Tihega oceana.

Vremenski ključ

po zvezdoslovcu J. W. Herschlu

Kadar se spremeni mesec, pomeni:

ob uri	poletj	pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	sneg ob severozapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	mного dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba: Vse leto se razdeli na dva dela: poletje in zimo. Za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa za zimo.

PROSINEC

JANUAR

Zvezda sije na snežene ceste...
Sveti trije kralji, kam pa greste?
Srečo voščit se pri vas ustavimo,
bob, kolače v cekarje pospravimo.

Novo leto

1

1

2

Genovefa

8

3

4

Sv. 3 kralji

6

5

6

Valentin

7

7

8

Pavel, p.

10

9

10

Ernest

12

11

12

Veronika

13

13

14

Hilarij

14

15

16

Anton, p.

17

17

18

Sebastijan

20

19

20

Neža

21

Vincenc

22

Spreob. Pavla

25

Franč. Sal.

29

Peter Nol.

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	S	Novo leto. Obr. Gospodovo
2	N	po N. 1.; Ime Jezus; Makarij
3	P	Genovefa
4	T	Tit; Angela
5	S	Telesfor; Grozdana
6	Č	3 kralji ali razgl. G.; Darinka
7	P	Valentin, šk.; Svetoslav
8	S	Severin, op.; Bogoljub, muč.
9	N	1. po razgl. G.; Julijan, muč.
10	P	Pavel, pušč.
11	T	Higin, p. m.; Božidar, op.
12	S	Ernest, šk.; Blagoje
13	Č	Veronika, d.; Zorislava; Juta
14	P	Hilarij, c. uč.; Neda
15	S	Mavrij, op.; Pavel, pušč.
16	N	2. po razgl. G.; Marcel, p.
17	P	Anton, pušč.
18	T	Sv. Petra stol; Priska, d. m.
19	S	Kanut, kr.; Hranimir
20	Č	Fabijan in Sebastijan, m.
21	P	Neža (Janja), d. m.
22	S	Vincenc, m. (Vinko)
23	N	3. po razgl. G.; Alfonz, šk.
24	P	Timotej, šk.
25	T	Spreobrnjenje Pavla; Tatjana
26	S	Polikarp, šk.; Vsevlad
27	Č	Janez Zlatousti; Slavoja
28	P	Egidij; Julijan, šk.
29	S	Frančišek Saleški, cerkv. uč.
30	N	4. po razgl. G.; Martina, d. m.
31	P	Peter Nolaški, sp.

Beleške

Dan je dolg od 8^h 25' do 9^h 26'.

Dan zraste za 1^h 1'.

Sonce stopi v znamenje vodnarja dne 20. ob 17^h 59'.

☺ Mlaj dne 1. ob 19^h 58'.

☾ Prvi krajec dne 9. ob 15^h 13'.

☼ Ščip dne 16. ob 6^h 53'.

☾ Zadnji krajec dne 23. ob 9^h 9'.

☺ Mlaj dne 31. ob 14^h 35'

SVEČAN

FEBRUAR

Ples in smeh, šegávi dirindaj...
Krepke roke, ljubezniv smehlaj...
Kaj od srca se do srca spleta,
očka, mamca zvedeti ne smeta.

Ignacij

1

Svečnica

2

Blaž

3

Agata

5

Apolonija

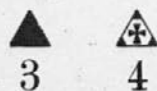
9

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Katarina

13

Valentin

14

Julijana

16

Simeon

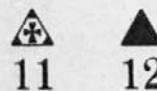

18

Konrad

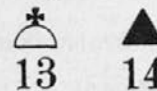
19

11

12

13

14

15

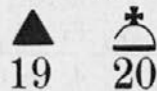
16

17

18

19

20

Aleksander

Maksimilijan

Stol sv. Petra

Matija

Roman

20

21

22

24

28

21

22

23

24

25

26

27

28

Beleške

1	T	Ignacij (Igo); Budimil
2	S	Svečnica ; Dobrošin
3	Č	Blaž, šk.; Oskar
4	P	Andrej, šk.; Daroslav
5	S	Agata, d. muč.; Albuin
6	N	5. po razgl. G. ; Doroteja
7	P	Romuald, op.
8	T	Janez Matajski; Zvezdodrag
9	S	Apolonija, d. muč.
10	Č	Sholastika, dev.
11	P	Deziderij; Adolf, šk.
12	S	Evlalija; Zvonimir
13	N	1. predpostna ; Katarina, dev.
14	P	Valentin (Zdravko)
15	T	Favstin; Ljuboslava
16	S	Julijana, d. muč.; Agaton, p.
17	Č	Kristijan, m.; Konstancija
18	P	Simeon, šk. m.; Dobrana
19	S	Konrad, pušč.; Julijan, muč.
20	N	2. predpost. ; Aleksander (Saša)
21	P	Eleonora; Feliks
22	T	Stol sv. Petra v A.; Marjeta K.
23	S	Peter Damj., šk.; Romana
24	Č	Matija, ap.; Bogdan
25	P	Valburga, dev.
26	S	Aleksander
27	N	3. predpostna ; Viktor
28	P	Roman, op.

Dan je dolg od 9^h 29' do 10^h 57'.Dan zraste za 1^h 28'.Sonce stopi v znamenje rib dne 19. ob 8^h 20'.Prvi krajec dne 8. ob 1^h 32'.Ščip dne 14. ob 18^h 14'.Zadnji krajec dne 22. ob 5^h 24'.

SUŠEC

MAREC

Vedi, sinček, za bodoča leta:
zemlja skrbna je in dobra mati;
kar ji daš, stotero ti povrne —
ali treba je težko dajati.

Pust

Kunigunda

Evzebij

Janez od Boga

40 mučencev

1

3

6

8

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Gregor

Matilda

Jedert

Edvard

Jožef

12

14

17

18

19

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Benedikt

Mar. oznanjenje Rupert, šk.

Janez Kap.

Benjamin

21

25

27

28

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	T	Pust; Albin (Belko), šk.
2	S	Pepelnica; Simplicij, p.; Milena
3	Č	Kunigunda, ces.; Ticijan, šk.
4	P	Kazimir, spoz.
5	S	Janez Jožef od križa; Danica

Beleške

6	N	1. postna; Evzebij; Friderik
7	P	Tomaž Akvinski, c. uč.
8	T	Janez od Boga, sp.; Bodin
9	S	Frančiška Rim.; Danimir
10	Č	40 mučenikov; Viktor, m.
11	P	Heraklij; Sofronij, šk.
12	S	Gregor I., p.; Božana

13	N	2. postna; Rozina, vd.
14	P	Matilda; Desimir
15	T	Klemen; Ludovika Mar.
16	S	Hilarij, m.; Ljubislava
17	Č	Jedert (Jerica), dev.; Patricij
18	P	Edvard; Ciril, c. uč.
19	S	Jožef. ženin M. D.

20	N	3. postna; Aleksandra, muč.
21	P	Benedikt, op.
22	T	Katarina; Oktavian
23	S	Jožef Or.; Oton
24	Č	Gabrijel, nadang.
25	P	Marijino oznanjenje
26	S	Emanuel, muč.

27	N	4. postna; Rupert, šk.
28	P	Janez Kapistran
29	T	Ciril, muč.
30	S	Janez Kl.; Kvirin, m.; Radivoj
31	Č	Benjamin, m.; Modest, šk.

Dan je dolg od 11^h 1' do 12^h 46'.
Dan zraste za 1^h 45'.
Sonce stopi v znamenje ovna dne 21. ob
7^h 43'.

Začetek pomladi

Mlaj dne 2. ob 6^h 40'.

Prvi krajec dne 9. ob 9^h 35'.

Ščip dne 16 ob 6^h 15'.

Zadnji krajec dne 24. ob 2^h 6'.

Mlaj dne 31. ob 19^h 52'.

MALI TRAVEN

APRIL

V prožnem loku se vihti desnica:
»Daj nam, oče, naš vsakdanji kruh;
v bajti čaka nanj otrok kopica
in spet nova pride k nam sestrica.«

Hugon

1

1

2

Rihard

3

3

4

Vincencij Fer.

5

5

6

Viljem, op.

6

7

8

Albert

8

9

10

Viktor

12

11

12

Justin

14

13

14

Helena

15

15

16

Velika noč

17

17

18

Ema

19

19

20

Simeon

21

Adalbert

23

Jurij

24

Marko

25

Peregrin

27

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1	P	Hugon, šk.
2	S	Frančišek Pavl.; Gojmir
3	N	Tiha ned.; Rihard, šk.
4	P	Izidor, šk.
5	T	Vincencij F.; Irena
6	Š	Viljem, op.; Sikst, op.
7	Č	Herman Jožef, spozn.; Helena
8	P	Albert, škof, muč.
9	S	Marija Kleofova

10	N	Cvetna ned.; Ezekijel, pr.
11	P	Lev. I., p.; Rada
12	T	Julij I.; Viktor
13	S	Ida, d.; Milutina
14	Č	Vel. petek; Justin, m.
15	P	Vel. četrtek; Helena, kr.;
16	S	Vel. sobota; Benedikt; Turibij

17	N	Velika noč; Rudolf, m.
18	P	Vel. poned.; Apolonij, m.
19	T	Ema, vd.; Lev IX., p.
20	S	Sulpicij; Neža Mont.
21	Č	Simeon, šk.; Anzelm, c. uč.
22	P	Soter in Kajetan
23	S	Adalbert (Vojteh), šk.

24	N	Bela nedelja; Jurij, m.; Igor
25	P	Marko, ev.; Tugomir
26	T	Klet in Marcellin
27	S	Peregrin, sp.; Cita, dev.
28	Č	Pavel od kr.; Vital, m.
29	P	Robert, op.; Peter, m.
30	S	Katarina Sienska, d.; Samorad

Beleške

Dan je dolg od 12^h 49' do 14^h 27'.

Dan zraste za 1^h 38'.

Sonce stopi v znamenje bika dne 20. ob 19^h 15'.

☾ Prvi krajec dne 7. ob 16^h 9'.

♁ Ščip dne 14. ob 19^h 21'.

☾ Zadnji krajec dne 22. ob 21^h 14'.

☺ Mlaj dne 30. ob 6^h 28'.

VELIKI TRAVEN

MAJ

Spominčice že sanjajo kraj brega,
pesem slavca se v večer preliva,
vsa skrivnostna, sladka, zapeljiva ...
če ni še slajša — fantova prisega.

Filip in Jakob

Najdenje sv. križa

Florijan

Stanislav

Gregorij N.

1

3

4

7

9

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Antonin

Servacij

Izidor

Janez Nep.

Pashal

10

13

15

16

17

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Julija

22

Urban

25

Vnebohod

26

Magdalena

29

Angela

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

- 1 N 2. povel.; Filip in Jakob ml., ap.
 2 P Atanazij, šk.; Živana
 3 T Najdenje sv. križa; Helena
 4 S Florijan (Cvetko)
 5 Č Irenej, šk.; Pij V., p.
 6 P Gregorij Nicianški
 7 S Stanislav, šk. m.

Beleške

- 8 N 3. povel.; Prik. nadang. Mihaela
 9 P Gregorij Nicianški
 10 T Antonin, šk.; Izidor
 11 S Frančišek Hier.; Mamert, šk.
 12 Č Pankracij, m.
 13 P Servacij, šk.
 14 S Bonifacij, m.

- 15 N 4. povel.; Zofija; Izidor, kmet
 16 P Janez Nep.
 17 T Pashal, sp.
 18 S Erik, kr.; Venancij
 19 Č Celestin, pr.; Ivo, sp.
 20 P Bernardin, sp.
 21 S Feliks Kant., sp.

- 22 N 5. povel.; Emil (Milan); Julija
 23 P Deziderij, šk.
 24 T Mar. Dev., pom. kristj.
 25 S Urban I., p.
 26 Č Vnebohod; Filip Nerij
 27 P Janez I., p.
 28 S Avguštin, šk.; Viljem, op.

- 29 N 6. povel.; Marija Magdalena, d.
 30 P Ferdinand, kr.
 31 T Angela, d.

Dan je dolg od 14^h 30' do 15^h 45'.
 Dan zraste za 1^h 15'.
 Sonce stopi v znamenje dvojčkov dne 21.
 ob 18^h 51'.

☾ Prvi krajec dne 6. ob 22^h 24'.

☉ Ščip dne 14. ob 9^h 39'.

☾ Zadnji krajec dne 22. ob 13^h 36'.

☼ Mlaj dne 29. ob 15^h 0'.

ROŽNIK

JUNIJ

Kam pa s panji v mlado zarjo, mož?
Ej, s čebelami na letovanje,
treba pašo bo dobiti zanje.
Dal obilne jim, svetnik Ambrož!

Klotilda

3

1

2

Binkošti

5

3

4

Norbert

6

5

6

Medard Primož in Felicijan

8

7

8

9

9

10

Anton Pad.

13

11

12

Bazilij

14

13

14

Vid

15

15

16

Gervazij in Protazij

19

17

18

Alozij

21

19

20

Ahac

22

Janez Krstnik

24

Ladislav

27

Vidov dan

1389

28

Peter in Pavel

29

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1	S	Fortunat; Radovan; Kuno
2	Č	Marcelin, m.; Erazem, šk. m.
3	P	Klotilda, kr.
4	S	Frančišek Kar.; Kvirin, šk. m.

5	N	Binkošti (Duhovo); Bonifacij
6	P	Binkoš. poned.; Norbert, šk.
7	T	Robert, op.; Lukrecija
8	S	Medard, šk.
9	Č	Primož in Felicijan, m.
10	P	Marjeta, kr.; Bogomil, šk.
11	S	Barnaba, ap.

12	N	1. pobink.; Janez Fakund, sp.
13	P	Anton Padovanski
14	T	Bazilij, šk.
15	S	Vid in tovariši, m.
16	Č	Telovo; Jošt, op.; Frančišek
17	P	Adolf, šk.
18	S	Efrem Sirski, c. uč.

19	N	2. pobink.; Julijana, d.
20	P	Silverij, p.
21	T	Alojzij (Vekoslav, Slavko)
22	S	Ahacij, m.; Miloš
23	Č	Agripina, d. m.
24	P	Kres; Janez Krstnik
25	S	Viljem, op.; Henrik, šk.

26	N	3. pobink.; Vigilij, m.; Rudolf
27	P	Ladislav, kr.; Ema, vd.
28	T	Vidov dan
29	S	Peter in Pavel, ap.
30	Č	Spomin sv. Pavla

Beleške

Dan je dolg od 15^h 46' do 16^h 2'.
Dan zraste do 21. za 19' in se potem skrči do 30. za 3'.

Sonce stopi v znamenje **raka** dne 22. ob 3^h 4'.

Začetek poletja

☾ Prvi krajec dne 5. ob 5^h 32'.

☉ Ščip dne 13. ob 0^h 47'.

☾ Zadnji krajec dne 21. ob 2^h 52'.

☼ Mlaj dne 27. ob 22^h 10'.

MALI SRPAN

JULIJ

Zlatolasa, polna je pšenica,
rdečelična, brhka je ženjica,
koscu v soncu kosa se blešči,
škrjanček poje himno dobrih dni.

Obiskovanje M. D.

Urh

Ciril in Metod

Vilibald

Elizabeta

2

4

5

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Moh. in Fort.

Marjeta

Aleš

Vincenc Pavl.

Elija

12

13

17

19

20

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Magdalena

21

Apolinarij

23

Jakob

25

Ana

26

Ignacij

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Teobald, pušč.
2	S	Obisk Marije Device
3	N	4. pobink.; Lev II., p.; Heliodor
4	P	Urh, šk.; Berta
5	T	Ciril in Metod, šk.
6	S	Izaija, pr.; Bogomila
7	Č	Vilibald, šk.; Pulherija, d.
8	P	Elizabeta (Špela), kr.
9	S	Veronika Jul., dev.

10	N	5. pobink.; Amalija, dev.
11	P	Pij I., p.; Olga
12	T	Mohor in Fortunat, muč.
13	S	Marjeta, d. m.; Dragan
14	Č	Bonaventura; Just, m.
15	P	Vladimir, kr.; Henrik
16	S	Dev. Mar. Karmelska; Bogdan

17	N	6. pobink.; Aleš, spoz.
18	P	Miroslav (Friderik)
19	T	Vincencij Pavl.; Avrelija
20	S	Elija, pr.; Hieronim
21	Č	Danijel; Prakseda, d.
22	P	Marija Magdalena, spok.
23	S	Apolinarij, šk. m.

24	N	7. pobink.; Kristina, dev.
25	P	Jakob (Radoslav)
26	T	Ana, mati D. M.
27	S	Natalija (Božena), m.
28	Č	Viktor (Zmagosl.), p.; Peregrin
29	P	Marta, dev.
30	S	Abdon in Senen, m.

31	N	8. pobink.; Ignacij (Ognjeslav)
----	---	---------------------------------

Beleške

Dan je dolg od 16^h 2' do 15^h 7'.

Dan se skrči za 55'.

Sonce stopi v znamenje leva dne 23. ob 13^h 57'.

Začetek pasjih dni

☾ Prvi krajec dne 4. ob 14^h 47'.

♁ Ščip dne 12. ob 16^h 4'.

☾ Zadnji krajec dne 20. ob 13^h 19'.

☺ Mlaj dne 27. ob 4^h 53'.

VELIKI SRPAN **AVGUST**

Trudno, zlato klasje je požeto
in v bahave, težke snope speto.
Zdaj se cepec v pesem bo pognal,
za življenje naše bo koval.

Petra vezi

1

1

Alfonz Lig.

2

2

Dominik

4

5

Marija Snežnica

5

7

Lovrenc

10

9

Klara

12

11

Veliki Šmaren

15

12

Rok

16

15

Bernard

20

17

Ivana Fr. Š.

21

19

20

Timotej

22

Filip Benicij

23

Jernej

24

Avguštin

28

Obgl. Janeza

29

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Vezi Petra, ap.
2	T	Porciunkula; Alfonz Lig.
3	S	Najdenje Štefana; Lidija, vd.
4	Č	Dominik (Vladimil), spoz.
5	P	Marija Snežnica; Ožbolt, kr. m.
6	S	Gospod. spremenjenje; Sikst II.

7	N	9. pobink.; Kajetan, spozn.
8	P	Cirijak in tov., m.
9	T	Afra, m.; Emigdij
10	S	Lovrenc, m.; Jurica
11	Č	Suzana, m.; Tiburcij, m.
12	P	Klara, dev.; Hilarija, m.
13	S	Kasijan in Hipolit, m.

14	N	10. pobink.; Evzebij, sp.
15	P	Vnebovzetje M. D.
16	T	Rok, spozn.
17	S	Emilija (Milica), dev.
18	Č	Helena (Jelena), ces.; Ljubo
19	P	Ludovik Tol., šk.
20	S	Bernard, op.; Samuel, pr.

21	N	11. pobink.; Ivana Fr. Šantalska
22	P	Timotej, m.
23	T	Filip Benicij (Zdenko)
24	S	Jernej, ap.; Borivoj
25	Č	Ludovik, kr.
26	P	Cefirin, p.; Bernard Of., sp.
27	S	Jožef Kal., sp.

28	N	12. pobink.; Avguštin, c. uč.
29	P	Obglav. Janeza Krst.
30	T	Roža Limanska, dev.; Milka
31	S	Rajmund (Rajko), sp.; Izabela

Beleške

Dan je dolg od 15^h 4' do 13^h 30'.Dan se skrči za 1^h 34'.Sonce stopi v znamenje device dne 23.
ob 20^h 46'.

Konec pasjih dni

 Prvi krajec dne 3. ob 3^h 0'. Ščip dne 11. ob 6^h 57'. Zadnji krajec dne 18. ob 21^h 30'. Mlaj dne 25. ob 12^h 17'.

KIMAVEC

SEPTEMBER

Ded starina drevje je sadil,
cepil, čakal, a sadu ni vžil...
Glej ga, svoji deci vnuk njegov
težko nese sadni blagoslov.

Egidij

1

1

Rozalija

4

3

4

Regina

7

5

6

Rojstvo M. D.

8

7

8

Nikolaj Tol.

10

9

10

Ime Marijino

12

11

12

Notburga

13

13

14

Pov. sv. Križa

14

15

16

Ljudmila

16

17

18

Evstahij

20

19

20

Matevž

21

21

Emeran

22

23

Kozma in Damijan

27

25

Mihael

29

27

Hijeronim

30

30

1	Č	Egidij (Tilen), op.; Verena, dev.
2	P	Štefan, kr.; Maksima, m.
3	S	Doroteja in tov., m.
4	N	13. pobink.; Rozalija, d.; Ida
5	P	Lovrencij Just., šk.
6	T	Rojstvo Nj. Vel.; Caharija, pr.
7	S	Regina, d. m.; Bronislava
8	Č	Rojstvo Marije Device
9	P	Peter Klaver, spoz.
10	S	Nikolaj Toledski, spoz
11	N	14. pobink.; Erna, d.; Milan
12	P	Ime Marijino
13	T	Frančišek K., sp.; Notburga, d.
14	S	Povišanje sv. Križa; Ciprijan
15	Č	Nikomed, m.
16	P	Ljudmila, vd.
17	S	Lambert, šk.; Hildegarda
18	N	15. pobink.; Irena, m.
19	P	Januvarij, m.
20	T	Evstahij, m.; Morana
21	S	Matevž, ap. in evang.
22	Č	Mavricij, m.; Emeran
23	P	Tekla, d. m.; Linus, p.
24	S	Marija Dev., rešit. ujetnikov
25	N	16. pobink.; Kamil in tov., m.
26	P	Ciprijan, m.
27	T	Kozma in Damijan, m.
28	S	Venčeslav, kr.
29	Č	Mihael, nadang.
30	P	Hieronim (Jerko), c. uč.

Beležke

Dan je dolg od 13^h 26' do 11^h 46'.
 Dan se skrči za 1^h 40'.
 Sonce stopi v znamenje tehtnice dne 23.
 ob 18^h 0'.

Začetek jeseni

☾ Prvi krajec dne 1. ob 18^h 28'.

☾ Ščip dne 9. ob 21^h 8'.

☾ Zadnji krajec dne 17. ob 4^h 12'.

☾ Mlaj dne 23. ob 21^h 34'.

VINOTOK

OKTOBER

Sonce v gorice razsipa zlatá,
 grozdje se s trte prepolne smehlja.
 Čriček o vinski dobroti drobi,
 kdor ne verjameš mu, vina ne pij!

Remigij

1

1

2

Frančišek Ser.

4

3

4

Brigita

8

5

6

Roženvenska

9

7

8

Dionizij

9

9

10

Kalist

14

11

12

Terezija

15

13

Gal

16

14

Luka

18

17

18

Uršula

21

19

20

Klotilda

23

Rafael

24

Evarist

26

Simon in Juda

28

Volbenk

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	S	Remigij, šk.
2	N	17. pobink.; Angeli varuhi
3	P	Terezika Deteta J.
4	T	Frančišek Serafinski, sp.
5	S	Placid in tov., m.
6	Č	Brunon, sp.
7	P	Marija, kraljica sv. rož. venca
8	S	Brigita, vd.; Starček Simeon, sp.

9	N	18. pobink.; Dionizij, šk.
10	P	Frančišek Bor., sp.
11	T	Nikazij; Aleksander
12	S	Maksimilijan, šk.; Serafin, sp.
13	Č	Edvard (Slavoljub), kr.
14	P	Kalist, pap. muč.
15	S	Terezija, dev.

16	N	19. pobink.; Gal, op.; Florentin
17	P	Jadviga, kr.; Mira
18	T	Luka, evang.
19	S	Peter Alkant., spoz.; Etbin, op.
20	Č	Felicijan, m.; Janez Kan.
21	P	Uršula, d. m.
22	S	Kordula, m.; Fides (Vera), m.

23	N	20. pobink.; Klotilda, m.
24	P	Rafael, nadang.
25	T	Krizant in Darija
26	S	Evarist, p.; Amand
27	Č	Frumencij, šk.
28	P	Simon in Juda, ap.
29	S	Narcis, šk.; Ida, d.

30	N	21. pobink.; Alfonz Rodrig., sp.
31	P	Volbenk, šk.

Beleške

Dan je dolg od 11^h 43' do 10^h 1'.

Dan se skrči za 1^h 42'.

Sonce stopi v znamenje škorpijona dne 24. ob 3^h 21'.

Prvi krajec dne 1. ob 12^h 45'.

Ščip dne 9. ob 10^h 37'.

Zadnji krajec dne 16. ob 10^h 24'.

Mlaj dne 23. ob 9^h 42'.

Prvi krajec dne 31. ob 8^h 45'.

LISTOPAD NOVEMBER

Tu našli so poslednji mirni dom,
v naročju matere jim je topló.
Kako so srečni, da nič več
za naše težke boje ne vedo.

Vsi svetniki

1

1

2

Verne duše

2

3

4

Karel Bor.

4

5

6

Lenart

6

7

8

Bogomir

8

9

10

Martin

11

11

Stanislav Kostka

18

13

14

Leopold

15

15

16

Gregorij Čudod.

17

17

18

Elizabeta

19

19

20

Dar. Marijino

21

Cecilija

22

Katarina

25

Virgilij

27

Andrej

30

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1	T	God vseh svetnikov
2	S	Spomin vernih duš; Just, m.
3	Č	Viktorin, šk. m.
4	P	Karel Bor., šk. (Dragotin)
5	S	Emerik, spozn.; Caharija
6	N	22. pobink.; Lenart (Lenko), op.
7	P	Engelbert; Zdenka
8	T	Bogomir, šk.
9	S	Božidar (Teodor), m.
10	Č	Andrej Av., spozn.
11	P	Martin (Davorin), šk.
12	S	Martin, p. m.; Avrelij, šk.
13	N	23. pobink.; Stanislav Kostka
14	P	Borislava
15	T	Leopold (Levko), kr.
16	S	Otmar, op.; Ivan Trogirski
17	Č	Gregorij Čudod., šk.
18	P	Hilda; Odon, op.
19	S	Elizabeta, kr.; Jelisava
20	N	24. pobink.; Feliks Val, spozn.
21	P	Darovanje M. D.
22	T	Cecilija, d. m.
23	S	Klemen (Milivoj) p.; Felicita
24	Č	Janez od Križa
25	P	Katarina, d. m.
26	S	Konrad; Silvester, op.
27	N	1. adv.; Virgilij, šk.
28	P	Eberhart, šk.
29	T	Saturnin, m.
30	S	Andrej (Hrabroslav), ap.

Beleške

Dan je dolg od 9^h 58' do 8^h 42'.
 Dan se skrči za 1^h 16'.
 Sonce stopi v znamenje strelca dne 23.
 ob 0^h 7'.

Ščip dne 7. ob 23^h 23'.Zadnji krajec dne 14. ob 17^h 20'.Mlaj dne 22. ob 1^h 5'.Prvi krajec dne 30. ob 4^h 59'.

GRUDEN

DECEMBER

Daljne zvezde svetijo na vas
in na trudno, tiho, zasneženo polje ...
S cerkvice samotne vabi glas:
Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje.

Zedinjenje

Frančišek Ks.

Barbara

Miklavž

Ambrož

1

3

4

6

7

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Br. spoč. D. M.

Lucija

Spiridion

Lazar

Tomaž

8

13

14

17

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Božič

Štefan

Janez Evang.

Ned. otročiči

Silvester

25

26

27

28

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	Č	Narodno zedinjenje
2	P	Bibijana, d.
3	S	Francišek Ksaverij, spozn.
4	N	2. adv.; Barbara (Bara), d.
5	P	Saba, op.; Stojana
6	T	Miklavž (Nikolaj), šk.
7	S	Ambrož, šk.
8	Č	Brezmadežno sp. M. D.
9	P	Peter Fourier, šk.
10	S	Lavretanska M. B.
11	N	3. adv.; Damaz, p.; Hugolin
12	P	Aleksander, m.
13	T	Lucija, d. m.; Otilija, d.
14	S	Spiridion (Dušan), op.
15	Č	Kristina, dekla
16	P	Albina, d. m.
17	S	Lazar, šk.
18	N	4. adv.; Gracijan, šk.
19	P	Urban V., p.
20	T	Evgenij in Makarij, m.
21	S	Tomaž, ap.
22	Č	Demetrij, m.
23	P	Viktorija (Zmagoslava), d. m.
24	S	Adam in Eva; sv. večer
25	N	Božič; Rojstvo Gospodovo
26	P	Štefan, m.; Zlatka
27	T	Janez Evangelist, ap.
28	S	Nedolžni otročiči; Zorica
29	Č	Tomaž, šk. m.
30	P	Evgenij, šk.
31	S	Silvester, p.

Beleške

Dan je dolg od 8^h 40' do 8^h 24'.

Dan se skrči do 22. za 20', potem zraste za 4'.

Sonce stopi v znamenje kozla dne 22. ob 13^h 14'.

Začetek zime

Ščip dne 7. ob 11^h 22'.

Zadnji krajec dne 14. ob 2^h 17'.

Mlaj dne 21. ob 19^h 7'.

Prvi krajec dne 29. ob 23^h 53'.

Pošne pristojbine

Pisemske pošiljke. a) Redne pristojbine

Vrsta pošiljk	V t u z e m s t v u						V i n o z e m s t v u				
	v krajevnem prometu			v medkrajevem prometu							
1. Pisma	do	g	din	p	do	g	din	p			
V tuzemskem in inozemskem prometu je največja teža 2 kg. Razsežnost: Vsota njihove dolžine, širine in višine sme znašati največ 90 cm, pri tem pa največja od teh treh izmer nesme presegati 90 cm. Pri pismih v obliki zvitka ne sme znašati dolžina in dvakratni premer več ko 100 cm, toda največja izmed teh izmer ne sme presegati 80 cm.	20	g	1	—	20	g	1	50			
	50	g	2	—	50	g	2	—			
	250	g	3	50	250	g	3	50			
	500	g	5	—	500	g	5	—			
	1000	g	10	—	1000	g	10	—			
	2000	g	15	—	2000	g	15	—			
							itd., za vsakih 20 g 2 din več				
2. Dopisnice.				navadne		1		—			
Izdane po poštni upravi ali zasebniku, morajo biti iz trdega papirja. Dolžina 15—10 cm, širina 10·5—7 cm.				z odgovorom		2		—			
				s slikami (drž. izdanje)		1		25			
				navadne ³		2		—			
				z odgovorom		4		—			
				s slikami (drž. izdanje)		2		25			
3. Tiskovine				do 50 g		—		25			
Največja teža 2 kg, za knjige, ki se odpravljajo posebej, pa 3 kg. Razsežnost kakor pri pismih. Proste in nezložene v obliki dopisnice ista razsežnost kakor za dopisnice. Se pošiljajo odprte.				100		—		50			
				150		—		75			
				200		1		—			
				250		1		25			
				300		1		50			
				350		1		75			
				400		2		—			
				450		2		25			
				500		2		50			
										itd., za vsakih 50 g 25 p več	
4. Vzorci brez vrednosti				do 100 g		—		50			
Vsebina: blago brez prodajne vrednosti Tuzemstvo in inozemstvo: največja teža 500 g. Razsežnost kakor pri pismih. Zaviti morajo biti tako, da se vsebina lahko pregleda. Vanje ne sme biti vloženo pismo spis ali dokument, ki bi imel značaj stvarnega in osebnega dopisovanja, niti ne smejo imeti nobenih drugih z roko zapisanih podatkov razen naslova pošiljatelja in naslovnika, tvorniške ali trgovske znamke, zaporednih števil in opomb, ki se nanašajo na ceno teže, mero, obseg, količino, izvor, kakovost ali kemično analizo.				150		—		75			
				200		1		—			
				250		1		25			
				300		1		50			
				350		1		75			
				400		2		—			
				450		2		25			
				500		2		50			
										itd., za vsakih 50 g 25 p več	
		5. Mali paketi				do 200 g		—		6	
Največja teža 1 kg. Razsežnost kakor pri pismih. Vsebina: blago s prodajno vrednostjo razen dragocenosti. Zaviti morajo biti tako, da se vsebina lahko pregleda. Priložen sme biti račun in seznam blaga.				250		—		7			
				300		—		9			
				400		—		10			
				450		—		12			
				500		—		13			
										itd., za vsakih 50 g 1·50 din v.č	
6. Poslovni papirji				do 200 g		1		—			
Največja teža 2 kg. Razsežnost kakor pri pismih. Za poslovne papirje se smatrajo spisi in listine, ki so docela ali deloma pisani ali risani z roko in nimajo značaja osebnih dopisov, n. pr.: pravnih spisi, tovrstni listi, nakladnice, računi, poslovni papirji zavarovalnic, rokopisne partiture, delavske knjižice itd. Pošiljajo se odprti.				250		1		25			
				300		1		50			
				350		1		75			
				400		2		—			
				450		2		25			
				500		2		50			
										itd., za vsakih 25 g 25 p več	
										itd., za vsakih 25 g 25 p več	

¹ V prometu z Italijo, Češkoslovaško, Romunijo, Grško in Turčijo znaša pristojbina za pisma do 20 g 3 din.

² V prometu s Češkoslovaško, Romunijo, Grško in Turčijo za vsakih nadaljnjih 20 g 150 par več, v prometu z Italijo pa 2 din več.

³ V prometu z Italijo, Češkoslovaško, Romunijo, Grško in Turčijo znaša pristojbina za navadne dopisnice 1 din 50 par.

⁴ Za časopise in druge periodične publikacije in za pošiljke s knjigami, kadar jih pošiljajo izdajatelji ali knjigotržci in ki gredo v Italijo, Češkoslovaško, Romunijo, Grško in Turčijo, se plača za vsakih 50 g 25 par. Teža pošiljk s knjigami je dovoljena do 3 kg.

b) Slučajne pristojbine

Vrsta pošiljk	Pristojbina	V tu-zemstvu		V ino-zemstvu	
		din	p	din	p
Pisma, dopisnice, tiskovine, vzorci brez vrednosti, poslovni papirji, mešane pošiljke, in mali paketi	Priloga:				
	a) v krajevnem prometu	2	—	—	—
	b) v medkrajevnom prometu	3	—	4 ²	—
	Povratnica:				
	a) ako jo zahteva pošiljatelj ob predaji	3	—	3	—
	b) ako jo zahteva pošiljatelj po predaji	6	—	6 ³	—
	Ekspressnina	3	—	6	—
	Poizvednica	3	—	6	—
	Preklje pošiljke, izprememba naslova in znižanje ali črtanje odkupnine:				
	a) v krajevnem prometu	3	—	—	—
b) v medkrajevnom prometu	4	—	8	—	
Pristojbina za ocarinjenje inozem. pisemskih pošiljk	—	—	3	—	
Mali paketi	Pristojbina za izročitev malih pakev iz inozemstva Dostavnina za male pakete	—	—	3	—

1 Plača naslovnika samo tedaj, kadar mu pošta mali paket dostavi na dom. — 2 V prometu z Romunijo, Češkoslovaško, Grško in Turčijo 3 din. — 3 V prometu z Romunijo, Češkoslovaško, Grško in Turčijo din 4'50.

Opombe:

Pisemske pristojbine

za izterjavanje denarnih zneskov do 5000 dinarjev
a) Odkupne pošiljke. — b) Poštni nalogi.

Odkupne pošiljke:

1. *Tuzemske* pristojbine pri predaji: 1.) kakor za priporočene pošiljke brez odkupnine; 2.) pristojbina za pokaz 1 din. — Dovoljene so samo priporočene pisemske pošiljke.

Pristojbine pri izdaji: Od izterjane odkupnine se odbije nakaznica za dotični znesek in cena nakaznične gollce.

Poštni nalogi:

1.) Pristojbine pri predaji: za pismo s poštnim nalogom pristojbina za priporočeno pismo in pristojbina za pokaz 1 din.

2.) pristojbine pri izdaji: kakor pri odkupnih pisemskih pošiljkah in eventualna finančna kolkovina.

Nakaznice

Za tuzemstvo:

Navadne do 5000 din

Navadne pristojbine:

Nakaznina za znesek do

50 din	2 din	2000 din	8 din
100 "	3 "	3000 "	9 "
300 "	4 "	4000 "	10 "
500 "	5 "	5000 "	12 "
1000 "	6 "		

Slučajne pristojbine:

Ekspressnina . . . . . 3 din

Poizvednica . . . . . 3 "

Izplačilno obvestilo } pri predaji . . . . . 3 "

                              } po " . . . . . 6 "

Preklje nakaznice, izprememba naslova:

(Za tako zahtevo se plača pristojbina za priporočeno pismo, eventualno tudi še za brzobjavko.)

Brzobjavne do 5000 din

Pristojbine:

a) nakaznica kakor pri navadnih nakaznicah;

b) brzobjavna pristojbina;

c) ekspresnina 3 din, tudi tedaj, če gre brzobjavna nakaznica v kraj, kjer ni pošte.

Za inozemstvo:

Navadne pristojbine:

Nakaznina	do 100 din	4:25 din
od 100 " 200 "	200 " 300 "	4:75 "
" 300 " 400 "	400 " 500 "	5:25 "
" 400 " 500 "		5:75 "
" 500 "		6:25 "

potem pa za vsakih 100 din ali del te vsote še po 0:50 din.

Slučajne pristojbine:

Izplačilna se pobira pri izplačilu nakaznice od naslovnika, in sicer

do zneska 50 din . . . . . 50 par

do 1000 din . . . . . 1 din

do 5000 din pa . . . . . 2 "

Ekspressnina . . . . . 6 "

Izplačilno obvestilo . . . . . 3 "

Pristojbina za poizvednico, izplačilno pooblastilo in podaljšanje izplačilnega roka 6 "

Opomba:

Dovoljene so samo navadne poštno nakaznice do najvišjega zneska 1000 din (brzobjavne niso dovoljene). Vsak pošiljatelj sme poslati ta znesek samo enkrat na mesec. Nakaznični promet je za sedaj uveden samo z Madžarsko.

Znesek mora biti napisan na nakaznici v valuti naslovne dežele, z besedami pa v francoščini.

Pristojbina za čekovna vplačila

Za vplačila po čekovnih položnicah se plača do zneska 500 din . . . . . — 50 din

preko 500 do 2.000 din . . . . . 1— "

" 2.000 " 5.000 " . . . . . 1:50 "

" 5.000 " 10.000 " . . . . . 2— "

" 10.000 " 50.000 " . . . . . 3— "

" 50.000 " 100.000 " . . . . . 4— "

" 100.000 " . . . . . 5— "

To pristojbino plača vplačnik v gotovini. Za pismena poročila na zadnji strani položnic se ne plača nobena pristojbina.

Vrednostna (denarna) pisma za tuzemstvo

Pristojbina								
težna						vrednostna		
v krajevnem prometu			v medkrajevnom prometu					
do g	din	p	do g	din	p	do din	din	p
20	3	—	20	4	50	100	1	—
50	4	—	50	5	—	500	2	—
250	5	50	250	6	50	1000	5	—
500	7	—	500	8	—	5000	10	—
1000	12	—	1000	13	—			

potem pa za vsakih 1000 din ali del te vrednosti še po 1 din.

Dostavnina 1 din, če je naslovljeno pismo v kraj, kjer pošta vrednostna pisma dostavlja na dom.

Obvestnina 50 par, če je naslovljeno pismo v kraj, kjer se pismo na dom ne dostavi.

Poizvednica 3 din. — Ekspresnina 3 din.

Pristojbina za pokaz 1 din, če je pismo obremenjeno z odkupnino.

Povratnica ob predaji 3 din, po predaji 6 din.

Za preklic pisma, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za priporočeno pismo in eventualno tudi za brzojavko.

Opombe:

Teža 2 kg, vrednost neomejena.
Sprejemajo se samo zaprta pisma.

Vrednostna pisma (lettres de valeur) za inozemstvo

Promet z vrednostnimi pismi je dovoljen za sedaj le s posebnim dovoljenjem fin. ministrstva.

Teža 2 kg, največja vrednost 100.000 din.

Pristojbina kakor za priporočene pošiljke iste teže in vrednosti pristojbina din 750 za vsakih 300 frankov (= 4500 din) ali del te vrednosti. V prometu z Rumunijo, Grčijo, Češkoslovaško in Turčijo znaša ta pristojbina din 450.

Paketi za tuzemstvo

P r i s t o j b i n e																										
t e ž n a						vrednostna			obvestnina			dostavnina			nakaznina											
do kg	I. zona		II. zona		III. zona		do din	din	p	do kg	din	p	do kg	din	p	za odkupnino	din	p								
	din	p	din	p	din	p													din	p	din	p				
1	3	—	3	—	3	—	100	1	—	20	1	—	5	2	—	do 50	din	2	—							
5	8	—	8	—	8	—	500	2	—	če je paket naslovljen v kraj, kjer pošta ne dostavlja na dom	20	5	če je paket naslovljen v kraj, kjer pošta dostavlja pakete na dom	20	5	100	3	—								
10	10	—	15	—	20	—	1000	5	—							100	3	—								
15	15	—	22	—	30	—	5000	10	—							300	4	—								
20	20	—	30	—	40	—	potem pa za vsakih 1000 din ali del te vrednosti še po 1 din									500	5	—	1000	6	—					
Za ločenko (t. j. obsežnejši paket ali paket, ki zahteva večjo opreznost) se plača po kg redne pristojbine še 50 % težne pristojbine															2000	8	—	3000	9	—	4000	10	—	5000	12	—

Ekspressnina 6 din. — Povratnica: ob predaji 3 din, po predaji 8 din. — Poizvednica 3 din. — Za preklic paketa, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za priporočeno pismo in eventualno tudi za brzojavko.

Opombe:

Največja teža 20 kg, vrednost neomejena

Za ekspresni paket se ne plača niti dostavnina niti obvestnina. Paketi se ekspresno dostavljajo samo v krajih, kjer je pošta.

Za paket z odkupnino se plača ob predaji tudi še nakaznina za odkupni znesek. Tudi ta pristojbina se naleplja v znakmah na spremnico. Pristojbina za pokaz se pri odkupnih paketih ne plačuje, a od izterjane odkupnine se nikakršne pristojbine ne odbijajo.

Obvestilo o nedostavljivem paketu se izroči zaprt pošiljatelju, ki plača zanj 1 din 50 par, za inozemski paket pa 4 din.

Ležnina za pakete znaša 1 din za vsak dan, za katerega se ležnina zaračunava.

Za pošiljanje paketov za naslovnikom in za vračanje paketov se zaračunava težna pristojbina, vrednostna pristojbina (če je vrednost označena) in dostavnina, oziroma obvestnina.

Paketi za inozemstvo

V katere države in do katere teže se pošiljajo paketi v inozemstvo in kakšne so pristojbine. se lahko poizve na vsaki pošti.

Vsaka pošiljka mora biti frankirana že pri predaji. Izvozne pošiljke se lahko predajajo na vseh poštah. V krajih, kjer so carinarnice, skrbe za ocarinjenje pošiljatelj sami, ki potem pošti predajajo že ocarinjene in plombirane pošiljke. Kjer ni carinarnic, sprejemajo izvozne pakete ododtarne pošte in jih odpravljaj na najbližjo pošto, kjer je carinarnica.

Zavoj izvoznih paketov naj bo iz močne lepenke, zavite v platno (če mogoče voščeno), ali pa iz močnih lesenih ali pločevinastih zabojev. Naslov naj bo napisan na pošiljki sami, ne s svinčnikom in samo v latinici. Vrednost mora biti označena v frankih besedami (v latinici) in s številkami.

Stvar pošiljateljeva je da poizve, ali je uvoz predmetov v naslovno državo dovoljen ali ne. Prav tako si mora pošiljatelj sam preskrbeti razna potrebna izvorna in uvozna dovoljenja.

Pošiljatelj mora na spremnici označiti, kaj naj se s paketom zgodi, ako bi se naslovniku ne mogel izročiti.

Najvažnejše takse

Vloge in prošnje din 10.—.

Priloge k prošnjam, vlogam in pritožbam, ako že niso taksirane z večjo takso, din 4.—.

Izpričevala in potrdila, ne glede, ali jih izdajo oblastva ali privatniki, din 20.—.

Odlodbe (rešitve), odloki in vsa pisemna obvestila administrativnih oblasti din 20.—.

Pritožbe zoper odlodbe nižjega administrativnega oblastva na višje oblastvo din 30.—.

V vseh gornjih primerih se za poste iz državnega področja plačuje označena taksa v državnih kolkih, a za poste iz banovinskega področja v banovinskih kolkih.

Pritožbe zoper obdobe po davčnih, carinskih, trošarinskih, taksnih zakonih, zakonu o drž. monopolih, umetnih sladilih in drugih finančnih zakonih din 50.—, vložene pri kasacijskem ali apelacijskem sodišču, din 100.—.

Pritožbe (tožbe), vložene pri drž. svetu ali upravnem sodišču, 1/2 od skupne vrednosti spornega predmeta, s tem da ista ne more biti manjša za drž. svet od din 200.—, a za

upravno sodišče od din 100.—. — Ako pa je sporni predmet neocenljivega značaja, se plača na ime takse za pritožbo (tožbo) pri drž. svetu din 400.—, a pri upravnom sodišču din 200.—.

Pritožbe (tožbe) na drž. svet ali upravno sodišče zoper ukaze din 50.—, zoper volitve vobče din 100.—. — Za pritožbe zoper volitve narodnih poslancev se ne plačuje nobena taksa.

Pritožbe (tožbe) na drž. svet odn. upravno sodišče se od dajo istim neposredno ali po pošti na povratni receptiv v 2 izvodih.

Reklame ali objave: lepaki din 0'50, ako pa se nosijo po mestu, din 10.— za vsak izvod.

Stalne reklame ali objave, napisane ali naslikane na zidovih, ograjah itd., kakor tudi svetlobne reklame po njih veličini in sicer:

pod pol kv. metra letno din 40.—, od pol kv. metra do 1 kv. metra letno din 80.—, nad 1 kv. meter do 4 kv. metre letno din 150.—, nad 4 kv. metre letno din 250.—.

H gornji taksi se pobira še 50% banov. doklada. — Taksa za stalne reklame se plačuje za koledarsko leto, ne glede na čas, kdaj poteče ali se prične reklama. Takso plačuje in je za isto odgovoren lastnik objekta, na katerem je objava ali reklama. Plačana mora biti pri davčni upravi najkasneje v 5 dneh, ko se izveši ali prične reklama, a za stare najkasneje do dne 15. januarja.

Pogodbe o daritvi med živimi in za primer smrti kakor vobče za vse prenose premičnih in nepremičnih stvari ali pravic z daritvijo, oporoko ali po zakonitem dednem nasledstvu (dedna oz. darilna taksa):

Skupina	Osebnostno razmerje med zapustnikom in pridobiteljem	Stopnja											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		Čista vrednost pripadlje imovine v dinarjih											
		do 2.000	nad 2.000 do 10.000	nad 10.000 do 25.000	nad 25.000 do 50.000	nad 50.000 do 100.000	nad 100.000 do 200.000	nad 200.000 do 400.000	nad 400.000 do 600.000	nad 600.000 do 1.000.000	nad 1.000.000 do 2.000.000	nad 2.000.000 do 8.000.000	nad 8.000.000
		Takсна stopnja v odstotkih											
I.	Otroci in vnuki	—	—	1'5	2	2'5	3	3'5	4	4'5	5	5'5	6
II.	Nezakonski ali pozakonjeni otroci; ostali sorodniki v ravni vrsti; zakonec, ki v času nastanka takse obveznosti ni bil ločen od mize in postelje ali razporočen, in zakonec, ki je bil ločen ali razporočen brez lastne krivde	—	1	1'5	2	2'5	3	3'5	4	4'5	5	5'5	6
III.	Bratje in sestre, najsi tudi le po enem roditelju; pastorki (ke)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
IV.	Prvostopni potomci bratov in sester; zeti in snaha	3'5	5	6'5	8	9'5	11	12'5	14	15'5	17	18'5	20
V.	Tast, tašča, posvojitelj in posvojiteljica, drugostopni potomci bratov in sester	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30
VI.	Vse ostale osebe, kakor tudi naprave in ustanove, kolikor niso oproščene	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34

Darilna taksa se plačuje tudi po gornji razpredelnici, toda vendar tako, da plačajo osebe iz I. in II. skupine za darila nad 2000 do 10.000 dinarjev 1%.

K drž. taksi od dediščin se pobira banovinska doklada v višini 20%. Pri dediščinah in darilih, ki so namenjena obči

koristi (zapuščine državi, znanstvenim, dobroteljskim napravam itd) in ki so oproščena drž. takse, se pobira banov. taksa: 1% od čistega pripadka nad din 2000.— do 50.000.— in 2% nad din 50.000.—.

Za prenos nepremičnin zaradi smrti ali daritve med živimi:

Skupina	Osebnostno razmerje med zapustnikom in pridobiteljem oziroma med darovalcem in obdarjencem	Stopnja					
		1	2	3	4	5	6
		Kosmata vrednost pripadlje ali darovane nepremičnine v dinarjih					
		do 50.000	nad 50.000	do 30.000	nad 30.000	ne glede na vrednost	
		takšana stopnja v odstotkih					
I.	Otroci in vnuki; nezakonski in pozakonjeni otroci; ostali sorodniki v ravni vrsti; zakonec, ki v času nastanka takse obveznosti ni bil ločen od mize in postelje ali razporočen, in zakonec, ki je bil ločen brez lastne krivde	1/2	1				
II.	Bratje in sestre, najsi tudi le po enem roditelju; pastorki (ke)			1 1/2	2		
III.	Prvostopni potomci bratov in sester; zeti in snaha					3	
IV.	Tast, tašča; posvojitelj in posvojiteljica; drugostopni potomci bratov in sester					3	
V.	Vse ostale osebe, kakor tudi naprave in ustanove, kolikor niso oproščene						4

K navedeni drž. taksi se pobira še 2/3 banov. doklada odn. 1/4 od prenosa kmetičkih nepremičnin na kmetih med živimi, če so odsvojitelji in pridobitelji med seboj sorodniki v prvi črti, ali so s takimi poročeni ali zaročeni, med možem in ženo, kakor tudi med ženinam in nezvesto z ženitovansko pogodbo.

Pogodbe — alimentacijske — o vzdrževanju določene osebe po vrednosti vsote vzdrževanja 1/4.

Pogodbe — dobavne in gradbene — 1/4; za priloge k takim pogodbam: načrt, pogoji, proračun itd. din 5— od pole.

Kupne in prodajne pogodbe od vrednosti: za nakup in prodajo premičnin 1/4, za nakup in prodajo nepremičnin 4/4, za listine din 10—.

Pogodbe: pooblastilne 1/4, posojilne 0'5/4, službene 1/4, rabokupne, zakupne po trajanju in vrednosti zakupa 1/4.

Pogodbe o najemu zgradb, stanovanj in lokalov po velikosti letne najemnine, in sicer:

nad din 2.400—	do din 3.600—	din 10—
" " 3.600—	" " 6.000—	" 20—
" " 6.000—	" " 10.000—	" 30—
" " 10.000—	" " 20.000—	" 50—
" " 20.000—	" " 30.000—	" 100—
" " 30.000—	" " 50.000—	" 200—

nad tem zneskom pa od vsakih nadaljnjih din 100— še 0'5/4. Za najemnico nad din 2400— letno je sestavitev pogodbe za najemodajalca obvezna. Uporabiti je vselej za pogodbo monopolski obrazec. Ob vsaki izpremembi sklenjene pogodbe glede časa, kraja, načina in obsega pravice ter obveznosti je obvezno skleniti novo najemno pogodbo.

Pooblastilo, neomejeno ali omejeno, občno ali posebno din 20—.

Menice — za iste se mora po vsoti uporabljati ustrezeni takсни papir menične goliče, razen če se glasi menica na vsoto, za katero menične goliče ni.

Listine o jamstvu in za kavcije 0'1/4.

Ponudbe na oферnih licitacijah (pri drž. uradih, samopr. telesih in imovinskih občinah) od proračunane vrednosti posla do din 20.000— din 50—;

nad din 20.000—	do din 100.000—	din 100—
" " 100.000—	" " 500.000—	" 200—
" " 500.000—	" " 1.000.000—	" 300—

in za vsak nadaljnji pričetni milijon še po din 100—.

V banovinskih poslih se pobira h gornji taksi še 50% banovinska doklada.

Eskontne liste din 2—.

Potrđila ali priznanice — po vrednosti prejete vsote ali predmetov 0'5/4.

Potrđila ali priznanice o prejeti najemini za stanovanja in lokale: do din 500— din 1—, od din 500— do din 1000— din 2—, od din 1000— do din 2000— din 3—, od din 2000— do din 3000— din 4—, nad din 3000— za vsakih din 100— še din 0'25.

Lastniki stanovanj in lokalov so obvezni izdajati priznanice o prejeti najemini in za iste uporabljati samo monopolske obrazce.

Naročilnice, zaključnice din 1—.

Računi — na iznos do din 50— so takse prosti, nad din 50— do din 100— din 1—; nad din 100— do din 500— din 2—; nad din 500— do din 1000— din 3—; nad din 1000— din 5— od vsake pole. Pola papirja, ki se uporabi za račun, zavezan taksi, ne sme biti večja od 1750 kv. cm. Za račune je smatrati tudi izpisne računov, note, popise blaga in tudi njihove prepise.

Nabavne knjižice, v katere zapisujejo trgovci ali obrtniki prodano blago, din 10— na leto.

Ceki, boni in priznanice v bančnih poslih med privatniki din 1—, pri poštnih hranilnicah din 0'25.

Za prepis uradnih spisov in listin od polovične pole: ako izvrši prepis privatna oseba, din 2—, ako pa oblastvo, din 10—.

V banov. poslih se pobira k tej taksi še 50% banov. doklada.

Za potrđitev ali overitev vseh listin din 10—, ako listina ni večja od ene pole; a za vsako nadaljnjo polo din 5—.

K tej taksi se v banov. poslih pobira še 50% banov. doklada.

Prekmejni potni listi: za čas do vseh 6 mesecev din 50—; nad 6 do 12 mesecev din 100—; od enega do dveh let din 200—. Izselniški potni list za Ameriko in prekmorske kraje din 250—.

Potni listi se smejo izdati največ za dobo 2 let.

Mali potni listi ali izkaznica din 5—.

Poselska listina s podpisom din 10— in za vsak nadaljnji podpis pri oblastvu din 5—.

Državljanstvo: prošnja za sprejem din 100—, dekret din 1000—, za odpust din 600—.

Dražbe — za zapisnik od pole din 5—; za prodajo premičnin od izkupička 1/4; za prodajo nepremičnin od prometne vrednosti odn. izkupička 4/4; za oddajo v zakup od vrednosti 1/4.

Izpričevala: pomočniško din 10—, mojstrsko (zidarske, tesarske, klesarske in vodnjakarske obrti) din 50—, ostali din 30—.

Orožni listi: prijava din 10—, enoletno dovolilo za vsako orožje din 50—. K tej taksi se pobira letna banov. taksa v višini 50% drž. takse.

Za lovsko karto se plača letno: za lov brez psa din 30—, z 1 psom din 40—, z 2 psoma din 50—, s 3 ali več psi din 60— in banovinska taksa din 100—. **Ribolovni list** (knjižice) din 20—.

Zivinski potni listi: za male živali, ovce, koze in prašiče din 0'25; za enega konja ali rogato žival do 2 let starosti ali za osla ali mežga ne glede na starost din 0'50; za 1 konja ali 1 rogato žival nad 2 leti starosti din 1—.

Za prenos lastništva na kupca: za vsako malo žival din 1— in banov. taksa din 2—; za vsako veliko žival din 5— in banov. taksa din 4—.

Trgovske knjige: glavne od lista din 1—, pomožne din 0'50.

Tovorni listi: za kosovne pošiljke din 2—, za vozovne pošiljke din 10—.

Gradbene dovolitve od proračunske vsote: do din 50.000— 0'5/4, nad din 50.000— do 200.000— 1/4, nad din 200.000— 1'5/4.

Solske takse: za vpis v višji razred na srednji in učiteljski šoli, srednji strokovni šoli itd. din 50—, na meščanski, strokovno-obrtni itd. din 5—, na univerzi (vsak semester) din 25—.

Izpričevala: osnovne šole din 5—, srednje šole za nižje razrede din 10—, za višje din 20—, strokovnih šol din 20—, meščanskih šol din 50—, nižji tečajni izpit din 100—, višji tečajni izpit din 250—, diploma univerze din 600—, doktorska diploma din 1000—.

Solnina za obiskovanje vseh drž. srednjih in visokih šol: če znaša davek na leto

II. skupina I. skupina

dinarjev	dinarjev
nad 800— do 1.000—	75— 100—
" 1.000— " 3.000—	112'50 150—
" 3.000— " 5.000—	150— 200—
" 5.000— " 6.000—	262'50 350—
" 6.000— " 7.000—	300— 400—
" 7.000— " 8.000—	375— 500—
" 8.000— " 9.000—	487'50 650—
" 9.000— " 10.000—	600— 800—
" 10.000— " 12.000—	750— 1.000—
" 12.000— " 15.000—	1.125— 1.500—
" 15.000— " 20.000—	1.500— 2.000—
" 20.000— " 25.000—	1.875— 2.500—
" 25.000— " 30.000—	2.250— 3.000—
" 30.000— " 40.000—	2.625— 3.500—
" 40.000— " 50.000—	3.000— 4.000—

Nad din 50.000— davka se plača za vsakih nadaljnjih četih din 1000— še po din 10— več.

Po I. skupini se plačuje za učence na univerzah in šolah iste veljave, za višje razrede srednjih šol, na učiteljskih, srednjih tehn. šolah, trgov. akademijah, bogoslovnih itd.; po II. skupini: za nižje razrede srednjih šol, na babiških šolah itd.

Na meščanskih, strokovno-obrtnih in gozdarskih šolah se plačuje polovična solnina iz II. skupine.

Osnova za plačevanje solnine je seštevek neposrednih davkov roditeljev in učencev.

Priveditve: dovolilo din 5—, javne radijske priveditve pavšalno največ din 1— dnevno.

Vstopnice k priveditvam od vrednosti prodane vstopnice ali od prostovoljnih prispevkov 20% in 5% kontrolne takse. K tej taksi se pobira še 40% banov. doklada, razen za gledališke predstave, koncerte in športne priveditve.

Za javno plesno priveditev se plačuje banovinska davščina, in sicer v mestih z nad 4000 prebivalci, v kopaliških in zdraviliških din 300—, v mestih do 4000 prebivalcev in v trgih din 200—, v vseh ostalih krajih din 100—.

Za podaljšanje policijske ure v mestih z nad 4000 prebivalci, kopaliških in zdraviliških din 100—, v vseh ostalih krajih din 50—. Za podaljšanje policijske ure preko 2. ure se plača dvojna banov. taksa.

Za prošnjo in dovolitve priveditve tombole in srečolovov din 50—; za loterijo še pol 1/4 od vrednosti srečk, ako je ista nad din 2000—. Če so dobitki v denarju, še 25% od izžrebanih dobitkov.

Za prijavo posesti vozil se plača letno: za avtomobile, prikolic in avtomobil din 100—; za motocikle z ali brez prikolice din 50—; za kočije din 25— in za bicikel din 5—.

Za vozniške izkaznice (šoferske legitimacije) se plača letna banov. taksa za usposobljenca za avtomobilsko vožnje din 100—, za motocikle din 50—. Ob prvi izdaji izkaznice se plača din 250— odn. din 125—. Poklicnim šoferjem se taksa zniža na eno četrtino.

Krstni in rojstni list, samski, poročni in mrtvaški list po din 10—.

Oporoke: za predajo izven sodne izjave v hrambo din 50—; ustna izjava, dana na zapisnik, din 100—, za listino od pole din 10—.

Davek na dohodek hišnega služabništva znaša na leto din 50— za vsako osebo. K temu davku se pobira banovinska davščina din 25—.

Davek se plača z nakupom davčne karte pri davčni upravi najkasneje do konca januarja vsakega leta, odn. v 15 dneh po prejemu v službo. Karta velja za leto dni za 1 služabniško osebo, ne glede na osebo, čas zaposelitve in višino dohodka. Poslodavec, ki nima te davčne karte ali je ne dobavi pravočasno, plača za kazni 5 kratno vrednost davčne karte.

Novoletno pismo

*Povej nam, poštar, kdaj prineseš pismo,
da na ljubezen pozabili nismo
in na odkrit smehljaj?*

*Da v srcih hranimo še šege stare,
a z mlado silo nosimo prevare,
prihodnjih dni vprašaj.*

*Kdaj izročiš nam pismo, da edine
je našlo leto brate domovine?
Kedaj, povej, kedaj?*

*Ėj, poštar-čas, to pismo nam napiši,
zavist in laž iz duš izbriši,
resnice vžgi sijaj.*

*Daj starcu upanja in ur pokojnih
in daj mladeniču čar dni opojnih,
dekletu sreče maj?*

*Ėe, poštar, nosi zdaj novice svetu
in blagoslavljal Ėe ob Novem letu
bo zadnji kraj ...*

OB STOLETNICI DR. JANEZA MENCINGERJA

Že Vodnik je v svojem »Povedanju od slovenskega jezika« (l. 1797.) napisal, da si slovanski narodi tudi med seboj niso več prijatelji. Ogrski Slovenec sorta Hrvata, Hrvat črti Kranjca, Kranjec neče poznati Pemca, Pemec neče poznati Poljca in tako naprej. Zakaj davno so pozabili, da so otroci ene matere od nekdaj.

Tako je bilo ob času, ko še ni bila prebujena skupna slovanska zavest, kar se je zgodilo šele v prvi polovici 19. veka. Vendar tudi ta slovanska zavest ni mogla zatreči sporov in mrženj med posameznimi slovanskimi narodi, posebno med najbližjimi, ki so imeli stare zgodovinske obračune. Gotovo je, da je n. pr. pri nas ilirizem ublažil predsodke med Kranjci in Hrvati ter Hrvati in Srbi, a izkoreniniti ni mogel onega zastarelega sovraštva, ki je nastalo v teku stoletij, ko smo pod pritiskom tuje sile škodovali drug drugemu. Vse 19. stoletje je stalo v znamenju izmirjevanja med slovanskimi narodi, med Rusi in Poljaki, med Poljaki in Čehi, med Hrvati in Srbi, med Srbi in Bolgari. Istočasno pa so bile povsod in vedno na delu sile, ki so skušale bratske spore in boje čim bolj razvnetati in izkoriščati. Za ilirizmom, ki je prvi pri nas na jugu združeval, kar je bilo razdeljeno, je po l. 1850. Strossmayerjevo jugoslovanstvo segalo v vse naše pokrajine in oznanjalo blagovest odrešenja in osvobojenja v slogi in edinstvu. A ta zveličavna misel, ki je vsa desetletja združevala naše politike in kulturne delavce na skupno delo, ni imela jasnih obrisov in trdnih temeljev: kako naj se izvrši to jugoslovansko osvobojenje in zedinjenje... Šele po okupaciji Bosne in Hercegovine se oblikujejo novi nazori in jasnejši vidiki. A sovražne sile skrbje za to, da je Balkan razdeljen, da so narodi sprti. Končno posveti prihod kralja Petra Karadorđevića na srbski prestol l. 1903. v temne načrte in razsvetli vse sosedne dežele. Treba je bilo ogromnega dela in boja, da so bili premagani vsi zadržki in predsodki med pokrajinami in prebivalci in je jugoslovanska misel dobila jasne obrise in trdne osnove. Težišče se je preneslo iz Hrvatske v Srbijo — in Srbija je prevzela

svojo zgodovinsko nalogo. Revolucionarna nacionalna mladina je pripravila pot za njen pohod. Srbija je podvzela boj — težek boj s sovražniki na vse strani — in je zmagala. Ko je zmagovita a utrujena izšla iz 7 letnega boja, se je iz nje rodila — Jugoslavija. Toda taka nova država, sestavljena iz tako različnih delov, ki so vsak zase v preteklosti preživljali tako neenako zgodovino, od junaško ponosnih Črnogorcev do bednih, zatiranih Makedoncev, od bogatih Vojvodincev do sestradanih Hercegovcev, od primorskih, vedrih Dalmatincev do zastalnih Podravcev, Posavcev in Zagorcev, od samozavestnih Šumadincev do nezaupljivih Slovencev — kdo naj zravnna razlike in zahteve, ki so se ohranile povsod vključno stoletni pripravi na osvobojenje. Saj je morala nastati svetovna vojna, morali sta propasti dve veliki državi, Turčija in Avstrija, da je bilo to osvobojenje omogočeno. Tako težko je bilo rojstvo Jugoslavije — kaj šele njena ureditev. In če so v letih trpljenja in navdušenja naši stari spori in razlike stopili v ozadje, pojavili so se takoj zopet, ko so prišli mirni časi. Ne narod, njegovi voditelji so bili tisti, ki so iz teh sporov in razlik iskali zase dobička. In tako so rastli prepiri med posameznimi deli, in okviri, ki so se zdeli l. 1918. strti in odpravljeni, so se zopet pojavili. Jugoslavija je bila in ni bila. Njeno ime je bilo SHS. To je šlo do onih žalostnih dogodkov v skupščini. Potem je prišel 6. januar. Kralj je stopil na čelo edinstva. Kralj je padel. In zopet so se razpasle stare strasti, spori, upori... In prav letos smo bili priče težkim preizkušnjam našega notranjega miru, srbsko-hrvatski spor je dosegel svoj višek. Ta spor ni nič novega. je zgodovinski, in je prestal že vse različne oblike; tudi naš domači prepir med slovenstvom in jugoslovanstvom ni nič novega, dasi se je letos pokazal v posebno jasnih obrisih. Medsebojna mržnja posameznih narodov v Jugoslaviji je prevladala v množicah in planila na dan tu in tam v skrajno sovražni obliki, ki preti razbiti enotnost države. Iz tega se vidi, da evangelij edinstva še ni premagal zmot in zablod preteklosti in da pada ljudstvo vedno zopet nazaj

v stare grehe in slabosti, kakor hitro ga pride zase krivi preroki. (Seveda je to samo kazen za grehe, ki so jih zagrešili voditelji države!) In tako preživlja Jugoslavija težke čase, ker ni v njej sloge in miru in se med seboj sortamo, kakor pravi Vodnik. Ob takih časih je dobro, če ohranimo mirno kri in verujemo v zmago dobrih sil proti zlim nakanam in zlobnim načrtom. Treba pa je, da tudi delamo za zmago pravice in resnice, saj je življenje nas vseh in vsakega posameznega odvisno od usode naše države. Premagati moramo, kar je slabega, da zmaga dobro. Iskati povsod to, kar nas druži, ne kar nas razdvaja. Pozabljati na preteklost, misliti na bodočnost.

Naš slovenski narod slavi prihodnje leto stoletnico enega svojih največjih pisateljev, dr. Janeza Mencingerja, ki nam je poleg lepih povesti zapustil tudi kup zlatih naukov za bodočnost. V teh razrvanih časih bi bilo prav, da obudimo spomin na njegove dragocene besede, ki jih je zapisal po globokem, treznem preudarku, ko je premišljal o bodočnosti svojega naroda. Ne le razmišljal; z vso dušo ga je skrbela njegova usoda. Pravdo svojega življenja je dokončal dr. Janez Mencinger v Krškem kot advokat. Tako stoji tam zapisano na njegovem grobu. Rojen je bil v Bohinju, kjer lahko vidimo na gostilni ob cesti v Boh. Bistrici ploščo, ki označuje njegovo rojstno hišo. Svojemu Bohinju je ostal zvest vse življenje, o tem priča dvoje njegovih največjih del: »Moja hoja na Triglav« in roman »A b a d o n«.

Mencinger ni le pisatelj, on je tudi mislec, prerok, modrijan. In to največji med našimi pisatelji. Hoče ne le zabavati, ampak tudi učiti. Zato imajo njegova dela še posebno vrednost. L. 1893. je začel v »Ljublj. Zvonu« izhajati njegov veliki roman »A b a d o n«, prava sibilska knjiga slovenska. Mahoma je vzbudil pisatelj, ki se ni preveč rad oglašal v javnosti, s tem romanom pozornost vsega slovenskega sveta. Saj se je lotil našega slovenskega vprašanja na prav poseben način. Pa ne le naše, tudi evropsko vprašanje je pokazal v svitu zgodovine in bodočnosti tako, da se moramo še danes čuditi njegovemu preroškemu duhu. Kajti prerokoval je že takrat, da bo postala vsa Evropa žrtev azijskega barbarskega naroda, ki bo zavladal na razvalinah socialne revolucije in uvedel namesto kapitalističnega

— državno robstvo. Kako je prišlo do tega prevrata. Pisatelj razlaga: »Težak, sluga, rob je robotal na vse pretege za majhno mezdo, ne vedoč, kje bo obedoval jutri. S kakimi čustvi je gledal potrato in razkošje svojega gospodarja, ki si je prigrabil milijone s svojo lokavostjo in z žulji svojih te-

Pisatelj dr. Janez Mencinger

žakov. Najhujše pri tem pa je bilo, ker so vašemu robu vsak dan trobili na ušesa, da smo vsi bratje in da ima uborni težak prav toliko pravic kakor bogatin in da mu je takisto odprta pot do milijonov, potrate in razkošja kakor milijonarju.

Visoko vrh Triglava, kjer je umrl zadnji Slovenec, slovničar Slovogoj, izvemo od zastopnika tujega naroda, ki je prevladal Evropo, kako je prišlo do prepada in nove vlade: »Vsako bitje nosi v sebi kal smrti. Smrtna kal evropskim državam je bila svoboda... Taka je človeška nrav. V sredi, v zmernosti ne ostajamo, ampak begamo od skrajnosti do skrajnosti in ondi zagazimo do robov, ki nas strmoglavijo v prepad. Videli smo vaše države, osnovane na temelju krščanstva in svobode, videli smo, da ste ostavili krščanstvo in da vas je svoboda vseh proti vsem, svoboda izvedena do skrajnosti, zavedla v prepad. Posnemati nismo smeli vaših zgledov; morali smo poiskati nasprotno stališče. Zgradili smo torej državo

na temelju materializma in robstva ter zabredli v nasprotno skrajnost.

Ker gleda junak Samorad to bodočnost samo v mislih, je naravno, da hoče pisatelj reči, da tudi ta država ne bo ostala, ker že nosi v sebi kal smrti. Ta država, kakor nam jo slika pisatelj, je precej podobna današnji boljševiski državi. Tako dobro je gledal naš prerok pred 40. leti v bodočnost Evrope. Dasi takrat še ni bilo niti iz dalje videti današnje Evrope, je naš modrijan videl, kam vodi narode in države tako življenja, kakor ga je živela Evropa ob koncu 19. stoletja. Boj vseh proti vsem, sebičnost, lokavost, brezsrčnost in grabežljivost za posvetnim imetjem, je vodila v propast.

Zato pravi pisatelj:

»Državam kakor državljanom je treba idealnosti, povzdigati morajo duha kvišku in krotiti sebične strasti, ker človek ne živi za nasičevanje nizkih strasti in država ni zgolj narod v orožju.«

Zadnji stavek je značilen za današnji čas, ko so države samo še »narod v orožju«.

Sredi tega nesrečnega evropskega sveta hoče pokazati pisatelj vrednost in bodočnost svojega naroda. O vsem tem izvemo iz ust Slovo goja vrh Triglava, kjer stari učnjak pred smrtjo razodeva glavnemu junaku slovensko zgodovino in bodočnost.

»Nastopila je v drugi polovici XVIII. veka«, nadaljuje Slovo goj, ko je podal kratek pregled od tega časa, »doba svobodomiselnih idej in prodrlo je nad glavami graščakov v odločilne kroge vendar spoznanje, da je tudi kmet nekakav človek. Šele sedaj je začela med Slovenci delovati blaga kmetška hiša, porodil se je v kmetški hiši na Ljubljanskem polju Valentin Vodnik, za njim pa še marsikateri blagovestnik narodne prosvete. Zgodaj nam je zgodovina zatrla plemenitnike po krvi; zato nam je pozno, pa vendar vsaj, kmetška hiša podarila v namestilo viteze po duhu, ki si opasujejo, uma svetle meče.«

*

»Novi čas je probudil tudi Slovence. Zavedali so se svoje narodnosti ter sorodnosti s takisto probujenimi brati in so gojili svoj jezik, kolikor ga je ostalo iz temnih, turbobnih časov. Lotili so se tega častnega posla marljivo in nesebično, ali iznebiti se niso mogli narodu prirojenih svojstev.«

»Čudno se je vršila usoda Slovencev po kratki dobi preporoda in iskrene navduše-

nosti. Že ob koncu XIX. in začetku XX. stoletja se je nagibala v velik poraz. Devetnajsto stoletje je rodilo načelo narodnosti. To načelo je vnelo Slovence, hkrati pa vzbudilo tudi številnejše krepkejše sosedne narode...

Slovenci niso imeli narodne ali državne zgodovine. Bili so vedno samo molčeči težaki pri občni zgodovini. Njih skromna zgodovina je samo pojav družabnega življenja in razvoj domačega slovstva...

Slovenci so torej napredovali, kakor sem povedal... Strank so imeli po prirojenem nagibu do razcepljenosti in različnosti malone v vsakem selu nekaj. Čutili so pač pri slovesnih prilikah, da so Slovenci, zlasti tedaj, kadar so poudarjali, da gre Slovan na dan in da se jim bodo vremena razjasnila...

Glas vpijočega v puščavi je bilo opominjanje, da vernost in narodnost hodita lahko vzporedno in da tako druga poleg druge pospešujeta narodovo blaginjo. Saj ima tudi posameznik človek dušo in telo... Toda naši stranki si nista hoteli razdeliti dela in področja. Naposled so prihrumeli iztočni barbari in so porušili cerkve in čitalnice, vero in narod...«

Tako je naslikal starec zgodovino in slabe strani slovenskega naroda. Nesloga, strankarstvo, spori. Posebno hudi so bili v tem narodu tudi črkarski spori, kar čutimo še dandanes. Slovo goj je kot pisatelj slovnice vse to občutil tudi na svoji koži.

Toda vkljub temu upa starec na boljše čase. »Ti sinko majhnega, mehkega naroda, ki si gledal lepo svojo domovino pokrito s šumami in najlepša svoja mesta v podrtinah, ki si videl, kako je umiral poslednji Slovenec, se izvestno bojiš, da se tvoj narod stisne in izpodrine ob splošnem napredovanju večjih narodov, ki mu ne bodo dopuščali posebnega razvijanja; bojiš se, da se potopi v drugih narodih kakor tvoja Sava v tujem Dunavu. Tvoja bojazen pa ni upravičena ne pred Bogom ne pred človeško zgodovino. Pred Bogom ne, ker te je ustvaril, ker ti je podaril tvoj lepi jezik in lepo domovino in ti ni odrekel pravic, podeljenih drugim narodom. Pred človeško zgodovino ne, ker ni preminil še noben versko in nra vstveno krepak narod, kakršen je izvestno tvoj, dokler je čuval vernost in nra vnost, te svoji najvišji blaginji.«

Tu se pisatelj povzpne do svojih najlepših misli in vsak stavek, se zdi, bi morali

vklesati v pročelja naših javnih zgradb, da bi si jih za vselej vtisnili v spomin.

»Žarki vesoljnega napredka bude veliko pleme. Slovan stopa sedaj na dan; in če mi vstajamo, tedaj je onih strah, ki so vstali, dokler smo mi spali. Zato se postavljajo proti nam in se krčevito drže položajev, katerim je, dasi so bili krivični, stoletno priposestvanje nadelo videz pravice. Vendar ne boj se vsega tega! Vsi ti sovražni pojavi, ki se porajajo in goje proti nam, vsi so prirodni in se ponavljajo vselej, kadar k obedni mizi, kjer sede trije, prisede četrti, ki zahteva svoj pravični delež in se ne da odpraviti z ostanki, namenjenimi prošnjakom«.

Ako pomislimo, da so bile te besede pisane 20 let pred svetovno vojno, dobe še poseben pomen. »Samozavest in vera v sebe nas bo jačila in jeklenila pri trnjevem delu in vztrajnem naporu za narodne blaginje. Teh pa se bomo zvesto oklepali, ker bodo pridobitve našega truda in ne samo milostni darovi. Če smo vsak posebej jeklen značaj, potem smo vsi skupaj nepremagljiva trdnjava«.

»Neko posebno svojstvo je dodeljeno nam Slovanom. Mi svoje sedanje domovine nismo pridobili največ z mečem v roki kakor večina drugih narodov. Tudi najhujši protivniki nam ne odrekajo blagih duševnih vrlin in posebne rodne idealnosti...

Nam Slovencem pa podeli Bog to milost, da napredujemo samo korakoma, da si pridobimo vsako postojanko z naporom in žilavim delom in, da nam ne padajo v naročje darovi, ki se radi pogube, kakor so se prejeli brez truda. Mlad narod smo še in potrebujemo stroge vzgoje za svoj obstanek in za dosego častnega mesta med narodi. Samo naporni napredek, prosveta in pravica, ki jih pridobivamo in čuvamo ob narodnem znoju, nas osreči...

Kažejo se znamenja, da duh bratoljubja in pravice, prešinjten po krščanskih vzorih, zopet veje nad evropskimi državami in da pojemajo časi, ko so se delili narodi in delile dežele po volji zmagovalčevi, ko je preminila marsikatera manjša država, ker je bila večji na poti, in ko se je v eni in isti državi večji narod čutil žaljenega na svojem veličanstvu in oškodovanega na svoji imovini, ako je tudi manjši narod zahteval svojih prirodnih in pisanih pravic...

Vedno je bil srdit boj med sebičnimi koristmi in vzvišenimi idejami. Človeška zgo-

dovina je napolnjena s takimi boji, toda kri, prelita v njih, je bila plodonosna za narode, kakor rosa na travnike; zakaj za primer, za kratke dobe so pač zmagale sebične koristi, stanovitno nadvladale pa so naposled ideje. Tako je zmagala vsaka vzvišena, človeštvo osrečujoča ideja, naj se je tudi morala najprej posvetiti s krvnim krstom«.

*

Jubileje slavimo zato, da iz njih črpamo potrdila za sedanost. Tudi spomine velikih mož obujamo zato, da se zgledujemo v njih delih in besedah. Stoletnica dr. Janeza Mencingerja nam bo oživila marsikako njegovo že davno zapisano resnico. V l. 1912., ko je zapuščal z mirnostjo filozofa ta svet, je izbruhnila balkanska vojna. Mnogo se je od takrat pri nas izpremenilo. Ni dvoma, da je bil eden iz onih, ki so verovali v bodočnost majke Slave in bi bili z vsem sreem pozdravili svobodno Jugoslavijo. In česa se bojimo mi, maloverni? Od kod toliko krika in vika in toliko nezaupanja, sporov in preprirov, nespোরazumov in nesreč, ki se rode iz tega? Iz nevere.

Zato je prav, da čitamo ob teh časih besede vere svojih prednikov in z njimi verujemo. Eden iz njih je naš dr. Janez Mencinger.

Fr. Podrekar: Slovníčar Slovogoj na vrhu Triglavu

KAKO NASTAJAJO VREMENSKE SPREMEMBE

Spremembe, ki jih vsak dan doživljamo v ozračju, imenujemo vreme. V vsakdanjem življenju govorimo, da je vreme lepo ali slabo, pri čemer se zadovoljimo samo z ugotovitvijo, ali je nebo jasno, brez dežja, ali pa, da je pokrito z oblaki, iz katerih morda tudi dežuje ali sneži. Za točno opredelitev vremena je samó taka označba vremena nezadostna. Poznati moramo še vse one činitelje, ki vreme sestavljajo. Ti činitelji so zračni pritisk, temperatura zraka, vetrovi, vlažnost zraka, oblaki in padavine. Vseh teh šest činiteljev istočasno sodeluje pri sestavi vremena.

Zračni pritisk je teža vsega zraka, ki pritiska na zemeljsko površje. To težo merimo z barometrom. Barometer je pokončna steklena cev, ki je odprta samo na spodnjem koncu in ki je napolnjena z živim srebrom. Spodnji del tiči v skledici, ki tudi vsebuje živo srebro. Zračna teža v pritiska na gladino živega srebra v skledici, tako da je potisnila živo srebro v cevi navzgor. Živosrebrni steber v cevi in zračni pritisk si držita ravnotežje in je tedaj višina živega srebra v cevi merilo za zračni pritisk. Prostor nad živim srebrom v cevi je brezračen. Tik morske gladine znaša višina živosrebrnega stebra približno 76 cm. Recimo, da je cev široka 1 cm², 1 cm³ živega srebra pa tehta 13,6 g, potem znaša teža živ. srebra v cevi $76 \times 1 \times 13,6 = 1033,6$ g. Torej zračni steber, ki sega od zemeljske površine pri morju pa do najvišjih višav, kjer je sploh še kaj zraka, pritiska na površino 1 cm² v splošnem s težo 1033 gramov. Ta pritisk imenujemo 1 atmosfera.

Da ugotovimo vsakokratni zračni pritisk, je ob gornjem koncu cevi pritrjeno milimetrsko merilo. Jasno je, da se živosrebrni steber zniža, kadar se zračni pritisk zmanjša. Takrat pravimo, da je barometer padel. Nasprotno pa se je barometer dvignil, če se je zunanji zračni pritisk zvečal.

Če se dvigamo od morja, pridemo v višjih višinah pod manjši zračni pritisk, ker smo nekaj zraka pustili pod seboj. V splošnem prične zračni pritisk padati na vsakih 100 m za 11 mm. V višjih višavah pada počasneje, ker je gori zrak bolj razredčen. V Ljubljani, ki leži 300 m nad morjem, znaša zračni pritisk okrog 735 mm.

Temperatura zraka je drugi važni činitelj pri sestavi vremena. Zrak je podvržen segrevanju in ohlajevanju. Segrevajo ga sončni žarki, toda ne naravnost. Sončni žarki, ki padejo skozi zrak na zemeljsko površje, ne segrevajo zraka prav nič. Predstavljajmo si to tako, kakor se ne segreje šipa, skozi katero prodro sončni

žarki. Najprej se segrejejo zemeljska tla in šele ta oddajajo toploto zraku, ki leži neposredno nad njimi. Ta se segreje in postane zato lažji. Topli zrak je lažji od mrzlega. Lažji zrak se dvigne od tal navzgor, zato pa mora na njegovo mesto priti hladnejši zrak od drugod. Ta se spet od zemlje segreje in dvigne.

Čim sonce zaide, se prično ohlajevati najprej tla, ki so bolj segreti kakor zrak, in sicer s tem, da izžarevajo toploto skozi zrak v vsemirje. Čim se tla ohladi pod temperaturo zraka, oddaja zrak svojo toploto tlom, ta pa vsemirju. Tako se zrak ohlaja.

Temperaturo zraka merimo s termometrom. Termometer je majhna in ozka steklena cevka, ki je nekoliko napolnjena z živim srebrom, ostali del pa je brezračen. Čim postavimo termometer v topli zrak, prehaja toplota iz zraka na termometer. Pri tem se živo srebro segreje in se v cevki razširi. Če pa je zrak hladnejši, odda toploto termometer zraku in se živo srebro krči vse dotle, dokler ni vzpostavljena enaka temperatura med zrakom in termometrom. Velikost krčenja in raztezanja živosrebrne nitke določamo z merilom v stopinjah Celzija.

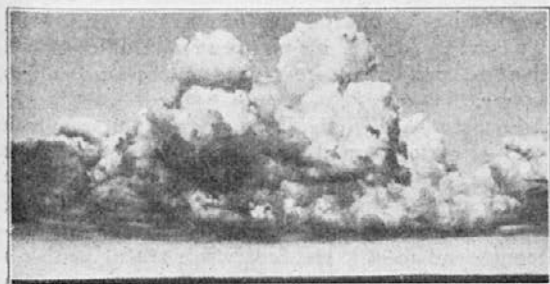
Če izpostavimo termometer tako, da padajo sončni žarki naravnost nanj, tedaj se segreva ravno tako kakor zemeljska tla. Segreje se nad temperaturo zraka. Taka temperatura, ki jo je pokazal termometer »na soncu«, je napačna.

Veter nastane zaradi segrevanja zraka. Kjer se zrak segreje, se dvigne navzgor, na njegovo mesto pa priteče zrak s hladnejših mest. Veter je tedaj gibajoči se zrak. Segrevanje zraka povzroča tudi spremembe v zračnem pritisku. Ugotovili smo že, da je topel zrak lažji. Zračni pritisk mora biti na segrelih mestih manjši, na hladnejših pa večji. Veter piha z mest visokega zračnega pritiska v mesta nizkega pritiska. Pri vetru razlikujemo smer in brzino. Izražamo se na pr., da piha severni veter z brzino, recimo, 50 km na uro.

Vlaga ali vodni hlapi pridejo med zrak po izhlapevanju iz vlažne zemlje, predvsem pa z morske površine. Zrak stalno vsebuje vodo v obliki nevidnih vodnih hlapov. Prav za prav ne »vsebuje« hlapov, temveč so ti del zraka, ki sodeluje pri celotnem zračnem pritisku. Njih množino izražamo na isti način kakor zračni pritisk v milimetrih. Če znaša na pr. pritisk hlapov 10 mm in celokupen zračni pritisk 760 mm, tedaj odpade od tega pritiska na vodne hlape 10 mm. Vodne hlape pa lahko izražamo tudi z njih težo v gramih v 1 m³ zraka. Slučajno se število pri-

tiska vodnih hlapov v milimetrih približno ujema s številom gramov v 1 m^3 . Če znaša torej njihov pritisk 10 mm, lahko mirne duše rečemo, da vsebuje vsak kubični meter zraka 10 gr vode v obliki vodnih hlapov.

Kumulo - nimbus, oblak poletnih neviht

V naših krajih dosežejo vodni hlapi največ do 20 g. To se dogaja v toplih poletnih dneh. V prostornini sobe z izmerami $5 \times 5 \times 4\text{ m}$, to je 100 m^3 , je 2 litra vode v obliki nevidnih vodnih hlapov, če vsebuje vsak kubični meter 20 g vode.

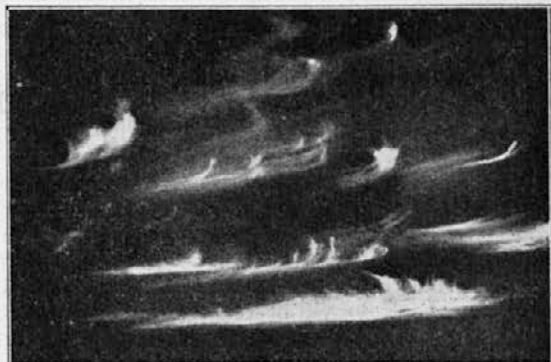
Pri 0°C more vsak kubični meter vsebovati največ 5 g vode, pri 10°C 10 g, pri 20°C 17 g, pri 30°C 30 g. Pri temperaturah pod 0°C more zrak vsebovati mnogo manj. Tako n. pr. pri -20°C komaj še 1 g, pri -25°C pa samo še nekaj desetink grama. Če ima zrak ravno toliko vode, kolikor je pri svoji temperaturi še more vsebovati, tedaj pravimo, da je zrak z vodnimi hlapi nasičen. Nenasičen pa je tedaj, kadar ima manj vode, kakor bi jo lahko pri svoji temperaturi imel. Če se zrak ohlaja, tedaj se vedno bolj približuje nasičenosti ali temperaturi rosišča. Kadar jo doseže, se pričnejo hlapi zgoščevati v majhne vodne kapljice in se stvori pri tleh megla, v višinah pa oblak. Če se zrak še bolj ohlaja, je zgoščevanje še jačje in se kapljice združijo v večje kaplje, ki padejo končno kot padavina na tla. Pod padavinami razumemo dež, sneg, sodro in točo.

Da pride tedaj do zgostitve hlapov, se mora zrak ohladiti. Zrak se ohlaja zlasti, če je prisiljen, da se dvigne v višave. Za vsakih 100 m vzpona se ohladi za eno stopinjo. Povprečno se zračna temperatura niža z višino za pol stopinje na vsakih 100 m. To pa je samo srednja mera za povprečno stanje. V ozračju se često dogajajo obratni pojavi, namreč da se temperatura z višino veča. Ti temperaturni obrati vplivajo pri računanju srednjega nižanja temperature z višino, da se niža temperatura samo za pol stopinje. Če pa se zrak samostojno dviga, takrat se ohlaja za 1 stopinjo na vsakih 100 metrov. Vzpenjajoči se zrak se ohlaja zato, ker je v višjih višinah zračni pritisk manjši. Dospeli zrak se razširi, in vsakemu plinu se pri širjenju vsebine niža temperatura. Zrak se vzpenja zato, ker

se je pri tleh segrel. Vemo že, da je segreti zrak lažji od hladnega. Ker so vodni hlapi lažji od suhega zraka, je tudi zrak, ki vsebuje vlago, tedaj vlažni zrak, lažji od suhega. Recimo, da ima zrak pri tleh 25°C in da vsebuje 15 g vode. S 15 g je zrak nasičen že pri 18°C . Račun pokaže, da se mora vzpeti za 700 m, da postane nasičen. Nad Ljubljano, ki leži 300 m nad morjem, bi nekako v višini 1000 m že prišlo do zgostitve vodnih hlapov ali do tvorbe oblakov.

Za popolno razumevanje vremenskih sprememb moramo poznati še splošno vetrovno kroženje v ozračju. Ker sončni žarki segrevajo zemeljska tla najbolj na ekvatorju in najmanj na polih, se zrak na ekvatorju najbolj segreje. Zato postane lahek in se dviga navzgor. V višinah deloma odteče proti severnemu polu, deloma proti južnemu polu. Vemo, da se smer vsakega gibanja na severni polu obliki odklanja na desno stran. Ko doseže zrak iznad ekvatorja v višjih višinah 30. stopinjo severne širine, je njegov odklon na desno tako velik, da je prešel iz smeri proti severu v smer proti vzhodu. Na tej širini teče zrak okoli zemlje in ker prihajajo iznad ekvatorja nove zračne mase, je prisiljen, da se spusti k tlom. Odtod teče zopet proti ekvatorju, vendar sedaj ob tleh. Znani so ti vetrovi spodaj kot pasati, zgoraj kot antipasati.

Vendar se zrak na 30° severne širine ne vrača zopet ves k ekvatorju, temveč ga nekaj odteče ob tleh proti severu, ki pa se odklanja proti severovzhodu. Tudi v višinah teče zrak v teh geografskih širinah proti severovzhodu in se,

Cirus, oznanjevalec slabega vremena

dospelši na pol, zopet spušča k tlom, od koder se vrača ob tleh nazaj proti jugu. Nekako na 60° geografske širine se srečajo severni in južni vetrovi. Tu prevladuje stalno nizek zračni pritisk. Sevede se to območje nizkega zračnega pritiska pomika. Enkrat je bolj severno, drugič bolj južno, Premikanje tega nizkega zračnega pritiska povzroča pri nas tako spremenljivo vreme.

Za naše kraje je tedaj bistvene važnosti splošen razpored zračnega pritiska. Na 30° geografske širine in na polu vladata visoka pritiska, med njima pa leži nizek pritisk, kjer se srečujejo južni in severni vetrovi. Bistvo južnih vetrov je, da so topli, vlažni in zato lahki. Severni vetrovi pa so mrzli, suhi in zato težji. Ko se srečajo, zdrsnajo južni vetrovi nad severne in se pri tem ohlajajo, ker se vzpenjajo. Pri tem pride do zgostitve vodnih hlapov, stvorijo se oblaki, iz katerih kmalu nato prične padati dež. Če se zgoščevanje vrši pri temperaturi pod 0° C, tedaj preidejo vodni hlapi naravnost v sneg.

Prihod južnih vetrov spoznamo po belih in tenkih oblakih, ki se visoko nad nami pomikajo proti severovzhodu. Tak oblak imenujemo cirus in je vedno oznanjevalec slabega vremena. Kmalu za ciroi zapihajo ob tleh južni vetrovi. Prineso nam toplo vreme, zlasti pozimi. Ker prihajajo iz južnih toplih krajev, kjer je izparivanje vode veliko, vsebujejo mnogo vodnih hlapov. Zato jih poleti občutimo kot neznosno soparico. Kajti vlažni zrak ne more sprejeti potu z našega telesa in se zato močno potimo. Ves čas od prihoda južnih vetrov barometer stalno pada, ker je južni zrak lahek in ne pritiska s tolikšno težo na tla. Nato sledi dež. Glavni znaki prihoda slabega vremena so torej najprej oblaki ciroi, nato južni vlažni in topli vetrovi ter padec barometra.

Kmalu za južnimi vetrovi vdre navadno od severozapada sem polarni zrak. Ker vsebuje razmeroma malo vlage, je precej suh, in ker je težek, se ne vzpenja. Nebo ostane jasno. Težek severni zrak pa močno pritiska ob tla, tako da se barometer dvigne. Glavna znaka spremembe vremena na lepo sta severni veter in dvig barometra. Dokler se ta dva ne pokažeta, prevladuje neprestano južno vreme.

Pogosto se dogodi, da se po prihodu severnih vetrov raztegne nad naše kraje visok pritisk s severnega pola. Tedaj more po več dni ali celo tedne trajati mrzlo in suho vreme. To se dogaja zlasti pozimi. Nasprotno pa se more raztegniti nad naše kraje tudi visok zračni pritisk s 30° geografske širine. Ker se zrak v njem spušča k tlem, je zrak topel in nebo jasno. Prinese nam toplo in suho vreme, ki more trajati tudi po več tednov. Pozimi je tako vreme zelo blagodejno, poleti pa lahko nastane dolga, neprijetna suša, ki je zlasti poljedelstvu zelo škodljiva.

V poletnem času se ob prihodu južnih vetrov dogajajo tako zvane popoldanske nevihte. Ko prispe južni zrak nad naše kraje, najde pri naš poleti tla že zelo razgreta. Zato se dospeli zrak še bolj segreje in se dvigne v višave. Pri tem se ohlaja. Ker vsebuje mnogo vlage, pride do zelo močne zgostitve in do tvorbe velikih oblakov, ki jih imenujemo kumulonimbe. Iz takega oblaka se izlije močna ploha. Ker so vodne kapljice nosilci električne energije, pride do bliskov in groma.

Dr. FRAN GÖSTL

OSLEPLJENCI

Vsakomur se smili ubožec-slepec, ki je zaradi bolezni ali nesreče izgubil najdragocenejši dar božji, vid. Skoro si ne moremo misliti večje okrutnosti in brezsrčnosti, kakor da bi iz sovraštva ali maščevalnosti oropal kdo človeku vid ter ga tako napravil nesrečnega za vse življenje. — In vendar se je to pogosto dogajalo v okrutnih barbarskih časih. Posebno so se mnogokrat posluževali vladarji te okrutnosti, da so se iznebili svojih tekmecev ali kaznovali svoje sovražnike. Zgodovina nam pripoveduje razne primere. Ko je Nebukadnezar premagal Jude in zavzel Jeruzalem, je dal oslepiti kralja Zedekija. Ludovik »pobožni«, sin Karla Velikega, je dal oslepiti svojega upornega sina Gerharda, ki je zbog tega umrl.

Pogosto so bizantinski vladarji oslepljali svoje sorodnike. Izak Angelos je bil od Alekseja III. pahjen s prestola in oslepljen. Njegov sin je

pozval križarsko vojsko, ki je bila na potu v Palestino, da zavzame Carigrad in zopet ustoliči očeta. Tedaj je bil Aleksij oslepljen.

Mihael Dukas je iz ujetništva došlemu očmu, cesarju Diogenu dal iztakniti oči.

Mihael Paleolog je oslepil Ivana Askara, ki bi imel zasesti prestol.

Cesarica Ivana, ki je vladala za svojega mladoletnega sina Konstantina, je tega dala oslepiti, da sama obdrži vladlo.

O zmagovitem bizantinskem vojskovodji Belisarju pripovedujejo povestničarji, da je bil zaradi vojne nesreče oslepljen ter je, spremljan od zveste hčerke-vodnice, beračil po Italiji.

Ko se je cesar Justinian II. po preganstvu vrnil v Carigrad, je dal oslepiti patriarha.

Konstantin V. je kaznoval z oslepljenjem čestilce podob, ko se je proti temu pojavilo veliko versko gibanje.

Ko je bizantinski poveljnik Nikefor Hifija za goro Belasico premagal bolgarsko vojsko, je zabil 15.000 Bolgarov ter jih izročil cesarju Vasiliju II., ki je dal vse oslepiti, le vsakemu stotemu je pustil eno oko, da so ti svoje oslepljene tovariše vodili nazaj v domovino. Bolgarski vladar Samuel II. je od jeze in žalosti zaradi te grozovitosti umrl (1014).

To je gotovo najokrutnejši čin, ki ga pozna zgodovina, dasi je tudi Karel Veliki nekaterim vedno upornim Saksoncem kot ujetnikom dal iztakniti oči.

Srbi so naščuvali Milutina, nezakonskega sina Uroša II., proti očetu, ki ga je za kazen dal oslepiti ter poslal v Carigrad. Po očetovi smrti se je vrnil in — ker se mu je vid nekoliko povrnil — kot Stepan Uroš IV. Dečanski, s priimkom »slepi«, zasedel prestol.

Ko so se Bolgari uprli Bizantincem in se je Petar Dejan srečno vojskoval proti njim, ga je pred Solunom izdajalec oslepil in izročil sovražnikom.

Ko se je Kalojanov sestrič Boril v Tirnovu polastil prestola, se je bojeval z Arsenom II. Zapušen od privržencev je bežal, nasprotniki pa so ga ujeli in mu iztaknili oči.

Peter Orseolo, sin ogrskega kralja Štefana in njegov naslednik, je bil zaradi upora premagan in oslepljen.

Jurij, stric mladega kralja Vasilija II. Vasiljeviča, se je proti njemu uprl ter vladal v Moskvi. Njegovi sinovi so nadaljevali uporno vojno, ujeli Vasiljeva ter mu iztaknili oči.

Boleslav III. češki je bil ponovno izgnan iz domovine, a se je povrnil s pomočjo poljskega kneza. Hinavsko je povabil svoje nasprotnike v goste ter jih vse pomoril. Čehi so zdaj pozvali na pomoč istega poljskega kneza, ki je Boleslavu iztaknil oči ter ga vrgel v ječo.

Da so divjaški narodi bili okrutni sovražniki, naš ne iznenadi. Omenim naj le dva zgleda:

Močni in pretkani Samson, ki je pobil toliko Filistejcev, je bil od njih oslepljen, ko jim ga je izročila izdajalka Dalila.

Papeža Janeza XIII. so vojaki Otona III., proti kateremu je spletkaril in se ž njim vojeval, ujeli, mu odrezali ušesa in nos ter iztaknili oči.

Turki so oslepili sina srbskega vladarja, begunca Jurija Brankoviča.

Dasi so bili srednjeveški graščaki dostikrat zelo kruti v svojih kaznih, vendar te grozovitosti niso izvrševali, — že zato ne, da ne izgube s tem delavne moči. — Zato je zločin Tahijevega sina Gabrijela povzročil tem večje ogorčenje ter mnogo pripomogel k izbruhu velikega kmečkega upora. Kmetu Pavlu Jurkoviču, čigar hčer je bil oskrnil, je razsekal lice in iztaknil oči. Ta je

šel v Gradec k nadvojvodi tožit graščakovega sina, ki je bil obsojen na plačilo 850 goldinarjev odškodnine, za tisti čas zelo velika vsota.

*

Tudi bajeslovje in leposlovje opisuje oslepljenja. Homer pripoveduje, kako je zviti Odisej okanil in oslepil enoakega ljudožrca, velikana Polifema, ter se tako s tovariši rešil iz zajetništva v njegovi duplini. — Najpretrsljivejša Sofoklejeva drama — učinkovita še na modernih pozoriščih, — nam po stari bajki pripoveduje, kako je Oedipus nevede ubil očeta in se oženil s svojo materjo. Ko je spoznal svojo pregreho, se je sam za kazen oslepil.

Shakespeare nam v drami »Kralj Ivan« riše krasen prizor, kako hoče dvornik Hubert po kraljevem ukazu oslepiti princa Arturja. Prečitati mu da kraljev ukaz. Princ ga vpraša: »Izzgati mi torej morate obe očesi z žarečim železom?« ter ga prosi tako milo in zgovorno, da dvornik res ne izvrši krutega kraljevega ukaza.

V »Kralju Learu« pa res oslepe nesrečnega Glosterja po izdajstvu njegovega sina Edmunda.

Schiller nam v »Viljemu Tellu« pripoveduje, kako so oslepili starega Melchthala. Znani so krasni stih, s katerimi njegov sin opisuje očetovo nesrečo in ki slovejo v Cegnarjevem prevodu:

»O lep nebeški dar je luč očesna,
na zemlji vsaka stvar živi od luči...
Al' on sedeti mora v temni noči,
ne bo se veselil več trat zelenih
ne pisanega cvetja na livadi,
ne bo več videl zarje na snežnikih.
Smrt ni nesreča, — a življenje in
slepota — je nesreča neizmerna.«

V krasni Andersenovi pravljici išče mati umrlega otroka in dobi od Smrti zagotovilo, da ga vrne, ako ji daruje svoje oči; mati res joka, da si jih izjoka. Pesnik velikosti in žrtve materine ljubezni ni mogel označiti lepše, kakor na ta način.

V Jules Vernovem romanu »Carjev sel« azijski uporniki zalotijo in ujamejo carjevega odposlanca ter ga po velikem zmagoslavju obsodijo na oslepljenje. Srečen slučaj ga obvaruje slepote, da lahko kot navidezni slepec z mnogimi težkočami nadaljuje svojo pot in srečno dospe do cilja.

Poljski pisatelj Sienkiewicz nam v svojem romanu »Križarji« opisuje, kako so ti bojeviti in zavratni redovniki zvičajno izvabili in uklenili junaškega Juranda ter mu je predstojnik redovnikov iz maščevalnosti odsekal roko ter ga oslepil.

„IMELI SMO LJUDI —

EMIL ADAMIČ,
skladatelj, glasbeni vzgojitelj, rojen 25. decembra 1877
na Dobrovi, umrl 6. decembra 1936 v Ljubljani

TOMO ZUPAN,
ustanovitelj CMD, narodni svečenik, rojen 21. decem-
bra 1839 v Breznici, umrl 8. marca 1937 na Okroglem

Dr. LJUDEVIT PIVKO,
viteški borec za Jugoslavijo, rojen 17. avgusta 1880
v Novi vasi pri Ptujju, umrl 29. marca 1937 v Mariboru

JOSIP TURK,
organizator gasilstva, sokolski mecen, rojen
10. aprila 1865 v Ljubljani, umrl 2. aprila 1937 v Ljubljani

VRH GORE HRAST“

MATEJ HUBAD,

glasbenik, oče slovenske pesni, rojen 28. avgusta 1866
v Povodju pri Skaručini, umrl 2. maja 1937 v Ljubljani

Dr. IVAN PRIJATELJ,

mojster slovstvene zgodovine in kritike, rojen 23. de-
cembra 1875 v Sodražici, umrl 23. maja 1937 v Ljubljani

Dr. ANTON B. JEGLIČ,

ljubljski knezoškof, nasl. nadškof, rojen 29. maja 1850
v Begunjah, umrl 2. julija 1937 v Stični

VARNAVA,

patriarh srbske pravoslavne cerkve, rojen 29. avg. 1880
v Plevljah, umrl 23. julija 1937 v Beogradu

NEKAJ O ŠPEKULACIJI

Beseda je latinskega izvora in pomeni ogledovanje, vohunjenje, preudarno trgovanje in tudi stražo ali čuvanje. Pri nas je med preprostim narodom skoraj prej na slabem glasu ko v čislih. »Ta in ta,« pravijo, »je prebrisan špekulant«, pri čemer največkrat mislijo denarja lakomnega človeka ali pa tudi prevejanega goljufa, oba pa kot človeka z bolj ali manj kosmato vestjo. Drugi pa pod imenom špekulanta mislijo na borznega igralca, ki je na najboljši poti, da vse zapravi, kar ima.

In vendar stvar ni prav taka, ampak dokaj drugačna. Vsakdo je ali bi vsaj moral biti v neki meri špekulant, ki se ogleduje, poizveduje in premišlja, kako bi si svoje življenjsko stališče izboljšal, in ki pazno stoji na straži, da obdrži to, kar ima. Tako torej špekulacija ni nekaj, kar bi morali že v kali obsojati, nego je zlasti v današnjih razmerah vsakomur potrebno početje. Obsodbe vredno je le ono špekuliranje, ki lakomno in brez ozira na soljudi stremi samo za denarjem, odn. vedno večjim bogastvom.

Preden nadaljujemo, si moramo prav jasno priklicati v zavest, da živimo v kapitalistično urejeni človeški družbi. Torej se mora tisti, ki hoče gmotno dobro izhajati, vsekakor pametno ravnati po načelih, ki vzdržujejo ta družabni red. Zlasti v gospodarskem življenju se moramo držati tega, kar se v takem ustroju smatra za pravilno in prav. Kdor tega noče ali ne zna — nosi posledice, ne more mu biti dobro, ostaja siromak, brez sreče.

Bistvo kapitalističnega družabnega reda je pridobivanje. Postavljena mu ni nobena meja, dasi se zlasti v povojnem času zaradi mnogih grdih izrastkov napačnega ravnanja in preveč sebičnega tolmačenja kapitalističnih in liberalističnih načel od premnogih kapitalistov — čujejo vedno bolj pogosto glasovi za omejitve pretiranega pridobivanja (ki bi ga bolje imenovali oduševanje) in bogatenja.

Po kapitalističnih načelih mora vsak podvzetek posameznemu kapitalistu prinašati pokritje stroškov, dati neko plačilo za izvršeno delo in še nekaj, t. j. dobiček ali profit, kot nekako protitež ali nagrado tveganju (riziku). Dobitek je nekako gibalno, pa tudi merilo gospodarskega napredka. Na splošno bi se reklo, da ti imetje prirašča toliko, kolikor si napravil dobička, torej kolikor si si priustvaril nekaj novega ali, kakor običajno rečemo, kolikor si prigospodaril. Tu sem moram prišteti tudi prihranke, pri katerih sicer nisi ničesar novega priustvaril, tudi dobička nisi napravil, nego si z gospodarno ureditvijo svojega življenja, z utesnitvijo, z odrekovanjem izdal manj kakor bi lahko z ozirom na pridobljene dohodke. Tudi prihranek množi tvoje imetje, krepi tvojo pridobitno možnost in tvoje premoženjsko stališče v človeški družbi.

Prirastek premoženja uporabljaj ali za povečanje svojega obrata odn. svoje pridobitne zmogljivosti, ali pa ga dajesh hranilnici ali banki proti obrestim na razpolago. Ta ga posoja drugim, ki se upajo in ki znajo kljub nekoliko podraženi najemnini (kreditnim obrestim) prigospodariti toliko, da to najemnino lahko plačajo, pa jim še kaj preostaja za vračanje dolga in za množitev imetja.

Proti obrestim se javlja dokaj viden odpor. Mnogi znanstveniki smatrajo obresti za tisto zlo, ki je dalo podlago današnji težki gospodarski krizi. Mnogi menijo, da je nemoralno (torej v nasprotju z dobrimi, poštenimi običaji), če nekomu denar s dobri dobiček, ne da bi zato kaj delal ali tvegal. Trdijo, da bi bilo vse drugače, če obresti v današnjem smislu ne bi bilo in bi vsakdo, ki mu denarja preostaja, bil primoran ta denar vtikati (investirati) za povečanje svojega obstoječega ali na novo zgrajenega podjetja. S tem bi za to nekaj (za denar kupljenega) trošil, česar sicer ne stori. Ker tega ni, pravijo, da proizvodnja in potrošnja ne držita ravnovesja.

Vprašajmo se: kdo pa je kapitalist? Vsakdo je kapitalist, ki ima kaj imetja (kapitala), pa naj bo ta kapital denar, plodna zemlja ali stavba (n. pr. stanovanjska hiša, s stroji opremljena delavnica, tvornica itd.) Skratka: kapitalist je vsakdo, ki v rednih razmerah more kot podjetnik ali podvzetnik s pomočjo svojega kapitala pridobivati (zaslužiti in profitirati). Kot nekako izjemo od tega pravila bi omenil delavca (ročnega in umskega), ki sicer tudi ima nek kapital (v smislu nazorov narodnega gospodarstva), t. j. svoje delovne roke, ročne spretnosti in umsko znanje, pa s tem kapitalom večinoma ne more kar tako pridobivati, dokler kdo njegovih rok ali znanja ne najame v službo.

Kapitalistična načela veljajo za vsakega kapitalista in se mora ravnati po njih, če hoče napredovati, pa naj bo ta kapitalist prav majhen, srednji, večji, velik, velikanski ali celo združenje velikano. Čim večji je kapitalist (čim več ima ali premore), tem močnejši je, tem ugodnejše in tem lažje si more urejati in zboljševati svojo pridobitnost ter povečavati imetje. Seveda tega ne dela vedno v najboljši obzirnosti do soljudi, ne dela v nameri, da bi istočasno narodu in splošnosti dejansko, resnično koristil, nego so stremljenju njegovega pridobivanja kaj pogosto pridružene grde in najgrše človeške slabosti: lakomnost, nenasitna žej po denarju, skrajna brezobzirnost, nesramnost, izkoriščanje soljudi, nevoščljivost, podlost itd., pri mnogih bogatih pa še nekaj docela človeka nevrednega, da se namreč tako pretirano udinjajo svojemu kapitalu, da prenehajo biti njegovi gospodarji in se spreminjajo v njegove sužnje. Ti sužnji svojega bogastva

zaradi skrajnega pohlepa po imetju in nepriradnega ponosa na to svoje imetje delajo več ko kateri koli njihov uslužbenec, ne poznajo nobene meje, nobene življenjske mere, ne ure, ne počitka, ne reda, nego noč in dan snujejo, kujejo načrte za še večji zaslužek, delajo in skrbijo in pazijo, kakor jim ukazuje njihov gospod — namrpadeno a še vedno premajhno imetje.

Zato pa pogledjmo na življenje in vprašanje povečavanja imetja ne samo z gospodarskega, nego tudi s filozofskega vidika.

Denar — sveta vladar.

Tako je in s tem moramo računati. O tem nas vsak dan bolj prepričujejo razna vesela in neveselana dejstva. Vse moli zlatega teleta. Z zlatom otovorjeni osel lahko prepleza vsako še tako visoko obzidje. Čim težje je otovorjen, tem višji zid lahko prepleza. Državni in verski zakoni so v oporo predvsem tistim, ki imajo. Mnogi in premnogi denar in imetje preklinjajo in si ga vendar želijo. Brez njega ali če ga je premalo, je na svetu hudo in težko. Zalostno, toda resnično.

Vsakdo bo brez nadaljnega priznal, da veliko laže postane bolan bogataš zdrav, kakor pa zdrav človek bogat.

Tu smo, plavati moramo v tej vodi, pa naj bo, kakršna je. Brez denarja ni muzike.

Sicer ni treba, da bi vsakdo bil bogat v današnjem pomenu te besede. Pаметen človek ne bo hlatal za tem. Ne bogastvo, ampak sreča je prirodni cilj človeka. Sreče pa ne ustvarja bogastvo, ustvarja jo zadovoljnost in samo zadovoljnost.

Sedanje življenje je že tako urejeno, da si med tako zvano civilizirano in kulturno človeško družbo življenjske zadovoljnosti skoraj ne moreš več ustvarjati brez imetja in denarja. Nasprotno, poleg denarja za sproti je dobro imeti kaj na strani za primer bolezni, za nepredvidene dogodke, za priboljšek v starih letih in poleg tega, če si še tako skromen — vsaj nekaj lastne strehe nad seboj, da te tuja vrata ne bijejo po petah, in pa vrtiček za pridelovanje najnujnejšega, kar mora gospodinja za silo imeti pri rokah, za gojitev kakih cvetic in končno tudi za kako urico mirnega bivanja na soncu in svežem zraku.

Torej je tudi za razmeroma zelo skromen obseg sreče dandanes vendar treba že precej.

Saj je v večini primerov nikakor več ne moreš doseči s samo golo pridnostjo in varčnostjo. Prisiljeni smo beliti si glave, snovati načrte, napejnati vse mišice in vse svoje zmožnosti — špekulirati moramo na vse mogoče načine, kako bi si s trudom in poštenostjo (poleg tega, kar nudi današnji tok življenja in običajnega dela) še na kak drug način pomagali, dokopali se do zadovoljstva in s tem do sreče.

*

Vsi špekuliramo na srečo, dasi se marsikdo tega niti prav ne zaveda. Tudi nima vsakdo, odn. ima le malokdo čisto jasno in določno odrejen

pojmo o sreči sami in njenem obsegu, ter si ni na jasnem, kaj in koliko bi moral doseči, da bi bil srečen. Največ ljudi ti bo reklo, če jih vprašaš, kako in kdaj bi bili srečni: »Srečen bi bil, če bi imel vsega dovolj.« Ta odgovor je zelo nezadosten. Kaj bi to moralo biti? In koliko bi moralo biti, da bi bil zadovoljen — srečen? Ne vedo, saj se marsikdo še nikoli ni resno in globlje zamislil v to vprašanje. Ali nisi nemara tudi ti med temi?

Navadno pa tudi večina ljudi ne družijo pojma sreče s pojmom zadovoljstva, odnosno ne spoznava, da je zadovoljstvo podlaga sreči.

In povrh vsega tega večina ljudi misli, da sreča prihaja sama od sebe, da jo prinese »srečen« slučaj. Seveda, to bi bilo najbolj komodno. Pa ni tako. Srečo si moraš ustvarjati sam. Slučaj jo le redko, redkokdaj prinese. Moraš špekulirati.

Ne zgražaj se nad to besedo! Saj pomeni le neko neprestano in dosledno snovanje bolj ali manj smelih načrtov in podvzetij, ki zahtevajo poleg vsega drugega prav posebno, modre preudarnosti in umerjenosti, njih izvajanje pa podjetnosti in vztrajnosti. »Brez muje (truda) se še čevljev ne obuje.«

Osnova špekulaciji je rek: Kdor išče, ta najde. Če ne najde hitro, pa gotovo najde po daljšem času in naporu, ako je vztrajen in ne išče samo takrat, ko mu je to slučajno v zabavo. Vsakdo je sam svoje sreče kovač. Kdor je ne išče, je tudi najti ne more, kdor je ne kuje, je tudi doseči ne more, razen slučajno ali po čudežu. Toda premnogi, ki zavestno iščejo in si kujejo srečo, navadno poznajo samo prej omenjeni rek »kdor išče...«, ne poznajo pa njegovega drugega dela, ali vsaj prav popolnoma jim ne gre do zavesti. Ta druga polovica pravi: Ko najdeš, obdrži. Neupoštevanje in neizvajanje tega dela reka o sreči je tisti veliki vzrok, ki žal premnogim ne da priti do sreče. Čeprav so jo sicer našli, je niso znali popolnoma osvojiti, zastražiti, zavarovati.

Končno bistvo prave špekulacije je v namenu: srečo ne samo iskati in najti, nego si jo tudi obdržati, ohraniti.

Poudarjam pa še enkrat: Vsi, ki iščejo srečo, pa pri tem mislijo samo na denar in na bogastvo in pozablajo, da je le zadovoljstvo prava sreča — pogreše špekulacijo. Bogastvo si sicer morda pridobije, sreče pa niso našli. Evo, tako so zašli že pri iskanju ali vsaj pri ustvarjanju sreče na napačno pot, ki je mati uvodoma navedenih grih lastnosti in napak bogatašev, ki so kapitalistični družabni ustroj prignale v nevzdržno stanje.

Sedaj pa še nekaj praktičnih o špekulaciji.

Špekulirati želiš n. pr. v loteriji. Tedaj boš kupoval samo srečke denarnih loterij. Shranjeval jih boš dobro in si zapisoval njih številke ter datume žrebanja. Srečke z visokimi dobitki je dobro shraniti pri notarju, ki pred pričami pisme-

no potrdi, da jih je (in katere) sprejel v hranbo. Če se srečke kakor koli izgube, moreš zahtevati uvedbo amortizacijskega postopanja samo, če več številke srečk in če se moreš izkazati kot pravno veljavni posestnik istih. Notarjevo potrdilo, ki ga imaš v rokah, in pa priče, ti tu pomorejo. Srečke ti lahko kdo ukrade, pa si ob nje. Če ti ukrade notarjevo potrdilo, se z njim ne more okoristiti.

Dobre srečke moreš tudi lombardirati, t. j. pri banki nekako zastaviti kot kritje za dobljeno posojilo. Če ti srečno naključje nakloni večji dobiček, ki pa ni takoj izplačljiv, si ga lahko daš pri banki eskomptirati (ako nujno potrebuješ denar), t. j. da ti banka dobiček takoj izplača, pri čemer utripiš samo obresti od dne eskomptiranja pa do dne, ko bo loterija banki izplačala omenjeni dobiček. Primer: 1. januarja si zadel 10.000 din. Do biček pa je izplačljiv šele 1. aprila. Banka ti 2. januarja izplača ta dobiček po odbitku 5 % obresti za 90 dni, t. j. 125 din, izplača ti torej 9875 din. Ako imaš denar za uporabo v svojem podjetju, boš z dobljenim zneskom do 1. aprila gotovo več prigospodaril ko samo 125 din. Ako pa nimaš sam plodonsne prilike za ukoriščanje omenjenega zneska, si kupiš n. pr. kak 5 % vrednostni papir, ki prinese 1. aprila din 123,43 obresti. V tem primeru ti je znesek narasel do 1. aprila od 9875 din na din 9998,43. Zaradi že v januarju dobljenega izplačila si na 1. april samo za din 1,57 na slabšem, kakor če bi bil čakal, da bi ti šele tedaj loterija izplačala zadetih 10.000 din. Zaradi te izgube pa si imel že 2. januarja denar v rokah in si lahko razpolagal z njim. Morda si ravno takrat moral položiti kako kavcijo, pa si potreboval denar ali pa vrednostni papir. Če bi si bil moral denar izposoditi ali če bi si bil izposloval bančno garancijo, bi te bilo to stalo mnogo mnogo več ko din 1,57. Pomisli samo, koliko bi te bila stala zadolžnica, menica, morebitna vknjižba na imetje ali podobno.

Če ti srečno naključje nakloni dobiček, ne izgubi glave. Dobljeni denar plodonosno naloži. Če sam ne veš, kaj in kako, se posvetuj s strokovnjakom. Uspešno nalaganje kapitala je umetnost sama zase.

Pri nakupovanju vrednostnih papirjev bodi previden. Vedi, da je vsak vrednostni papir tem manj varen, kolikor večje obresti donša. Tudi z vlogami in posojili je slično. Čim višje obresti ti kdo nudi, tem manj varno bo tvoje posojilo naloženo.

Mnogi mislijo, da od države garantirani papirji niso primerni za nalaganje kapitala. Baš teh naj bi se posluževali, da ukoristijo dovoljene obresti. Zlasti danes, ko mnogi ne žele svojega odvišnega denarja nalagati v denarne zavode ali pa ga za malenkost dajejo poštni hranilnici ali ga celo doma skrivajo, naj bi kupovali državne obrestonosne papirje. Saj če rabijo denar, jih lahko vsak čas vnovčijo za gotovino na borzi in pri tem

eventualno nekaj profitirajo tudi pri kurzijah ali tečajih, ki imajo danes precejšnjo stalnost in kažejo nekako naraščajočo smer. Ti tečaji so vsak dan objavljeni tudi v dnevnem časopisu. Preden kak vrednostni papir kupiš ali prodaš, vprašaj strokovnjaka, če sam nisi več v presoji papirjev in v vrednotenju tečajev.

Odvišnega denarja ne drži (brezobrestno) doma, nego izkoristi obrestovanje. Vedi, da ti znesek 10.000 din že pri $3\frac{2}{3}\%$ tmem obrestovanju donša vsak dan 1 din na obrestih. Vsak dan, ko ti denar brez potrebe leži doma, po nepotrebnem izgubljaš nekaj, kar bi lahko dobival.

Kdor se kaj bolj spozna, kupuje obrestonosne srečke in delnice ali akcije industrijskih in drugih podjetij. Pri slednjih se lahko več dobi kakor pri raznih državnih papirjih, toda prav tako lahko se tudi več izgubi.

Podjeten človek ne miruje, nego tehta, snuje in preudarja, kaj mu je storiti, da si izboljšuje svoje premoženjsko stališče. On špekulira. Eden pravočasno nakupi zemljišča, ko je izvedel, da bo tekla po njih železnica. Z dobičkom jih proda tistemu, ki železnico gradi. Zemljišča ob progi, tam kjer bi imele stati važnejše postaje, z dobičkom proda ljudem, ki se tam želijo nastaniti kot restavraterji ali trgovci in sl. Drugi na dražbi poceni kupi gozd, poseka les in ga do dobro proda za dobiček in še zemljišče ima po vrhu. Tretji napravi v kraju, ki obeta, da se bo razvil v dobro obiskovano letovišče, večji ali manjši hotel in si s tem ustvari boljšo pridobitnost. Košček papirja, svinčnik, bistra, hladno računajoča glava dostikrat v kratkem času pridobijo več ko drug vsakdanjik v celih desetletjih. Pamet in podjetnost sta tista činitelja, ki špekulaciji omogočata uspeh. Pa tudi neka skromnost in potrežljivost je umestna, ker daje špekulaciji več varnosti. Ne hlastaj samo po največjih ocvirkih. Tisti izrek: »Male ribice, dobre ribice«, ki ga po navadi radi z nekim pomilovanjem podtikamo Židom, je zelo moder, v njem je mnogo poslovne izkušnje.

Ker pa špekulacija ne nosi samo dobička, nego ti ravno tako more prinesiti izgubo, celo zelo občutno izgubo in propast, je previdnost važen pogoj špekulacijskega udejstvovanja. S popolno gotovostjo izguba nikoli ni povsem nemogoča, tudi tedaj ne, ko misliš, da je čisto izključena. Zato previden človek v špekulaciji nikoli ne vtika več kakor slabo tretjino svojega imetja, dobri dve tretjini istega pa nalaga varno, čeprav manj dobičkanosno. Kdor nima precej odvišnega denarja, naj zlasti ne kupuje takih papirjev, ki donšajo dividende, ker so neprijetna presenečenja možna tako rekoč čez noč.

Špekulacij, zlasti obsežnejših, ki sicer lahko hitro prinesejo veliko bogastvo pa tudi popolno osiromašenje, naj se nikar ne loteva, kdor ni dovolj podkovan v finančni, to je denarniški in borzni vedi, da ne bo kdaj kruto obžaloval nepremišljenega koraka!

TOMAŽ GARRIGUE MASARYK

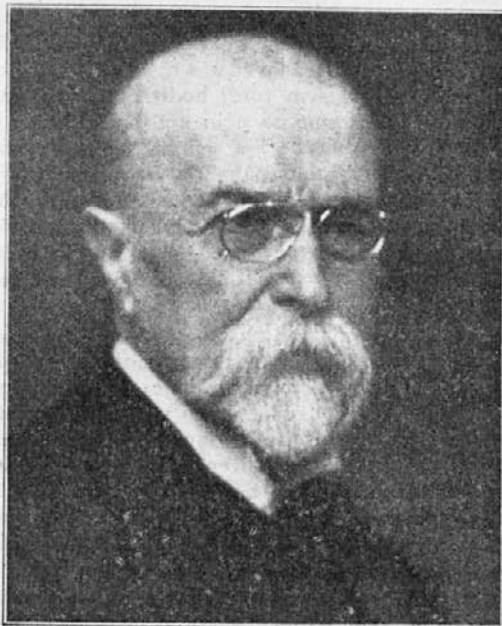
Dne 14. septembra je umrl Tomaz G. Masaryk, prvi prezident Češkoslovaške republike ter eden največjih mislecev in državnikov vseh dob. Iz ljudstva je izšel in ljudstvu je ostal zvest. Njegov oče, kočijaž cesarske gosposčine, je bil Slovak, mati je bila Moravanka. Prvorojenec Tomaz je pogledal na svet 7. marca 1850 v Hodoninu na Moravskem. Šola in predstojniki so svetovali staršem, naj gre nadarjeni sin študirat, da bo učitelj. Dopržil je dve realki, potem pa je moral čakati, ker je bil za učitelja še premlad. Staršem je bilo vse to predolgo, zato so ga dali na Dunaj, da se bo učil za ključavničarja. Tomazu pa je bilo to delo dolgočasno; utekel je in se potem učil pri domačem kovaču. Na pobudo učitelja in drugih se je vrnil k učiteljevanju, hkrati pa se je učil latinščine ter je bil sprejet na gimnazijo v Brnu, od 6. do 8. razreda pa je študiral na Dunaju, kjer je l. 1872. odlično maturiral. Na univerzi je študiral jezikoslovje in filozofijo, postal 1876 doktor modroslovja ter odšel za vzgojitelja v Leipzig; tam se je seznanil z mlado Američanko mis Charley Garrigue ter se z njo poročil. L. 1879. je postal docent na Dunaju in l. 1882. vseučiliški profesor v Pragi. Kot tak je zaslovel ne le doma, temveč tudi v tujini in nešteto učencev se danes hvaležno spominja odličnega učenjaka vzgojitelja. Med vso svetovno vojno je neumorno delal v tujini za samostojnost Češkoslovaške, katere tvorec in ustanovitelj je. 14. oktobra 1918 se je vrnil v domovino kot prvi prezident.

*

Masaryk je bil prevelik mož, da bi še kdo med nami ne bil bolj ali manj poučen o njegovi veličini, saj je ves svet s spoštovanjem, priznavanjem in upoštevanjem zrl nanj. Pa poglejmo, kaj pravi in sodi ta veliki mož v svoji skromnosti sam o sebi (l. 1910. na svoj rojstni dan, ko so mu pridredili slavnostni večer):

»Imel sem razne načrte. Prvi je bil — rastele sem med revnim, na cesarskih posestvih vjarmljenim ljudstvom, zato se ne spominjam, da bi si bil sploh mislil, kaj hočem biti: seveda tak suženj, kakor je bil moj oče in drugi. Šele pri nekem izpitu je gospod dekan dejal, češ, tega fanta naj dajo starši na realko, lahko postane učitelj. Da bi mogel postati duhovnik, to mu niti na misel ni prišlo — zakaj to je bil ideal kmetskih, bogatejših sinov. Torej učitelj! Ampak, ko naj bi bil začel učiteljevati, sem bil še premlad. Zato so me dali rokodelstva učiti. Najprej sem bil ključavničar. Mati me je pripeljala na Dunaj k tisti gospodi, kjer je nekoč služila. Ta gospod se je pisal Maly, mi pa smo mu pravili

Herr von Mahly. Izvedel je, da sem bil na realki. »Znaš risati?« »Da.« Tako sem postal ključavničar. Imel sem knjige še z realke. Moral sem delati podkvice in morda ravno za slovaške škornje. To me ni veselilo. Potem pa se mi je še nekaj

Prezident Osvoboditelj

pripetilo — eden mojih sovajencev mi je vzel knjige iz kovčega. Najbolj mi je mrzelo, da so mi prodali atlant, po katerem sem zelo rad potoval. Brž ko so knjige izginile, sem jo tudi jaz pobral domov!

Potem sem bil kovač — to me je že bolj veselilo, moram reči. Rekli so, da bom čez dve leti »kuršmid«. In to je bil moj ideal. Spominjam se: nekega jutra sem nesel vodo iz studenca v kovačnico pa sem srečal učitelja, ki me je učil na realki klavir. Pogledal me je — videl sem, da ga je nekaj presenetilo: črn, z vedrico vode, kovaški vajenec. Ko sem prišel domov h kosilu, sem spoznal, da nekaj je. Rekli so mi, da jim je gospod profesor Ludvik očital, ker so me dali v kovačnico, češ da moram postati učitelj. Konec je bil: moja mati, Bog ji daj dobro, je hotela imeti iz mene vedno več kakor jaz sam. Postal sem učitelj in rad sem bil. Hočem pa povedati, kako sem prišel spet docela drugam, kakor sem hotel, pa nisem vedel, zakaj.

Ko sem hodil na pogrebe ter moral pri molitvah latinsko odgovarjati, se mi je kot bivšemu realcu večkrat pripetilo, da sem besede napačno izgovarjal in da me je gospod kaplan vsak hip

posvaril: »Tega spet niste prav rekli.« Žal mi je bilo, da ne znam latinski in da »ga lomim«. Samo zavoljo pogrebov in cerkve sem sklenil naučiti se latinski. Dobil sem star slovar v štirih jezikih, kakor so jih imeli na Slovaškem, in v župnišču so mi včasih kaj povedali. Pa je vendar šlo in napravil sem sprejemni izpit za tretji razred gimnazije. Hotel sem dalje, hotel sem delati, to vem, ampak da bi bil vedel, kaj hočem postati, tega ne.

Nekak načrt se je začel v meni kristalizirati šele na Dunaju, ko sem bil na koncu gimnazije. Hotel sem postati diplomat. To je bil moj prvi ideal. Moral sem torej hoditi na orientarno akademijo. Tam smo se učili arabščino, ki jo je poučeval rojen Arabec, z gosjim peresom smo pisali arabski. Pripominjam, da ne poznam niti ene črke več! Napravil sem iz jezikov tudi izpite, toda kakor je že to na orientalni akademiji: vse poberejo sinčki aristokratov — zdaj je že bolje — takrat pa ni bilo misliti, da bi mogel jaz postati diplomat. Ideal je splaval po vodi.

Torej dobro: matura, doktorat. Ampak, da naj postanem profesor, na to nisem mislil takrat, in bojim se, da te profesure še danes ne pojmujem prav. Ko bi vam povedal, kako mi je bilo včasih slabo, če sem moral iti predavat in nisem vedel, kaj naj govorim! Moji učenci so gotovo včasih spoznali, da ne vem ne kod ne kam. In včasih, če mi je bilo tako, kar preprosto nisem prišel, prav nič se nisem opravičeval — ni me bilo. To vse zdaj vemo, toda takrat ni bilo drugega izhoda. Postal sem torej docent, profesor. Toda preden sem postal, vem, da sem nekoč premišljeval, kaj, če bi šel v Ameriko. Dovolj sem o tem premišljeval, da bomo tam pekli češke kolače in buhte. In morda bi bil to storil; dela bi me ne bilo sram, tudi ne, če bi bil boljše vrste pek. Skratka, nikoli si prav za prav nisem belil glave, kaj bom in kako, ampak to načelo sem imel od mladih nog, da človek, ki hoče delati, zmerom ve, kako in kaj in kje.

Akademski JČ liga je na dan pogreba pletetno počastila spomin velikega filozofa in državnika, častnega doktorja ljubljanske univerze

Takole imam v trenutku vso minulost pred seboj, ves inventar — lahko si mislite, da o tem premišljam in da mi je bila malokdaj priložnost, da bi moral toliko o sebi misliti kakor zdaj. In kaj torej pomeni vse to? Zlasti vidim tu in spoznavam, da med nami, ki smo tukaj, in vsemi, ki so zunaj, ni samo vez razuma, temveč tudi vez srca in je bila zmeraj. Jaz vsaj gledam na stvar tako. In v takem nastroju hodim, rekel bi, v polsnu ter si mislim: »Torej kaj? Kaj? Kaj bomo delali?« Preden sem odšel semkaj, sem si mislil: Nekaj pametnega in klenega moraš danes povedati, a ne gre. Ko sem odhajal, mi je rekla žena: »Delali bomo veselo dalje.« To se lepo sliši, in to bi bilo nadaljevanje tega, kar sem delal in vi z menoj.

Prav za prav ni tako hudo na svetu. In rajni Rezek mi je večkrat rekel, da sem strašen optimist. Mogoče, jaz ne vem, toda dejstvo je, da pri nas na Češkem pronikajo misli vsakogar, če so iskrene, hitreje in odločnejše, kakor mislimo. Jaz sem za svojo osebo zadovoljen.«

*

Kako naj bi ne bil zadovoljen! Zlasti poslednja leta! Saj je osvobodil svoj narod, mu dal lastno državo, ki se je pod njegovim vodstvom razvila v eno najbolje urejenih držav. Zadovoljen pa je bil z Masarykom tudi ves narod. Zadovoljen? Ne le to, temveč narod ga obožuje in ga šteje med nesmrtnike.

Takole kliče K. Z. Klima v posmrtnici: »Možje in žene in otroci, vedite in verjemite, da je Tomaž Masaryk umrl, ter se ne sramujte svojih solz! Saj je umrl veliki oče nas vseh, voditelj, svetovalec in učitelj, on, prvi med vsemi, modri in junaški. Če smo svobodni in vmeremo sami sebi vladati, je to njegova zasluga. Njegovo ime je zvenelo kakor bojna trobenta velikih bitk, v katerih se je on bojeval in zmeraj pošteno in za dobro, pravično stvar, ker je bil tudi sam dober in pravičen. Njegove besede so bile včasih stroge, a strogost je prihajala iz srca, ki je hotelo, da je njegov narod izobražen in močan, sposoben, izvojevati si svobodo, in tudi te svobode vredne.«

In njegov sin, poslanik Jan Masaryk, je javil novinarjem očetovo smrt: »Kakor je lepo živel, tako lepo je umrl. 48 ur je bil že — kakor veste — v nezavesti. Zaspal je in odšel v večnost, ne da bi o tem vedel. Ni ugasnil — dogorel je. V njegovi smrti je bilo kakor v njegovem življenju. Velika simfonija od najvišjega fortissima jeza forte do pianissima. Vesel sem, da se svojo poslednjega boja ni zavedel. Potreben je že bil takega počitka, tudi tega poslednjega... večnega.«

IVAN ALBREHT:

NOČ

V hribih se drevje bori z neurjem. Visoke smreke in jelke ječe, uporno nihajo v vrh, stoletnim bukvam pokajo orjaške veje in noč je pošastno veličastna, ko režejo temo gosto zapored bliski in razliva grom grozoto po pokrajini.

Bajtar Štefuc sloni za mizo in strmi v temo. Za pečjo ždi oslepela mati, stoka in vzdihovaje moli. V mali čumnati se stiskajo otroci. Osemletna Micka skuša tolažiti dve leti mlajšega Tončka in triletno Anico, pa je še sama vsa preplašena in v pridušenem vzkliku obmolkne, kadar koli strese bajto grom.

»Žegnanega lesa daj na ogenj, Štefuc...«

»Saj že tli.«

»In grablje in vile vrži navskriž pod kap, da nas ne zadene kaj huđega...«

»Kaj sitnarite, ko sem že vse naredil...« se jezi sin. Tudi on je poln viharja in onemoglega srda. Tulil bi z vetrom in z gromom razsajal, da bi razbil oklep, ki ga duši.

Mati obmolkne, a ne vzdrži dolgo.

»Še za tiste duše...« kmalu zadrhti njen glas izza peči. Zdi se, kakor da vdano prosi spokojna zemlja. Mati Klančarica je drobna in izsušena. V svetlobi begotnih bliskov se mrtvaško posvetlikava njen zgubani in razorani obraz. Sinu se sproti zasmili, kadar koli se ozre k njej. Koliko let je trpela na tej zemlji, koliko noči je prečula za rod in dom! Vse je žrtvovala, dala mladost, darovala svojega življenja moč in je zdaj, reva, kakor posušena oljka. Štefuc bi ji rad privoščil priboljšek, ko je vendar tako malo, česar želi odmirajoča starost. Slajši, voljniji grizljaj, topla, prijazna beseda, ki bi ji krotko pobožala srce, a sin ne more dati niti tega. Kam, le kam in kako se je zasukal svet?!

Bajta nikoli ni poznala izobilja, živel pa je človek vendar tudi v teh golcih po človeško. Česar je manjkalo doma, so si prid-

ne roke zaslužile po svetu. Z rajnim očetom je hodil Štefuc tesat na Koroško in Štajersko, drvarit visoko v gozdove, videl je marsikaj sveta in zaslužil kakor za dva. Ko sta se po petih, šestih mesecih z očetom vračala domov, sta bila podkovan in sta se lahko kosala z nekaterim trdnim kmetom. Štefuc je že po malem ugibal, kako nekoč še dokupi sveta k bajti, ko je kakor kača siknilo v sanje: Vojna, divjanje, razdejanje in smrt! Kakor bič je oplazilo in v štirih naglih letih pogoltnilo zdravje, moč in mladost. Kakor hrast je Štefuc odhajal, vrnil pa se je starec. Tudi oče je ta čas opešal doma, kakor drevo na steblo se je posušil in komaj pričakal sinove vrnitve...

Vihra divja, drevje ječi, a mati za pečjo:

»Še za vse tiste duše, ki so se s tega sveta ločile po gorah, po vodah...«

Glas je pojoče otožen, otroci v čumnati se mu ihte pridružujejo, v Štefucu pa se lomi kakor skalovec v hribovju.

Kdo izmeri bolečino, ki je zarezala v zemljo in ljudi: Meja?! Dva streljaja od bajte, pa ne more človek nikamor več. Meja, meja in spet samo meja, zaletavaj se kakor muha v mrežo, ne prideš nikamor, a če ti ni po volji, sikne svinec skozi zrak in te umiri za vekomaj.

Meja? Ali ne žive ljudje tam kakor tukaj? Isto sonce sveti obojim, obojim grozi grom in jih peji dež.

Meja! Šel bi tesat in drvarit, na kraj sveta bi šel za rod in dom, pa nikjer ni potrebe, od nikoder ni klica po delavnih rokah. Še zdravih ljudi je preveč, kdo se bo z bolnimi ukvarjal?! Ah, zdravje je ostalo v Karpatih, v Dobrudži, v Tirolah, moč je splahnela, vse je skopnelo, le pomanjkanje je ostalo in samo gorje. Žena, ki je bila kakor mlada hoja, je omahnila v grob in ga pustila samega s tremi črviči in z oslepeclo materjo. Niti grom ne bobni nocoj tako

strahovito, kakor so pred poldrugim letom grude na njeno krsto...

Vihra divja, bajta se trese in otroci jočejo. Micka kliče. Strah je je in bi rada imela svetlo. Ali naj ji pove, da nima niti kapljice petroleja pod streho?

»Čakaj, našgem smolnico.«

Poldrugo uro hoda ni hiše v bližini, ni nobene žive duše nikjer. Pač, tam na meji stoje straže, hodijo gor in dol patrolje. Bog ve, ali so tudi v tem strašnem vremenu na preži.

»Kaj tako prasketa?« se zdrzne mati za pečjo.

»Trsko sem našgal, da otrok ne bo strah.«

Iz čumnate drug za drugim pricaplajo mali v raztrganih srajčkah in se stiskajo k očetu. Kakor piščeta kobacajo okrog nje. Očka jim je svet, začetek in konec, vsebina življenja. Kakor hitro ga vidijo, jih mine strah.

Micka je živa podoba rajne matere. Oh pogledu na hčerko mora Štefuc vselej misliti na rajno ženo in mu je toliko teže pri srcu. Sirota z mlajšima vred še danes ne slutiti, kaj ji je ugasnilo, ko ji je smrt odzela mater.

»Pojdi, Micka, pojdi in spravi Tončka in Anico v posteljo.«

»Če boste pri nas, očka.«

»Bom.«

»In nam poveste kaj lepega.«

»Nocoj ne, Micka, sem truden. Jutri povem...«

»Brž jutraj?«

»Brž, samo pridna bodi in nič se ne boj...«

Kakor čredo v stajo jih spravi v čumnato. Z žuljavo roko boža kuštrave glavice, ki jim tako prija očetova bližina, da se kmalu umire in zadremlejo.

Trska prasketaje dogoreva. Ob svitu utripajočih plamenov se po tleh in po stropu, po stenah in revnem pohištvu kakor pošasti gibljejo sence.

Štefuc stopi na prag pred čumnato in prisluhne. Tudi mati je zadremala. Čisto na kup je zlezla in le zatikajoče se dihanje še priča o življenju v njej.

Vihra razsaja z nezmanjšano silo. Ploha lije, debele kaplje udarjajo na okna, ostreše škriplje in zdaj pa zdaj zarohni zemlja

v globinah. Vode divjajo v brezna, butajo ob skalnate stene in si jezno utirajo pot.

Iz kamna bi moral biti, kdor bi to noč hotel vzdržati zunaj na planem, oni na meji pa so iz mesa in kosti. Saj je pravil Blaž z Roba, kako je človek lahko brez skrbi v takih nočeh. Pol sveta bi lahko nesel čez mejo, živ krst se ne zmeni zanj. Miha z Brega je neki vriskal za stavo, ko je v takile noči gnal tri pare konj čez, pa se noben duh ni obregnul za njim. Pet tisoč lir mu je vrgla tista noč, pet tisoč lir, kakor da mu je brinje obrodilo tisočake.

Štefuc je že nekaterikrat mislil na to. Streha kaže rebra, otroci goloto, vse se je potrgalo in ponosilo, žita je komaj še tri četrtnice, a v bajto kljub temu dežuje dan za dnem:

»Daj in samo daj!«

Od kod naj vzame za davke, ko niti matere ne bi mogel spraviti, kakor se spodobi, če bi zdaj potrkala na vrata bela žena! Leto se mimogrede prevesi, komaj se človek ozre, že pritisne zima. V teh zlizanih cunjah in bosa Micka ne bo mogla v šolo. Saj bi zmrznila na potu.

Nekajkrat je bil Štefuc že na tem, da se loti. Vsaj enkrat bi šel, da pretlači najhujše, potlej bi se že kako prevleklo. Saj ne hlepi po denarju, a živ vendar ne more v grob in otroci morajo živeti.

Res je bil že na tem, a tudi za tako pot ni bilo denarja. Vzel bi bil že na posodo, toda kje pod soncem bo kdo kaj dal na razdrapano hribovsko bajto! Niti kar je za nohtom črnega bi ne dobil Štefuc na upanje, da ni spodrknilo Mihaca iz Grape. Človek se je bil prevzel in nosil čez mejo svilo, tobak in kar se je dalo, kakor doma čez prag. Ni čudno, če so ga končno zatili, saj so tri fare naokrog vedele, kako je z njim. Pol leta je potlej sedel in še plačati je moral, da se je ves grunt zamajal. Trije sosede so pomagali in so še komaj, komaj rešili. Do smrti lahko vrača, s tem, kar pridelal, jim ne bo povrnil. Še sin bo dolžnik, če ga bo kdaj imel, in sinov sin. Zraven tega zdaj zeleni pazijo nanj, da se ne more niti prestopiti brez oprezovanja.

Ono nedeljo, ko sta šla skupaj od maše, je Grapar omenil Štefucu, kako kaj živi in kako ravna v teh dneh, ko je za vse tako hudo. Beseda k besedi, dokler se nista do-

menila. Tam in tam bo Štefuc dobil tovor, naj kar pove, da je za Mihaca iz Grape. Kadar bo kaj viharno, naj ponoči zanese na ono stran. V kotljo blizu hoje s tremi vrhovi, komaj streljaj čez mejo, naj skrrije tovor pod skalo in gre do Hlevarja. Na

Tri sto lir! Davki bi bili plačani, otroci oblečeni in obuti, nekatero drobnjavo bi kupil in še bi ostalo kaj malega.

V bližino nekam je treščilo. V bajti je bilo za trenutek vse kakor z ognjem oblito. Ali ni vprav tedaj nekdo stopil v čumnato?

srednje okno naj potrka. Trikrat po dvakrat, to je znamenje. Hlevar bo že vedel, kako in kaj. Mož je točen kakor ura. Dal mu bo okrepčila in plačal kupnino. Tri sto lir naj Štefuc obdrži, ostalo naj prinese Mihacu.

Tri sto lir, za dobri dve uri zamude!

Skoraj štirinajst dni že hrani Štefuc zaboj v klonici. V steljo ga je zakopal, ko ga je prinesel domov, in je čakal nevihte. Kakor bolnik zdravja, tako si je želel strele in bliska in groma, nocoj pa, ko mu nebo moli roko na pomoč, se ne more odločiti. Kakor brez mozga je, cunjast in plah, in sama nesreča mu pleše pred očmi. Karkoli je kdaj slišal grozotnega, vse oživlja in se drami v njem to noč. Mrzliččen strah ga spreletava in po hrbtu mu gomazi kakor v mravljišču.

Za pečjo se zgane mati in iz dremavice se medlo trga glas:

»Bo že kako, Ančka, bo že, saj ni za večno.«

Štefuc se zdrzne. Mati spi. Ali je tudi ona videla v sanjah, kar se je njemu prikazalo v begotnem prividu? Čisto kakor živa in svetla je rajna Ana hušknila v čumnato in le obraz je bil zaskrbljen.

Štefuc spet našge trsko in posveti v čumnato. Otroci spe. Anica se smehlja v snu. Zdaj je čas!

Kakor tat šine iz hiše, skoči v klonico in hlastno razgrebe steljo. Nalik v kovačnici mu razbija v glavi, vsa kri sili proti sencem in misli se sekajo, krešejo in bijejo kakor sovražniki v bajonetnem spopadu. Hitro zaboj na hrbet in vrečo čez, da ne bo tako vidno, potem pa kakor podlasica v noč in

vihar! Brž čez vrt na senošet, prav ob gozdu, da ga bo varovalo drevje in skalovje. Na jasi pri meji mimo brezna. Pošastnih globin se še čez dan in v mesečini vse izogiblje. Tam bo najbolj varen.

Zaboj ni lahek, a nocoj je vse težji kot ondán, ko ga je nesel domov. Štefuc pozna tod vsak grm in kamen in štremlj, pa se nocoj vendar spotika kakor pijan in pot se mu vleče v neskončnost. Ali jo je zgrešil? Ne, zdajle, ko se je zabliskalo, se je razgledal in spoznal, da hodi prav. Do kože je že premočen, deževnica se meša z znojem, ki mu teče po obrazu in životu, noge se mu šibe in omedlevica se ga loteva. Ne, zdaj ne sme omagati, zdaj nikakor ne! Samo nekaj borih korakov, pa bo vse gorje pri kraju. Davki bodo plačani, otroci oblečeni in še za stisko bo ostalo kaj malega doma.

«Jasa. Šop bliskov se je razsul skozi noč in čisto vzal Štefucu vid. Za las je manjkalo, pa bi bil omahnil v brezno. Komaj se je ujel za brinjevo vejo. Dlani ima polne bodic, trnje mu je razrezalo kožo, toda zdaj ni časa za to! Le pičel streljaj, pa bo pri hoji.

Ali se res nekje mota korak? Štefuc se ploskoma zlekne na tla in zdržuje dih. Naliv je tako močan, da se kmalu okrog ležečega nabere voda, kakor da leži v potoku, toda zdaj ne sme in ne more nikamor. Koraki se bližajo in tudi glasove je slišati. Patrulja. Če se zdajle zabliska, je konec...

V živahnem razgovoru gredo stražniki mimo. Jeze se na odurno vreme, na to hribovsko skalovje in na tihotapce, ki jim kratijo nočni mir.

Štefucu odleže. Komaj se koraki nekoliko oddaljé, se začne pomikati dalje, skraja po trebuhu kakor gad, potem pa plane kvišku in je v nekaj drznih skokih pri trovršni hoji. Bliskoma izgine tovor pod rob in Štefuc se vzravna. Kje bi si mislil, da pojde vse tako gladko!

Šele zdaj ga zaskeli po dlaneh in rokah. Iz levega zapestja mu močno teče kri, toda do Hlevarja ima le še nekaj korakov. Kar hitro, trk-trk! trikrat po dvakrat na srednje okno.

V sobi se nekdo zgane in kmalu zaškriplje v veži ključ.

»Od Mihaca,« pove Štefuc.

»Tak tega še niso ukrotili,« se pritajeno nasmeje Hlevar.

Štefuc skomigne z rameni, gospodar pa skrbno zagrne okno in nažge luč, čisto majhno, zasenčeno lučko, komaj toliko, da možaka vidita drug drugega.

»Kakšen pa si, Štefuc, za božji čas!« osupne Hlevar, ko zagleda kri. »Ali so te imeli v pesteh?«

Štefuc omeni nezgodo pri breznu in kako se je komaj, komaj še ujel.

»Si pa nazarensko drzen,« strmi kmet. »V taki noči tam mimo? Človek, nikar se tako ne igraj z življenjem! Krogli še morda uideš, tistemu žrelu nikoli več, če te kdaj zagrabli!«

»Me ne bo,« je Štefuc po prestani nevarnosti sam nase ponosen. Za silo si očisti rane, populi brinjeve bodice iz dlani in si s Hlevarjevo pomočjo nekoliko obveže levice v zapestju. Nato mu gospodar ponudi kruha in žganja:

»Da se ne prehladiš! Prepoten in po taki plohi, to je kakor nalašč za pljučnico.«

»Menc, mislim, da še ta ne mara,« se norčuje bajtar, ko spravlja denar: osem sto lir za Mihaca, tri sto zase. Še zunaj se vedri in grom utihne, tako je veselje ta trenutek.

»Če bo priložnost, kar še prinesi,« šepetaje naroča Hlevar, ko si sežeta v roke. »Mihac že ve, kako in kaj, pa pošten je in se človek lahko zanese nanj.«

»Se bom že oglasil, če je tako,« je Štefuc zadovoljen.

Vihar je medtem docela pojenjal, oblaki so se razblinili in grom je obmolnil, le prav iz dalje še včasih zabobni kakor votel odmev. Na nebu vabljivo migetajo zvezde.

»Malo, samo malo bi se bil obiral, pa bi bil zamudil priložnost,« računa Štefuc in ne misli več na nevarnost. Žganje ga je ogrelo in opogumilo, stotaki so ga skoraj omamili. Kakor doma pred hišo coklja po razmočeni senošeti, ki je zdaj v mesečini razgrnjena pred njim. Trovršna hoja strmi pod nebo, ob najrahljšem vetru se usipljejo kaplje z vej in v tajinstvenem šumotanju padajo na mehki mah, kakor da se gredo pomenkovat o skrivnosti ki je spravljena pod robom v kotlji. Naj le kramljajo, Štefuc je zdaj za dolgo rešen gorja. Davki bodo plačani, otroci obuti in oblečeni in sonce bo spet posijalo v bajto. Materi ne bo treba več

žuliti ovsenjaka z brezzobimi čeljustmi. — Belega kruha ji bo kupil, kakor ga že ni pokusila, odkar so pokopali snaho Ano, Štefucovo rajno ženo.

Kako se zdaj naglo krči pot! Tamle je že brezno. Trideset, štirideset korakov, pa bo na varnem...

»Sta ferma!«

Štefuca udari klic kakor bič. Za trenutek odreveni, potem pa se zabliška v njem:

»Tri sto lir! Otroci — mati — davki — dom!«

O, ne boš, kdor kličeš v noč! Poišči si drugega, če te je volja! Štefuc dirja kakor jelen. Za njim rezko počí strel. Prav mimo glave mu je švignila krogla.

Ne, ne boš, človek, ta ni bila ulita za Štefuca! Dva, še tri skoke...

V mesečino spet zalaja jeklo, iz dveh, treh grl hkratu.

Krik, en sam obupen krič. Trnje nad breznom zahrešči in se hudobno razmakne. Kamenito kraško žrelo zamolklo golta trepetajoči plen.

V bajti se zdrzne mati:

»Kaj pa delaš, Štefan?«

Molk.

»Oh jej, tak še odgovora nisem več vredna na stara leta. Bog se usmili! Še za vse tiste duše...«

»Očka«, se oglasi Micka v čumnati, »ali je že dan?«

Molk.

»Očka, pridi in nam povej kaj lepegal Brž, brž, oočkaaa...«

V skalni globini je razpenjen podzemski hudournik zardel. Samo za trenutek. Ljudje se ne sramujejo ubijati ljudi. Kako bi se potem voda sramovala odplaviti truplo ubitega očeta, ki ga doma zaman čakajo otroci, kdaj jim pride povedat kaj lepega.

Ilustriral Mirko Šubič

ANTON VAKSELJ

NAŠA UNIVERZA

Ko je stara Avstrija proti koncu oktobra leta 1918. srečno razpadla, se je za Ljubljano začela nova zgodovinska doba. Začetek pa je bil težak, množice demobiliziranih vojakov bivše avstrijsko-italijanske fronte na Piavi so se na poti domov vračale preko Ljubljane, ki je bila v tistih dneh v strahu za svojo lastno varnost in polna skrbi za svojo nadaljnjo bodočnost. Toda kmalu so napočili svetlejši dnevi, ko je dne 1. decembra 1918 ustanovljena Jugoslavija dala Slovencem in Ljubljani nov, naravnejši državni okvir.

Iz glavnega mesta neznanne Kranjske je Ljubljana postala politično in kulturno središče cele Slovenije.

V kratkem je organizacija vseh področij javne uprave tako napredovala, da so se že h koncu novembra lahko vršili tudi sestanki za izpopolnitev našega šolstva, kakor sta to zahtevala novi položaj Ljubljane in stara, od mačehe Avstrije neizpolnjena zahteva Slovencev. Dne 5. decembra leta 1918. se je pod predsedstvom pokojnega odvetnika dr. Danila Majarona prvič sestala vse-

učiliška komisija, da utre pot ustvaritvi domačega najvišjega šolstva. Peščica po stari Avstriji razkropljenih vseučiliških delavcev in drugih visoko izobraženih višjih uradnikov, ki se je prostovoljno ali po sili vrnila domov, je bila zadostna osnova za takojšnjo otvoritev ljubljanske univerze.

Vseučiliška komisija je bila v najožjih stikih s takratno Narodno vlado v Ljubljani, v kateri se je pokojni dr. Karel Verstovšek kot poverjenik za uk in bogočastje z veliko vneto zavzel za izpolnitev naših najvišjih kulturnih ciljev. Na njegovo intervencijo v Beogradu je tedajni minister prosvete g. Ljuba Davidović dal načelni pristavek za otvoritev univerze in dne 8. marca leta 1919. je vseučiliška komisija iz svoje srede izbrala potrebne odseke za izdelavo podrobnih načrtov posameznih fakultet in cele univerze.

Da se še pospeši in podpre pokret za univerzo in da se nudi dijakom, ki so zaradi vojne že izgubili toliko let, takojšnjo možnost študiranja, je Narodna vlada v Ljubljani dne 19. maja leta 1919. otvorila pod vodstvom pokojnega dr. Milana Šukljeta visokošolsko-tehniški tečaj, v katerem se je vpisalo okoli 50 slušateljev.

Dne 23. julija istega leta je bil proglašen zakon o ustanovitvi ljubljanske univerze s petimi fakultetami: teološko, juridično, filozofsko in naravoslovno, tehniško in prvimi štirimi semestri medicinske fakultete. Dne 31. avgusta je končno še izšel ukaz o imenovanju prvih rednih profesorjev nove univerze. Vpisovanje slušateljev za prvo šolsko leto je trajalo od 15. novembra do 1. decembra 1919, ko je poteklo komaj leto dni od prvih sestankov za ustvaritev vseučilišča. Prvi rektor je bil redni profesor dr. J. Plemelj, prvi prorektor redni profesor dr. R. Zupančič, prvi dekani pa so bili redni profesorji dr. F. Ušeničnik za teološko, dr. L. Pitamic za juridično, dr. R. Nahtigal za filozofsko-naravoslovno, pokojni dr. K. Hinterlechner za tehniško in dr. Šerko za medicinsko fakulteto.

Po prvih lahkih uspehih so pa kmalu nastopili za mlado univerzo dnevi preizkušenj in skrbi.

Finančna kriza države v posameznih letih od 1921 do 1928, ki je največ nastajala zaradi povišane slabega in pomanjkljivega gospodarstva, je zahtevala strogo varčevanje. Seveda je država skušala doseči prihranke tam, kjer je pričakovala najmanjši odpor. Toda zaveden nastop vse slovenske javnosti brez razlike strank je vsakokrat, četudi težko, preprečil grozečo ukinitve posameznik za teološko, dr. L. Pitamic za juridično, udariti, da filozofska fakulteta nikdar ni prišla v poštev pri redukciji, tako da so bile stolice ali katedre iz skupine čisto slovenskih znanosti vsedkar izven vsake nevarnosti.

S popravo finančne situacije so končno utihnili predlogi in glasovi o okrnitvi univerze, ter se je ljubljansko vseučilišče tako dobro zasedrilo v

državnem proračunu, da dosti težja finančna kriza zadnjih let ni prinesla nobenih resnejših nevarnosti za njen obstoj.

*

Naša univerza je v prvi dobi svojega delovanja dosegla prav lepo stopnjo razvoja. Napačno pa bi bilo misliti, da je ta razvoj že zaključen, obratno, ljubljansko vseučilišče nujno čaka na svojo zunanjo in notranjo izpopolnitev. Ne samo medicinski fakulteti, ki ima le štiri semestre, temveč tudi drugim fakultetam še nedostajajo važne stolice. Pa tudi njena notranja ureditev, ki se preveč drži nemodernih zgledov Avstrije in Nemčije, v majhni meri zadošča potrebam današnjega časa.

Kot zgled moderne univerze naj navedemo londonsko, ki je šele leta 1926. dobila sedanjo ureditev. Število njenih fakultet je 8, in sicer so to teološka, filozofska, juridična, glasbena, medicinska, naravoslovna, tehniška in gospodarska. K tej univerzi spadajo še posebne medicinske in juridične šole, 65 znanstvenih institutov in veliko število kolegijev z višjimi učnimi tečaji. Podobno ima manchestrsko univerzo celo 9 fakultet, od katerih je ena trgovska. Tako najde na teh univerzah sleherni polje človeškega udejstvovanja svoje najtemeljitejše proučevanje. Zato pa tudi one uspešno vrše nalogo vrhovnega voditelja vsega državnega in gospodarskega, znanstvenega in umetniškega stremljenja. Po vsem tem ni prav nič čudno, da je danes Anglija prvi in najboljši zgled moderne demokratične države, ki razpolaga s tako dobrim parlamentarnim in uradniškim osebjem, da more z velikim uspehom reševati tudi težje in najtežje gospodarske probleme.

Od univerze smemo in moremo zahtevati, da obravnava enakomerno vse panoge človeškega delovanja in spoznanja. Saj je tudi sedanji pomen besede univerza tak, da ga v slovenščini točno prevedeš z izrazom vseučilišče, ki pomeni kraj, kjer se razpravlja in poučuje o vsem. Toda stara slaba visokošolska tradicija drugače vrednoti posamezna človeška dejanja. Tako so se n. pr. dolgo prepirali o tem, ali spada tehniški študij na univerzo. Menda se je smatralo, da je umetnost grajenja čudovito kompliciranih strojev ali pa vrtoglavih mostov nekaj globoko materialnega in nizkega v primeri z visokoumno razpravo o življenju in delu tega ali onega znamenitega moža.

Podobno se moramo danes sprijazniti z mislijo, da pereča vprašanja javne uprave, gospodarstva in trgovine že davno spadajo pod smotreno in predvsem raznih tujih vplivov osvobodeno proučevanje in raziskovanje v vseučiliških institutih. Naj navedemo le sledeča, večinoma malo rešena vprašanja sedanjosti: denarni problem, davčni sistem, kreditna politika z bankarstvom, delavsko zavarovanje, penzijski skladi itd.

Gospodarska fakulteta, kakor jo že ima londonska univerza, ki bi raziskovala v institutih taka vprašanja, bi s svojimi absolventi nudila državi za finančne in gospodarske oddelke uprave izvršno kvalificirane uradnike.

Gotovo je za ljubljansko univerzo popolna medicinska fakulteta najnujnejša zahteva, vendar s tem še niso izpolnjene vse potrebe po najvišjem šolstvu slovenskega dela Jugoslavije. Otvoritev gospodarske fakultete, ki bi razbremenila predvsem juridično fakulteto, je v interesu izboljšanja naše uprave nad vse potrebna. Pri tem bi bilo še vedno v polni meri izpolnjeno načelo, da spadajo na ljubljansko univerzo vse one fakultete, za katere je število absolventov, ki lahko po končanem študiju najdejo doma službo, primerno veliko (30—40).

Zal pa tudi to še niso vse finančne zahteve, ki jih lahko stavi vsaka univerza in s tem tudi ljubljanska. Delo univerzitetnega profesorja obsega poleg predavanj in izpitov še raziskovanja in poglobljanje pač v tisti stroki, za katero je na univerzi nastavljen. Učna in izpitna obveznost je pri tem večinoma tako odmerjena, da ostane čim več časa za znanstveno delo. Ne smemo pa misliti, da je v naših prilikah poslednje odveč in nepotrebno. Brez znanstvenega delovanja naših univerz ne moremo doseči niti kulturne stopnje drugih narodov niti temu primerne ugleda. Ako tega nimamo, nas bodo pač pri delitvi narodov na gosposke in hlapčevske šteli med poslednje, običajno pa se gospodu bolje godi nego hlapcu. Za dober kotiček na soncu moramo pač razviti in napeti vse svoje telesne in duševne sile.

Znanstveno delo se giblje na univerzi v okviru njenih posebnih, med seboj neodvisnih pododdelkov — institutov. Nekaterim znanstvenim panogam zadoščajo že dobro opremljene knjižnice, kakor recimo pri jezikoslovnih vedah, zgodovini, itd. Pri večini znanosti, posebno pri tistih, ki se neposredno uporabljajo v vsakdanjem življenju, pa so poleg knjižnice potrebni še drugi pripomočki: zbirke merilnih aparatov, stroji in posebne delavnice z izvežbanim osebjem. Tako je pri fiziki, elektrotehniki, anatomiji itd. Kot poseben zgled naj navedemo zopet naravoslovno fakulteto univerze v Göttingenu v Nemčiji, ki ima celo tri fizikalne institute. Oprema in vzdrževanje knjižnic in institutov pa je precej draga, zato mora imeti univerza v ta namen na razpolago dovolj finančnih sredstev. Ti obsegajo torej poleg osebnih še izredno važne materialne izdatke.

Celokupne zahteve Slovencev lahko sedaj sestavimo v sledeč načrt:

Ljubljanska univerza mora po zgledu modernih univerz imeti najmanj 6 fakultet, to je poleg že obstoječih še celo medicinsko in novo gospodarsko fakulteto. Finančna sredstva morajo biti tako

bogato odmerjena, da dobe vse knjižnice in instituti za znanstveno delo potrebno opremo.

Današnja ljubljanska univerza potroši letno okoli 11 milijonov dinarjev, kar je v primeri z vsemi izdatki za jugoslovenske univerze v zne-

Glavno poslopje ljubljanske univerze na Kongresnem trgu, prej Deželni dvorec

sku 75 milijonov dinarjev že ugodno razmerje. Da bi pa zadostili vsem gornjim zahtevam, moramo za potrebe naše univerze zahtevati letno okoli 20 milijonov dinarjev. Ker bo otvoritev novih fakultet in institutov ter spopolnitev starih itak trajala več let, bi bilo treba, da se izdatki postopoma zvišujejo na zahtevano višino.

Finančni problem ljubljanske univerze se da rešiti le po zgledu londonske univerze. Stroški za to univerzo odpadejo po gotovem ključu na angleško državo in mesto London. Podobno moramo tudi pri ljubljanski univerzi zahtevati, da krijeta njene izdatke poleg države še banovina in mesto. Skoraj samo po sebi se razume, da krije osebne izdatke država, materialne pa banovina in mesto. Na ta način bi bil univerzitetni profesor primerno zavarovan pred domačimi nasprotniki v tej ali oni stranki. Glede finančnega problema ljubljanske univerze pa je treba pripomniti še sledeče. Naša država in naše poedine ustanove bodo vedno toliko vredne, kolikor so zanje posamezniki in posamezne pokrajine pripravljene žrtvovati preko predpisane dolžnosti. Pa še eno ugodnost bi imel ta mešani način financiranja naše univerze. Tista stranka, ki se ob vsaki priliki ponaša s svojo vmeno za slovensko univerzo, bo lahko tudi na delu pokazala svojo veliko ljubezen do našega vseučilišča. V vsakem primeru je pa izpopolnitev našega visokega šolstva brez izdatnih in rednih podpor banovine in mesta precej izključena.

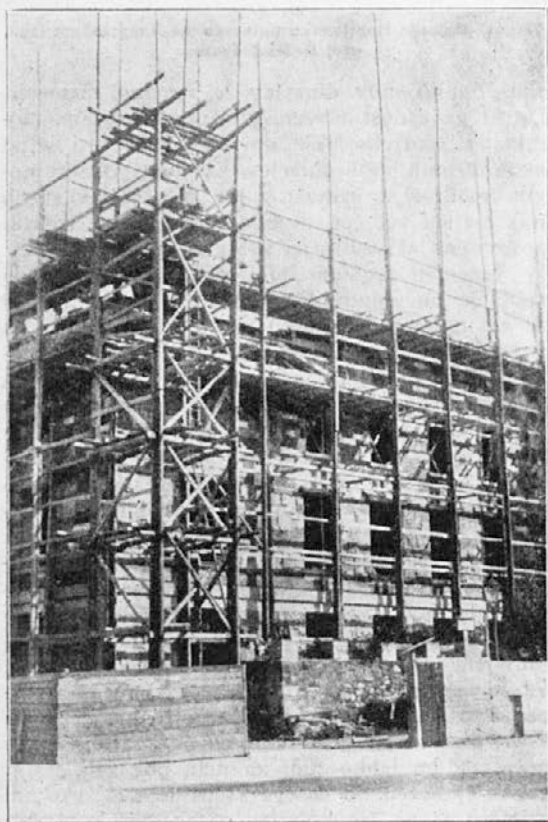
Sedaj pa hočemo spregovoriti nekaj besed o razmerju ljubljanskega vseučilišča do ostalih jugoslovenskih univerz. Jasno je najprej, da po tistem merilu, po katerem smo razširili obseg

ljubljskega vseučilišča, presojamo tudi potrebe ostalih naših univerz. Te potrebe pa tudi za Slovence niso prav nič postranskega pomena. Zakaj kulturna višina vsake jugoslovenske univerze zavisi v največji meri od razvoja vseh ostalih univerz. Tu pridejo poleg skupnega znanstvenega dela v poštev še skupna znanstvena literatura, skupni učbeniki ter predvsem izmenjava potrebnih učnih moči. Danes imamo na naši univerzi dosti neslovenskih akademskih učiteljev. Kruto bi se motili, če bi mislili, da je to morda le prehodni in začetniški pojav. Vedno bo večje ali manjše število nastavnikov ljubljanskega vseučilišča doma iz ostalih delov Jugoslavije in obratno bo marsikateri Slovenec postal še ponos kake druge jugoslovenske univerze. Narava je namreč rada hudomušna in dostikrat kaj drugače ukrene, kakor si to žele ljudje. Namesto da bi nadarjenosti po posameznih pokrajinah tako lepo razdelila, da bi imela vsaka in ob vsakem času za vsako panogo človeškega udejstvovanja primerne

zastopnike, pa ti da eni same učene jezikoslovce, sosedno pa zopet obdaruje s kakšno drugo dobroto. Edino pravilno je, kakor je to že dolgo pri nemških univerzah, da vse skupaj tvorijo eno samo nedeljivo znanstveno telo. Zaradi medsebojnih odličnih zvez se lahko vsako izpraznjeno mesto na poljubni nemški univerzi hitro zasede z osebo z vsemi potrebnimi sposobnostmi, pa tudi obratno pride naraščaj visokošolskih profesorjev na isti način kmalu do svoje nastavitve.

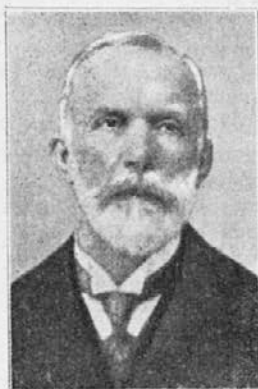
Najbolj pa spoznamo potrebo beograjske univerze (podobne številke bodo veljale tudi za zagrebško univerzo), ako jo primerjamo z londonsko. Londonska univerza je s svojimi 10.000 slušatelji tip velike univerze, za katero ne zadoščajo več posamezne stavbe, temveč je zanjo treba že posebnega mestnega okraja, katerega enostavno imenujejo vseučiliški okraj. Število predavateljev te univerze je že samo ogromno in znaša okoli 1000 oseb. Na dobro urejeni univerzi pride torej na 10 slušateljev po en predavatelj. Beograjska univerza, ki ima okoli 7000 slušateljev, spada že med velike univerze. Ako primerjamo števili slušateljev obeh omenjenih univerz, spoznamo, da bi morala imeti beograjska univerza sedem desetih obsega londonske. Ta primerjava najbolj pokaže, kako velikanske so še potrebe prve univerze v naši državi. Potrebe vseh naših univerz so še ogromne in mirno lahko trdimo, da je današnji budžet za visoko šolstvo, ki znaša 75 milijonov dinarjev, komaj polovica za vse univerze potrebnih sredstev.

V državi, v kateri imajo posamezne pokrajine zelo izrazito obilježje (kar ji nikakor ni v škodo!), ustanavljanje ogromnih univerz pač ni priporočljivo. Namesto tega je bolje, da se ustanove nove popolne univerze v takih mestih, ki so kot središča posameznih pokrajin za to kakor ustvarjena. Tu mislim na Skoplje, ki deloma že ima filozofsko, na Sarajevo, ki ima muslimansko-teološko, in na Subotico (oziroma Novi Sad) z juridično fakulteto. Ker naše prebivalstvo v precej hitrem tempu narašča in bo še naraščalo, od prevrata sem se je povečalo od 12 na 15 milijonov, bodo nove univerze v navedenih mestih itak postale neobhodne zaradi v istem razmerju povečanih kulturnih potreb. Še celo pričakovati moremo, da bo tudi kako drugo izmed današnjih banovinskih središč v nadaljnjem razvoju zahtevalo in dobilo lastno univerzo. Tak razvoj naših univerz je tem bolj potreben, ker se le na ta način lahko zadovolje upravičene zahteve posameznih pokrajin, da v svojih mejah do najvišje stopnje razvijejo vse duševne sile in dajo s tem naši državi za njeno veličino potrebno vsestransko izoblikovanost.

Na prostoru nekdanjega Knežjeva dvorca zidajo novo vseučiliško knjižnico

„ŽIVLJENJE BILO JIM JE DELAVNI DAN...“

Prof. MARTIN CILENŠEK,
botanik,
umrl 21. oktobra 1936

Dr. VINKO ŽELEZNIKAR,
zdravnik, šolski starosta,
[umrl 9. novembra 1936

JOSIP LAVRENČIČ,
slov. poslanec rimskega par-
lamenta, umrl 18. dec. 1936

Gimn. ravn. FRAN NOVAK,
utemeljitelj slovenske steno-
grafije, umrl 30. dec. 1936

Nadzornik FRAN GABRŠČEK,
vzgojitelj,
umrl 16. januarja 1937

Inž. MILAN ŠUKLJE,
tajnik Zveze industrijcev,
umrl 10. februarja 1937

Polkovnik ALFONZ ŽERJAV,
član vodstva VD,
umrl 13. februarja 1937

Ravn. dr. JANKO KERSNIK,
gospodarstvenik,
umrl 26. februarja 1937

Prof. IVAN BAJŽELJ,
urednik in načelnik ŠKJ,
umrl 21. marca 1937

Prof. VERA NOVAK -
DOSTALOVA, književnica,
umrla 27. maja 1937

Prof. FRANCE KOBAL,
kritik in prevajalec,
umrl 21. junija 1937

Dr. FRANČŠEK KOGOJ,
zdravnik, sokolski starosta,
umrl 3. avgusta 1937

SONCE — VIR ŽIVLJENJA

Prav nič čudnega ni, da so se v starodavnih časih ljudje klanjali soncu in ga smatrali za božanstvo. Zavedali so se, da dobivajo vso svetlobo in toploto od njegovih blagotvornih žarkov, in vedeli, da je njihovo življenje in zdravje odvisno od njegove neprekinjene svetlobe. Danes vemo, da sonce ni nobeno božanstvo, čeravno je naš obstoj na zemlji odvisen od njega.

Sonce je žareča krogla. Ne žari pa od ognja, kakor ga poznamo mi in ki nastane kemično združitvijo kisika in drugih prvin. Vse na soncu je preveč vroče, da bi moglo goreti v tistem smislu, kakor si ogenj mi predstavljamo. Učenjaki trdijo, da znaša temperatura sončne površine 7000°C . Najvišja temperatura, ki so jo do danes dosegli na zemlji, je temperatura električne iskre, ki pa doseže le 4000°C vročine.

To pa je samo toplota sončne površine, v notranjščini sonca je ta vročina še večja. Angleški učenjak Edington meni, da meri temperatura v sončnem jedru okoli 55 milijonov stopinj Celzija.

Razumljivo je, da si niti malo ne moremo predstavljati, kolikšna je ta toplota. Da bi nam nekoliko pomagal, razlaga Sir James Gines to temperaturo takole: če bi glavico bučike razgrel na toploto sonca, bi dobili energijo, ki bi lahko gonila stroj 3000 bilijonov konjskih sil. Do te višine razgreta glavica bi mogla razviti toliko toplote, da bi uničila v razdalji 200 kilometrov vse, kar je živega na zemlji.

S tako materijo je stanje materije v soncu popolnoma drugačno kakor na zemlji. Vse je v plinastem stanju, čeprav velikanski pritisk proti središču prisili pline, da se zgostijo. Ta toplota je tako strašna, da kemični spoji sploh niso mogoči, zaradi tega so tudi atomi nekaterih elementov popolnoma razbiti.

Sonce ne hrani svoje toplote za sebe, temveč jo oddaja v vseirje v vseh smereh. Od celokupne sončne toplote dobiva zemlja vsega 2200-milijonski del. Vsi planeti sončnega sistema skupaj pa dobivajo jedva 100 milijonski del celotne sončne toplote. Poglejmo si tale primer, da bomo razumeli veliko moč sončne toplote. Predstavljajmo si, da je vsa sončna površina pokrita s $13\frac{1}{2}$ metra debelo ledeno plastjo. Sončna toplota je tolikšna, da bi v eni minuti stopila to ledeno plast. Če bi zgradili od zemlje do sonca 5 km širok in 5 km debel leden most in če bi se vsa sončna toplota osredotočila na ta most, bi se v eni sekundi spremenil v vodo, a v nadaljnjih sedmih sekundah bi se ta voda že pretvorila v paro.

Razlog, da nas sonce s svojo toploto ne uniči, tiči v tem, ker je oddaljeno od nas 150 milijonov

kilometrov. Točne oddaljenosti ni mogoče ugotoviti že od 200.000 kilometrov dalje. Vlak, ki bi neprekinjeno vozil z brzino 96 kilometrov na uro, bi došel na sonce čez 175 let. Če bi plačali samo en dinar za en kilometer, bi nas stala vožnja 150 milijonov dinarjev. Kolesar, ki prevozi na dan 160 kilometrov, bi potreboval za to pot 2550 let. To se pravi, da bi prišel na sonce, če bi se odpeljal takrat, ko je bil rojen Kristus, šele čez 613 let. Sončna svetloba pa pride od zemlje v 499 sekundah.

Sonce je v primeri z zemljo pravi orjak. Njegov prečnik meri 384.000 kilometrov, to se pravi, da je približno 110 krat večji od zemeljskega. Sončni obseg je takšen, da bi lahko spravili vanj 1.300.000 zemeljskih krogel. Med tem je sonce samo 330.000 krat težje od zemlje, to pa zato, ker je njegova toplotna gostota veliko manjša od zemeljske. Zemlja je približno pet in polkrat težja od enako velike krogle, ki bi bila napolnjena z vodo, sonce pa le $1\frac{1}{2}$ krat težje od vodene krogle njegove velikosti. To se pravi, da je sončna gostota $1\frac{1}{2}$ krat večja od gostote vode, zemeljska gostota je pa $5\frac{1}{2}$ krat večja.

Čeravno je sončna masa bolj redka od zemeljske, ima vendar ogromno velikost. Sonce ima tudi veliko privlačno silo. Če bi mogel priti človek na sončno površino in bi ostal tam živ, bi bil težak 2000 kilogramov. Noge bi mu bile tako težke, da bi sploh ne mogel hoditi.

Še pred 100 leti znanstveniki in astronomi niso mogli ugotoviti, iz česa sestoji sonce. Naprava, imenovana spektroskop, pa nam je odkrila, da je sonce sestavljeno iz istih snovi kakor zemlja.

Okoli 40 prvin, ki jih poznamo na zemlji, nahajamo tudi na soncu. Ti elementi so večidel kovine: srebro, železo, cink, svinec, kalij, aluminij in kalcij. Plin helij, ki je zelo koristen za polnenje zrakoplovov, ker se ne vname kakor vodik, so našli na soncu prej ko na zemlji.

Sonce se zavrti okoli svoje osi v nekoliko več kakor 25 dneh. Najbolj zanimivo pa je, da se vsa njegova površina ne vrtil z isto hitrostjo. Ekvator se obrača z manjšo hitrostjo nego polkrogle na obeh straneh ekvatorja. To nastane zaradi tega, ker sonce ni trdno, temveč plinasto telo. Mi vemo, da se sonce obrača okoli svoje osi, ker vidimo na njem pge, ki se neprestano vrte v isti smeri, izginejo pa na eni strani in se pojavijo spet na drugi.

Kadar opisujejo astronomi sonce, govore o njegovi fotosferi, kromosferi in o sončni koroni ali kroni. Fotosfera je vidna površina sonca, kadar ga fotografirajo s pomočjo svetlobe, ki jo ima od kalcija. Na fotografiji se nam pokaže sončna površina zrnata, kakor da bi bila sestav-

ljena iz samih majhnih svetlih teles, med katerimi leže temnejše odprtine. Kaj so prav za prav ta zrna, je do danes še velika uganka. Splošno menijo, da tvorijo fotosfero plasti oblakov, ki plavajo v manj svetli atmosferi. Neki angleški astronom pa zastopa stališče, da je fotosfera tako svetla iz istih razlogov, kakor je tudi mrežica v plinski svetilki mnogo bolj svetla kakor pa plamen, ki jo segreva.

Kromosfera je zunanja plast plinov, podobna naši atmosferi. Kromosfera obdaja sonce in je široka 8000 kilometrov; videti jo je mogoče le takrat, ko nastane popoln sončni mrk ali pa skozi zelo občutljiv spektroskop. Kromosfero tvorijo v glavnem vodik, helij in kalcij.

Korona je pa izredno lep okvir bele barve, ki obkroža žarečo kroglo in ga istotako vidimo le pri sončnem mrku. Ni pa tako lepo enakomerno porazdeljena kakor atmosfera, temveč je sestavljena iz svetlobnih žarkov, ki gredo ponekod tudi po nekoliko milijonov kilometrov v vseirirje.

Spektroskop nam pokaže, da je korona sestavljena iz gorljivih plinov in iz odsija sončne svetlobe. Strokovnjaki tudi trdijo, da je v sončni atmosferi precej prahu meteorskega porekla, pomešanega z različnimi plini. O koroni vemo zelo

malo, ker jo lahko proučujemo le tedaj, kadar je popoln sončni mrk. Taki mrki so zelo redki: odkar obstoja astronomska veda, so jo doslej opazovali vsega skupaj le nekaj ur.

Količina svetlobe, ki jo dobivamo od sonca, je 600.000 krat večja od one, ki jo prejemo od meseca, in 7000 milijonkrat večja od svetlobe, ki nam jo daje Sirij, najsvetlejša zvezda na nebu. Velik del sončne svetlobe absorbira (vsrka, vpije) naša atmosfera, navzlic temu pa je svetloba, ki jo dobivamo na zemljo, 60.000 krat bolj svetla od svetlobe navadne sveče v razdalji enega metra. Najsvetlejša svetloba, ki jo lahko napravimo na zemlji, je svetloba električne iskre, pa tudi od te iskre je sončna svetloba 3 krat svetlejša.

Če bi vso energijo sončne svetlobe, ki prispe do zemlje, pretvorili v mehanično energijo, bi dobili tri konjske sile na vsak kvadratni meter površine, na katero bi padali sončni žarki.

Posredno je vse naše delovanje kakor tudi delovanje vseh živali in rastlin na zemlji — delo sonca. Tudi premog, ki nam služi za pogon ladij, vlakov in strojev v tovarnah, ne predstavlja ničesar drugega kakor nagromadeno sončno energijo, katero izkoriščamo že nekaj milijonov let — od takrat dalje, ko jo je zemlja dobila od sonca.

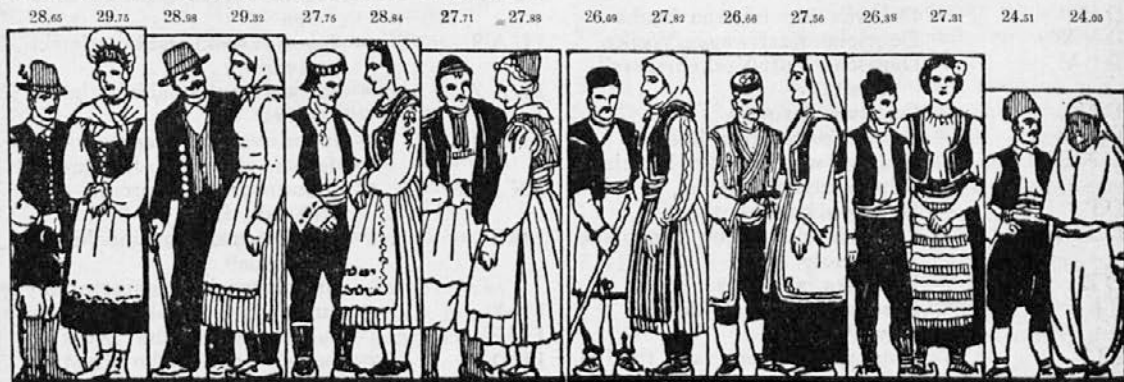
NEKAJ ŠTEVILK O NAŠI DRŽAVI

Ob koncu l. 1936. je imela Jugoslavija 15 milijonov 200.000 prebivalcev. V Mali antanti je Jugoslavija najbolj redko naseljena, ima namreč 61 prebivalcev na kvadratni kilometer. Romunija jih ima 66, največ pa Češkoslovaška — 109. Toda med državami Male antante ima Jugoslavija največji letni prirastek — 1,5 % (letno okoli 220.000), toda manjši kakor Poljska (1,82 %). Največji letni prirastek ima pri nas Drinska banovina (2,23 %), nato Vrbaska (1,95 %), Moravska (1,80 %) in Vardarska (1,77 %), a najmanjši Dravska (0,76 %). Zanimivo je, da so v desetih letih (1921—31) pravoslavni narasli skoraj za eno četrtno (24,1 %, to je preko 1.200.000 duš), musli-

mani za 15,8 %, katoličani pa samo /za 10,8 %. Iz tega se razvidi, da so najbolj plodni Srbi. Narodne manjšine v naši državi pa so v skromnem porastu, oziroma v velikem relativnem padanju.

Kar se pa tiče dolgotnosti življenja, znaša povprečna dolgotnost življenja Jugoslovenke 27,56 let, a Jugoslovena 26,60 let. Žena je torej, kar se tiče dolgotnosti življenja in smrtnosti, na boljšem od moškega. Pogled na spodnjo tablico nam kaže, da ima v vseh delih naše države žena večjo povprečno dolžino življenja kakor moški, in sicer prav posebno v Sloveniji, Južni Srbiji in Dalmaciji.

P. V. B.

Slovenija

Banat, Bačka
in Baranja

Dalmacija

Hrvatska in
Slavonija

Južna Srbija

Črna gora

Severna
Srbija

Bosna in
Hercegovina

KRATICE

Zivimo v času, ko se vsem ljudem na vso moč mudi. Saj se mudi celo upokojevcem. Mnogo jih je med njimi, ki trdijo, da jim je vsak dan prekratek. Sicer ne povedo zakaj, pa mora že biti res, ker bi sicer tega gotovo ne trdili. Vsi upokojevcem brez izjeme in z njimi tudi vsi aktivni pa trdijo soglasno, da jim je prekratka tudi »špaga«, in to celo vsak mesec. Tudi to je gola resnica, le škoda, da ni v naši moči, da bi jo mogli podaljšati.

Mudi se torej vsakemu, posebno pa onim režejem, ki si morajo služiti svoj bore kruhek s pisanjem, pa naj si že bo, da pišejo s svinčnikom, s črnilom ali celo s strojem. Da si prihranijo vsaj nekaj na času, so uvedli v svoje spise posebne kratice, s katerimi označujejo razna društva, korporacije, organizacije, športna udruženja itd.

Kratic v pisavi se poslužujejo ljudje sicer že od pamtiveka, vendar pa ne v taki meri in tako pogosto kakor sedaj. Saj včasih tudi ni bilo društvenih življenj tako razvito kakor je danes, zlasti odkar se goji šport v tolikih različnih panogah. Posamezna imenovanja nastajajo sproti

APZ	= Akademski pevski zbor
AS	= Akademski svet
ASK	= Akademski športni klub
AUD	= Akademski urad dela
BASK	= Beograjski amaterski športni klub
BSK	= Beograjski športni klub
CMD	= Ciril-Metodova družba
CPD	= Celjsko pevsko društvo
ČJKZ	= Časopis za jugosl. književnost in zgodovino
ČO	= Česka obec
ČOS	= Česka obec sokolska
ČSR	= Češkoslovaška republika
ČTK	= Český tiskovni kancelář
DASK	= Delavski atletski športni klub (Trbovlje)
DBPK	= Društvo brezposelnih profesor-skih kandidatov
DHB	= Državna hipotekarna banka
DKW	= Deutsche Kraftwagen-Werke
DLV	= Deutsche Luft-Verkehrsgesellschaft
DN	= Društvo narodov
DNB	= Deutsche National-Bank
DNKID	= Društvo nameščencev Kranjske industrijske družbe
DP	= Dubrovačka plovitba
DSFF	= Društvo slušateljev filozofske fakultete
DZ	= Delavska zbornica
ELK	= Evropski literarni klub (v Pragi)
FIF	= Fédération intern. de football
FIG	= Fédération internationale de gymnastique (Pariz)

in vzela bi nam mnogo dragocenega časa, ko bi jih pisali s polnim imenom, zato se poslužujemo krajše oblike — njih kratic. Te kratice pa večinoma poznajo le oni, ki imajo z dotičnimi okrajšankami več opravka, premnogim čitateljem dnevnikov in druge tiskane robe pa so bolj ali manj nepoznane. Njih razvozljavanje je čestokrat brezuspešno, četudi pregledamo ves dotični sestavek.

Da olajšam čitateljem branje in razumevanje takih nepoznatih kratic, da jim ne bo treba izgubljeni časa in si po nepotrebnem beliti glave, sem jih zbral in jih podajam tu urejene po abecednem redu. — Med domače kratice sem uvrstil tudi nekaj tujih, zlasti takih, ki se v zadnjem času po naših novinah najpogosteje ponavljajo. Nisem jih ločil od domačih, ker bi jih potem moral zopet urediti po jezikovnih skupinah, kar bi pa za čitatelje prav gotovo bilo nepraktično in zamudno.

No, zdaj pa poglejte, kaj sem nabral! Seznam dolnjih kratic seveda ni popoln, kar mi blagovolite oprostiti. Je to pač prvi tak poskus pri nas. Lahko pa si ga bo vsak sam še izpopolnil.

FIN	= Fédération internationale de natation
FIS	= Fédération intern. des skis
FS	= Ferialni savez
GESTAPO	= Geheimstaatspolizei
GM	= Glasbena Matica
GPU	= Gosudarstveno političeskoje upraviteljstvo
GZ	= Gasilska zveza (v Ljubljani)
GZSP	= Gorenjski zimsko-športni podsavez
GZSS	= Gorenjski zimsko-športni savez
HAŠK	= Hrvatski akad. športni klub
HRS	= Hrvatski radnički savez
HSS	= Hrvatska seljačka stranka
JASO	= Jugoslovenska akademska smučarska organizacija
JB liga	= Jugoslovansko-bulgarska liga
JČ liga	= Jugoslovansko-češkoslovaška liga
JLAS	= Jugoslovanski lahko-atletski savez
JLAZ	= Jugoslovanska lahko-atletska zveza
JNAD	= Jugoslovansko napredno akademsko društvo »Jadran«
JNAK	= Jugoslovanski napredni akademski klub
JNS	= Jugoslovenska nacionalna stranka
JNU	= Jugoslovanski nogometni savez
JNZ	= Jugosl. novinarsko udruženje
JPD	= Jugosl. nogometna zveza
JPS	= Jugosl. profesorsko društvo
	= Jugoslovanski pevski savez
	= Jugoslovanski plavalni savez

JRZ	= Jugoslovanska radikalna zajednica	PRK	= Pomladek Rdečega križa
JS	= Jadranska straža	PSK	= Plesno-športni klub
JSS	= Jugoslovanski smučarski savez	PT liga	= Protituberkulozna liga
JSZ	= Jugoslovanski športni savez	PT T	= Pošta, telefon, telegraf
JTT S	= Jugoslovanska strokovna zveza	PV	= Planinski Vestnik
JUU	= Jugoslovanski table-teniški savez	PZ	= Pevska zveza
JUZ	= Jugoslovansko učiteljsko združenje		Pokojninski zavod
JZSP	= Jugoslovanski zimsko-športni podsavez	RK	Prosvetna zveza
JZSS	= Jugoslovanski zimsko-športni savez	RSFSR	= Rdeči križ
JZZ	= Jugoslovanska ženska zveza		= Republika socialističnih federativnih sovjetov Rusije
KA	= Katoliška akcija	SBL	= Slovenski biografski leksikon
KD	= Komanditna družba	SDK	= Slovenski delovni klub
KDE	= Kranjske deželne elektrarne		Seljačka demokratska koalicija
KID	= Kranjska industrijska družba	SDS	= Samostojna demokratska stranka
KLŽ	= Klub ljubiteljev živali	SEA	= Slovena Esperanta Asocio
KM	= Klub motociklistov	SGR	= Savez građevinskih radnika
KP	= Klub Primork	SGRJ	= Savez grafičkih radnika Jugoslavije
KPD	= Katoliško prosvetno društvo		
KSKJ	= Kolesarski savez kraljevine Jugoslavije	SJNAO	= Savez Jugosl. nacionalnih akad. organizacij
KTA	= Klub trgovskih akademikov	SK	= Športni klub
KTD	= Katoliško tiskovno društvo	SKAS	= Slovensko katoliško akademsko starešinstvo
KZSP	= Kranjskogorski zimsko-športni podsavez	SKJ	= Sokol kraljevine Jugoslavije
LKB	= Legija koroških borcev	SKZ	= Samostojna kmečka zveza
LNP	= Ljubljanski nogometni podsavez	SLD	= Slovensko lovsko društvo
LPP	= Ljubljanski plavalni podsavez	SLS	= Slovenska ljudska stranka
LSK	= Ljubljanski športni klub	SMD	= Splošna maloželezniška družba
LU	= Ljudska univerza	SMRJ	= Savez metalnih radnika Jugoslavije
LZ	= Ljubljanski Zvon	SO — LNP	= Sodijski odbor — Ljubljanskega nogometnega podsaveza
LZSP	= Ljubljanski zimsko-športni podsavez	SOS	= Save Our Souls (Reši naše duše! Klic ladje na pomoč; v teleg. znakih ... — — — — —)
MA	= Mala antanta	SP	= Slovenski pravopis
MDZ	= Mestna delavska zavarovalnica	SPD	= Slovensko planinsko društvo
MK	= Motoklub Ilirija	SPDOD	= Slovensko planinsko društvo, osrednje društvo
MOL	= Mestna občina ljubljanska	SRDKJ	= Savez ratnih dobrovoljaca kraljevine Jugoslavije
MPU	= Mestni posredovalni urad	SS	= Seljačka Sloga
MTZ	= Mednarodna telovadna zveza	SSKJ	= Savez Sokola kraljevine Jugoslavije
MUD	= Mednarodni urad dela	SSS	= Sokolski smučarski savez
MZD	= Maloželezniška družba	SSSR	= Sojuz Sovjetskih socialističeskikh respublik
NBKJ	= Narodna banka kraljevine Jugoslavije	SŠM	= Slovenska šolska matica
NO	= Narodna odbrana	SUD	= Slovensko umetniško društvo
NSS	= Narodno socialistična stranka	SUZOR	= Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu
NSZ	= Narodna socialna zveza	SVD	= Sadjarsko — vrtnarsko društvo
ODZ	= Občji državljanski zakonik	SŽ	= Sokolska župa
OFM	= Ordo fratrum minorum	ŠZ	= Šahovska zveza
OO	= Okrožni odbor (Maribor)	TBPD	= Trgovsko bolniško podporno društvo
OUZD	= Okrožni urad za zavarovanje delavcev	TK	= Turistični klub (Skala)
PAB	= Privilegirana agrarna banka	TKD	= Telovadno kulturno društvo (Atena)
PC Maribor	= Pedagoška centrala v Mariboru	TOI	= Zbornica za trgovino, obrt in industrijo
PEN klub	= Klub pesnikov, publicistov, esejistov, novelistov, novinarjev		
PH	= Poštna hranilnica		
PJS	= Pomladek Jadranske straže		

TPD	= Trboveljska premogokopna družba	VMRO	= Vazdruženje makedonstvujuših revolucionarnih organizacija
TSS	= Tehnična srednja šola	VSS	= Vrhovni socialni svet
UDTKJ	= Udruženje diplomiranih tehnikov kraljevine Jugoslavije	Z'AIZ	= Zveza akademsko izobraženih žen
UGFJ	= Udruženje grafičnih faktorjev Jugoslavije	ZAKŠ	= Zveza absolventov kmetijskih šol
UGPJ	= Udruženje grafičnih poduzeća Jugoslavije	ZASK	= Zimski akademski športni klub
UJDA	= Udruženje jugoslovanskih dramskih avtorjev	ZDIN	= Zveza delavcev in nameščenecv (Jesenice)
UJIA	= Udruženje jugoslovanskih inženirjev in arhitektov	ZG	= Zveza gospodinj
UJMA	= Udruženje jugoslovanskih muzičkih avtorov	ZKD	= Zveza kulturnih društev
UJNZB	= Udruženje jugoslovanskih nacionalnih železničarjev in brodarjev	ZMD	= Zveza monopolskih delavcev
UOJNS	= Upravni odbor Jugoslovenskega nogometnega saveza	ZN	= Zveza narodov
UPZ	= Učiteljski pevski zbor	ZNAO	= Zveza nacionalnih akademskih organizacij
URI	= Udruženje ratnih invalidov	ZNP	= Zagrebški nogometni podsavez
UROIR	= Udruženje rezervnih oficirov in ratnika	ZPV	= Združene papirnice Vevče
URS	= Udruženje radniških Saveza	ZSO — SPD	= Zimsko-športni odsek — Slovenskega planin. društva
URSSR	= Unija ruskih socialističnih sovjetskih republik	ZSS	= Zimsko-športni savez
US	= Učiteljska Samopomoč	ZUZ	= Zbornik za umetnostno zgodovino
USA	= United States of Amerika	ZZ	= Zdravniška zbornica
UVI	= Udruženje vojnih invalidov	ZZD	= Zveza združenih delavcev
VD	= Vodnikova družba	ZZSS	= Zagrebački zimsko-športni savez
		Žis	= Življenje in svet (tedenska revija).
		ŽSK	= Železničarski športni klub (Hermes)

BOLGARSKI OGNJENI PLES

OBISK PRI „NESTINARKAH“

Balgari je majhna vas, ki leži skrita nekje v gostih pragozdovih gorovja Strandža. V nekem starem rokopisu smo našli nekoč dve vrsti: »Na dan sv. Konstantina je tam ognjeni ples.« Ognjeni ples? Povsod smo izpraševali, pa ni nihče vedel o tem. Pogumno smo se torej napotili proti gorovju Strandža in smo dva dni iskali to čudno vas, kjer so ognjeni plesi v čast sv. Konstantina.

Že davno je bila modra gladina Črnega morja za nami; hodili smo strmo pot po pobočju, skozi goste gozdove z vedno višjim drevjem, ter prišli naposled v pravi pragozd. Nobene poti ni bilo več videti. Šli smo ob usahli strugi, kača se je zvijala med grmičjem, visoko nad nami so šumeli vrhovi dreves. Pol dneva smo hodili po gorah in mislili le na skrivnostni ognjeni ples. Ali ljudje sploh še plešejo in jih bomo videli?

Zdajci se nam je odprl gozd v obširno jaso in brez prehoda, kakor pričarana, se je pred nami pojavila vas v sončnem siju. Pozdravljal nas je majhen zvonik; okrog njega je stalo kakih petdeset majhnih hiš iz ilovice in desk. Nato spet gozd v modri daljavi.

Bil je praznik sv. Konstantina. Komaj smo stopili v vas, smo opazili, da je vse prebivalstvo nenavadno vznemirjeno. »Ali bo danes ognjeni ples?« smo vprašali prvega in ta je resno odgovoril, da bo: »Seveda, danes bo ples.« Peljal nas je k neki koči, pred katero je sedela starka. »To je baba Nuna,« je dejal, »najstarejša nestinarka.« »Nestinarke« imenujejo plesalke ognjenega plesa, po grški besedi »hestia« = ognjišče. Ozrli smo se na staro, ki je čepela pred revno bajto in nam mirno odgovarjala. Da, ona je že večkrat plesala v ognju. Bosa! Zakaj pleše? Iz nekega nedoločnega notranjega nagona. Pravila nam je zgodbo moža, po imenu Dimiter, ki je imel hčerko, in ta je čutila notranjo potrebo, plesati na ognju; bila je »nestinarka«. Na praznik sv. Konstantina je hotela plesati na ognju, oče pa ji ni dovolil. Tedaj jo je stresla mrzlina in začelo se ji je blesti. Njena mati pa je napravila ogenj v hiši, deklca je šla nekakrat skozenj in je takoj ozdravela.

Medtem ko smo poslušali staro, se zasliši iz daljave zamolklo bobnanje in gajdanje. V eni

izmed bajt so se zbrale »nestinarke«. Vstopili smo. V somraku je sedelo nekaj žena na tleh in molilo. V kotu je stalo stojalo s svetimi podobami. Zunaj je boben zmeraj glasneje pel; »sveti boben«, ki se oglasi le enkrat na leto, na dan sv. Konstantina. Gajdaši so rezali neko osobito ritmično melodijo, hitreje in hitreje so udarjala tolkala na boben. Počasi je začel zvoniti cerkveni zvon in trije moške v kmetski noši so prinesli križ ter ikoni sv. Konstantina in sv. Helene. Mnogi, ki jo je godba razvnela, postaja vedno bolj nemirna, dokler se ne odpro vrata bajte in izstopijo nestinarke. Bile so stare žene nagubljene obrazov. Med gajdanjem in bobnanjem so plesale z napol priprtimi očmi pred bajto. Mišice so se jim napenjale, tresle so se po vsem telesu in zdaj pa zdaj glasno zakričale. Nato so nehale plesati ter so utrujene stale, a le prav kratek čas, potem pa so stekle v gozd, kjer se je vršilo blagoslavljanje vode pred nekim skritim studencem.

Vrnili smo se v vas. Pred cerkev so bili medtem nanosili drv. Debelih hlodov so nakopičili in podžgali ogenj. Dvigal se je gost dim in švigali so plameni.

Drva so gorela nekaj ur, dokler ni ostala le še svetlordeča žerjavica. Gledalci so v velikem krogu obstopili gorišče. Spet je zadonela godba. Vroč sopuh žerjavice, iz katere so švigali plameni, je vel proti nam. Besno je ropotal boben, ritem gajd nam je bičal živce. Zdjenci se je mnogi razstopila — prihajale so plesalke ognjenega plesa. Trdno so se držale za roke, da se je zdelo, kakor da čutijo notranjo bolečino. Z majhnimi koraki je zaplesala ena izmed žen okrog žerjavice. Oči so ji bile zaprte, bila je bosa. Nekajkrat je obkrožila ogenj z majhnimi, hitrimi koraki. In zdajci se je obrnila — en sam korak, in bila je v ognju. Bosa je plesala na rdeči žerjavici med divjim gajdanjem. Šla je čez žerja-

vico, se gibala sem in tja, neprestano stopicajoč z nogami. Trikrat je stopila z žerjavice, trikrat plesala na ognju, vsakokrat skoraj dve minuti. Toda dve minuti sta sto dvajset sekund; rdeče žari ogenj, in njene noge so bose. Gledali smo kakor začarani. Cudež? Cudež v dvajsetem stoletju?

Po plesu smo si ogledali ženine noge, a na njih ni bilo sledu ožganosti. »Sv. Konstantin me je prevzel, morala sem plesati«, je rekla.

Tisti večer smo še dolgo strmeli v žerjavico, ki je zmeraj bolj temnela, in govorili o ognjenem plesu. Počasi je ugašal ogenj; noč je padala na vrhove gora.

Nestinarke pleše

MALI TEHNIČNI OBZORNIK

Na vsem svetu je približno 35.100.000 telefonov. Polovico vseh teh je v Severni Ameriki. V Južni Ameriki jih imajo približno 800.000. Najmanj telefonov je z ozirom na veliko razprostranost v Aziji: 1.720.000. V Evropi jih je 13 milijonov. V Afriki samo 307.000. Število teh koristnih naprav pa od leta do leta raste.

Šestnadstropno hišo iz stekla so zgradili v ameriškem mestu Toledu. Take hiše brez oken so baje zelo poceni in praktične.

Tovarne smučk si prizadevajo izumiti kovinske smučiče. Vzlic mnogim poskusom se jim do

danes še ni posrečilo najti kaj prikladnega. Poskusi pa se nadaljujejo z namenom, da bi izdelali smučiče, ki bi imele vsaj drsalno ploskev iz kovine. Neka francoska tovarna za propelerje je že začela izdelovati pol kovinaste smučiče, imenovane »chavière-ski«. Tudi nemška tvrdka Berger je že izdelala smučiče iz lahke kovine, niso pa še v prometu, ker se ta novost še vedno preizkuša in popravlja. Nova pol kovinasta smučka ima le kovinasto podlogo in žlebič, v glavnem pa je lesena. Prednost kovine je v tem, da se smučka ne lomi, da vselej izvrstno drsi in da se robovi ne obrabijo. Taka smučka pa je neprijetna za vzpon, ker maže na njej ne primejo. Rešitev bi bila v tem, da bi pri hoji navzgor uporabljali običajne kože.

Sanatorij za bisere je ustanovil v Parizu neki francoski draguljar. V nego sprejema bisere, ki so izgubili blesk. Prejšnji sijaj jim vrne s tem, da olušči njihovo tenko vrhno plast.

Danes izdelujejo tovarne že tako odporno steklo, da so zidovi iz te tvarine mnogo bolj trpežni nego zidovi iz opeke in betona. Če pomislimo, da pozna človeštvo steklo že 6000 let, potem lahko trdimo, da je steklarska industrija v zadnjih 20 letih bolj napredovala ko v preteklih 5980 letih.

Neki norveški elektrotehnik je sestavil radioaparatus, ki ga je namestil v lešnik, stoječ na treh nožicah; vrhno tretjino lešnika pa je odžagal. Ta radioaparatus meri v premeru 10 milimetrov. Žica je debela 8 stotink milimetra in 220 krat ovita okoli vretenca.

Pripravljalna dela za prihodnjo olimpiado leta 1940. v Tokiu so se že pričela. Doslej je dala japonska vlada na razpolago 5 milijonov jenov. Že sedaj so začeli graditi 13 velikih hotelov v Tokiu. Olimpijski stadion bo imel prostora za 120.000 gledalcev in bo stal 15 milijonov jenov (okoli 180 milijonov dinarjev). Japonci hočejo, kar se tiče propagande, prekositi celo Nemce.

Tisoč let bo baje vzdržal papir, ki ga je pred meseci izdelal ruski kemik Tihonov v Leningradu. Ta papir bo zaradi svoje trpežnosti posebno uporaben za pisanje in tiskanje važnih listin in knjig.

Neka angleška orožarnica je izdelala operacijski nož, ki je stal 45.000 dinarjev. Seveda ta nož ni običajni operacijski nož, temveč posebna komplicirana priprava, ki jo je naročil naravoslovni inštitut univerze v Londonu in jo bo uporabljal za operacijo žuželk pod mikroskopom.

Znani ameriški pomorski raziskovalec Beebe je dovršil načrte za zgradbo podmornice, s katero se bo baje lahko spustil v globine 3000 metrov pod morje. Podmornica bo imela zelo močne reflektorje, s katerimi bo mogoče razsvetliti morsko dno na velike daljave.

V londonski cerkvi sv. Jurija so letos dovršili nove orgle, največje na svetu, ki imajo 2000 piščali, najmanjša meri 2 cm, največja pa celih 9 m. Na teh orglaških orglah je mogoče zaigrati tone vseh znanih glasbenih instrumentov, pa tudi zvoke, ki nimajo z glasbo ničesar skupnega, n. pr. zvok razbite posode in žvižg parne sirene. Te orgle goni elektrika, igranje na njih je pa tako lahko in preprosto, da se ne bo organist prav nič utrudil, tudi če bo več ur igral na njih.

Jugoslavija je ena na bakru najbolj bogatih držav v Evropi in je zavzemala po statistiki iz leta 1934. s svojo produkcijo 45.000 ton na leto tretje mesto v Evropi (Nemčija 50.000 ton in Španija 48.000 ton). Tekom zadnjih 10 let je narasla proizvodnja bakra v Jugoslaviji na šestkratno višino, čeravno delajo od 13 bakrenih rudnikov le trije. Pri nekoliko boljši izrabi bakrenih rudnikov bi bila Jugoslavija lahko na prvem mestu v Evropi.

Letos je praznoval 50 letnico Eiffelov stolp v Parizu. Ta stolp je včasih veljal za osmo čudo sveta, ker je bil najvišja zgradba na svetu, danes pa je po svoji velikosti že na tretjem mestu. Tehta 7700 ton. Na stolp drži 1792 stopnic (simbolično je l. 1792. rojstno leto prve francoske republike): 350 stopnic vodi do 1. nadstropja, 380 od 1. do 2. in 1062 do vrha. Prvo nadstropje je v višini 58 metrov od tal, drugo je 116 metrov nad zemljo, a tretje je 276 metrov visoko. V tretjem nadstropju imajo 16 metrov dolgo in ravno toliko široko dvorano iz stekla, v kateri je prostora za 800 ljudi. Od otvoritve l. 1889. pa do konca l. 1936. je bilo na Eiffelovem stolpu 16.777.913 ljudi.

22 letni ključavničarski pomočnik iz Debrecina na Ogrskem je iznašel poseben zračni bicikel, ki ga je imenoval »orictoplan«. Z aparatom, ki ima obliko motornega letala, se je pred pričami dvignil v zrak in preletel z njim 1300 metrov v daljavo. Sredi aparata je običajen sedež, kakor ga imajo dvokolesa, pod njim je pa pedal, ki s pomočjo verige premika dvoje kril. Ti dve krili stiskata zrak pod aparatom in ga na ta način držita v zraku v ravnotežju. Strokovnjaki menijo, da ima aparat veliko bodočnost.

Meseca februarja l. 1937. so v Fordovih tovarnah izdelali avtomobil, ki je 25 milijonski izdelek v tej tovarni. Pri tej priliki je priredil tovarnar Ford svojim delavcem posebno svečanost in jim v njihove dobrodelne namene podaril 25 milijonov dolarjev.

Nov železniški rekord so dosegle švedske železnice, ker je neki švedski tovorni vlak prevozil 1006 kilometrov, ne da bi premenjal lokomotivo. Do sedaj so tak rekord imeli Italijani s 680 kilometri.

Železniška uprava države Viktorije v južni Avstraliji je sklenila docela spremeniti vse železniške naprave. Najoriginalnejša bo nova zunanost vlakov. Vsi vlaki bodo namreč imeli kar najmodernejše jeklene vozove v vseh mogočih barvah: rdeče, rumene, zelene in višnjeve. Tako bo vlak vzbujal vtis mavrice. Tudi lokomotive bodo dobile pisano obleko, z lepimi rumenimi in črnimi progami. Z enakimi barvami bodo prebarvali tudi postaje in signalne naprave.

ČORO ŠKODLAR

Z JUNAŠKO JUGOSLOVANSKO VOJSKO NA JESENSKIH MANEVRIH

Strategija, stara beseda, kakor je stara veda o vojskovanju, kar beseda po naše pomeni. Zaprav se vsakdanjim ljudem ne zdi prav umljivo, čemu o vojskovanju še posebna veda. Sovražnika se spoprime, in tisti, ki je bolje opremljen in

Spretno prikrita infanterija

je poleg tega še pogumnejši, gotovo zmaga. Pa ni kar tako! Že stoletja pred našim štetjem, ko so se vojskovali s prav preprostim orožjem, je bila strategija odlična veda. Z njo je bil v vojskovanje uveden sistem, premoč duha je zmagovala nad golo silo, ki se je kazala le v številu vojakov.

Tisočletja stara veda se, je seveda razvijala vzporedno z razvojem vojskovalnega orožja. Danes je strategija že tako razširjena, da zahteva za dobrega častnika večletnega študija. Težko si je laiku predstavljati, kako močno razčlenjena je ta veda, v kolike znanosti posega in se okorišča z njihovimi izsledki. Tisočere podrobnosti se združujejo v strategiji, ki zahteva od sodobnega stratega, da je hkrati doma v zgodovini, zemljepisu, fiziki, kemiji itd. Njegova izobrazba mora biti tako mnogostranska, kakor si je ne moremo zamisliti pri nobenem drugem poklicu.

O strategiji je napisanih mnogo knjig. Teoretski izsledki so bili preizkušeni v praksi, ki je obratno tudi sama rodila nove teorije. Narodi se tudi po svetovnem klanju niso pomirili med seboj. Posebno veliki med njimi še nikdar niso s tako ljubosumnostjo tekmovali, kateri se bo bolje oborožil. Tehniki ustvarjajo nove vrste vojskovalnih priprav, zaradi njih podirajo strategije stare vojskovalne teorije in ustvarjajo nove.

Težka oboroževalna industrija dela s polno paro, kakor doslej še nikoli. Zaposlena je v toliki meri, da nekatere tovarne ne morejo sprejeti nobenih novih naročil, ker so z njimi založene za

leta naprej. Kako tudi ne! Vojska v Abesiniji še ni prav pri kraju, na Španskem tudi ni videti miru. Kdo ve, kako bo končala japonsko-kitajska morija in se bodo rešila vsa številna manjša vprašanja, ki se svet zanje prav malo zmeni, čeprav se ta čas rešujejo z orožjem?

Nov splošni pokolj narodov je v zraku, še nikdar ni bila nova svetovna vojna tako blizu kakor danes, tako izjavljajo evropski diplomati in politiki.

Zveza narodov, ki je prva leta svojega obstoja obetala postati avtoritativna zaščitnica pravic vseh svojih članic, je doslej ob vseh velikih dogodkih odpovedala. S svojo izogibajočo se politiko je izgubila na svojem pomenu in več ko na njo se narodi zopet zanašajo na svoje lastne moči. Naša država, ki ima toliko sosed, kakor malo katera evropska država, nikakor noče ostati poslednja v utrjevanju vere in zaupanja v lastno moč. Jugoslovanski vojak je po hrabrosti med prvimi na svetu. To je odlika in prednost, ki ju naši vojski nikdar ne bo mogoče vzeti. Vendar pa sama hrabrost ne more biti odločilna za vojskovalni uspeh, če nima hkrati vojak modernega orožja in vseh novodobnih obrambnih in napadalnih pripomočkov, ki bodo v novi vojni imeli odločilno vlogo. V koliko je naša vojska v teh pogledih opremljena in kakšna je njena vojskovalna sposobnost, to preizkusiti je bila naloga letošnjih velikih jesenskih manevrov ob Kolpi.

Slovenci smo imeli za te manevre še prav posebno zanimanje, saj so bili na slovenskih tleh ter bili hkrati največji, kar jih je imela doslej naša vojska. Kraje od Novega mesta navzdol, Gorjance in Belo Krajino je zajela prava vojna mrzlica, saj je bilo življenje tiste dni kakor med vojno: transporti vojaštva brez kraja, ceste zastavljene

Tank se zamegluje

ne s tanki, topovi, trenskimi kolonami, konjenico, kolesarji, motorji. Avtomobili so švigali iz kraja v kraj, med oblaki in skozi megle so brneli stroji črnih lovcev ter težkih bombnikov, ki so nenehoma stresali na zemljo oglušujoči ropot mrtva-

Motorizirana težka artilerija

ških ragel. Izza hribov je odmevalo grmenje topov, da se je tresla zemlja in so naši dobri ljudje tam doli od časa do časa zgubili razsodnost, gre li zares ali za »špas«.

Pa je šlo presneto zares. Napori, ki jih je izdržala in premagala naša vojska na teh manevrih, niso bili manjši kakor bi bili za primer nujne obrambe naše domovine. Naloga pravih manevrov je predvsem, da se izvršijo pod pogoji in v okolnostih, ki so kolikor le mogoče točno predvidene za primer vojne. V tem pogledu je treba pripoznati, da organizatorjem jesenskih manevrov ni šlo za priredbo nekakšnih operetnih jesenskih manevrov, kakršnih smo bili vajeni pred vojno v rajni Avstriji. Vreme, na katerega so se nekateri jezili, češ: ali ni škoda, da imajo vojaki na manevrih tako slabo vreme, jim je bilo kakor naročeno. Saj jim je šlo za to, izvesti večje v kolikor mogoče težkih pogojih, ki zahtevajo celega vojaka in ne le razvajenega gosposčka.

Poveljstvo naše hrabre vojske je iskreno želelo, da bi imelo tudi naše ljudstvo priliko, ogledati si manevre. Želelo je, da bi bila vsa javnost obveščana o poteku vojnih operacij, da spozna, kako varna je za hrbtno svoje vsikdar pripravljene vojske. Zato so povabili novinarje, ki naj bi kot nepristranski opazovalci sproti obveščali javnost o poteku dogodkov med sovražnikoma, to je med severno in južno armado. Dodelili so nam častnike, ki so nam strokovno tolmačili vse položaje na frontah. V vlogah improviziranih vojnih poročevalcev smo morali prestati velike napore, ki prav gotovo niso bili manjši kakor jih ta čas prestajajo naši tovariši na španskih in kitajsko-japonskih frontah. Le za svoje življenje se nam ni bilo bati. Prav to pa je bila tista »malenkost«, ki nas je vedno znova gnala v križni ogenj modrih in rdečih. Bili smo imuni zoper vsakršno orožje. Skozi naše plat-

nene in volnene oklepe ni predrila nobena krogla, ne drobec razletele bombe, šrapnela ali granate. Edino, kar je moglo skozi, je bil dež, ki je nenehoma curljal in curljal. Mi pa smo pogumno vztrajali v izvrševanju svojih dolžnosti, pač zato, ker smo morali. Vsaj za nas se tako je glasil domovine ukaz!

*

Nu, nikari ne imejte nepravih predstav o jesenskih manevrih. Bili so veliki in največji, odkar je Jugoslavija. Do 50.000 vojaštva! Pa tujih radovednežev, oziroma opazovalcev! Takih manevrov ne kaže skrivati pred svetom. Naj le vidijo in spoznajo, kdo smo in kaj zmoremo. Dejal bi, da se je tokrat pol sveta zanimalo za nas. Toliko visokih in imenitnih vojaških dostojanstvenikov na Dolenjskem še ni bilo in jih bržkone tudi kmalu ne bo. Že sama imena niso brez pomena: državni podtajnik v vojnem ministrstvu, general Pariani, armijski general Guillet, divizijski general Sagno in še več drugih visokih častnikov je prišlo opazovat manevre za italijansko vojsko; turško zastopstvo je vodil šef turškega generalnega štaba maršal Fejzi Čakmak, spremljali pa so ga še štirje višji častniki. Bili so zares »nobel«, saj so se do Splita pripeljali na svojem rušilcu »Adatepe«. Romunsko delegacijo je tudi vodil šef generalnega štaba, kakor so večino držav zastopali najvišji vojaški odličniki. Češkoslovaška je poslala kar svojega vojnega ministra Mahnika, Gamelin, šef francoskega generalnega štaba, pa je utegnil med manevri posetiti celo Ljubljano, koder si je ogledal Napoleonov spomenik in druge posebnosti. Nepotrebno je naštevati imena domačih generalov, ki so bili na manevrih. Manevri sami so bili takega pomena, da so se jih udeležili vsi najvišji predstojniki naše vojske z vojnim ministrom na čelu. Glavne manevrske boje si je ogledal tudi princ Pavel in prisostvoval zaključni paradi.

Manevri! Da, včasih smo bosonogi tekali za regimentovo muziko, ki je pred »kanalčki« koralala po Tržaški cesti iz mesta. To je bilo veselja za vse, največ za vojake same. Na manevre so šli kakor na letovišče in so se bolj neradi vračali

Poljski top na položaju

v vojašnice. Tam po notranjskih krajih jim ni prav ničesar primanjkovalo, razen deklet. Za krila so se smeli zanimati le oficirji. Igrali so se soldate!

Kaj pa ob Kolpi? Prava vojna je za nami in naši vojski ni bilo niti najmanj do tega, da bi »opazovalcem« mnogih držav predvajala le nekakšne zabavne vojaške igre. Kar na moč resno je šlo, že od početnih priprav dalje. Mobilizacija je trajala več dni pred samim pričetkom bojev. Železniške proge, posebno dolenska, so bile tako frekventirane (posečane), da niti med vojno ne toliko. Vlak za vlakom se je pomikal proti Novemu mestu, natovorjen s topovi, municijo, tanki, konji itd. Armade kadrovcov in rezervistov so se vozile na bojišča. Dolenska metropola, belokranjski kraji, posebno Črnomelj in Metlika, so bili sredi bojišča. Bližajoča se »vojna« jih je razgibala kakor še nikdar. Po cestah je bil velik direndaj; videti je bilo, kakor da se narod seli iz kraja v kraj, vendar »ogroženih« krajev nihče ni ukazal evakuirati (izprazniti).

Vsi, ki smo v vlogi vojnih poročevalcev imeli svoj stan v Novem mestu, smo se dnevno z avtom vozili na fronto. Po gorjanskih ridah navzgor do Suhorja in nato peš po razsežni fronti, ki se je ob premoči južne armade počasi premikala od Kolpe navzgor, dokler ni prišlo do odločilnih bojev na črti, ki je v velikem loku potekala po hribih zapadno nad Črnomljem preko Rožnega dola, Jugorja, vse dalje po Gorjancih v severovzhodni smeri. Domnevali smo, da bomo že na prvem zvedavem pohodu doživeli prave filmske prizore z boji na nož in podobno, kar daje poleta poročevalčevi fantaziji. Pa prav nič tega! Hodili smo po bojišču, čuli divje brnenje bombnikov nad oblaki, grmenje topov na desno in levo, ropotanje strojnic, streljanje iz pušk, skratka: vse glasove, značilne za pravo bojno vihro, ki so dokazovali, da so boji v vsem razmahu. Čudili pa smo se, da ni nikoder nobenega vojaka. Včasih smo za kako zemeljsko vzboklino opazili deset, petnajst vojakov, ležečih na trebuhu, s pripravljenimi puškami ali strojnicami,

nikdar pa večjega števila na enem kraju. To je bila vojska posebne sorte, moderna, pripravljena za boj na sodoben način. Moderno vojskovanje ne gre za tem, da bi pošiljali v boj vojake v strnjenih skupinah, ki jih more topniški ogenj

Lahki tanki v sprevedu

ali ena sama strojnica kaj hitro pokončati. Varovati in računati je treba z vsakim vojakom, izkoristiti vse značilnosti sveta, na katerem se boji vrše, in napraviti vso armado in bojne pripomočke nevidne. Zato pogosto vojakov tudi opazili nismo, čeprav smo bili poleg njih, tako dobro so bili skriti v grmovju, za skalami in umetno sestavljenimi živimi mejami. Tudi sami vojaki so bili kakor grmovje. Že barva uniform otežkoča izsledovanje vojakov v naravi, imeli pa so okrog ramen in glave navezane še vejevje, da so bili kakor iz zemlje zrasi. Pod takimi pogoji s težko artilerijo ni kdo ve kaj početi. Armada je raztresena po širokem hribovskem svetu, koder se morejo uspešno boriti le lahke edinice, ki jih je mogoče hitro razmeščati in se lahko kretajo. Seveda je za tak boj neizmerno važna do podrobnosti preračunana in dognana bojna taktika, zato ni pretirana trditev, da pri uspehu vse bolj odloča bistra glava kakor pa suh smodnik.

Pri naših dnevnih obiskih na frontni smo imeli priliko, spoznati duha, ki je zajel armado. Slabo vreme, deževje brez prestanka, razmočena zemlja in naponi človeka ne spravljajo v židano voljo. Kljub temu nismo nikjer zapazili malodušja ali slabe volje. Grmenje topov, letala in vse, kar je povzročalo neprestan bojni ropot, je že ob pričetku manevrov ustvarilo nekako pravo frontno razpoloženje. Vojna psihoza je bila kar v praksi. Večina vojakov se je naravnost sijajno vživela v položaj. Videl sem, kako se je ujetnik, ki ni le pripadal južni armadi, temveč je bil tudi doma iz južnih krajev, branil izročiti puško. Svoj vojaški ponos je ščitil z vsemi štirimi, čeprav so bili štirje proti njemu. Da bi dal puško, ki mu edina more v vojski kaj koristiti! Rajši je s koptom sunil enega nasilnežev v trebuh, da je imel koj le še tri proti sebi. Za veliko junaštvo je bilo

Kavalerija pri paradi

treba tudi večje sile. Pet zoper enega je bilo dovolj. Zmagovalci so zaplenili puško, vojna bolnica pa je sprejela svojega prvega težko pričakanega klienta. Prav podobno je bilo za časa okupacije. Jaka Škodlar je imel tudi opravka s petimi Turki,

Častni gostje na tribuni

ki si jih pa vojni lazaret ni več zaželel. Ko je junaški Jaka nanje naletel, so spali; nikakor jim ni hotel krajšati spanca. Dober, krut in junaški hkrati, ga jim je podaljšal v večnost. Duh takega starinskega junaštva je že zdavnaj pregnan iz naše vojske in s te plati ni bilo nevarnosti za nobenega.

Pravih nevarnosti tudi v resnici ni bilo. Manjšim so bili izpostavljeni naši rezervisti: zaradi dolgih maršev in novih soldaških čevljev so se jim ožulili podplati, da so imeli kirurgi nekaj »odlične prakse«.

Kaplar Jovo! Živi simbol prirodne vojaške inteligence. Ta je slučajno iz Prištine. Komandiral je odred s strojnico, ko smo ga zajeli v svojo sredo. Beograjski tovariši so imeli za intervjuve enotno metodo: »Kdo si, kaj si v civilu, koliko let imaš, imaš deco?« in podobno. Kaplar Jovo pa je imel tako bister pogled, da bi ga tak naskok gotovo užalil. Tako je bilo bolje: »Kaj pa bi bilo, ko bi te zadela krogla, vojsko bi izgubili?« »Nič hudega, naša vojska je tako dobro organizirana, da na mesto padlega takoj stopi drugi.«

»Pa bi bilo vendar lepo, ko bi te mrtvega junaka peljali v dolgem sprevodu v nebesa in vsa dekleta bi za teboj jokala.«

»Jaz se zdaj ne menim za nebesa! Pazim le, da bom dobro opravil svojo nalogo, da služim kralju in domovini. Po smrti pa pojdem tja, kamor mi je že od nekdaj določeno.«

Ni bil pismen.

»Pa kako si potem postal kaplar?«

»Znate gospodje, jaz si to, kar si drugi zapíšejo, zapomnim v glavi.«

»Kaj pa praviš o manevrih?«

»Kaj naj rečem, to so manevri za vas novinarje.« Zasmel se je, da nas je tako potegnil. Zamera? Ne! To je bil najbrihtnejši kaplar, kar smo jih spoznali v življenju.

*

Dobri Dolenjci in Belokranjci so imeli kajpak tudi svoje veselje z manevri. Hribovci so z začudenjem opazovali jate letal. Takega ropota še niso čuli nad seboj. Njihova pozornost je veljala največ modernemu orožju, oklopnim avtomobilom, tankom itd., ki so bili novotarija celo za črnovojnike iz velike vojne. Na svoj način so pomagali vojakom prenašati brige in težave frontnega življenja. Cigarete in slivovka sta bila najbolj zaželeni elementa njihove pomoči, ki pa pogosto nista dosegla prvih linij. Že prej je vse zaplenila armada vojnih poročevalcev.

Kasneje so našemu dobremu belokranjskemu ljudstvu očitali, da je preveč poskočilo s cenami kruhu in mleku. Prav nepotrebnih očitki. V razumevanju položaja so po svoje pomagali ustvarjati čim varnejše vojno razporeženje in štimungo: poskočili so s cenami, da smo kar trepetali pred draginjo. Po končanih vežbah so cene prav tako hitro padle, kakor so se prej dvignile.

K lepemu zaključku manevrov so celo nebesa zaprla svoje neizprosne ventile. Prelepo vreme je zajelo Gorjance in vso Belo Krajino. Zaključna parada pod Metliko je bila prava krona in plačilo za vse težave manevrskih dni. V dobrem razpoloženju so ostali vsi sodelujoči, ki so h koncu postali spet dobri prijatelji. Modri in rdeči trakovi, znaki nasprotujočih si armad, so bili le še simboli vseh, ki so požrtvovalno, v samozatajevanju in z naporom vseh moči doprinesli dokaz o veličini in sijajni organizaciji naše vojske, najbolj rešpektirani zaščitnici naših meja in naše svobode.

Vsi, ki so prisostvovali manevrom, so se utrdili v tej veri. Za tem trdnim ščitom smo tako dobro zavarovani, da se smemo brez skrbi posvetiti delu za napredek in boljše čase ljubljene domovine.

Manevri so končani!

FRANJO ČIČEK: PETER SRAKA SE ŽENI

Policijski poduradnik Peter Sraka se udari po glavi ter vzkligne: »Tristo zelenih, nič več tako. Oženim se, pa basta!«

Do te namere ga je spravil gumb, ki ga Sraka nikoli ni mogel spraviti sam skozi obe luknji za tulnikom, kadar si je natikal ovratnik. Vedno je moral iskati in klicati koga na pomoč.

»Žena bo za take reči kaj pripravna in vedno pri roki«, si misli Sraka ter zrc srdito na nesrečni gumb, kakor pes na mačko. Razen gumba pa je imel tudi ovratnik sam svoje muhe. Če ga je dal Sraka premalo naškrobati, se mu je na vratu zmrdal in držal kakor glista, ako pa je ukazal perici, naj falota pošteno napoji s škrobom, ga je ovratnik stisnil za vrat in mu nesramno brusil kožo pod brado, da je bil ubogi Sraka pravcati mučenik in ga je včasih prijel taka jeza, da je pograbil pendrek ter vsekal nemarnega stiskača po gobcu.

Bilo bi vse v najlepšem redu, da je Sraka prej odpel ovratnik ter ga položil, recimo, na klop in ga tam premikastil. Toda Sraka se to pot ni držal zakona in postave ter je hotel kaznovati zločinca kar na licu mesta. Zato je švrknil v takih primerih s pendrekom vedno sebi za vrat in ker je bil pendrek malo predolg, ga je drugi konec točno opilil po lastni koži, da je gospod Sraka nemilo zajavkal in skočil pokonci. Ves razkačen se je tedaj ogorčeni Sraka zadri:

»Kaj, policaja boš tepel? V imenu zakona marš z menoj!« Je pograbil ovratnik, z eno roko ga je potegnil izza vratu, včasih je šel za njim tudi kos srajce. Možato je stisnil nepridiprava ter ga porinil in zaprl v omaro med akte.

»Takole, tukaj se iztrezneš in premisliš«, je dejal in zasukal ključ.

Oni dan je stopil v pisarno sam šef policije, ravno ko je Sraka spet zapiral zločinca.

»Tako, do jutri boš tiček v kletki,« mu je besedičil skozi zaklenjena vrata, »da si pošteno izprašaš kosmato vest.«

»Gospod Sraka«, se namah zadere za njegovim hrptom sam šef policije, »kaj pa delate? Tukaj vendar ni zapor. Pošljite zločinca v zapor, a ne v omaro, kjer vam lahko sune kak važen akt. Zabeležite si osebne podatke in njegov curriculum vitae, nato pa hajdi z njim v hotel Caf!«

Hotel Caf ali restavracija »Pri sivem abstinentu« je bila brezalkoholna gostilna, ki je nudila gostom ričet in vodo za zapahi in križi na oknih. Tudi je bilo čudno, da je vsak gost prišel tja v spremstvu, sam ni prišel še nobeden.

»V redu, gospod šef,« pove Sraka, »ukaz izvršim do pičice natanko«, in salutira gologlav. Šef policije je odkorakal in se držal kakor Radecki pri Kustoci. Sraka pa v omaro po ovratnik. Napisal je osebne podatke, da je ovratnik rojen pri tvrčki Zajec in Ko. v Ljubljani, sedaj stanujoč pri njem v Okrogli ulici števil. 17, pristojen istotako tja, že večkrat predkaznovan in nemarnega vedenja, samski brez otrok, skrajno slabo vzgojen in poreden. Že ga je pobasal in tiral skozi vrata, kar se spomni. da tak, kakrščen je pri vratu, ne more in ne sme na ulico. Prvi stražnik bi ga smatral za capina in bi ga ustavil. Lahko bi ga še celo zaprli. Saprament!

Sraka se je vrnil ter pričel tlačiti gumb v srajco za vratom, katerega naj bi potem zajahal nesrečni ovratnik. Srečno je spravil gumb skozi prvo luknjo. Ko pa je hotel nanj nasaditi ovratnik, se mu je gumb izmuznil kakor riba, a ne samo to. Gibčno je skočil poredni gumb tudi skozi prvo luknjo in hajdi za srajco in kožo doli v hlače. Dolgo je tuhtal gospod Sraka, preden je spoznal in se zavedel, v katero ulico mu je ušel nesrečni gumbec. Gumbec pa je v

hlačah mirno tičal in čakal, kdaj ga policaj privleče na beli dan. Tudi ovratnik, ki je bil glavni krivec vsega in ki ga je držal razjarjeni Sraka v rokah, se je delal nedolžnega, češ, brez gumba ti ne morem sedeti na vratu. Gospod Sraka je bil prisiljen, napraviti obširno racijo po hlačah, preden je prišel do gumba. Držalo pa ga je tako, da si je od same jeze sam sebi kazal jezik v zrcalu.

Tedaj se je gospod Sraka za trdno odločil: »Nič več tako. Ne boste me ne. Oženim se. Pri tej priči se oženim. Žena se mi bo postavila za hrbet in prisilila gumb, da bo tičal v luknji. Krasno bo tičal, a ne skakal po hlačah. Nanj bo pritrdila ovratnik, tega falota zanikrnega, in če bo kaj nagajal, gorje mu! Žene ne uženeš!«

Pozabil je na uradno pot in hotel Caf, neveste so mu šle po glavi. Pa je krenil zvečer — v civilni obleki seveda — na promenade in v park ter čakal ugodne prilike.

»Tale bo«, si je rekel, ko je zagledal širokolično gospodično z velikim klobukom in rdečim peresom.

»Dober večer, kraljica mojega srca«, je pričel Sraka. »Ti ali nobena! Tako mi je narekovalo srce že pri rojstvu in od takrat sem ti ostal zvest in te nosil v srcu kakor pomarančo v žepu. Postani sedaj moja, zakaj, če me ne uslišiš, skočim v prvi ribnik, ki ga srečam in ki ni globlji ko pol metra.« Besedo ribnik je skoraj zakričal. Menda je hotel s tem prestrašiti punčico svojega srca, da ga ne zavrne. Njegova ljubezen ali širokolična gospodična pa je bila malo gluha. Slišala in razumela je le nekaj o ribniku in misleč, da je dični gospod tujec ter si želi ogledati ribnik, mu je s prstom pokazala smer k ribniku.

Peter Sraka pa je razumel reč tako, da ga lepa gospodična mara in želi tja, kamor kaže.

»Lepa šuma je tam«, si misli gospod Sraka ter ročno prime širokolično gospodično pod pazduho in jo zasuč v odkazano smer.

Tega pa je bilo širokolični gospodični preveč. Ali pa ni razumela, kam pes taco moli, Sunila je Petra, ki daleč ni bil pripravljen na tako nežen objem, da je zletel v travo ter jo pošteno povaljal. Gospodična pa je na ves glas zakričala:

»Na pomoč, halo, policija! Roparski napad!«

Peter je slišal v travi besedo policija, pa je bil takoj na nogah in pri rokah.

»Kdo me je klical, kaj je?« vpraša uradno lepo gospodično. Lepa gospodična pa je bila to pot zelo neprijazna. Prisilila je Petru klofuto, da se je zavrtel kakor vrtavka, in ko je vrtenje ponehalo, jo je ucrl kar počez čez park.

»Te pa že ne maram«, je kihnil, ko je prišel k sapi. »Še na policaja se spravi, preteto, in te namaže kakor mladega psa. Nak, te pa že ne! To bi jih prejemal vsak dan, da bi bil ves klobasast. Požvižgam se nanjo!«

Peter Sraka je postal previdnejši in je malo predrugačil bojni načrt na neveste. Ko se je čez nekaj dni spet v civilu šetal in srečal primerno damo, jo je nagovoril takole: »Oprostite, gospodična, nekaj važnega vam imam povedati. Veste, kaj? Če se želite poročiti, vem za lepega in bogatega ženina.«

»Res? Lepo od vas. Jaz pa vem za lepo in bogato nevesto«, mu odvrne dama.

»Kapa kosmata«, si misli Sraka, »to pa bo nekaj. Čujte gospodična, kje pa je ta nevesta?«

»Čujte, gospod, kje pa je vaš ženina?«

»To sem jaz sam, jaz, Peter Sraka, policijski poduradnik, detektiv, hiroglif, daktioskop, grafolog, centilog in kaj še vse, ve samo bog! Doma imam napisano, kaj vse sem. Pol sveta me pozna in četrt in zločinci se me boje ko živega vruga. Dà, to sem jaz! Ampak samo še nekaj časa! Prav kmalu pa postanem šef, zakaj oblast pozna moje neskončne vrline, moje neprekosljivo osebno hrabrost, moje priznano točnost in vestnost in moj nenadkriljivi razum. Vseh teh lastnosti pa moj sedanji šef nima, niti v najmanjši meri, zato pridem v najkrajšem jaz, ki tu stojim pred vami, na njegovo mesto, to je jasno ko beli dan. Njega pa bodo ekspedirali kamor koli!... Sedaj pa, srčkana gospodična, kje je vaša nevesta? Ali če ste to vi sami, zlato moje, vam na licu mesta položim srce pod noge. Krasne so vaše noge! Pamet imam ter vidim, da ste vi tista, ki jo išče moje zlato srce že od vekomaj.«

»Jaz, gospod Sraka, jaz sem soproga policijskega šefa, ki ste ga vi pravkar tako nesramno v nič dali«, odvrne srčkana gospodična ter odstopica dalje z visokim nosom. Peter Sraka je čutil samo, kako mu

lezejo noge narazen in lasje kvišku. Mahoma je sedel sredi ceste in buljil predse kakor maček na pepelnično jutro.

Celih štirinajst dni je opustil misli visokoleteče in srce koprneče ter garal v pisarni kakor vol. Gospodu šefu se je klanjal, da nikoli tega. Gospod šef jih je slišal doma, kakšne čednosti in lavorike da ga dičijo, in ko je prijel Petra za jezik, se je ta pridušal in prisegal, da njegove milostljive sploh ne pozna, niti ni z njo govoril, kaj šele dvoril in se predstavljal. To je najbrže pomota in je bil bržčas kdo drugi, ki je njemu sličen. Niti v sanjah bi kaj takega ne mogel storiti, saj je vendar jasno in vsem znano, da Peter Sraka hvali povsod svojega šefa, ki je vsakakor vzor moža, zakonca, šefa, detektiva ter državljana in ki je pripravljen dati zadnjo sapo za varnost in imetje meščanov, da lahko brez skrbi leže in spe pod njegovim varstvom.

Peter Sraka bi bil poslej opustil vse misli na ženitev, tako so mu prešle skomine, da ga ni ponovno spravil gumb iz ravnotežja. Bilo pa je to takole: Peter Sraka je dremal po obedu v svoji sobi in da ga ne bi ničesar stiskalo za vrat in grlo, je odpel in pognal ovratnik po tleh, gumb pa je pri tem imenitno skočil skozi odprto okno ter šel z bogom na zemljo in v travo. Pa ti pridirja v sobo kakor sam peklenšček zlatar Trampež in pove v eni sapi, da je bilo vlomljeno pri njem in da je zasačil vlomilca ter ga takoj zaklenil in je sedaj zaprt v prodajalni. Gospod Sraka da naj ukrene potrebno ter spravi vlomilca k Cafu, pa hitro, da se ptiček kje ne izmuzne. Peter Sraka je postal takoj uradna oseba, čeprav sta s Trampežem vsak teden skupaj pila in kvartala. Potegnili je polo papirja, ponudil Trampežu stol in policijski ter detektivski aparat je pričel delovati:

- »Kako se pišete?«
- »Trampež Janez.«
- »Kdaj rojeni?«
- »15. septembra 1900.«
- »Kje?«
- »V Hudi luknji pri Velenju.«
- »Kam pristojni?«
- »V Laporje.«
- »Kaj je bil vaš oče?«
- »Zidar.«
- »Kje je delal?«
- »Na stavbah.«

»Ste imeli mater?«

»Da.«

»Kje?«

»Doma.«

»Ste bili že kaznovani?«

»Ne.«

»Vaš poklic?«

»Zlatar in urar.«

»Imate zadevne listine?«

»Imam.«

»Tukaj?«

»Doma.«

»Prinesite jih sem!«

»Ampak, gospod Sraka, vlomilec bo...«

»Nič zato, listine rabim. Vidite, tukaj je rubrika za dokumente. Vlomilec naj le čaka.«

»Ste oženjeni?«

»Da.«

»Kako ste prišli do žene?«

»Poročil sem se.«

»Razumem, ali kako ste jo našli ali srečali ali se z njo seznanili? Ste jo mogoče videli v parku ali na cesti, ali ste jo mogoče ugrabili ali zaplenili?«

»Hudimana, kako pa je to v zvezi z vlomilcem?«

»Gospod Trampež, nikar se ne razburjajte! Uradna tajnost! Odgovarjajte točno na vprašanja, sicer vas dam obesiti!«

Trampež gleda Srako, kakor obupanec vrv. V mislih se je bil že stokrat pridužil, da s tem človekom ne pije in ne kvarta nikoli več.

»Še enkrat in zadnjič vas vprašam: kako ste prišli do žene?«

»Inserat sem dal v časopise.«

»V katere?«

»V ‚Republikanskega monarhista‘ in v ‚Mačko z očali‘.«

»In posledice?«

»Dobil sem ponudb na kupe.«

»In najboljšo ste izbrali?«

»Tako je.«

»Dobro. Torej hvala za podatke. Sedaj pa podpišite protokol in potem pride na vrsto vlomilec. Lastnoročno ga bom zgrabil za vrat in tiral k Cafu. Pojdite zdaj lepo domov in mu povejte, da pridem osebno tja in ga aretiram. Vi pa prinesite medtem zadevne listine, če ste res zlatar in urar, kje ste se učili, kaj znate, kako delate, koliko ur ste pokvarili in tako dalje.«

Zlatar je dirjal ves ogorčen domov. Spotoma si je kupil samokres, da bo sam stražil vlomilca pred vrati, dokler ne pride policija. Gospod Sraka pa se je pričel oblačiti in ko je bilo treba nadeti še ovratnik, ni bilo gumba nikjer. Pa je iskal Sraka nesrečni gumb pod mizo, stikal za omaro, prevračal posteljo, suval v stole in metal obleko, gumba nikjer. Sapramiš! Kako naj aretira vlomilca, če ni uradno opremljen, z ovratnikom in rokavicami? Šent, rokavice ima, toda ovratnik! Ali naj ga nese v rokah? Še njega bi zaprli! Ne, tak ne gre. Naj prižene Trampež sam vlomilca. Tukaj bo počakal in tu se bo začela krvava rihta!

Pa se je spomnil, kako je prišel Trampež do žene. Da, tudi on bo napravil inserat. Tu se mu vsaj ni bati bunk, ne šefove soproge. Čas ima. Pa je potegnil Sraka kos papirja in napisal tole:

— Inteligent, mlad uradnik policijske in detektivske stroke, samec, moškega spola, brez otrok, zdrav kot riba, silen in lep, si želi žene, simpatične zunanosti in dobre notranosti, ki zna pripenjati ovratnike in krotiti poredne gumbje. Diskrecija zajamčena z zaščitno znamko. Ponudbe na »poštno-ležeče 115«.

Zalepil je pismo in ga naslovil uredništvu »Mačke z očali«. Tisti hip pridirja Trampež nazaj, ves penast in divji:

»Vlomilec si je odprl vrata ter šel in z njim so šle moje najlepše ure in prstani.«

»Nič zafo,« je povedal Sraka, »postavimo še to v zapisnik in jutri dopoldan se zglasite pri policijskem predstojništvu ter poročajte natanko o vsem poteku. V spomin pa si dobro vtisnite vlomilčevo zunanost in če ima kake posebne znake. To je od sile važno. Dobro bi bilo, če bi ga vi osebno poznali. To zelo olajša delo. Mogoče lahko dosežete to, če ste le malo brihtni. Poizkusite! Pojdite z njim na kozarec vina ter se pomenita! Pri tem pa ga dobro opazujte! V ostalem pa vam svetujem: bodite previdni, da ne pade sum na vas. Z nami se ni igrati!«

Je pobral Sraka pismo z ženitno ponudbo, pokimal zlatarju, češ, zadeva je v redu. Mirno ga je porinil ven ter zaklenil sobo.

»Grem uradovat, gospod Trampež«, in je šel. Gospod Trampež je gledal za njim kakor za čudom iz onega sveta in ni vedel, ali je na luni ali na Marsu.

Nekaj dni pozneje je prejel Peter Sraka prvo in zadnjo ponudbo.

»Prava reč,« si je dejal, »mi vsaj ne bo treba izbirati.« Je odgovoril ter določil sestanek z bodočo izvoljenko v gostilni »Pri zlati kobili«. Znamenje bo rdeča vrtnica za kapo in pendrek na mizi. Peter Sraka je sedel tako ozaljšan in oborožen za mizo ter čakal srčkane neveste, ki jo bo vsak hip videl prvič v življenju. Je prišla določena ura in minuta, odprla so se vrata, Sraka je napeto čakal, niti dihati si ni upal — v sobo stopi širokolična gospodična iz parka.

»Sveta nebesa,« je vzkliknil Peter Sraka, »zdaj pa le hitro, da jih spet ne dobim!« Pa je skočil pokonci kakor ris ter jo ucvrl skozi zadnja vrata.

Poslej je odložil Peter Sraka ženitne misli in želje na lepše čase in boljše vreme.

JELO JANEŽIČ

ŠOLANJE MANJ NADARJENIH IN DEFJEKTNIH OTROK

Že zakon o narodnih šolah predvideva šolanje manj nadarjenih in defektnih otrok. K defektnim otrokom prištevamo gluhoneme in slepe, k manj nadarjenim pa one otroke, ki zavoljo motenj v umovanju ali čustvovanju ali zavoljo obojega ne morejo uspevati v osnovni šoli med normalnimi učenci. Nadalje štejemo k defektni deci tudi telesno pohabljene, k umsko, odnosno čustveno obremenjenim pa moralno pokvarjene otroke.

V naši banovini je kolikor toliko preskrbljeno za šolanje omenjene dece.

Gluhonemi se šolajo v ljubljanski Gluhonemnici, ki je bila izročena svojemu namenu 28. oktobra l. 1900. Bil je ta zavod prvotno namenjen samo za gojence iz bivše Kranjske. Zato je po prevratu, ko se mu je šolski okoliš raztegnil na vso banovino, takoj postal premajhen. Dela se pa danes v polni meri na to, da se ta ustanova razširi.

Slepi se šolajo v Zavodu za slepe v Kočevju. Ta ustanova je bila dograjena leta 1919. V zavodu je osnovna šola za slepe ter obrtno-nadaljevalna šola za slepe vajence, ki se v zavodu izučijo košarske obrti. Tudi ta ustanova potrebuje še nadaljnega razvoja, predvsem namestitve v središču banovine, da bo čim dostopnejša in da bo imela lažjih stikov s pedagoškimi in znanstvenimi ustanovami.

Manj nadarjeni otroci se šolajo na pomožnih šolah. V Ljubljani imamo 6 razredno pomožno šolo, ki se je v svojem 25 letnem obstoju nenehoma razvijala. Prav tako se je pred 23. leti ustanovljeni pomožni razred v Mariboru razvil v 6 razredno pomožno šolo. Poleg tega so se v poznejši dobi v Sloveniji ustanovili pomožni razredi v Št. Vidu, na Viču, v Devici Mariji v Polju, Trbovljah, Celju, Šoštanju in Murski Soboti. Ustanavljajo se pa še po raznih drugih krajih banovine, tako da bodo v doglednem času dobili vsi večji kraji te razrede.

V drugih državah imajo šole za manj nadarjene internatsko (zavodno) urejene, kar je zelo priporočljivo, da se otroka na ta način izolira (loči) tudi od njegove kvarne okolice. Saj ta deca doteka običajno iz slabih družinskih razmer. Zato bi bilo nujno potrebno, da se v naši banovini ustanovi vsaj ena internatsko urejena pomožna šola.

Za moralno pokvarjeno deco imamo v Ljubljani »Deško vzgajališče«. Pač pa nimamo v naši banovini nikakega zavoda za pohabljenе otroke, kar je za Slovence gotovo velik nedostatek.

Takšen je torej položaj tega našega šolstva, ki ga pri nas uradno imenujemo šolstvo za defektno in manj nadarjeno deco. To šolstvo bi lahko kratko imenovali tudi posebno (specialno) šolstvo, kakor ga nazivajo v nekaterih drugih državah.

V Zavodu za slepe v Kočevju igrajo Sneguljčico

Starši prizadetih otrok vpisujejo otroke v te zavode na podlagi posebnih »prijavnic« v razpisanih rokih, ki so običajno konec šolskega leta. Tem prijavnicam so še priložene prošnje ter razni drugi dokumenti, ki jih vsak tak zavod ali šola še posebej zahteva, in to predvsem zavodi, ki so internatsko urejeni. Za internat je treba plačevati posebno oskrbovalnino, ki jo predpiše posamezni zavod odnosno banska uprava. Takim, ki so plačila nezmožni, banska uprava oskrbovalnino zniža ali spregleda.

Brez dvoma so ti zavodi in šole velikega socialnega in gospodarskega pomena. Pomislimo samo, v kakšno breme in spodtiko je takle ubogi otrok, ki je slep, gluhonem ali telesno pohabljen, svoji okolici. Kako nezaželen je manj nadarjeni, to je duševno in čustveno zaostali otrok.

Samo nekaj primerov naj navedem iz prakse, da bomo videli, kako krivično postopa večkrat družba s takim ubogim detetom. Saj tem otrokom mnogokrat v najnežnejši detinski dobi ne nudi okolica niti najpreprostejših pogojev za življenje.

V zavod, ki sem ga vodil vrsto let, smo dobivali otroke iz vse banovine. Skoro vsi ti otroci so bili skrajno slabo oskrbovani v svoji domači okolici. Izhajali so 60 % iz silo slabih družinskih razmer. Le 40 % je bilo doma boljše oskrbovanih. Premnogokrat se je zgodilo, da se je takle 7 letni otrok, ki je vstopil v zavod, ponašal skrajno enostavno. Pri jedi sploh ni bil navajen upo-

rabljati rok. Hrano je užival iz posode goltaje kakor kužek, seveda samo tekočo. Gosto hrano je vseskozi odklanjal. Drugi otrok se dolgo ni mogel navaditi jedilnega pribora, ni ga skoro bilo mogoče odvrniti, da ne bi vseh jedil zajemal kar z roko. Takšne navade teh otrok sem opazoval

Slepečki kot rejci malih živali

pri jedi. Je bilo pa pri večini novo sprejetih gojencev opazati tudi v drugem življenju skrajno nedostajanje predšolske vzgoje, ki je pri pretežni večini sploh izostala. Velike težave so bile s to deco, preden se je toliko omikala, da smo jo lahko podvrgli zavodnemu redu, to se pravi, da je postala znosljiv člen družbe.

Zanimalo me je tedaj vprašanje, ali je tak otrok tako neboljen samo zaradi svojega defekta ali pa je iskati še drugih vzrokov. Dognal sem, da so bile pri vseh teh otrocih njih velike zapuščenosti krive težke socialne razmere v domačem krogu. Večkrat je bilo ugotovljeno v družini pijanstvo, vlačugarstvo ter popolna brezbriznost za vzgojo in vzrejo otrok. V nekih primerih so taki otročki bivali v slabih, temnih prostorih (kletah, hlevih), valjali se v lastnem blatu ter tako bili izpostavljeni najhujšemu pomanjkanju in bedi. Pretežen odstotek teh ubogih otročičev je prišel v zavod skrajno podhranjen, tako da jih je šele zavodna hrana napravila za pouk sposobne in večkrat (kar je zelo značilno!) malenkostno popravila otrokovo hibo.

Manjši odstotek novo sprejetih otrok, ki je bil doma sicer dobro oskrbovan, je pa kazal tudi svoj nedostatek. Tak otrok je bil običajno od doma skrajno raznežen, kar je popolnoma razumljivo, saj je predšolsko vzgojo tega otroka vodilo usmiljenje, mnogokrat celo pretirano usmiljenje. Te otroke smo posebno spoznali po tem, da so hoteli hrano vživati samo, če smo jih pitali. Treba jih je bilo navaditi na samostojno sprejemanje hrane, kar je bilo včasih zelo mučno, ker se je baš ta deca običajno odlikovala z veliko trmo. Seveda je bilo treba tudi ta tip temeljito oblikovati, preden je postal skladen del zavodne družine.

Tako sem opisal dva najrazličnejša tipa 7 letnega gojenca novince, ki vstopa v zavod. Prvi, pretežni tip izhaja, kakor že rečeno, iz težkih socialnih prilik. Z izboljšanjem socialnih razmer bi se tudi tu dalo marsikaj doseči, često vsaj to, da bi se defektnost ne pojavljala v tako visoki potenci. Prav tako kakor defektnost se iz istih vzrokov pojavlja pri otrocih slaboumnost (manjša nadarjenost), to je umska in čustvena zaostalost. Tudi tu leži v pretežnem odstotku vzrok v slabih socialnih prilikah. Z izboljšanjem teh bi se dalo marsikaj popraviti.

Največji uspeh pri tem delu pa gotovo dosežejo dobro opremljeni in urejeni zavodi za defektno in manj nadarjeno deco. Ti zavodi so organizirani tako, da dajo gojencu osnovno izobrazbo, mu deloma nadomestijo ali popravijo defekt ter ga poleg tega usposobijo tudi za delo, tako da se more tak gojenec, ko zapusti zavod, enakopravno udeleževati v družbi. Lepe učinke so tu pokazali že tudi naši zavodi (Gluhonemnica, Zavod za slepe in Deško vzgajališče). Koliko težke bede so rešili ti zavodi! Koliko najbednejših so napravili za enakopravne člane družbe, ki so postali zmožni se sami preživljati ter ustvariti tudi srečne družine.

Ker sem do sedaj pretežno razpravljal samo o naših zavodih za defektno deco (izvzemši moralno pokvarjene), naj izpregovorim posebej še o naših prilikah šolanja manj nadarjene dece, ki obiskuje pomožne šole in razrede.

Da se vsaj nekoliko zamaši vrzel, ki nastaja v našem pomožnem šolstvu s tem, da nimamo posebnih internatsko urejenih pomožnih šol, ki bi jih posečali otroci z dežele, so se ustanovili in se bodo ustanovili v vseh večjih krajih banovine pomožni razredi pri tamkajšnjih narodnih šolah. Seveda pa s tem ni rečeno, da bi se ti razredi ukini, če bi dobili pri nas zavod za manj nadarjene. Tak zavod bi predvsem prišel v poštev za tiste primere, ki imajo skrajno kvarno okolico, in to za manj nadarjene učence iz vse banovine. Da bi se nam posrečilo zgraditi toliko manjših zavodov ali en sam tako velik zavod,

Razred v Gluhonemnici. K'opi stoje v polkrogu, da si učenci lahko ogledavajo govor

da bi lahko sprejeli vanj vseh 6000 manj nadarjenih šoloobveznih otrok naše banovine, to je skoro nemogoče. Zato je ustanovitev teh razredov res hvalevredna.

Opazna pa se posebno v manjših krajih, da se starši nekako branijo dati otroka v te razrede. To se dogaja zlasti zato, ker še danes širša plast naroda smatra duševne ali čustvene nedostatke za nekakšno sramoto. Mnenja so, da je takšno dete posebno zaznamovano kot manj vredno, ga tudi za takšnega smatrajo in mu zato odrekajo enakopravno mesto v družbi. In baš zato nočejo starši otroka dati v tak pomožni razred, ker menijo, da se bo s tem otrokova slabost pokazala v javnosti. Ne vedo pa, da so takšni otroci še bolj izpostavljeni zapostavljanju, če posejajo razrede normalne šole. So to večni ponavljalci, ki jih součenci prav radi zasmehujejo. Učitelj se z njimi ne more preveč ukvarjati, ker bi sicer zanemaril ostali pouk. Taki reveži po navadi prebese vsa svoja šolska leta v enem in istem razredu, ne da bi ob koncu šolanja pokazali kakršni koli uspeh.

Zdaj pa premislimo, ali ni bolj na mestu, da take otroke damo v poseben razred, posebnemu učitelju — zdravstvenemu pedagogu, ki je strokovno usposobljen za pouk te dece?

Duševno zaostalost je smatrati za bolezen, ki jo moremo dandanes s smotrno vzgojo in posebno tehniko v učni metodi vsaj deloma izlečiti in popraviti. Otrok, ki bi v normalni šoli

ob koncu šolanja ne pokazal nikakih uspehov, uspe v pomožni šoli toliko, da obvlada ob sklepu tvarino štirih razredov normalne narodne šole. Zato je važno, da ima za delo pomožne šole

Učenke pomožne šole pri ročnem delu

pravo razumevanje vsa širša javnost, ker bomo samo potem dosegli s to šolo in temi razredi tisti cilj, ki ga moderno šolstvo v tej stroki zasleduje.

Za uspešen razvoj našega posebnega (specialnega) šolstva je potrebno sodelovanje in razumevanje celokupnega naroda. To šolstvo je važen činitelj za povečanje narodove gospodarske moči in odločilen sodelavec pri izboljšanju naših socialnih prilik.

JOŽA JENKO

PREDHODNIKI DANAŠNJIH BRZOJAVK

Gosta mreža bakrenih žic vodi preko streh naših domov, po lesenih in železnih drogovih, postavljenih ob cestah in ulicah; po izolatorjih, ob stenah hramov hiti neopaženo električna energija, švigajo brzojavke in se vrstijo telefonski pogovori.

Nevidno, v pokritih in globokih jarkih in jaskih se preliva električna struja pod našimi nogami ter nosi še nedognano silo, ki nam daje luč, prenaša novice s kraja v kraj in posreduje pogovore med znanci.

Tajinstveno nas obdaja moč elektronov, ki napolnjujejo vse ozračje nad nami, ter poje pesem veličastva, ki je umelo tako smotrno in umstveno urediti ta svet.

Dandanes, to lahko trdim, živimo v veku elektrike. Ta skrivnostna moč in energija ureja človeško življenje in mu daje smernice bodočnosti v tehniki in njenem razvoju. Z nedoumljivo brzino leti električna struja po začrtani poti iz hiše v hišo, iz sela v vas, iz trga v večja selišča, iz mesta v strnjene skupine hiš z namenom: bo-

di luč! Preko vseh zaprek nosi ta tajinstvena sila naše misli, naša mnenja in sporoča vidno na trake papirja naše želje, ukaze in voščila ter prenaša pogovore naravnost na uho onemu, ki naj mu veljajo. Koliko veselih in žalostnih novic, koliko radostnih in poraznih poročil, koliko usodopolnih in blagrujočih vesti posredujejo brzojavni in prav posebno še telefonski vodi, si približno moremo predstavljati, če vemo, da ima ves svet nad 30 milijonov telefonskih govorilnic in da ga prepreza več ko 110 milijonov kilometrov telefonskih vodov. Pokrajine in mesta že ne morejo vzdržati brez telefonov. Pravijo, da ima Berlin nad 320 tisoč govorilnih celic, iz katerih dnevno govore do 3 milijonkrat.

In vendar še ni dolgo, odkar imamo brzojav. Do leta 1809. sta bili znani našim prednikom samo dve prenosni sredstvi za brzojavni promet. Zvok in svetloba sta posredovala pri prenašanju brzojavnih poročil; toda nepopolno in nedovršeno. Z zvokom niso dosegli bog ve kakih razdalj, svetlobni posredniki pa so bili odvisni

od vremena in dnevne luči. Poleg tega pa je bilo prikrivanje poročil nemogoče.

Prve pojave optičnega brzojavljenja je prikazal Francos Claude Chappe, ki je izumil 22. marca l. 1792. posebno pripravo, s katero je prenašal optična znamenja. Svoj izum in iznajdbo je imenoval »tahygraph« in jo uporabil na progi Paris-Lille. Na tej razdalji je sodelovalo 20 postaj. Za oddajo in preddajo vsakega znaka so rabili šest minut. Čeravno je bil ta prenos optičnih znamenj zelo zamuden in počasen, je vendar prodril in si zagotovil mesto v vseh evropskih državah.

Šedemnajst let po tem dogodku, t. j. leta 1809. moremo že govoriti o prvem električnem brzojavu, ki ga je sestavil predsednik bavarske akademije znanosti, Samuel Tomaž von Lömmerring. Toda praktično se ta aparat ni uveljavil.

Skoro 30 let je trajalo, preden sta nastopila vseučiliška profesorja Gauss in Weber ter skušala s pomočjo odklona 13 kg težke magnetne igle razbrati posamezne lege te puščice in določiti z opazovanjem na daljnogledu dogovorjeno lego in smer, ki je pomenila gotovo črko oziroma številko. Cela naprava je bila nad vse preprosta, ko sta leta 1833. potegnili dve železni žici preko streh poskusnega mesta Göttingen.

Toda hiter napredek pri gradnji železnic in spopolnjevanju strojev je zahteval istočasno popolnejšo sporazumno sredstvo na daljavo. Vsi dotedanji izumi so se izkazali za nepraktične in tudi potratne. Vsako oddajno in sprejemno postajo sta morala vezati tolikokrat po dva žična voda, kolikor je bilo v abecedi črk, in morda tudi vseh števil.

Z neizmerno pridnostjo sta dovršila profesorja Gauss in Weber svoje brzojavne aparate. Toda ne samo v Nemčiji, temveč tudi v Angliji so tekmovali bistri umi in marljive roke. Wharstone in Cooke sta prva vezala več prejemnih uradov zapored z brzojavnim vodom. Vsaka brzojavna postaja je bila vključena v pripravo, v kateri je delovala magnetna igla, ležeča v osnovni in enaki pararelni legi. S spremembo odklona na magnetne puščice (na levo ali desno) je nakazovala oddajna postaja prejemnici določeno in dogovorjeno črko. Ta sistem se je kaj dobro obnesel in leta 1839. so imeli Angleži že 13 angleških milj dolge brzojavne proge.

Krivicu bi storili, če ne bi omenili tudi barona Schillinga von Constadt, ki je delal poskuse s svojimi iznajdbami celo z Rusijo, in učenca Gaussovega Karla Augusta Steinheila, ki je opremil prejemno postajo z dvema magnetnima iglama, ki sta pisali črke na premikajočem se in dotekajočem papirnem traku.

Vse dotedanje komplicirane brzojavne aparate je prekosil z ženialno priprostostjo Samuel Finley Breese Morse, po poklicu slikar. Njegovo enostavno kolumbovo jajce obstoji v tem, da je

mogoče oddajati črke in številke, na brzojavu sestavljene iz črt in pik. Njegova abeceda je ostala neizpremenjena do danes, istotako obstojajo njegovi brzojavni aparati z malimi dopolnili tudi sedaj v skoro isti sestavi.

Morda bi postalo opisovanje napredka brzojavnih naprav in aparatov nezanimivo, če bi se spuščal v podrobnosti. Vsak človek pozna danes velike tozadevne izume. Saj jih večina bralcev vedno lahko vidi. Ali naj se morda čudimo iznajdbi, da oddaja v brzojavnem uradu gospodična poštarica razne vesti v najoddaljenejše kraje, sedeč pri pisalnem stroju, in da prejemna postaja odtrga-po dovršenem telegrafiranju popolnoma izpisano brzojavno poročilo?

Ali ne gremo brezbrizno mimo prejemne brezžične postaje? Mar se ne peljemo mimo oddajne brezžične postaje brez večje poglobitve v te novotarije? Gotovo. Doma imamo radio-aparat. Njegovo delovanje nam je povsem znano. Preživeli smo to neprecenljivo iznajdbo in si želimo spet novih senzacij. Ves svet je postal tako majhen, da ga prevpije slaboten človeški glas, nobene razdalje ni več med deželami.

Vsem tem iznajdbam zadnjih dveh stoletij so dala pobudo preprosta sredstva naših prednikov. Tudi ti so se skušali sporazumeti na daljše razdalje, štediti na času in pošiljati vesti katerekoli vsebine med svoje sosede.

Važna so bila taka poročila. Deloma so pomagala, deloma škodovala, ker niso ostala tajna in skrita neprizademu svetu. Zato sem se odločil, da omenim tudi šifrirana pisma in znamenja v enem naslednjih odstavkov.

Iz naše domače zgodovine poznamo tako zvane »turške glase«. Slovenski narod je trpel ob koncu srednjega veka pred uničujočimi napadi iz vzhoda prodirajočih Osmanov neznosne rane in neprecenljive izgube. Ves ta nesrečni čas so bili navezani naši predniki le na lastno moč, organizacijo in sredstva. Varna zavetja so jim nudile predvsem utrjene cerkve, odnosno, kakor so jih imenovali, tabri. Preplašeni starci, zaskrbljene žene in ubogi otroci so se skrivali pred turškimi roparji v naravno in umetno zavarovanih krajih, v utrjenih gradovih, v obzidanih mestih in trdnjavah, dočim so hiteli možje pod zastavo deželnega plemstva. Krvoločna drhal se ni zadrževala pred utrdami in se ni zamudila z dolgotrajnim obleganjem. Zato niso imeli s seboj težkih topov, temveč so plenili le po nezavarovanih vaseh in naseljih. Toda ti napadi so bili silno pogosti. Zgodovinski viri poročajo, da so se pojavili Turki v sedmih letih kar petkrat zaporedoma pred Ljubljano in to 1469., 1471., 1472., 1473. in 1476. leta.

Po vsakem takim roparskem napadu je ostalo na stotine požganih vasi, razdejanih trgov in porušeni cerkva; na tisoče odraslih pa so sovragi odpeljali v sužnost. Ljudstvo je bilo popolnoma

obupano. Od deželnih stanov je ohranjeno pismo, ki so ga naslovili na papeža. Odlomek tega dokumenta se glasi: »Nič drugega nam ne preostaja, kakor da se Kranjci in prebivalci Slovenske Krajin, Metlike, Istre, Krasa in še mnogih drugih sosednjih pokrajin, ki z nami silno trpe, vzdignemo in zapustimo dežele, mesta, gradove in domovino.«

Ob času prijavljenih napadov in pohodov iz sosednje Hrvaške in Bosne so prihajala pismena poročila o gibanju turških sil. Te »turške glase« so prenašali posebni brzi sli. Novica se je razširila z neverjetno naglico po vsej deželi. Viri poročajo, da je l. 1479. dospelo tako poročilo v dveh dneh iz Hrvaškega preko Tržiča in ostale Gorenjske do Beljaka in od tu dalje na Bavarsko.

Toda v največ primerih so dosepele te vesti prepozno in so bile turške sile že zdavno v deželi. Ljudstvo je moralo seči po samopomoči in organizirati drug način obveščanja in sporočanja, ki se je zadovoljivo obnesel in ostal v rabi še vsa naslednja stoletja. Bili so to kresovi, ki so ostali v narodu kot svarilna znamenja. Visoki in daleč na okrog vidni zublji krvavih ognjev na dogovorjenih gričih, hribih in gorah so razširjali grozno vest, da se vali v deželo »turška sila«, ki je prinesla v slovensko zgodovino toliko solza, ran, krvi in gorja. Kresišča so bila redno zasedena po čuvajih, ki so morali na razglednih točkah budno nadzirati okolico in ob vsaki preteči nevarnosti zažgati grmade suhega lesa ter opozoriti okoliška naselja s streljanjem z možnarji, da prihajajo sovražne trume. Prvemu strelu in kresu je sledil drugi, tretji in zaporedoma vsi nadaljni. Tako se je razširila »brzjavna« vest po vsej deželi in ljudstvo je zaplakalo v grozi in v strahu pred bližajočo se nevarnostjo in poginom.

Troje je bilo poti, po katerih je prihrumela turška drhal v naše kraje. Izbrali so si pot ob morju čez Senj, Vinodol, Reko in Istro. Najpogosteje pa je drvela »turška sila« ob dolini Save in Krke ali ob dolini Kólpe na Dolenjsko in dalje preko Kočevja in Ribnice s ciljem proti Ljubljani in Gorenjski. Nič je ni ovirala visoka veriga Karavank in Kamniških alp, da ne bi bila nezaželeni gost Koroške in Štajerske.

Ob vseh teh treh cestah so bili postavljeni kresovi, ki so »brzjavili« vse tja do ljubljanskega gradu, kjer je posebna posadka opazovala in sprejemala znamenja od najbližjega čuvaja na bregu Marije Magdalene pri Šmarju. Ta pa je povzel znamenje z bližnjega vrha Višnje gore, Primskovega, št. Petra pri Žuženbergu, Hmelnika in Mehovega.

Kadar je prihajala nevarnost od Kolpe in Bele Krajine, so zaplamteli kresovi na Vinici, Poljanah, Kòstelu, Fridrihštajnu, Ribnici, Ortneku, Turjaku in Igu.

V primeru napada preko Istre so goreli kresovi na Učki gori, Mahrenfelsu, Klani, Gutneku, Šilentabru, Senožeah, Postojni in Ložu pri Vrhniki.

Vse prijave so sprejemali na ljubljanskem gradu in jih oddajali dalje po vsej prostrani Gorenjski. Zasvetili so se ognji - kresovi na Šmarni gori, Gorenjem Kamniku, Šmarjetni gori, Radovljici, Sv. Petru nad Begunjami, Bledu, Jesenicah in Beli peči. Njih rdeči svit je napovedal slovenskemu narodu grozne dneve trpljenja.

Toda taki brzjavci niso bili prvokrat v rabi pri Slovencih. Že grški pesnik Homer navaja to vrsto signalizacije. Najdemo jo tudi v poznejših virih. Grški zgodovinar Herodot pripoveduje, da so napovedali Perzijanci svojemu kralju Kserksu padec Aten po bitki pri Salamisu preko otokov v Aziji s pomočjo ognjesvetlobnih znamenj. Na isti način so zvedeli prebivalci grških otokov, da so zaplenili Perzijci Atencem dve ladji na severnem rtu otoka Eubeje.

Nad vse nedvomljivo pa smo o teh svetlobnih signalih poučeni iz Ajshilove drame »Agamemnon«, kjer poroča mož svoji soprogi Klitaimnestri še v isti noči o padcu Troje.

»V noči tej, ki rodila je dan, padla je Troja«, tako pripoveduje zborovodji junakova žena o veseli vesti. V naslednjih verzih izvemo, da je bilo oddano to poročilo z ognjeno pošto z malozijske obale, z vrha gore Ida na otok Lemnos. od tu na goro Atos polotoka Kalkidike in od tod dalje, dokler ga niso prejeli preko Evbeje, Blocije in poznatih vrhov čuvaji mikenskega dvora, kjer je stanovala in težko pričakovala takih razveseljivih novic že nad devet let zapuščena kneginja Klitaimnestra.

Iz pripovedovanja poročevalca Eneja pa smo poučeni, da so se sporazumeli na daljavo vojskujoči se stari narodi z dajanjem ročnih signalov z zastavicami podnevi in s svetlobnimi signali ponoči. Tako najdemo pred 2200 do 2300 leti slične pojave, kakor jih vidimo tudi še danes pri vojakih evropskih, modernih držav — seveda v vse drugačnih okolščinah.

V zvezi s tem ne moremo prezreti prejemne in oddajne postaje, ki sta jo sestavila aleksandrijska inženirja Kleoksen in Memoklit. Poznani zgodovinar in strateg Polibij pripoveduje o njej tole: Obe postaji sta bili urejeni za nočno signalizacijo ter sta stali na kakem griču, hribu ali celo na gori v dokajšnji razdalji. Na vrhu sta bila zgrajena dva stolpa z zobčastim nadzidkom. Zobci so bili oddaljeni drug od drugega dva čevlja in jih je bilo na vsakem zobčastem nadzidku po šest, tako da je bilo med njimi po pet odprtih ali polj. V te so polagali dogovorjeno število bakel. Sestava izvestnega števila luči v posameznih odprtinah je dala vso abecedo in po dogovorjenem ključu so se oddajale brzjavke. Oglejmo si nekoliko natančneje

sestavo alfabeta in njegovo oddajo, odnosno sprejem med dvema postajama! Ze v prejšnjem stavku smo zvedeli, da je bilo v zobčastem nadzidku po 5 odprtin. Ker obsega grška abeceda 24 črk, je oddajala oddajna postaja

- v prvem polju črke od $\alpha - \varepsilon$
- v drugem polju črke od $\zeta - \kappa$
- v tretjem polju črke od $\lambda - \theta$
- v četrtem polju črke od $\pi - \nu$
- v petem polju črke od $\varphi - \omega$

Če se je posvetila v prvi odprtini ena luč, je značila črko α , dve luči β , tri luči γ itd. Kadar je pokazala oddajna postaja n. pr. v četrtem polju le eno baklo, potem je pomenilo to črko π , dve baklji črko ρ , itd. Slične kombinacije so bile mogoče v ostalih odprtinah. Na ta način so se sestavljala in oddajala razna povelja in tudi kratke vesti.

Ni mi treba poudarjati, da je trajala oddaja precej dolgo in da se tej »hitrosti« z ozirom na današnje prilike moramo čuditi. Poleg tega pa je bilo mogoče »brzjaviti« največ na razdaljo enega kilometra ter so morali na oddaljenejši prejemne postaje vsa znamenja tolikokrat ponoviti, kolikorkrat po en kilometer je bil oddaljen cilj, kamor je bila brzjavka namenjena.

Vsekakor te vrste brzjavljenja praktično niso uspela. Šele l. 1659. zopet čitamo, da je uvedel podobne vidne znake, ki so jih opazovali z daljnogledi, neki Vegelin iz Nassau-a.

Iz poročil starih zgodovinarjev izvemo tudi še, da so oddajali in uporabljali naši predniki za »brzjavna« poročila poleg bakel tudi z vodo napolnjene posode ter v skupni zvezi in medsebojnem dogovoru prenašali povelja in poročila drug drugemu. Kako? Imeli so oddajne in predajne postaje. Obe imata popolnoma enaki, z vodo napolnjeni posodi in na dnu enako veliko začepljeno odprtino, iz katere je odtekala voda. V notranjosti posod z enako velikim premerom in višino, torej z isto prostornino, plavata na okrogli plošči iz plutovine dve pokončno stoječi palici. Te imata v dogovorjeni razdalji vrezne. Vsaka zarezna pomeni lahko črko, besedo ali pa tudi določeni, dogovorjeni stavek. Kadar odpreš odprtino pri dnu s tem, da izvlečeš čep, odteka voda in na ta način se pogreza v votlino posode plutovina s palico. Če hočeš oddati črko ali cel stavek, zapreš zopet spodnjo luknjico takrat, ko je zarezna v palici na mestu, ki odgovarja zaželeni črki oziroma poročilom in slično.

Kadar sem pripravljen za oddajo »brzjavke«, dvignem zastavo (oziroma ponoči baklo) ter dam s tem sprejemni postaji znak začetka oddaje ter nalog, da spusti tudi ona pri spodnji odprtini vodo. Ko se je vodna gladina radi odtoka vsedla in se je ž njo vred pogreznila tudi plutovina s palico do zaželeno črte, spustim in zakrijem zastavico odnosno baklo. Ker je stekla na obeh

postajah enaka količina vode, more sprejemna postaja točno razbrati oddano črko, besedo, odnosno dogovorjeni stavek. Tako se ponavlja črka za črko, beseda za besedo, stavek za stavkom, povelje za poveljem.

Opisano brzjavljenje pa je zaradi opisa posameznih črk trajalo precej časa. Tudi je morala imeti oddajna postaja veliko število signalnih sredstev. Poleg potrate časa je bil nedostatek tudi ta, da je moralo biti pri takih optičnih oddajah več posredovalnih vmesnih postaj. Povprečna oddaljenost je smela znašati največ en kilometer, kar je prenos brzjavk do končnega cilja zelo zamudilo. Zato so skušali posamezniki ta sistem zboljšati. Tudi Rimljani so si prizadevali ustvariti na tem polju kaj bolj praktičnega in točnega. Zgodovinarji omenjajo način oddaje brzjavk s pomočjo prečk, ki so jih pritrtili na stolpe. Z dviganjem in spuščanjem gredelj so oddajali dogovorjena znamenja.

Že v začetku tega članka sem omenil Francoza Claudea Chappea, ki je na podlagi opisanih zgodovinskih poročil začel z uvajanjem optičnega brzjavljenja. Dne 22. marca l. 1782. je razložil nacionalnemu konventu svoj »tahygraf«, kakor ga je krstil sam, in izpeljal uporabno oddajanje optičnih znamenj na progi Paris - Lille. V te oddaljenosti je bilo vključenih 20 posredovalnih postaj. Prenos vsakega znaka je trajal šest minut. Ta izum je očaral tudi ostale zapadne evropske države. Prvi so ga posnemali Nemci ter uvedli sličen tahygraf med Berlinom in Koblenzom. Na tej progi so vrinili 61 vmesnih prejemnih in oddajnih postaj. Vsaka je imela po šest signalnih luči, ki so jih prestavljali s pomočjo vrvi. Vsak položaj svetilk je značil dogovorjeno črko ali celo stavek. Ta način oddaje in sprejema je bil neokreten in zamuden. Za vsak znak so porabili 20 sekund. Ker so se pojavile samo ob sebi umevno napake, se je oddajni čas pri tolikih vmesnih postajah še podaljšal.

Ob teh zamudnih sredstvih so uporabljali naši predniki za prenos nujnih vesti predvsem golobe. Vsem je znano svetopisemsko poročilo o golobu, ki ga je spustil Noe iz ladje. To so dokazi, da so se v Orientu zelo zgodaj posluževali golobov za prenos pošte. V tej bojeviti dobi so zmogovalci prav radi pošiljali z golobi vesele vesti o padcu obleganih utrd in mest. Rimljani so naznanjali v mogočno prestolnico dobljene zmage na bojnem polju ter razširjali s pomočjo golobov v široki svet vesti o izidih športnih tekm. Posebno Arabci so prednačili v tem sistemu prenosa brze pošte v zapadni Aziji. Znano je, da so bili uvedeni med Egiptom in Prednjo Azijo stalni prenosni pisem po golobih.

Rad bi povedal še nekaj o šifriranih pismih. Še danes rabimo prav radi posebne znake zlasti v diplomatskem občevarju. Sredi političnih hotimatij, v nervoznih časih je nujno potrebno, da

deluje diplomatski zbor nadvse tajno. Prenos misli z vlakci, da celo z aeroplani je skoro prepočasen. Dostikrat zadovoljuje le brezžična vest, ki jo pa sme razumeti le zaveznik, sicer pa je dandanes šifrirana pisava upeljana tudi v trgovskem poslovanju. Tarifa zanjo pri uporabi državnega brzojava je višja. Nobena tajnost ni, da se poslužuje zaljubljena mladina prav rada posebne pisave in znamenj. Nihče ne sme razbrati čustev ljubezni kakor samo zaljubljeni par in njun čuvar Amorček. Koliko šifriranih pisem je rodila samo svetovna vojna, v kateri so postali vojaki v tej stroki pravi umetniki!

Šifrirana sporočila so se pojavila že v 7. stoletju pred Kr. v grških državah, v Sparti in Itaki. Nisili so jih sli, ki so hodili peš ali pa jahali po zapuščenih in skritih pokrajinah, da jih niso ujeli sovražniki, ki so prežali nanje. Ze dve stoletji poprej pripoveduje grška povest o šifrirani smrtni obsodbi, ki jo je nosil obsojenec Bellerophon sam v Azijo, kjer ga je umoril sorodnik obsojenčevega kralja Proitosa. Obsodba je bila pisana na deščici, ki jo je pokrivala druga, tako, da ni bilo mogoče videti notranjosti. Deščici sta bili prevezani in zapečateni. Zelo pogosto so uporabljali tudi zavito brezovo lubje ali pa dvojce v notranjosti izdolbenih in s tenko plastjo voska prevlečenih deščic. V te so zarisali

črke, zapečatili pismo in odposlali diptychon, kakor so ga imenovali. Kulturni narodi so se posluževali tudi še tajnih pisemenih pošiljk, ki so jih imenovali skytale. Predajnik in prejemnik sta morala imeti skoro enaki okrogli palici. Odpošiljatelj je spisal pismo na usnjeni pas, ki ga je ovijal v spirali okoli palice tako dolgo, da so se poznale in odtisnile izvesne s kemično snovjo pisane črke. Nato so usnje zopet odvili in na palici so ostale odtisnjene črke, ki so bile brez vsake zveze z ostalim pismom. Ko je prinesel sel palico dogovorjenemu znancu, je ta ovil okoli nje v spirali usnjati jermen. Črke so se odtisnile nanj v takem redu, da je bilo pisanje čitljivo in vsebina razumljiva. Splošno pa so v starem veku zelo radi uporabljali šifrirano pisavo ter so si izmislili vse mogoče načine in kombinacije. Preveč bi bilo vsega in spis bi se zavlekel. Postal bi morda celo dolgočasen.

Vsi vemo, da se svet tudi v tej smeri izpopolnjuje. Vemo tudi, da so že stari kulturni narodi napredovali na vseh poljih iznajdb ter da napredka najbrž nikoli ne bo konca. Vidimo pa, da ostane preteklost povezana s sedanostjo. Pač se vsiljujejo v njo zapreke, da se od časa do časa malce ustavi, toda popolnoma zatreti se ne da. Ko bo človeštvo popolno, bo prišel morda tudi njegov konec.

VEDNO HITREJE, VEDNO VIŠE, VEDNO DALJE

Na naši sliki vidimo majhen izrez iz velike in dolge vrste najboljših prometnih sredstev. Zaradi popolnosti so na njej narisani tudi zadnji športni rekordi. Slika predstavlja torej:

1. Najnovejše ameriško prekoceansko letalo, ki bo služilo stalnemu osebnemu prometu med New-Yorkom in Londonom.

2. Pred kratkim ponesrečeni zrakoplov »Hindenburg«, ki je že eno leto pred katastrofo stalno prevažal potnike iz Nemčije v Ameriko in nazaj.

3. Najhitrejše ameriško letalo za osebni promet. S tem letalom dosežejo hitrost 400 kilometrov na uro.

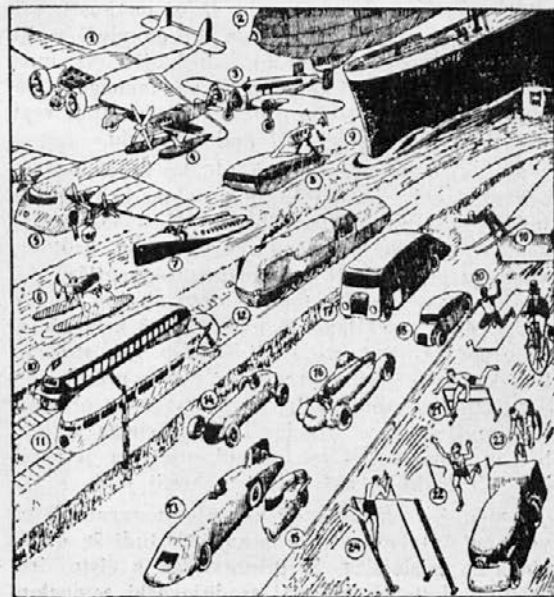
4. Najhitrejše evropsko letalo, italijanski aeroplan, ki doseže s svojimi močnimi stroji največjo doslej doseženo hitrost, to je 800 kilometrov na uro.

5. Pa še največji aeroplan na svetu! Ta vozi na progi London—Avstralija in ima prostora za 48 potnikov poleg vsega moštva in potrebne prtljage.

6. Eno najhitrejših vodnih letal s hitrostjo 180 kilometrov na uro.

7. Motorni čoln »Miss Amerika II.«, ki ima hitrostni rekord v vodnih vozilih. Na uro prevozi 200 kilometrov.

8. Najmodernejšo in najhitrejšo potniško ladjo, imenovano propellerski drčalec, ki popolnoma zaseden predrči v eni uri 100 kilometrov.

9. Najnovejšega in največjega plavajočega velikana in imetnika »Modrega traka«, angleško ladjo »Queen Mary«.

10. Vozila na tračnicah. Oba najhitrejša vlaka na svetu: »Letečega Hamburgovca« in njegovega ameriškega tovariša (11).

12. Najnovejšo lokomotivo (maksimalna hitrost 150 kilometrov na uro).

13. Bencinska vozila. Angleški dirkalni avto, ki je dosegel v Floridi ob morski obali rekord za avtomobile.

14. in 16. Najhitrejša nemška dirkalna avtomobila znamke Mercedes in Auto-Union, ki sta vozila s hitrostjo 380 kilometrov na uro po ravnih progah.

15. Nemškega motornega dirkalca Henneya, ki ima svetovni rekord v hitrosti motornih koles.

17. Amerikanski potovalni omnibus z dvema nadstropjema.

18. Normalni osebni avtomobil s hitrostjo do 200 kilometrov na uro.

19. Športne rekorde. Avstrijec Bradl ima s 100 metri rekord v smučarskih skokih.

20. Najdaljši skok: Zamorec Owens skoči več ko osem metrov.

21. Amerikanskega lahkoatleta pri teku preko 110 metrov, ki jih je pretekel v manj ko 14 sekundah.

22. Zamorca Owensa, ki ima tudi svetovni rekord v teku na 100 metrov (10,2 sekunde).

23. Najhitrejšega kolesarja (130 kilometrov na uro).

24. Najboljšega skakača s palico pri skoku. Svetovni rekord znaša 45 metra.

M. N.

PERUTNINA V STARIH ČASIH

Med starimi kuhinjskimi zapiski in knjigami najdemo najrazličnejša jedila, izmed katerih so nekatera, če jih primerjamo z današnjimi, zelo čudno sestavljena. Tako n. pr. nikjer več ne pečejo in ne jedo kralja ptičev — mogočnega orla. Ta, sedaj že precej redek ptič, je bil včasih najbrže bolj gosto naseljen in je zato prišel tudi na mizo, seveda kot posebno izbrana perutnina. Rumpolt, kuhar majnškega volilnega kneza, je izdal v drugi polovici 16. stoletja kuharsko knjigo, v kateri je med drugim tudi cela vrsta navodil, kako je najbolje pripraviti orla. Eden izmed zapisov se glasi: »Vzemi orla, oskubi ga po sredini, perje na glavi, repu in vratu pa pusti. Pripravljenega orla speci celega ter ga vloži v žolico, da je videti lepši in vabljujejši. Na mizo prineseš lahko tudi toplega ali nadevanega v pasteto, h kateri je treba priložiti končno tudi vrat, peroti in rep, da je bolj podobna orlu.«

Še bolj čudno se nam pa zdi, ko beremo o pečenem labodu. Labod je bil posebno priljubljena jed angleškega kralja Riharda III. (1452—1485). Znano je celo, kako so morali temu krutemu vladarju pripravljati tega plemenitega ptiča. Navodilo pravi: Ko je labodje meso obrano od kosti, drobno seseklano in pomešano s kruhom, ki smo mu že prej pridejali labodjo kri, stolčene klinčke, poper, vino in sol, ga dobro prepečemo. To pa ni bil edini način, na katerega so pripravljali prejšnje čase laboda. Tudi pečenega se niso branili; uporabljali so pa tudi njegova jetra in drug drob, ki so ga skuhal v mesni juhi.

Razen jedi iz teh, za kuhinjo nenavadnih živali, pa najdemo v starih knjigah tudi še danes običajne poslastice, le pripravljene s čisto drugačnimi dodatki. V neki srednjeveški samostan-

ski knjigi, pisani še na pergament (rokopis je shranjen v monakovski univerzitetni knjižnici), so našli zanimive podatke o pripravljanju kuretine. Posebnost so kokoši »na grški način«, ki se pripravijo takole: Meso pečenih kokoši in malo mehko kuhane svinjine je treba najprej drobno sesekljati. K temu naj se pridene $\frac{1}{8}$ kg vrtnic ter še malo ingverja in popra, vina in medu in vse skupaj skuha.

Da cvetice kot začimbe takrat niso bile nič čudnega, nam pričajo tudi drugi zapisi, n. pr. tale jed: Pripravi si kozje mleko in $\frac{1}{8}$ kg mandeljnov. Te stolci z ravno toliko riža v moko, deni v mrzlo mleko in primešaj sesekljana kokošja prsa. Začini s stolčenimi vijolicami in sladkorjem.

Kuhar Karla VI. francoskega je tudi zapustil svojo knjigo o mesnih jedeh. V njej pripoveduje, da spada k pečenim gosem bel ali zelen česen, črn poper ali omaka iz česna. Ta omaka pa ni bila nič drugega kakor česen, namočen v vodi ali juhi. Že takrat je cenil in pripravljaval gosja jetra na vse mogoče načine, ki so predstavljali prave umetnine kuhinjske spretnosti. Glavni kuhar vojvode Filipa Orleanskega je zelo hvalil svojo torto iz gosjih jeter, ki jo opisuje takole: Jetra deni v vročo vodo, nato jih deni v obliko za torte, obloženo s finim testom. Nato naloži na jetra sesekljane šampinjone, dišeča zelišča, šalotke in drobno zrezano slanino ter začini s soljo, poprom, muškatom, klinčki in rezinami zelene limone. Vse to pokrij z drugo plastjo testa, pomaži z mastjo in peči eno dobro uro. Drugo polovico jeter, ki jih daš na stran, oprži s slanino in moko, drobno stolci in pretlači skozi gosto sito. To deni k torti, preden pride na mizo.

KRONIKA V SLIKAH 1

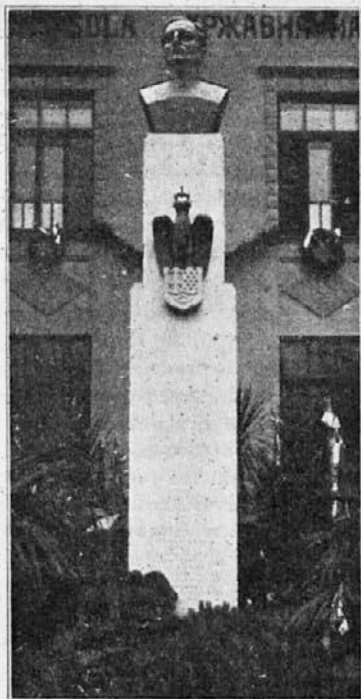
Naš mladi kralj Peter II. z bratcem in bratrancema pri ribolovu na Gorenjskem

Ob odkritju spominske pločče kralju Aleksandru I. Zedinitelju v soli na Grabnu v Ljubljani

Za 15. rojstni dan ljubljenskega kralja so se množice ljubljanskih Sokolov zbrale pred svečano razsvetljenim spomenikom na Viču

Spomenik kralja Aleksandra I. Zedinitelja na Jesenicah

Soha viteškega kralja, ki jo bodo nacionalna društva odkrila na Rakeku

NEKAJ O MAČKI

Mačka je že več tisoč let prijateljica človeka. Verjetno je, da so jo najprej udomačili v Afriki. Stari Egipčani so jo uporabljali v isti namen, kakor danes uporabljamo lovske pse: gonile in prinašale so jim namreč ubite ptice v lovskem času. Najbrž so se egipčanske mačke manj bale vode kakor naše, ker tudi niso živele tako udobno življenje kakor naše pomehkužene živali.

Divje mačke, ki so zelo podobne našim udomačenim živalim, še vedno živijo v nekaterih samotnih gorskih predelih Evrope. Zanimivo je, da naša domača mačka ne izhaja od evropske, temveč od afriške divje mačke, ki je še danes zelo razširjena na afriškem kontinentu. Ni izključeno, da so včasih skušali tudi križati evropsko in afriško vrsto. Znanstveniki so pa danes vsi istega mnenja, da je naša domača mačka potomec afriške divje mačke.

Že v najstarejši dobi so si Egipčani udomačili divjo mačko. Iz neke slike na zidu starodavne egiptovske grobnice, ki visi danes v britanskem muzeju v Londonu, lahko sklepamo, da so Egipčani uporabljali mačke za lov na ptice. Na tej sliki vidimo obenem z gospodarjevo družino tudi mačko sredi visoke trave ob Nilu, kako prinaša ptice, ki so jih oni ustrelili s puščicami. V gobcu nosi eno ptico, drugo drži s prednjima šapama, tretja ji pa leži med nogami.

Dokler je bil Egipt še žitnica starega veka, je bila mačka prepotrebna žival za prebivalce te zemlje. Bila jim je zelo koristna, ker je uničevala mnogoštevilne miši in podgane, ki so pustosile obširna polja. V tem poslu je bila mačka vedno in je še danes največja prijateljica človeka. Zato se preveč ne čudimo, če so Egipčani to žival tako spoštovali. Ščasoma je postala pri njih mačka sveta žival. V starih grobnicah so našli dosedaj nešteto mumij balzamiranih mačk.

Mačka je zelo zanimiva žival. Od psa se razlikuje v vsakem pogledu. Njeni zobje in kremplji so veliko bolj ostri kakor pasji. Če ji kremplji niso potrebni, jih lahko potegne pod kožo; tedaj je mačkina šapa zelo mehka in gladka. Zato tudi lahko tako tiho in neslišno hodi. Pes pa nohtov ne more potegniti pod kožo. Mački služijo kremplji za poglavitno orožje, medtem ko so psu zobje glavno sredstvo za obrambo in napad.

Velika razlika je tudi med pasjimi in mačjimi očmi. Oba imata v mraku velike zenice. Kadar pride pes iz teme na svetlobo, se mu zožijo zenica v majhen krog, pri mački se pa zenica pretvori v tenko ravno črtico. Mačka lahko svojo zenico

izvanredno razširi in prilagodi različni količini svetlobe. Isto se zgodi tudi z našimi očmi, toda ne v toliki meri.

Zelo zanimivo je opazovati spremembe, ki jih na mačkini zenici izzovejo različni svetlobni odtenki. Velik nesmisel je pa bajka, ki pravi, da vidi mačka tudi v popolni temi. V popolnoma temnem prostoru ne more nobena žival ničesar videti, to pa iz čisto enostavnega vzroka, ker je gledanje rezultat svetlobe. Kjer ni sploh nobene, tudi najmanjše svetlobe, kar je pa v življenju zelo redek primer, tam nobena žival nič ne vidi.

Seveda vidi mačka pri slabi svetlobi bolje nego mi, ker svojo zenico lahko veliko bolj raztegne. Zaradi tega propusti zenica v oko mnogo več svetlobe, čeravno je ta svetloba neznamna. Mačkina zenica se razširi tudi pod vtisom razburjenja: če na pr. postavimo pred njo past z ujeto miško; postane pa široka tudi pod vtisom strahu; če se za njo zakadi pes in zalaja.

Mačkin sluh je morda še bolj razvit kakor njen vid. Mačka sliši skozi debel zid opeke tiho hojo druge mačke, ki se sprehajajo na sosednjem podstrešju. Tega zvoka ne more zaznati nobeno človeško uho.

Mačkin vonj je pa mnogo slabše razvit kakor pasji. Veliki naravoslovec Arthur Nichols je napravil zanimiv poskus, s katerim je to dokazal. On pravi: »Dolgo časa sem mislil, da bi prav za prav morala imeti mačka mnogo boljši vonj nego ga ima pes in druge živali. Poskus je pokazal ravno nasprotno. Poleg drugega smo opazili tudi to, da mačka zelo težko najde hrano, ki smo ji jo vrgli na tla, če je ni videla, ko je padla na zemljo. Mačke neprestano vohajo po tleh, kadar iščejo hrano, četudi ista ne leži daleč od njih. Zato sem pred dnevi pripravil nekaj koščkov kuhanega in surovega mesa in kuhane ribe. Peljal sem v sobo, v katero ni mogel prodreti niti najmanjši svetlobni žarek, svojega psa in sem pričel metati koščke mesa sem ter tja po sobi. Pes je takoj našel vsak košček in ga požrl. V isti sobi sem napravil ta poskus tudi z mačko. Ta je pa komaj našla tiste koščke, ki so bili v njeni neposredni bližini. Tistih pa, ki so padli nekoliko dalje v kot sobe, pa sploh ni našla. Kar je pes opravil tako rekoč v trenutku, tega mačka ni utegnila niti v četrh ure. Ko sem prižgal luč, sem opazil v vseh kotih sobe koščke ribe, ki je mački vendar najljubša jed. — Iz tega je razvidno, da se mačka ne more meriti s psom, kar se tiče vprašanja iskanja hrane. Pes je tekkel za vsakim koščkom in po nekaj sekundah voha-

nja sem že slišal, kako je pohrustal meso. Vsak košček je takoj našel. Ti izsledki so me prepričali, da mačke ne iščejo svoje hrane s pomočjo vonja ter imajo zato ta čut manje razvit nego druge živali.«

Poleg oči, ušes in gobca ima mačka še eno čutilo, da se varno kreta v hoji in obvlada vse težkoče, ko preganja svoj plen ali ko hodi v temnih prostorih. Na zgornjem delu gobca ima dolge, zelo občutljive brke. Kadar se plazi po tleh, se brki dotaknejo vsake motnje na potu in na ta način opozore mačko, naj bo previdna. Ti brki dajejo mački možnost, da ne odvrne pogleda od ptice ali miške, ki jo lovi, in se ne ozira na pot, po kateri hodi, ker ji brki omogočajo, da obide vse, kar ji je na poti. V brkih ima namreč občutljive živce, ki delujejo kakor izredno fini tipalni organi.

Ako se z roko dotaknemo mačjega jezika, čutimo, da je njen jezik hrapav. Če položimo košček mačjega jezika pod mikroskop, se bomo začudili, kakšen je. Na njem so nekake ostre bradavičaste konice, ki so obrnjene nazaj in ki izvirajo iz mehkejšega tkiva. Zato igra takrat, kadar se mačka liže, jezik vlogo glavnika in ji gladi krzno. Toda ta hrapav jezik ji služi še za bolj koristen namen. Mačji zobje niso tako močni kakor pasji, zato tudi ne more oglodati mesa s kosti. Mačka oglođa kost s pomočjo jezika na ta način, da kost liže, kakor obliže tudi krožnik. Vsi vemo, da polžiže mačka krožnik veliko bolj čisto kakor pes. Njen jezik je zelo važen organ

z mišicami, ki omogočajo, da ga skrajša, raztegne in obrača v vse smeri. Vrh svojega jezika mačka lahko zavije v obliko žlice, zato tudi tako lahko in hitro sreblje mleko.

Še eno, zelo značilno stvar poznamo pri mački. Mačka je zelo varna na nogah, pa se zato redko ponesreči, kadar pade.

Gotovo ste že imeli priliko videti, s kakšno lahkoto skoči mačka na noge, kadar pade z velike višine. Vsakdo izmed vas se je tudi že vprašal: kako to, da se nikoli ne ponesreči? Če dobro pogledate, kadar pada mačka z visoko ležečega okna, pa najsi bo z glavo naprej ali s hrbtom, boste opazili, kako se med padanjem izteguje in popravlja, da bi priletela na noge.

Skozi mnogo vekov se je mačka naučila, da se na ta način obvaruje nesreče, ker ji je to bilo potrebno. Mačka se vedno kreta na zelo opasnih mestih, raz katere lahko pade in se nevarno poškoduje. Če se mačke ne bi naučile med padcem avtomatično spraviti telo v pravi položaj, bi jih mnogo poginilo in njihova vrsta bi že davno bila v nevarnosti, da izginje s površja.

Ljudem ni nikdar uspelo, da bi si pridobili to sposobnost v toliki meri, ker jim tudi ni bila nikdar tako potrebna kakor mački. Povprečni človek pride redkokdaj v položaj, da bi se sprehajal na takih mestih, s katerih bi lahko padel. Če bi padel človek z višine, ki bi bila v sorazmerju z njegovim telesom tako velika, kakor so višine, s katerih mačke tolikokrat padejo, bi ostal na mestu mrtev.

GOSPODINJA

KAJ IN KAKO LJUDJE JEDO

Precejšnje je število ljudi, ki so omenjeni v debeli knjigi svetovne zgodovine samo v zvezi s svojim želodcem. Pa tudi marsikatera imenitna osebnost iz preteklih časov je imela glede prehrane svoja določena načela, ki so zelo zanimiva. Claude Adrien Helvetius, francoski filozof in literat (1715—71), je človeka kratko imenoval — bitje, ki se hrani z mesom. Nasprotno pa je trdil francoski filozof in pisatelj J. J. Rousseau, da so vsi ljudje, ki se hranijo z mesom, pokvarjeni. Znano je tudi, da je bil P. Gassendi (1592—1625), tudi francoski filozof in matematik, prvi, ki je vztrajal na stališču, da je človeško telo urejeno samo za sprejemanje rastlinske hrane.

Navzlic velikemu trudu in vztrajnosti nekaterih borcev za izključno rastlinsko hrano, je v sploš-

nem še vedno vkoreninjeno prepričanje, naj človek uživa mešano hrano. Pri tem pa ne smemo pozabiti na mnogokrat dokazano dejstvo, da obilna mesna hrana s časom prav gotovo škoduje in posledica take kislinotvorne hrane so najrazličnejše zle bolezni, ki so dostikrat usodne. Pravo razmerje v hrani glede na izvor živil pa še ni vse, na kar je treba paziti. Zelo važna in potrebna je pri jedi izprememba, s katero se odstranijo mnoge nevarnosti, ki prete človeškemu zdravju baš od prehrane. Množina in vrsta hrane, ki jo potrebuje človeško telo, je pa tudi mnogo odvisna od podnebja. Prebivalci tropskih krajev so v splošnem zelo zmerni v jedi. Precej več hrane pa potrebujejo ljudje, ki živijo v polarnih pokrajinah. To je čisto naravno, saj

tudi mi jemo poleti manj in drugačno hrano kakor pozimi.

Kakor koristi našemu zdravju zmernost v jedi, tako mu škoduje trajna nezmernost in nerednost. Zato naj bi bila točnost ena pglavitnih lastnosti vseh gospodinj, kuharic in kuharjev. Vsem tistim, ki telesno malo delajo, zadostujeta dva obeda, kvečjemu trije na dan. Izmed teh dveh ali treh obedov naj bo samo eden pglaviten, t. j. obilnejši. Pri ljudeh, ki nagibajo k debelosti, lahko izostane zajtrk, in sicer popolnoma, ali pa naj obsega samo nekaj sadežev ali skodelico svežega mleka.

Vsi človeški želodci pa seveda niso enaki, kar nam dokazujejo razni primeri iz zgodovine, ki se nam dozdevajo dostikrat prav neverjetni. Nekateri ljudje, pa tudi celi narodi imajo kaj odporen želodec in uživajo zato tudi prav čudno hrano. Med divjaki je mnogo takih, ki jedo glino in zemljo, zmlat lojevec, pečatno glino in podobno. Posebno priljubljena je glina. V Tongkingu in Maroku pride slavnostne dni na mizo mačja pečenka, drugod zopet pes, podobno pripravljeno. So ljudje, ki z veseljem jedo miši in podgane, kače, gosence, pajke, milo in slično. Prebivalci Jutrovih dežel so od nekdanj cenili kolibice kot živilo.

Še bolj kakor tem navadam nekaterih divjih narodov se čudimo ogromnim množinam jedi, ki so jih potrebovali nekateri ljudje, da so se nasitili. Razen tega se mnogi izmed teh čudnih ljudi niso mogli do sitega najesti, če niso dobili pod zobe še drugih, popolnoma neužitnih reči. Tako pripoveduje zgodovina o človeku, ki je pojedel pri enem kosilu 10 kg mesa in 10 kg kruha — za nas čisto neverjetne količine. Klavdij Albinus, rimski cesar in učenjak, pa je pospravil naenkrat 500 fig, 100 breskev, 10 kg grozdja in 10 melon. Cesar Maksimin je baje použil pri vsakem obedu 20 kg mesa. Razen teh ogromnih jedcev pa so še drugi, ki so jedli poleg običajne hrane najbolj čudne reči. Jožef Kolniker je že v tretjem letu življenja redno jedel kamenje; pa tudi njegova mati in stara mati sta imeli to navado. Ko je nekoč umrl neki suženj, so našli v njegovem želodcu obroče od sodov, les, cinaste žlice, lesene žlice, cinaste skodelice, steklo, cevi, nož in drugo. V začetku 18. stoletja je živel v Nemčiji vrtnar, ki je naenkrat pojedel tisoč češpelj s koščicami vred. Če mu niso zadostovala jedila, ki jih je dobil na mizo, je zdobil in pojedel še skleda in krožnike. Tudi kadar je pil kavo ali vino, je hitro zmlat v ustih še posodo,

iz katere je pil. Najrajše pa je imel žive podgane in miši, pa tudi sove. Nekoč je snedel celo tintnik in zraven spadajoče orodje, črnilo in nožek. Najbolj grozni izmed vseh pa so seveda ljudožrci, ki z največjo slastjo uživajo človeško meso.

Vsem tem in še drugim požeruhom nasprotni pa so bili ljudje, ki so razširjali in učili vzdržnost, in to v nekaterih jedeh ali v splošnem. Sveti Gregor je posebno priporočal, naj ljudje čim bolj zatirajo skrb, kdaj bodo jedli. Indijci, ki v srednjem veku še niso jedli nobenega mesa, so dosegli starost čez 200 let. Tudi Špartanci so dajali svojim otrokom malo jesti, da bi postalo njih telo veliko in močno. Stari Grki so bili sploh skromni. Pri preprostih ljudeh so marsikje jedli samo enkrat na dan, pa so bili vendar močan narod. Še danes pričajo njih marmorni kipi in razvaline zgradb za gojitev športa o njih telesnih zmožnostih in smislu za zdravje in lepoto. Grki so bili mojstri osebne higijene, zato so tudi kuhali in jedli — modro.

Pa tudi naši dedje in pradedje so se vedno držali pravila, da je bolje jesti malo manj kakor pa preveč. Več stoletij so jedli samo po enkrat ali dvakrat na dan. Tudi Rimljani so poznali le en pglavitni obed »cena«, ki so ga zaužili za časa republike opoldne, pozneje pa bolj proti večeru. Zajtrk so smatrali bolj za osvežilo. Zadovoljili so se z nekaj olivami ali drugim sadjem in kruhom, kar so pa navadno pojedli stojč. Opoldanski obed je bil dolgo časa prav skromen obed med zajtrkom in pglavitnim obedom. Razen v dobi propada, so živeli Rimljani preprosto; pa ne samo kmetje, ampak tudi plemstvo in najplemenitejše rodbine Rima. Ko pa so se pozneje udali nezmernemu uživanju in pohlepu po oblasti, je bilo rimsko cesarstvo vseskozi trhlo, njih zdravje in moč pa pokopana.

Pravilna sestava jedilnika in skrbna priprava jedil še vedno ni vse. Treba je tudi vedeti, kako jejmo! Nobene jedi ne uživamo prevroče in vse temeljito prežvečimo in pomešajmo s slino. Zadnjega se naučimo najbolje, če redno uživamo nekaj presne hrane. Te ne moremo zaužiti, če je dobro ne zgrizemo in ne prežvečimo, in s tem nas hrana sama nauči potrebnega žvečenja, pa naj si bo že zelenjad ali sadje.

Po jedi posedimo vsaj četrtr ure. Opoldanski obed naj bi bil središče dneva v družinskem življenju. Če presojamo kosilo tudi s tega stališča, bo imel skupen obed velik vpliv na zdravje in počutek celokupne družine. Ljubezniva gospodinja in veseli gostje so kras pogrjnene mize.

Semenj svetega Antona v Hotemožah je bil vsako leto najbolj obiskan. Od blizu in daleč so kmetje prignali živino; lepo reje ne vole, krave za molžo in take s telički. Tudi drobnica in pujski so bili naprodaj.

Mesarji so drug drugemu kupčije pred nosom razdirali; mešetarji so kleli, se pridušali, grajali in spet hvalili vse vprek; kmetje pa so le v skrajni sili v ceni popuščali.

Slednjič so se le pobotali. Živina je bila po večini vsa poprodana, tako da so bili zadovoljni mesarji, mešetarji, pa tudi kmetje.

Kupčije so po gostilnah pridno zalivali z vinom. Z verigami okrog ramen so se kmetje šele v mraku vračali domov, nekateri malo okajeni, drugi pa preveč.

Kmet Podgornik je kanil tokrat kravo prodati mesarju, pa ni imel sreče.

Kupčija je bila že skoraj sklenjena, ko se ti nenadno prislini od nekod tisti mešetar Savel, ki se mu je bil Podgornik na lanskem semnju zameril zaradi nepremišljeno razdrte kupčije.

Mešetar Savel se je bržkone hotel maščevati in se je toliko časa smukal okrog mesarja, ki je kupoval Podgornikovo kravo, da se je mesar na čudežen način skesal.

Podgornik je s kravo ostal na cedilu. Nj kjer več ni mogel najti resnega kupca, kakor bi bilo zakleto.

Podgornik od nejevolje ni vedel kaj bi.

V mislih si je bil že vse natanko izračunal, v kakšne namene bo porabil izkupi-

ček za kravo. Nekaj za zaostale davke, nekaj za vsakdanje potrebščine, vse drugo pa za balo hčerki Minci, ki jo je Podgornik nameraval omožiti z mlinarjem iz Soške.

Zdaj pa se je vse razblinilo v nič.

Takoj, ko je odzvonilo poldne, se je Podgornik odpravil s kravo proti domu. Minca pa je še ostala na semnju.

Večkrat je prehodila sejmišče, kjer so se v dveh dolgih vrstah veržile kramarske stojnice. Najrazličnejša roba je bila razložena tam. Marsikaj bi bila Minca rada kupila, pa kaj, ko ni bilo denarja. Če bi bil oče kravo prodal, potem bi si pač lahko to in ono izbrala.

Tisto križasto bluzo, na priliko, pa praznično krilo zraven; ali pa čevlje, lepe lakaste šolne z visokimi petami; balo platna za perilo in še kaj drugega.

Pod ogromnim pisanim dežnikom vabi bled, suh možakar s črnimi naočniki ljudi k nakupu. Vse se sveti in blešči pod dežnikom. Zlati, srebrni uhani, prstani, verižice, zapestne ure, koralde in ogrlice vise na lesenih palčicah in se lesketajo v sijajnih barvah.

Minca kar strmi v vse te zlate in srebrne krasote. Tista sinjemodra ogrlica z belimi pikicami je najlepša. Kako lepo bi se Minci podala okrog vratu. Take nima nobena v vasi, samo gospodična učiteljica ima podobno, pa je ta tu še lepša...

In Minci se je zazdelo, kakor bi se je dotaknila nevidna roka in ji položila ogrlico okrog vratu.

Nehote je segla z roko za vrat in se zdajci zdrznila. Moška roka je počivala na njeni rami.

Minca se je ozrla. Zal moški obraz z žarečimi očmi se je sklonil tik ob njeni glavi, med polnimi, drhtečimi ustnicami so se bleščali beli zobje.

Bil je Košakov Lojze, sin bogatega gostilničarja in posestnika iz sosednje fare.

»Kako si me prestrašil, Lojze!«

Fant se je ponovno zasmejal.

»Res, Minca? Prav, da si se prestrašila, boš vsaj nemara bolj prijazna z menoj, kakor si bila doslej.«

Minca ga je očitajoče pogledala.

»Če ni ravno narobe, Lojze? Dvakrat sem te že srečala danes, pa si se zmeraj potajil, kakor da me ne vidiš.«

»Seveda — zaradi tvojega očeta. Saj veš, da me ne morejo. Ali so še na semnju?«

»Ne, so že odšli. Jaz pa sem še ostala, da nakupim nekaj v trgovini.«

Pri teh besedah je Minca opazila čuden utrinek, ki je vzplamtel v fantovih očeh.

»No, očeta bom tako dohitela,« je naglo pojasnila.

»Kravo, ki je na semnju niso prodali, bi radi na vsak način spravili v denar. Dejali so, da se bodo spotoma oglasili pri mesarju na Rebri, nemara jo on kupi.«

»A tako? Kam si bila pa tako zamaknjena, da me še opazila nisi za seboj?«

»Saj vidiš, kakšne lepe reči prodajajo, ni čuda, če človeka zamika.«

Lojze jo je nežno prijel za roko.

»Minca, izberi, kar ti najbolj ugaja.«

Stopila sta k stojnici. Minca je izbrala tisto stekleno ogrlico, ki jo je bila poprej občudovala: sinjemodro z belimi pikicami.

»Lojzek«, je vroče pogledala fanta, »kaj ti bom pa jaz podarila za odpustek?«

»Poljubček,« ji je Lojze zašepetal na uho.

Minca se je nasmehnila in zardela.

Lojze ji je dal ogrlico okrog vratu in pritrtil zaponko.

Čudno je spreletelo Minco, ko so se stekleni biseri dotaknili kože. V srcu jo je zaskelala grenka misel:

Zdaj si ujeta — nikoli več ne boš svobodna. Ampak samo za trenutek. Fantovi drgetajoči prsti so jo vso prevzeli kakor

magnet, čudovita opojnost, ki je vela iz njegovih besed, je zazibala njeno telo v sladko omamo...

Kakor takrat — jo je prešinilo, pred očmi ji je zaživela slika iz nedavne preteklosti.

Takrat je bilo poletje. Žita so valovila, samo zlato se je prelivalo po poljih.

Minca je žanjicam nesla kosilo.

Zamišljeno je stopala po stezi med njivami, na glavi je držala jerbas in poltiho je prepevala predse.

Nenadno ji je zastavil pot — Košakov Lojze.

Ves svež, žareč od zdravja in mladosti, v snežnobeli srajci z zavihanimi rokavi se je prismejal nasproti.

»Kam, Minca?«

»I kam neki — saj vidiš, da kosilo nese. A ti?«

»Jaz? Nikamor,« je nagajivo odvrnil Lojze; »samo tebi sem prišel naproti.«

Minca se je veselo zahihitala. Še preden se je zavedla, jo je Lojze zgrabil čez pas in ji v naglici pritisnil poljub na zardelo lice.

»Pusti me, porednež!« je zakričala Minca, bolj iz skrbi, da bi jerbasa ne prevrnila, kakor pa zaradi nepričakovane ljubeznivosti Lojzetove.

A fant se je že izmuznil, zavriskal in jo ubral naprej; Minca pa vsa omamljena dalje po stezi med valujočim žitom...

Vse popoldne ji je Lojzetov poljub gorel na licu in zvečer, preden je legla spat, so bile vse njene misli pri njem — pri Košakovem Lojzetu.

Košakov Lojze je bil vaški lepotec. Napol gosposki fant (študiral je v mestnih šolah) se je dobro zavedal privlačnosti, ki jo je imel do žensk, zavedal se je pa tudi kot edini sin imovitosti svojega očeta.

Minca je bila ponosna, da je Lojze ravno njo izbral za svoje dekle, kakor si je v svojih sanjah naivno predstavljal.

Saj je toliko ženskih src v mesečnih nočeh po čumnatah in podstrešnih sobicah na tihem hrepenelo po Košakovem Lojzetu, brez slehernega upanja na izpolnitev vročih želja. Dekleta, pa tudi žene so kar norele za njim. Marsikak zakonski prepir je nehote in nevede izzval Košakov Lojze — pravcati vaški don Juan.

Fantje so ga iz nevoščljivosti skoraj prezirali, zato je bil Lojze bolj samosvoj, ponosen in si je izbiral ljubice po drugih vaseh in celo v mestu.

Podgornikova Minca je na neki domači veselici ves večer samo z Lojzetom plesala.

»Tam imam konja in koleselj,« je pravil. »Malo posediva, potem se pa pelješ z menoj, saj imava isto pot.«

Večerilo se je že, ko je Košakov koleselj dirjal po poti mimo polj in gozda proti domu.

Fantje so se od zavisti stekli med seboj in bi bila takrat gotovo tekla kri, da se Lojze ni umaknil.

Ko je Podgornik zvedel, da se hči meni s Košakovim »babjekom«, jo je hudo prijel in ji ostro prepovedal shajanje z njim.

Na videz je to zaleglo.

Toda Minca je v svojem srcu sklenila, da ne bo nobeden drug nikoli njen kakor Lojze. Tudi ta dan, na semnju, si je vroče želela, govoriti z njim. Zdaj se ji je želja izpolnila.

Lojze je povabil Minco v gostilno.

Na njem sta sedela Lojze in Minca, tesno privita drug k drugemu...

*

Več mesecev je minilo.

Nekega jutra, ko je Podgornica molzla, je stopila v hlev sosedu Boštečka.

»Bog daj dobrega, Mana,« je zapela takoj pri vratih. »Kako pa to, da kar sama molzeš?«

»Včasih že tako pride, saj veš,« se je ozrla Podgornica izza krave. »Dekla je šla nabirat za prašiče, Minca pa je nekaj bolna danes...«

Podgornica je molzla dalje in ni mogla opaziti zlobe, ki se je pri zadnjih besedah zaiskrila v Boštečkinih očeh.

»Torej bo vendarle res, kar sem že slišala praviti,« je Boštečka pomenljivo izgovorila vsako besedo posebej in postavila posodo za mleko na rob lesenega korita za napajanje živine.

»Kaj pa takega?« se je prestrašila Podgornica in bi ji bil žetnar z mlekom kmalu zdrknil z naročja.

»E, nič posebnega,« je skušala popraviti soseda. »Brž mi nalij mleko, mudi se mi.«

Podgornica ji je nalila mleko v posodo.

»Jeziki nikoli ne mirujejo,« je rekla pri tem, a Boštečka kakor bi čakala na te besede:

»Saj tisto je res, zato sem ti hotela povedati, da ljudem jezike zavežeš. Pravijo namreč, da se je vaša Minca čisto izpremenila, odkar nosi tiste koralde okrog vratu.«

»Koralde? Kaj pa to koga briga?« se je ujezila Podgornica.

»Ali jih nemara druge ne nosijo?«

»Že, že; ampak — tako pravijo — Minci je kupil koralde tisti Košakov Lojze, na semnju, menda. Saj ni vredno, da bi se jezila, Mana; kar govore naj ljudje, se bodo že naveličali.«

Boštečka se je oddahnila, kakor da je opravila zelo važen posel, prijela posodo z mlekom in hitro odšla.

Podgornico je ves dan žgalo v prsih čudno namigavanje sosedino, a šele proti večeru je našla priliko, da je sama spregovorila s hčerjo.

In kakor da so se ji šele zdaj oči odprle, je res opazila izpremembo pri hčeri.

»Za pet ran božjih, Minca, kaj je s teboj?«

Hči ni odgovorila; molče je strmela skozi okno v poletni mrak, ki se je gostil nad strehami hiš.

»Minca, tvoja mati sem; lahko mi poveš vse. Moj Bog, kaj sem morala dočakati!«

Podgornica si je s predpasnikom otrlala solze, ki so ji bile privrele iz oči.

Minca se ni ganila. Čutila je, kako se ji pekoča rana v duši veča bolj in bolj, jo stiska in duši. Razprostrla bi roke, sprostila se vseh vezi, zakričala na ves glas in nemara bi bilo v tistem kriku odrešenje od moreče boli.

Pa ne more — ne more.

Prsti njene roke se nemirno igrajo z ogrlico na vratu, trepečejo kakor bi se dotikali oledenelih solz.

»On — Lojze bo oče...«

Te čisto tiho izgovorjene besede so presekale molk. Nato se je Minca naslonila ob okno in obupno zaihtela.

»Jezus Marija!« se je Podgornica z obema rokama zgrabila za glavo. »Kaj poreklo oče!«

Večerne sence so se kradle v sobo, potihoma, naskrivaj, kakor grabežljive pošasti, in legale v duši matere in hčere, pogreznjeni v nemo trpljenje...

*

V svoji čumnati leži Minca, kraj nje nekaj dni staro dete.

Zdaj je prestano vse. Ne, ni še vse prestano, pravo trpljenje se šele pričinja.

Minca premišljuje, premišljuje...

Tiho, vse tiho. Kje je mati?

Kje drugje, kakor pri delu; saj je sama za vse, ubožica. In joka, zmeraj joka, še oči si bo izjokala zaradi svoje hčere, ki je tako globoko padla.

In oče?

Očeta najbrž ni doma; popiva. Saj že popiva, odkar je bil zvedel za greh svoje hčere.

V prvem navalu jeze in še potem, ko se je bil od žalosti napil, bi jo bil ubil, svojo hčer, da se ni mati postavila zanjo.

Potem je ni več pogledal. V pijači je začel iskati tolažbe in jo še zmeraj išče, dan za dnem.

Tudi Minca. Brez slehernega premisleka je pričela piti.

— Da bom močna takrat — si je dejala, a sama ni verjela tega.

Zdaj pije, pije kar tako, iz obupa.

Saj je vseeno, naj se zgodi, kar se hoče. Če sama podleže, tem bolje.

Njega, Lojzeta, tako ne bo nikoli dobila, on se zdaj ženi pri drugih.

Kje, kje so njegove obljube, prisege?! Vse je splahnelo v nič...

Dema ne bo mogla ostati z otrokom, to Minca dobro ve. Ne zaradi matere, predvsem zaradi očeta.

A kam — kam naj gre?

Mincine misli so se ustavile pri otroku. Kako mirno spi ob strani in čisto njemu je podoben Lojzetu.

Zaradi njega je v tem trenutku Minca zasovražila tudi otroka. Kaj ji je treba tega, vse te sramote, večnega madeža?

Sama, svobodna hoče biti!

In vendar, saj je otrok njen, kri njene krvi, ali ni dolžna vse pretrpeti zanj?

Koliko nezakonskih mater je bilo še na slabšem, pa vendar niso obupale.

V blaznem teku so Minci drvele misli po glavi. Segla je pod vzglavje, prijela steklenico z vinom in v duško izpila.

Ozrla se je na omarico ob postelji.

Glej, tam leži steklena ogrlica, ki jo je Minca tako drago plačala — z grehom.

Minca drži ogrlico v roki, zdi se ji, da veje iz steklenih korald čudna, neznana groza.

»Če se rešim otroka — bo vse dobro...«

Kakor vampir se je vsesala regresna misel vanjo. Minca ne ve več, kaj misli, kaj dela. Roki se ji treseta, ko ovije ogrlico okrog drobnega vratu otrokovega. Potem zadrigne, pritegne...

Obrazek deteta se nakremži, pordeči, posini, oči osteklene in se nepremično upro v strop.

»Zdaj povem materi, da se je otrok zadušil...«

S to mislijo je Minca planila iz postelje, se opotekla proti durim, da bi mater poklicala. Toda moči so ji odpovedale, zavrtela se je v krogu in se nezavestna zrušila sredi sobe na tla...

Ilustriral Viktor Cotič

MARA NOVAKOVA

KUHINJA

NAJVAZNEJSI PROSTOR V STANOVANJU

Ker pripravljamo v kuhinji vso našo vsakdanjo hrano, prav lahko trdimo, da je to najvažnejši prostor hiše, oziroma stanovanja. Ravno zaradi tega se je kuhinja v zadnjem času tudi bolj spremenila, izpopolnila in preuredila kakor kateri koli drug stanovanjski prostor. Da so jedila, ki jih pripravljamo v tem prostoru, snažna, zdrava in okusna, mora prevladovati v kuhinji skrajna snažnost, ki jo najlaže dosežemo, če shranjujemo v njej samo tisto, kar res potrebujemo pri kuhanju in pripravljanju hrane. Najboljša je seveda kuhinja, v kateri samo kuhamo. Če pa to zaradi stanovanjskih ali rodbinskih razmer ni mogoče ter mora biti kuhinja obenem tudi stanovalnica, jo je treba za ta namen primerno opremiti. V takem primeru mora biti kuhinjski in stanovanjski del ločen, ne pa vse pomešano med seboj. Kar spada h kuhinji, naj bo skupaj na enem koncu (okrog štedilnika), kar tvori stanovalnico, pa naj stoji v drugem delu zopet zase.

Kuhinjsko pohištvo, ki ga potrebujemo pri kuhanju, moramo razporediti tako, da pri delu porabimo čim manj časa in moči. Danes imamo že kuhinje, pri katerih je izrabljen vsak prostorček in kjer ni potreba storiti nobenega nepotrebne koraka. Pravilno urejena kuhinja nam silno olajša

delo, dočim je v slabo in nepremišljeno opremljeni kuhinji delo v zvezi s stalnimi težkočami, z vedno ponavljajočim se tekanjem sem ter tja in neprestanim trudom.

Štedilnik naj bi bil postavljen v vsaki kuhinji tako, da je blizu vrat, da se s tem skrajša pot pri prenašanju drv in premoga in da stoji desno ali levo od okna, da dobi od tod dovolj svetlobe. Razen tega je važno, da je štedilniku čim bliže vodovod, če le mogoče poleg njega. Ako pa je vodovod vendarle oddaljen od ognjišča, si pomagamo vsaj nekoliko na ta način, da postavimo poleg njega velik vrč za vodo, da nam je voda vedno pri roki in nam ni treba v naglici tekat ponjo k oddaljenemu vodovodu. Lažje je z električnim ali plinskim štedilnikom, ker ga lahko postavimo vedno tako, da ustreza omenjenim zahtevam.

Kaj pa kuhinjsko pohištvo. Najvažnejši del je gotovo kuhinjska omara, kamor spravljamo vse, kar v kuhinji potrebujemo: orodje, posodo, pa tudi živila. Vse kuhinjsko posodje in orodje naj bi bilo vedno shranjeno zaprto, da se ne more naprašiti. Nikoli pa ne obešajmo ničesar na kuhinjske stene in ne postavljajmo na odprte police, kjer je orodje izpostavljeno prahu in onesnaže-

nju. In vendar naletimo še v mnogih kuhinjah na raznovrstne lonce in lončke, ki stojijo na poličkah za »okras« kuhinje. Če te predmete uporabljamo, tedaj spadajo v omaro; če pa jih smatramo samo za okras, tedaj jih rajši odstranimo, da nimamo z njimi nepotrebne dela.

Police v omari naj bi bile vedno izdelane tako, da jih po potrebi pomikamo višje ali nižje, da prostor boljše izrabimo. Ako je omara plitva, nalamo posodo samo v eni vrsti. V globoki omari pa zložimo iste vrste posodo skupaj, po velikosti pa jo razvrstimo od spredaj nazaj, t. j. najvišjo popolnoma zadaj, nato nižjo in spredaj najmanjšo. Tako imamo pregled čez vso polico in nam ni treba vleči posode drugo izpod druge. Ne pozabimo izrabiti tudi vrata, kamor spravimo lahko pokrovke, leseno orodje, pribor itd.

Za omaro je najvažnejši del pohištva kuhinjska miza. Najbolje je, da je miza narejena tako, da nam lahko služi obojestransko, da delamo ob njej stojé pa tudi sedé. V ta namen naj vsebuje normalno visoka miza pod vrhnjo mizno ploskvijo še eno desko za delo sede (60—70 cm višine). Tako miza je v kuhinji neprecenljive vrednosti, ker omogoča sicer zelo lahka, toda natančna in včasih dolgotrajna dela brez vsakršnega truda. Če nimamo v majhni kuhinji naprave za pomivanje, si damo vdlati v kuhinjsko mizo tudi eno ali dve skledi za pomivanje.

Nekaj, na kar v kuhinji ne smemo pozabiti, je vedro za odpadke, ki mora biti pokrito in ga je treba vsak dan izprazniti in temeljito očistiti. Najbolj primerno in najbolj praktično je kovinsko in belo emajlirano, ki se odpira kar z nogo.

Ročaj uporabljajmo le, kadar hočemo vedro odnesti, da ga izpraznimo. V majhni kuhinji je tudi zelo pripravno, če je posoda za odpadke vdoljena kar v mizi, pri kateri snažimo in pripravljamo zelenjad in sadje.

Za delo v mraku in zvečer poskrbimo za primerno luč, ki bo razsvetljevala prostor, kjer delamo. Tu pridejo v poštev stenske in ramenske električne svetilke, ki svetijo na mizo ali na štedilnik tako, da prihaja luč od spredaj. Praktične so tudi prenosljive namizne svetilke, ki jih s privajalom pritrđimo na mizni rob ter jih uporabljamo, kjer hočemo.

Stene kuhinje naj bodo lepo pobeljene in če le mogoče, 1½ m do 2 m od tal prevlečene tudi s svetlo oljnato barvo in to vsaj na takih mestih, kjer se zid pri delu rad zamaže. Pobarvano steno moremo zlahka umiti in je ni treba varovati s prtički, ki ne spadajo v novodobno kuhinjo.

Še bolj kakor stene se umažejo tla; zato lesena niso kdo ve kaj prikladna. Kamenita tla iz ploščic ali teraca so v tem oziru boljša, a nezdrava za nogo. Dobre lastnosti kamenitih in lesenih tal združuje v sebi kameno-leseni tlak ali ksilolit. Še boljši in bolj praktičen pa je linolej ali kavčuk, ki dajeta s snaženjem najmanj dela.

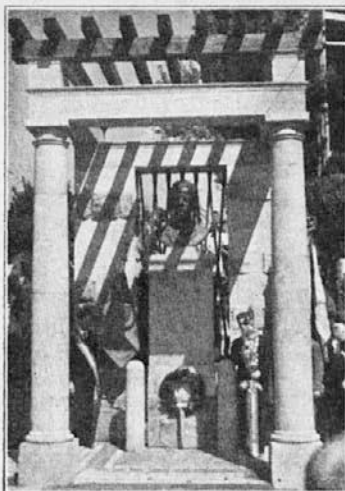
V kuhinji naj bodo še umivalnik ali umivalna skleda, več stolčkov za odlaganje, ter še en udoben stol, kjer se kuharica ali gospodinja tudi lahko malo odpočije. Naša naloga je, da damo našim kuhinjam lice, kakor jim gre in je potrebno. Zato ven z vso šaro in ropotijo, ki ne spada vanjo. Po večini naših kuhinj žal še vedno najdeš vse preveč nepotrebne navlake.

KAKO ŠTEJEJO DIVJAKI

Bušmani, nizkoraščeno, svetlopolto pleme v puščavski pokrajini Kalahari v Južni Afriki, in brazilski Indijanci Wood znajo šteti le do dve; vse ostale množine označujejo z »veliko«. Brazilski Koroadi štejejo do tri in računajo s prstnimi členki na rokah. Južnoameriški Guarani, katerih računsko spretnost se tudi neha s številom tri, pravijo, če hočejo sešteti štiri predmete, »da so brezštevilni«. Tudi pleme Damara (Hereri) v južnozpadni Afriki ne zna šteti dlje ko do štiri. Domačini na rtu York v Avstraliji imajo za ena in dve posebni označbi, znajo pa s tema tvoriti števila in štejejo do šest. Za tri pravijo ena-dve, za štiri dve-dve in za šest dve-dve-dve. Alfuri na otoku Ceram, največjem otoku Molukov, si pomagajo pri štetju z živalmi, da si lahko predstavljajo števili štiri in pet. Število štiri imenujejo »Kremplji kazuarja«, ker ima ta ptica štiri kremplje, tri obrnjene naprej, enega pa nazaj. Neka na Ceramu živeča mačka se imenuje »Menhalek« in ima pet lis na krznu; zato

pomeni njeno ime obenem tudi število 5. — So pa tudi narodi, ki se poslužujejo za sestavo števil svojih rok. Tako n. pr. izražajo plemena ob reki Murray v Avstraliji pet z »eno roko«, deset z »dvema rokama«. Grenlandski Eskimi računajo poleg tega še s prsti na nogah. Dvajset označujejo z izrazom »človek«. Na podoban način štejejo tudi domačini na otoku Gvineji. Pet se pravi pri njih »ena moja roka«, deset »obe moji roki«. Od deset do dvajset jim pa služijo prsti na nogah. Dvanajst se pravi pri njih »obe moji roki in dva prsta«. Dvajset označujejo z besedo »hoko«, kar pomeni »človek«. Trideset se pa imenuje »človek in obe moji roki«.

Zanimiv je način računanja pri prebivalcih otokov v Južnem morju, ki položijo vedno, kadar štejejo do devet, en kamenček na stran. Pri deset pa položijo na drugo stran košček vejice kokosovega oreha. Ko štejejo naprej, odlagajo spet kamenčke na eno stran, pri dvajset pa nekoliko daljši košček kokosove vejice in tako dalje.

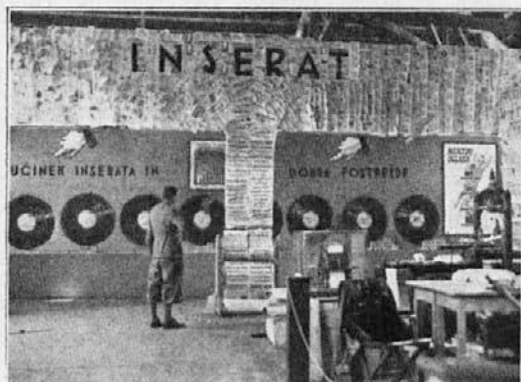
Spomenik pesniku Simonu Gregorčiču na Napoleonovem trgu v Ljubljani

Glava s spominskega stebra pisatelju dr. Ivanu Tavčarju v Poljanah

Cankarjev spomenik v clevelandskem narodnem parku v Ameriki

Z jubilejne razstave slovenskega novinarstva na ljubljanskem velesojmu

Pogled v tiskarno, ki je na razstavi tiskala „Ljubljanske novice“

Grafikon, ki kaj nazorno pred-
oduje razvoj slov. dnevnika

Ob 140 letnici prvega slov. časopisa so se
novinarji poklonili starešini Vodniku

Rojstvo oglasa, vojskovodje
današnjega trgovanja

MIKI MIŠKA

28. septembra lani je minilo osem let, kar je vsem otrokom in veselim odraslim tako priljubljeni film »Miki miška« zagledal luč sveta. Tedaj je sedelo nič posebnega pričakujoče vsakdanje občinstvo v njujorskem kinu City's Colony Theatre, v katerem je uprava za medigro vpriporila kratek živahen film z naslovom »Parni čoln Willie«. V tem je prvič nastopil kričav, skakljajoč črncec z imenom Mickey Mouse (Miki miška). Gledalci so nenavadnemu igralcu vzdžno pritrjevali, ne da bi se bili zavedali, da gledajo prvi začetek slovitiga filma, ki nima primere v filmski zgodovini.

Od tedaj je preteklo dobrih osem let in Miki miška je letos praznovala svojo osmo obletnico rojstva v prijetni zavesti, da jo je leta 1936. občudovalo 468 milijonov gledalcev, toliko vstopnic je bilo namreč za ta film razprodanih. Razen tega je njen ustvaritelj Walt Disney prejel od Društva narodov visoko priznanje v obliki kolajne, a podoba povsod pričujoče Miki miške je prodira v vse domove svoje ogromne ameriške domovine: na žitne zaboje, porcelanske izdelke, igrače, slaščice, draguljarske mičnosti, otroško perilo, pasove itd. Navzlic temu pa je fantastično, neprisliljeno, cvileče bitje z zlatim srcem ohranilo svoje prvotno dostojno mesto med prvimi umetninami na svetu. Kot dete trenutne pesniške domišljije se je Miki miška sčasoma po raznih duhovitih domislicah in doskočicah bujno razmahnila in se nazadnje razvila v značaj z izrazitimi posebnostmi. Miki miška je sovražnica tobaka in alkoholnih pijač, odklanja krutost in nasilje, ljubi poštenje in skromnost, in če razžali včasih svojega tovariša, se kmalu lepo opraviči in spravi z njim. Miki miška je tudi zelo dostojna in nikoli ni imela opraviti z varuhi npravnosti in javnega reda. (Izjemo je storila ob neki priložnosti samo krava Klarabela, ki je ob molzenju imela steznik na sebi.)

Manj znan javnosti kakor njegov duhovni otrok je ustvaritelj tega filma Walt Disney, ki mu je danes šest in trideset let in velja v Hollywoodu (največji filmski tvornici sveta) za nekakšno bajno osebnost. Skromni, vitki, mrki umetnik se redkokdaj prikaže v kakem kinu, zato je mnogo bolj znan po svojem imenu kakor pa osebno. Oblači se dostojno, toda preprosto, in odklanja vsako prisiljeno našemedranost. Listi, ki skušajo na razne učene načine razlagati njegovo umetnost, so izključeni iz njegovih ateljejev. V svetovni vojni je Walt Disney služil kot voznik pri vojni ambulanci. Že tedaj se je na tihem ukvarjal z mislijo, da bi tudi premikajoče se karikature mogle igrati na platnu. Prevzet od teh načrtov se je po svoji vrnitvi iz vojne nastanil v Kansas Cityju in skušal ustva-

riti svoje davne zamisli. Neki tamkajšnji lastnik kina se je pogodil z njim, da bi mu dobavil vrsto karikatur (spačenih šaljivih slik), ki naj bi v živi obliki predstavljale kake zanimive tekoče dogodke. Walt Disney mu jih je risal sam v neki prazni garaži. Vendarle pa ni bil pri delu čisto sam. Tista skednju podobna garaža je bila polna cvilečih miši. Prijazne, radovedne, družne živalce so risarju preganjale ure dolgočasje in se čisto udomačile poleg njega. Neka vljudna, šegava miška, pogumnejša od svojih tovarišic, mu je postala izjemna prijateljica. Walt Disney jo je v svoji šaljivosti slovesno imenoval Miki in tako je bil spočet naslov pozneje tako slovitiga filma. Walt Disney sploh rad daje živalim imena. Tako n. pr. v njegovem filmu »Neumne simfonije« nastopajo raca Donald, kužek Pluto, krava Klarabela itd.

Leta 1923. je prišel Walt s svojim bratom Royem v mesto filmske veleindustrije Hollywood, da bi se povsem posvetil svojim načrtom. Imel je samo 500 dolarjev v žepu. To je bilo v tistem kapitalističnem svetu toliko ko nič. Toda Walt ni izgubil poguma. Ustvaril je in dal uprizoriti »Zajčka Osvalda«. Imel je uspeh. Miki miška pa je še vedno nemirno skakljala in škrtala v območju njegovega spomina. Kmalu je ustvaril dve novi karikaturi, pri katerih je nastopila Miki miška. Toda tokrat ni imel uspeha z njo. Obe predstavi sta z miško vred kmalu odskakljali s pozornice. Tiha filma nista zbudila nikakršnega zanimanja. Walt pa je kljub temu pridno delal naprej. Ustvaril je nov zvočni film »Parni čoln Willie«. Sam, kakor še danes, je v tem filmu izvajal tisti zagonetni cvileči glas miške in pridobil z njim gledalce. Ta vloga je Waltova neprekosljiva umetnost, vse druge vloge je že prepustil drugim igralcem, cvileče miške pa še nikomur.

Danes je pri izdelovanju karikaturnega filma Miki miške in »Neumnih simfonij« zaposlenih do 400 ljudi na mesec. Od teh je kakih 300 umetnikov igralcev, drugi pa so karikaturisti, glasbeniki in fotografi. Filmska karikaturna industrija se trdovratno upira mehanizaciji. Vse risbe je treba napraviti z umetniškimi rokami in industrija kliče zaman po iznajditelju, ki bi znal umetniške prste pri risanju karikatur zamenjati z mehaničnim strojem. In vsak karikaturni film zahteva neizmerno število risb. Za kratek prizor na platnu, ki traja kakih 6 minut, potrebujejo do 10.000 različnih risb. Število prosilcev za risanje karikatur presega potrebo podjetnikov v tolikšni meri, da je Walt Disney v preteklem marcu poslal svoje posebne zastopnike v Njujork, da bi se pogajali s prosilci, ki jih je bilo čez 1000. Izmed teh jih je bilo samo 100 sprejetih in z

njimi je Disney začel začasno šolo. Umetniki, ki se izkažejo za najbolj sposobne, dobe od Disneya diplomo in zaposlitev kot animatorji (risarski mojstri). Ti animatorji so plemiči v svojem umetniškem poklicu. Za njimi pridejo na vrsto pomožni umetniki: retušerji in koloristi. Karikature oživljajo (animirajo) na ta način, da delajo po risbah fotografske posnetke, in sicer tako, da vsak zapovrstni črtež prikazuje igralčeve ude v malce napredujočem položaju. 16 risb je treba napraviti za en sam korak Miki miške. Animator napravi risbe 1, 8 in 15, ki kažejo Miki ob začetku, na sredi in pod konec kretnje. Pomožni risarji izvrše nato vmesne risbe in tako izgledajo kretnjo. Izvirne risbe, ki so narisane s svinčnikom na belem papirju, gredo nato v oddelek za retuširanje. Tu jih narišejo na prozorne celuloidne pole, ki jim hrbte izpolnijo z neprozorno belo, črno in sivo barvo. Na ta način dobi črtežna risba vsebino. Če hočejo dobiti barvno (kolorirano) sliko, vzamejo namesto sive kako drugo lahno barvo. Vsaka risba se nato skrbno označi s številko, na kar jih drugo za drugo fotografirajo. »Celice«, tako v obrtnem narečju imenujejo tiste prozorne pole, polagajo drugo iznad druge na hrbet risbe. Pol tucata celic je treba za eno samo sliko: prva prikazuje Mikino telo, druga roke, tretja noge, četrta stopalo, itd. Tako se udje oživljajo, ne da bi morali vsakokrat risati tudi telo. Mojrsko razpoložene pole jamčijo za enakoličnost risbe in prihranijo čas pri oživljanju. Če mora n. pr. Miki miška svojo roko stisniti v pest, najde animator tisti drobec kretnje že načrtan na razpoloženi poli. Na stotine ponavljajočih se kretnj se tako predstavlja. Tako nosi n. pr. kužek Pluto svoj privihani smrček nespremenjen pri štirih prizorih. Natančni opazovatelj Miki miške bo tudi opazil, da ima miška rokavice z zgolj tremi prsti in palcem. En sam prst manj na njeni roki prihrani Disneyu več tisoč dolarjev na leto. Toda vse posameznosti pri oživljanju se nikakor ne dajo napraviti enkrat za vselej. In če se nameri kak nov primer, se animatorji umaknejo v svojo študijsko sobo na posvetovanje, se sučejo v plesu, igrajo na trombon itd., a umetniki medtem hitro označujejo njihove kretnje. Če je treba posneti prirodno gaganje pingvina, morajo ptiča prinesiti v študijsko sobo, ravno tako grlico, če hočejo posneti njeno kljuvanje.

Walt Disney nima mnogo dela pri risanju, pač pa se zelo napeto ukvarja z godbo. Po trije godbeniki sede vedno v študijskem ateljeju in skrbno izbirajo zvoke, ki morajo biti v skladu z dejanjem na platnu. Če Miki miška pleše, morajo njeni nožni prstje v pravilnem ritmu padati po tleh. Risar in muzik mora skrbno paziti na to, da vsak zvok pade ob primernem času in na primernem mestu. Tenki Mikin cvilež izvaja, kakor že povedano, Walt Disney vedno sam.

Spričo ogromnih stroškov pri uprizarjanju Miki miške pa film navzlic veliki reklami in številnemu obisku ne krije svojih izdatkov. A Walt Disney je našel neko drugo zlato žilo, na katero tudi največji hollywoodski podjetniki gledajo z zavistnim očesom. To je trgovsko podjetje Kay Kamen, ki po vsej Ameriki tako uspešno izkorišča Disneyevo ime in umetnost. Ze nekoliko

mesecev po Mikinem prvem nastopu so se jeli pri Disneyu oglašati s pismi razni industrijci, ki so ga prosili za dovoljenje, da bi smeli na svojih izdelkih, lutkah, igračah in oblačilih rabiti podobo Miki miške za obrtno znamko. Do leta 1932. je dal Disney tako dovoljenje kakim 15 industrijskim podjetjem. Tega leta pa je to dovoljenje prepustil umetniškemu društvu United Artists. Videč zlato priložnost za pridobitev dohodkov se je kmalu lotil tega posla tudi že imenovani Kay Kamen. Z izredno trgovsko podjetnostjo je ta človek v štirih letih Disneyevo trgovsko podjetje dvignil za 10.000 odstotkov. Nad 100 industrijskih tvrd, ki izdelujejo nad 1000 raznih izdelkov, je uvedlo novo privlačno obrtno znamko. Danes morete dobiti znamko Miki miške tako na cenениh bazarskih predmetih, kakor tudi v platino vdeleno na dragotinah, ki stanejo do 300 dolarjev (12.900 dinarjev). Jedilna oprema, indijanski čevlji, slaščice, glasbila, zrcala, porcelan, steklenice, gramofonske plošče, radio aparati, razglednice, milo, električni vlakci, športni pribor, perilo itd., vse to se ponaša s podobo povsod pričujoče Miki miške. Skrbno sestavljene kataloge, v katerih so vsi ti predmeti označeni, razpošilja Kay Kamen svojim 25.000 agentom, ki so raztreseni po vsej Ameriki. Urarska družba

Ingersoll je v osmih mesecih razprodala nad en milijon ur z Miki miško po ceni 3 dolarjev. Zitna tvrdka General Foods je lani razdelila okoli 6 milijonov zabojčkov z žitom za nagrado svojim odjemalcem. Cestni avtomati s slaščicami imajo na čelu vrezano podobo Miki miške. Trgovsko podjetje Kay Kamen ima podružnice po vsem svetu: v Kanadi, Avstraliji, Londonu, Italiji, Španiji, Parizu, na Portugalskem in Danskem. V Kamenovi pisarni je zaposlenih 35 uradnikov, poleg njih pa še cel trop nižjih uslužbencev, ki skrbje za razpošiljanje, reklamo in pridobivanje odjemalcev.

Walt, ki ima svoj glavni stan v Hollywoodu, se sam živo zanima za svoje trgovsko podjetje, a njegov brat Roy se ukvarja bolj s podrobnim delom. Jasno je, da se je začela tudi tekma, in sicer tako v podjetju samem kakor izven njega. V podjetju samem je postala nevarna tekunica Miki miški raca Donald, izven podjetja pa karikaturist Maks Fleischer s svojima novima karikaturnima filmoma »Mornar Popeye« in »Betty Boop«. Toda Walt Disney se ne dá ugnati in navdušeno pripravlja nov zvočni barvni karikaturni film »Sneguljčica in sedem škratov«, ki pa pride na platno šele čez dobro leto.

Dipl. agr. A. JAMNIK

VEČ INDUSTRIALIZACIJE V KMETIJSTVO

V naši agrarni izvozni državi se proizvodnjo surovin samo kot tako spričo razmer in spričo premajhne naše silnosti kakor tudi sorazmerno slabše vnovčevalne kakovosti našega blaga več ne izplača. Izvozno blago kot surovina gre dokaj težko v denar in ker kakovostno večinoma ni na najboljšem glasu, daje slabe izkupičke.

Četudi so naše trgovinske bilance v zadnjih letih aktivne, to se pravi, da so naši izkupički nekoliko večji od izdatkov, ki gredo v tujino za blago, ki ga tamkaj nabavljamo, je uspeh kmetijskega obratovanja zelo slab in je kmetijsko delo zelo slabo plačano. To pa zato, ker dosežemo aktivno trgovinsko bilanco le na ta način, da za doseženi izkupiček dajemo veliko večje količine našega blaga, kakor bi to bilo dejansko potrebno, če stvari ne bi bile take kakor so. Izkupiček pa, ki omogoča aktivnost naše trgovinske bilance, ne pripada ves kmetijstvu, nego ga gre precej tudi industriji in rudarstvu, ki vnovčujeta bolje. Vrh tega tisti del izkupička, ki bi sicer dejansko odpadel na izvožene kmetijske dobrine, ne pride v kmetove, nego v izvoznikove roke, katerih se tudi precej prime, kar je samo po sebi umevno.

Pri tej priliki moram omeniti nekaj, kar sem iznesel že večkrat in marsikje. Ali ker je stvar silno poučna, nazorna in za naše gospodarstvo tragična, naj jo ponovim še na tem mestu.

Leta 1933. smo tudi imeli aktivno trgovinsko bilanco. Dosegli pa smo to aktivnost samo z naravnost ogromnimi količinami za slepo ceno izvoženega blaga. Dalí smo tako rekoč po vsaki ceni, v izgubo, samo da smo videli denar.

Po računih Narodne banke smo v letu 1933. na ta način inozemstvu naravnost podarili za 1½ milijarde blaga. Jaz pa sodim, da smo podarili še več in sicer okoli 2 milijardi. Pri dobrih 3 milijardah izkupička smo podarili tujini kar 2 milijardi. To se pravi, da smo pri prodaji 3 vo-

lov dali skoraj 2 vola povrh. Prav za prav smo prodali enega dobrega vola, dva nekoliko slabša pa podarili. Zato je bilo tisto leto tako silno hudo.

Koliko je ena milijarda, si človek niti predstavljati ne more, če tega števila kako ne primerja. In kako veliko denarja pomenita 2 milijardi, ki smo jih leta 1933. tujini podarili, vidimo šele iz naslednjega primera.

Ako bi iz enodinarskih kovancev dali napraviti nekakšen pas, kakor jih imajo naše ženske pri narodni noši, in bi se eden enodinarski novce z drugim dotikal, da med njimi ne bi bilo nobenega presledka, bi z dvema milijardama enodinarskih novcev našo zemeljsko kroglo po ravniku (kjer je obseg zemlje največji) ne samo popolnoma opasali, nego bi to lahko storili že samo s pasom, ki bi bil skoraj za eno sedminko krajši. Torej zemljo bi opasali s tem denarjem, pa bi nam ga še morda preostalo toliko, da bi vsem našim narodnim nošam podarili take pasove.

Dragi čitatelj, pomisli, kaj je to in koliko to pomeni. Prepričan sem, da ti bodo mravlje zagazale po vsem telesu.

Kmetijstvo torej zaradi slabih finančnih uspehov svojega dela ne more naprej, niti ne more zaustaviti nadaljnega gospodarskega nazadovanja in dela za izgubo. Tako obratovanje je nesmiselno, za daljšo dobo nemogoče, ker samo sebe zaustavlja in zajeda.

Brezpogojno je treba našo kmetijsko proizvodnjo kakovostno izboljšati, jo kolikor mogoče približevati ustvarjanju standard-izvoznih surovin, treba je več propagande za sloves našega blaga v tujini in tudi več skrbi ter napora glede iskanja kupcev. Pri sklepanju mednarodnih paktov se moramo potegovati za dosego večjih kontingentov.

Skraini čas pa je že, da naše kmetijstvo več ne proizvaja skoro samo surovine, nego po industrializaciji tudi požlahtnjene dobrine, ter tako še pri požlahtnjevanju zasluži, in sicer pri dobrinah za domači, kakor tudi za tuji trg.

Naj se tujina brani našega požlahtnjenega blaga kolikor hoče in naj bo voljna, dovoljevati nam samo surovinske kontingente, pri sklepanju raznih paktov in pogodb z njo jo moramo prisiliti, da odpre vrata tudi našemu požlahtnjenu blagu. To ni nemogoče. Kdor snubi, je in mora biti ljubeznivejši od snubljenca. Mi ne snubimo, nego smo snubljeni. To priliko je treba dobro izkoristiti, seveda v kolikor imamo kaj take požlahtnjene agrarne robe. Prav dosti je ni, brez nje pa tudi nismo. Kolikor pa je še ni, jo razmeroma lahko ustvarimo. Marsikaj bi se dalo spraviti v vrsto požlahtnjenosti tako rekoč že samo z besedo in z nekaj malega propagande za državnimi mejami.

Požlahtnjevanje za domači trg pa je veliko lažje. Kmetovalci in ustanove, ki jim je naložena skrb za kmetijstvo, bi razmeroma lahko dosegli uveljavljenje našega blaga, saj bi jim že dejstvo, da transportni stroški iz tujine do našega trga znašajo prav tehtne postavke — prav veliko odtehtalo. Uvozna carina tudi ni majhna. Tudi to bi prihajalo na pomoč naši agrarni industriji. In...

To našo agrarno industrijo, to požlahtnjevanje si mislim kot industrijo v kmetijskih rokah. Zakaj, če bi bila v drugih rokah, kmetijstvo zopet ostane to, kar je danes, to je dobavljač surovin, katerih proizvodnja se po večini ne izplača. Agrarno požlahtnjevanje v kmetovih rokah pa bi donášalo nov, v marsikaterem primeru celo prav razveseljivo lep zaslužek. Ta bi potem pomagal blažiti izgubo pri proizvodnji surovin in kmetijski obrat bi po dolgem dolgem času zopet mogel postati rentabilen. Kaj pa bi pomenilo v našem narodnem gospodarstvu, če bi veliki večini naroda bila zopet ustvarjena kupna moč — pač ni treba iznašati.

Naš mali posestnik kot posameznik na industrializacijo ne more misliti, tudi če bi imel potrební denar, saj bi imel premalo robe. Izvesti se more to le v kolektivu, v združnem sodelovanju. Posameznik je premajhen.

Za kaj prav za prav gre? Kam pes taco moli? Kaj bi bilo treba storiti?

Kakor smo v mlekarstvu, odnosno v sirarstvu že storili in dosegli precej, tako bi se dalo storiti marsikaj tudi z neko vrsto našega vina (zlasti za izvoz).

Mnogo bi se dalo storiti v sadjarstvu z modernim sušenjem. Kaj nam je treba kalifornijskega posušenega sadja, ki ga prodaja skoraj vsaka naša štacuna po 40 do 44 din za kilogram, medtem ko naše sadje izvažamo kot ceneno rinfuza blago za prešanje mošta ali pa večidel kar

lepo segnije doma. Kalifornijskemu popolnoma enakovredno posušeno sadje bi prav kmalu ustvarjala lahko tudi naša združna agrarna industrija, in sicer tako poceni, da bi se na drobno prodajalo kar za polovico omenjene cene, pa bi kmet-požlahtnjevalec pri tem še vedno tako zaslužil, da sam sebe skoraj ne bi verjel. Sicer pa ne bo nihče zahteval take pocenitve, ko tudi danes nihče ne godrnja proti kalifornijskim cenam. Vsaj jaz še nisem slišal takega godrnjanja, čeprav prav budno poslušam in se za stvar zanimam. Tako je torej dana možnost, da bi naša sadna industrija (odn. sadjarji) lahko uspevala, hitro amortizirala investicijo, dobro zaslužila in še prišla do možnosti izvoza požlahtnjenega blaga, ki bi moglo konkurirati kalifornijskemu. Naše narodno gospodarstvo pa bi se že v tem odahnilo, ko v deželo, kjer vsako leto segnije toliko neprodanega sadja — ne bi več bilo treba uvažati posušenega sadja iz drage dežele na drugem koncu sveta. Za kalifornijsko sušeno sadje vsako leto izdane vsote bi ostale doma, bi doma krožile in oživljale domači promet in domačo pridobitnost.

Podobno je s krompirjem. Slovenija je v neki meri nekaka krompirska pokrajina. Krompir izvažajo, če ga ima kam izvažati, če ne pa dostikrat doma gnije in nima nobene cene. Uvažamo pa iz tujine krompirjeve kosmiče in slične pridanke za juhe, krompirjevo moko in morda še kaj krompirjevega. Slovenci krompir prodajamo po $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ dinarja, krompirjevo uvoženo moko plačujemo pa po 10 in več dinarjev za kilogram. Ali smo vredni, da bi se nam bolje godilo? Ali si kmetje ne bi mogli omisliti združne sušilnice krompirja vsaj v najbolj krompirskih krajih? Kakor da bi to bila tako draga stvar? In koliko krompirja, določenega za domačo prašičerejo, bi obenem lahko ohranili pred gnitjem in bi se izognili izgubi (kalu), nastajajoči tudi pozimi zaradi dihanja!

Od 400 kg surovega krompirja se povprečno dobi 100 kg sušene robe. Pri ceni surovega krompirja po 0,50 din za kilogram, bi torej 1 kg sušene krompirjevega izdelka stal 2 din. K temu je pribiti še stroške sušenja in ostalo režijo, amortizacijo naprave itd., kar bistveno ne pride tako visoko. Zaslužek in dobiček bi se vsekakor dala kar gotovo doseči.

Za letos sem navedel dovolj. Vesel bi bil, če bi se vsaj v enem kraju, v enem samem primeru kaj zganilo. Interesantom sem za nadaljnja pojasnila na razpolago.

»Trebá ni, trebá ni,
pri nas vseeno se živi...«

te pesmi ne moremo več peti in skrajni čas je, da se zganemo. Prepričan sem, da zaščiteni kmetški dolžniki tudi olajšanih dajatev Agrarni banki ne plačujejo niti lahko, niti redno. Kaj bo, če si ne poskusijo vsaj s pomočjo združništva

pomagati in priti na stališče, da zaščitite sploh ne bo treba. Tako kakor so delali oče, ded in pradedje, tako današnji gospodar ne more in ne sme več. Svet se je presukal, presukniti se morajo tudi oni in toliko napredovati, da ne bodo vedno vsem in vsakomur samo dobavljali surovin, nego tudi ustvarjalci požlahtnijih dobrin. S tem si izboljšajo za služek in se dokopljejo do dobička,

ki jim po vsej pravici gre tako kakor vsaki drugi industriji.

Pa še eno je. Ako se požlahtnjevanja ne opri- mejo kmetovalci sami, se ga bodo pa drugi podjetni ljudje in kmet bo ostal samo dobavljatelj surovin. Vsa industrija, ki od kmeta potrebuje surovine — mu tudi dikтира cene. Če si noče pomagati, dokler je čas, bo pač siromak pod komando močnejših in podjetnejših.

Dr. O. M. S.

RDEČI LASJE

Barve človeških las tvorijo dve veliki vrsti, vrsto rjavih barvnih tonov (med črno in plavo) in vrsto rumenordečih barv. Razloček med obema sloni na kakovostni različnosti lasnih barvnih snovi, pigmentov. Spektroskopični, mikroskopični in kemični poskusi so pokazali, da je temeljna snov za pigment črnih in rdečih las ista in da sta obe barvi samo različno stopnjevani oksidaciji ene in iste temeljne snovi. Medtem ko vesplošno razširjena črna barva las ni vezana na nobeno podnebje in jo najdemo ravno tako pri grenlandskih Eskimih kakor pri prebivalcih tropskih krajev in v zmernem pasu, dobimo plave in rdeče lase pri vseh narodih le sporadično (v posameznih izvodihi). To velja predvsem za rdeče lase. Kajti rdečelasce so pri vseh narodih le podedine osebe in ni na svetu naroda ali plemena, ki bi imel skoz in skoz le to lasno barvo. Rdeči lasje so torej izjema in zato je psihološko prav lahko razjasniti, da so že od nekaj videli v rdečelascih nekaj posebnega, kar jih je navdajalo z odvratnostjo ali naklonjenostjo napram njim.

Rdeči lasje so vedno podedovani; toda v vseh primerih rdečelasosti gre za recesivno dedičnost, to se pravi, da ne nastopi dedičnost v vsaki generaciji (rodu). Starši in otroci rdečelasca imajo običajno drugo lasno barvo. Pod vidikom dedičnosti je zanimiv tudi pojav tkzv. rotulizma, pod katerim razumemo skupnost rdečih las z modrimi očmi, nežno poltjo in pegami. Kakor se kaže, je rdečelasost pojav, ki zadeva vse telo. Osebe z rdečimi lasmi imajo praviloma bolj nežno in svetlejšo kožo, so večidel telesno bolj nežni in slabotnejši ko povprečni ljudje in zaradi svojega nežnejšega telesnega ustroja tudi duševno bolj mehki, bolj podložni vplivom in bolj razdražljivi. Ta razdražljivost jih lahko zapelje v slaba dejanja, kar je pa pogreška drugih ljudi, ki pod vplivom od ljudskega izročila potrjene nenaklonjenosti ne ravnajo pravilno z rdečelasci. Prekanjenosti in zahrbtnosti, ki jo nekateri fiziognomi pripisujejo ljudem z rdečimi lasmi, pa izkustvo ne potrjuje. Le strast in čustvena globina sta pri njih izraziti.

Odvratnost napram rdečelascem so poznali že stari Egipčani, Grki in Rimljani. Kakor pripoveduje zgodovinar Plutarh, so Egipčani zelo neradi občevali z ljudmi, ki so imeli rdeče lase, ker je bila rdeča barva simbolična barva Tifona, morilca Ozira, na katerem je Iris maščevala smrt svojega soproga. Grški filozof Antonij Polemon iz Ladiceje (1. polovica 1. stol. po Kr.) in zdravnik in modroslovec Adamancij (4. stol. po Kr.) pravita: »Lasje, rdeči ko granatna jabolka, ne pomenijo nič dobrega; večidel kažejo nagnenje k živalskim navadam«, Adamancij pa pristavlja: »in k nesramnosti in dobičkaželjnosti. Ljudje s takimi lasmi so hudobni in zviti kakor lisice«. Ta nenaklonjenost napram rdečelascem živi še danes vkoreninjena pri različnih narodih. Kanadijec, ki sreča zjutraj človeka z rdečimi lasmi, je prepričan, da ga bo še tisti dan zadela huda nesreča. Na Angleškem imenujejo nesrečno »sedmico« ali prepirljivo žensko »vixen«, to se pravi »lisico«. Takih in podobnih primerov bi lahko mnogo našli.

Le pri ciganih pomenijo rdeči lasje srečo, imenujejo jih »lase sonca«. Tudi mi bolj milo sodimo rdeče lase pri ženskah, ki veljajo za zelo ognjevite zastopnice svojega spola. Res imajo marsikatero rdečelaske »nekaj tistega«, kar iščejo možje. To je tudi vzrok, zakaj so bili rdeči ženski lasje v vseh časih pri nekaterih narodih zelo priljubljeni, čeravno srednjeveška izmišljotina, da je vsaka rdečelaska čarovnica, še danes ni popolnoma pokopana. Vemo, da so si Grkinje starega veka zelo rade barvale lase z rdečo barvo in da so v tistih časih mlade Rimljanke zelo čislale živordeče lasulje, ki so bile narejene iz ženskih las severnih plemen. Benečanke so se včasih podvrgle mukapolnim načinom beljenja las, da so spremenile črno lasno barvo v rdečo. Za časa francoske revolucije je cvetela umetnost barvanja las v vseh česalnih salonih odlične francoske družbe. Kaj pa danes? Še ni dolgo tega, kar je mednarodni brivski kongres določil za modno barvo las rdečo barvo, in sicer v vseh odtinkih od bakrenosvetle do temno ticianovo-rdeče.

IGRALNE KARTE

Naša igralna karta ima prastaro tradicijo. Prepotovala je svetovne dele in stoletja — postala je skupna last narodov, je ljubljena in preklinjana, deli veselje in obup, toda nič je ne združuje na njenem zmagovalnem pohodu.

Od kod je torej igralna karta? Ko je leta 1784. pokazal Joh. Gottl. I. Breitkopf v Leipzigu na podobnost najstarejših oblik kartanja s šahom, je postajala čim dalje bolj verjetna domneva, da je Azija domovina kart. »Naipes«, kakor so že

Igralne karte. — Od leve proti desni: 1. kitajska karta (12. stol.); 2. perzijska karta (14. stol.); 3. francoska karta (15. stol.); 4. španska karta (16. stol.); 5. italijanski tarok (15. stol.); 6. angleška karta (16. stol.)

za križarskih vojn imenovali Španci in Italijani kartanje, je nastalo bržkone nekoč v deželi Toharov, indo-skitskega naroda, ki je živel v ravnini Tarmi ob robu puščave Gobi. Preseljevanje narodov je pognalo potem Tohare k izviru Inda vse do Srednje Indije, kjer so ustanovili močno državo. Del Toharov pa je ostal v vzhodnem Turkestanu.

Na svetišču, ki so ga tam odkrili in na čigar velikanskih slikah je bila upodobljena vsa družabna struktura stare toharske fevdalne države, so bile risbe, ki so bile videti tudi na igralnih kartah. V domovini te kulture so našli kitajski romarji v 7. stoletju karte kot vojno igro, ki je kratkočasila peržanskobudistične menihe. Kartanje je bilo torej po vsej priliki tam zabavna igra, ki je bila že dolga stoletja znana in priljubljena. Šahu in kartanju, ki sta bila prvotno bojni igri, je torej domovina v peržanskoindijskem kulturnem krogu.

Od tod je potem kartanje romalo k najrazličnejšim narodom. Povsod se je navzelo posebnosti narodov in v njegovih slikah se zrcalijo oblike in predstave narodov, ki so kartali.

Zapustimo domovino igralnih kart in pojdimo v Severno Indijo. Tam najdemo igro čaturanga ali chaturaji, ki se strinja, kakor je raziskal neki angleški učenjak, z bramanskimi tradicijami ter ima več ko tisočletno zgodovino.

Igralne karte se širijo dalje iz Orienta v Evropo, preko krščanstva, budizma v islam. Ko je to

svetovno verstvo nastopilo svoj osvojevalni pohod, so vzlic prepovedi preroka kartali mohamedanski mladi verniki in tako je prodrlo kartanje tudi v širše ljudske sloje.

Križarske vojne so prinesle karte v Evropo. V neki beneški kroniki iz leta 1299. so prvi podatki o kartanju, kjer se je igralo že za denar.

Iz Italije so prišle karte skoraj istočasno v Nemčijo in Francijo. Neka knjiga, natisnjena v 15. stoletju, omenja prepoved kartanja, ki jo je izdal l. 1329. würzburški škof. Mesto Bern je l. 1367. prepovedalo igro vsem duhovnikom in pripadnikom duhovniškega stanu.

V zgodovini Francije se karte omenjajo šele leta 1361. Da bi razvedril globokoumnega kralja Karla VI., je napravil francoski slikar J. Gringonneur v Parizu tri igre s kartami in zato velja pomotoma v Franciji za izumitelja kart.

Anglija se je seznanila z igralnimi kartami šele v 15. stoletju. Francoske karte je preobrazila v tipično angleške karte »poker«.

Najprej so izdelovali karte za dvore in plemiške kroge, ki so bile ročno slikane in drage, potem pa je izumitev lesoreza pripravila kartam pot v ljudske sloje. V 16. stoletju so izdelovali karte že po šabloni, vendar je pravo razmnoževanje kart omogočila šele iznajdba bakroreza v 17. stoletju. Odslej je vzel vsak tehniški napredek v slikanju in tiskanju igralno karto v svoj program in tako je postala skupna last skoraj vseh narodov na svetu.

VLADIMIR REGALLY

OB PRESPANSKEM JEZERU (ZA 25 LETNICO OSVOBOJENJA JUŽNE SRBIJE)

Sonce se je komaj povzpelo nad vrhove Peristerja, ko smo že hiteli po cesti, po kateri so še pred tremi desetletji sila počasi potovale karavane s soljo in drugim blagom otovorjenih konj in redki popotniki. Raztrgane meglice so se počasi vzpenjale po strmih in ostrih peristerskih grebenih, trenutek pozneje pa so se izgubile visoko pod nebom, kjer se je v sončnem dopoldnevu prav tedaj izprehajal mogočen orel. Naše vozilo so prehiteli tovorni in razkošni avtomobili, ki so hiteli v isto smer kakor mi, čeprav niso imeli istega cilja. Videti je bilo, da jih ne zanima природа in da ne vidijo v njej tistega, kar je najlepše in najbolj vabeče.

Na podnožju Cavata šoferji vozila ustavljajo, da napolnijo hladilnike z mrzlo vodo in se pripravijo na naporno pot. Vijuge, po katerih se avtomobili naglo poganjajo navkreber, so ostre in zelo strme. Čim bolj smo se bližali vrhu, tem močnejši je bil veter in tudi zrak je postajal če-

dalje hladnejši. Mrzli zračni toki se spuščajo s strmih vrhov in se mešajo s toplejšimi nižinskimi, tako da ta kraj ni nikoli brez vetra in čistega zraka. Prav zaradi tega zmerom vznemirjenega ozračja, ki sega visoko do najbližjega vrha Peristerja, imenujejo morda domačini ta kraj tudi Vrteško.

Premagali smo zadnji klanec. Nasproti se nam je zabelila cerkvena in zraven nje orožniška postaja. Za hip sem utonil v srednji vek, ko so v naših slovenskih krajih Belokranjci na Sv. Jeri in drugod zažigali kresove in črne Kranjce opozarjali na preteči naval turških tolpt. Tik orožniške postaje sem namreč zagledal visok drog in na njegovi konici zibajoč se snop slame, ki ga v primeru nevarnosti še zdaj zažigajo. Preprostost vlada na našem jugu še dandanes prav tako kakor včasih, ko so šteli še osemnajsto ali sedemnajsto stoletje. Tudi ljudje so takšni in njihovo življenje mineva še zdaj prav tako, kakor je minevalo njihovim dedom in pradedom.

Pred nami se je odprla velika resanska ravnina. Med visokimi jablanami samega mesta Resna in med njegovimi vitkimi minareti ima posebno vidno vlogo veliko poslopje okrajnega glavarstva. Pravijo, da je ta zgradba drobec turške zgodovine, ker so za njenimi zidovi pripravljali mladoturško revolucijo...

Toda hiteli smo dalje. Zadnji obronki peristerskih pobočij so bili kmalu za nami. Objela nas je velika, plodna ravnina. Na levi strani ceste se nam je odkrila nova podoba. Ogromno, mirno in med gorami uklenjeno Prespansko jezero je pritegnilo nase naš pogled. Toda to je bil še le majhen del jezera. Od vseh strani obrobjeno s planinami se je zleknilo vzdolž resanske ravnine, proti kraju, kjer se poraja in diha z največjo močjo — proti izlivu Goleme reke, ki je največji jezerski pritok.

Z zadnje Cavatove ploščadi, pri Škarjah, se pot obrača na levo in vodi neprestano ob podnožju peristerskih pobočij. Jezero postaja čedalje večje in se zmerom bolj širi. Njegove vode se izgublajo daleč nekje v jezerski meglici, proti jugu, med albanskimi gorami.

Cesta vodi skozi vas Podmočane. Pod nami, v ravnini, vidimo še druga naselja: Jezerane in Drmene, obrobjene z vrtovi cvetočih jablan, še malo dalje, tik jezera, pa vas Perovo. Ravnina je zleknjena do samega Resna. Cesta hiti še dalje proti Stenju in albanski meji...

Sonce je že visoko zajezdilo nebo in njegovi žarki, ki so se kopali v jezerski vodi, so nas skoraj zaslepili. V daljavi se kakor stražnik dviga iznad vode visoki in temni otok svetega Petra. Pripovedujejo, da je bila nekoč na njegovih tleh prestolnica carja Samuela...

Po dognanjih srbskega učenjaka Cvijića je bil v davnih časih sedanji bazen Prespanskega jezera suha kotlina, površina njenega dna pa je bila podobna dandanašnjim kraškim pokrajinam. Pozneje se je kotlina napolnila z vodo, njena površina pa je bila okoli osemdeset metrov višja kakor je današnja. Med vekovi se je voda počasi spet umikala, dokler se ni naposled umaknila v sedanjo kotlino, ki je skoraj dvestokrat večja od kotline našega Blejskega jezera.

Ko se je voda čedalje bolj umikala, je za seboj zapuščala z blatom pokrito ravnino. Vzporedno z njenim umikanjem so prihajali ljudje, ki so orali plodna tla in gradili domove. Na ravnini, ki je bila v davnih časih jezersko dno in ki jo zdaj imenujejo Resanska ravnina, so zrasle vasi Carev dvor, Bela crkva, Drmeni, Jezerane in Perovo.

Časih je videti, da jezero žaluje za izgubljeno kotlino. Iz neznanih vzrokov, v skoraj čisto pravih časovnih razdobjih, se peni in dviga, dostikrat do pet metrov visoko, in takrat neusmiljeno poplavlja. V takih dneh beže ljudje iz hiš, nekateri trdovratnejši, ki dobro poznajo jezero, pa zabijajo v tla kole in grade na njih nove hiše.

Prav zaradi tega se neka vas na vzhodni obali jezera imenuje Nakolac. Zadnjič se je jezero dvigalo leta 1930., ko je v petih mesecih naraslo skoraj za dva metra in doseglo prve hiše vasi Perovo, pri Jezeranih pa cerkev sv. Jovana. Na njivah, kjer so prej sejali, je zrasla gosta trstika. Toda ljudje niso bili zaradi tega nejevoljni. S trstiko so pokrivali svoje hiše in z njo krmili živino. Čez dve leti se je jezero počasi spet

Prespansko jezero

umaknilo v svojo staro kotlino in je za seboj zapustilo plodno zemljo. Ni pa postalo krotko in morda zares ne bo nikoli ukročeno.

Zjutraj, ko se menjata vetra, nočnik in denik, se jezero čisto umiri in njegova gladina postane takrat steklena. Voda se preliva v vseh mogočih barvnih odtenkih od rumene do jasno zelene.

Pri izlivu Goleme reke, ki nosi s seboj iz ravnine blato, je voda rumenkasta. Malo dalje od obale rumena barva že blede in postaja rumeno zelena. Čim bolj se oddaljuje od nas, tem bolj se rumeni odtenki izgublajo in prevladovati začne zelena barva, na odprtem jezeru pa je kakor smaragdna. To je hkrati prava barva njegove vode.

Med sedmo in deveto jutrnjo uro pride dnevi veter - denik, ki jezersko vodo prav narahlo naguba. Denik je osvežujoč in ga tudi na obali lahko čutijo. Navadno veje do štirih popoldne, ko se ozračje počasi umiri. Takrat se tudi jezerska gladina čisto pomiri. V jezerskem ogledalu se v vsej svoji dolžini ogledujejo ogromne planine: na vzhodni strani Perister, na zahodni pa Galičica in Petrinjske planine. Podoba v jezeru je tako nenavadno plastična in lepa, da je na fotografski plošči težko razlikovati pravo prido od odseva na jezerskem ogledalu.

To lepo jezersko idilo kaj pogosto moti zahodni veter - strmec. Če smo takrat na odprtem jezeru, slišimo najprej nedoločeni šum, ki se poraja v gozdovih planin in se počasi spušča nad jezero. Trenutek nato se vode na vzhodni strani jezera iznenada razpenijo in dvignejo v visokih valovih. Jezero postaja čedalje nemirnejše, va-

lovi pa zmerom večji in vale se drug proti drugemu. Z neznan močjo rojeni tretji val premaga prve, da se jezero peni in joče kakor otrok. Če ga gledamo z obale, postaja motno in svinčeno sivo, proti vzhodu pa se nevzdržno pehajo ogromni valovi.

Na jezeru so najbolj nevarni trenutki, ko trčita zahodni in severni veter, ki pride s Cavata, ter se čisto besen in divji požene proti vasi Stenju in dvigne ogromne valove. Taka neurja so pozimi prav pogosta. Oblaki padejo na samo jezersko gladino in iz njih sneži kakor za stavo. Orkan postaja čedalje močnejši, in v temi, v katero je priroda s svojimi oblaki zavila vso pokrajino, se sliši samo strahotno kričanje vetra, pomešano z divjim bučanjem razjarjene vode. Na svojih ogromnih premičnih hrbtih dvigajo valovi ribiške barke kakor igračke, hip pozneje jih potisnejo k dnu, divja voda pa se razlije po ribičih, da se vidi kakor bi bili izgubljeni. Veter in valovi se igrajo s človeškimi življenji, daleč na jugu proti Grčiji pa se krohota grom in odbija ob planinskem skalovju. Ribiči v nebogljnih čolnih se zaobljublajo sv. Nikolaju in se dostikrat zares dogajajo čudeži. Valovi iznenada vržejo čoln iz objema megle in oblakov, da obleži na mirni in tih vodi jezera, ki je zalita z zimskim soncem ostala izven oblasti prirodne moči. Na odprtem jezeru, daleč za neprodinim meglenim zidovjem, pa neprestano kriče valovi in se lomijo drug ob drugem...

Take trenutke sem doživel na vodah Prespanskega jezera in so mi še zmerom živi v spominu.

Sila teh vetrov in neverjetna moč jezerske vode vplivata v veliki meri na rastlinstvo jezerske okolice in ustvarjata dve čisto različni prirodi. Prva leži na tisti strani jezera, kjer so udarci valov najmočnejši. Ti kraji so ob južni in severni obali. Sicer je res, da je na južni strani ponekod kras, na katerem se ne more razviti nobena rastlina, vendar pa je pokrajina na severni strani bolj udobna za vegetacijo (rastlinje), ki pa jo ob divjanju južnega vetra onemogočajo močni valovi.

Druga priroda leži ob zahodni in severno-zahodni strani jezera, ki ni v tako veliki meri izpostavljena udarni moči vetrov. Ob tej obali se je razvila bujna vegetacija, zlasti rastline, ki uspevajo ob vodah in v močvirnatih krajih.

V poletnih mesecih se zdi, da jezero upija sončno toploto in jo hrani v svojem ogromnem kotlu. Poprečna letna toplota je okoli 12°C. Srednje mesečne temperature in padavine nad Prespanskim jezerom izpričujejo, da vlada temu kraju umerjeni sredozemski tip z značajem mediteranskega podnebnja. Toplota vode v zgornjih jezerskih plasteh znaša poleti okoli 24°C, vendar pa je v nižjih plasteh čedalje manjša, tako da znaša v globini 34 m samo še okoli 10°C. Ogromna količina vode, skoraj pet in pol milijona kubičnih metrov, zbira toploto skozi vse leto in jo

v zimskih mesecih spet izžareva, kar ima na podnebje jezerske okolice precejšen vpliv. Ko zamete pozimi sneg Galičico in Perister, se že v višini 300 m nad jezerom topi, tako da le silno redko pade na njegovo gladino.

Otok sv. Petra pa je vse leto zelen.

Visoko nad gladino je s svojimi strmimi obalami podoben trdnjavi in narod ga morda prav zaradi tega imenuje tudi Grad.

Na otoku najdemo še dandanes ostanke starega življenja: podrte in razpadle hiše ter cerkvico s še zmerom precej dobro ohranjenimi freskami. Tudi različni ostanki kulturnih rastlin spominjajo na staro življenje tega otoka. Arheologom bi to mrtvo življenje morda dalo dosti bogatega gradiva iz časov vladanja carja Samuela.

V dolgočasnih zimskih nočeh vam bodo stari ribiči kaj radi pripovedovali, da je bil nekoč otok povezan s kopnim. Trdijo celo, da so stari ljudje videli na jezerskem dnu tlakovano cesto. Morda je vse to samo bajka. Okrog otoka je namreč jezero globoko okoli 22 metrov, kadar je popolnoma mirno, pa lahko s prostim očesom opazujemo njegovo življenje do globine 7 metrov. A morda je ta bajka tudi resnica. Kdor pozna muhasto jezero, je ne more kar tako zavreči. Cvijčić trdi, da je bila ob koncu XVIII. stoletja gladina jezera tako nizka kakor še nikoli in morda se je prav takrat rodila ta resnica ali bajka.

Včasih so v zimskih mesecih vaščani prevažali črede svojih ovac na otok, ki je tudi pozimi zelen, pomladi pa so jih skupaj z mladiči spet vračali na svoje kmetije. Danes je otok sv. Petra pust in mrtev, kraljestvo kač in strašljivih bajk za otroke. Če bi ležalo kje v tujini, bi na njem že davno zgradili hotele in moderna kopališča.

Najlepši pogled na jezero je z otoka sv. Petra. Na severni strani leži Golema Prespa (182,2 km²), ki pripada Jugoslaviji, na jugu Mala Prespa (49,2 km²), ki pripada z zalivom Zavirjem Albaniji, in na vzhodu v smeri proti Markovi Nogi manjši del Goleme Prespe (37,8 km²), ki je grški. Poleg vsega tega ogromnega razgleda se s svojima sneženima glavama in v vsej svoji dolžini odkrivata še Perister in Galičica.

Prespansko jezero ima dosti dotokov, a vendar iz njega nobena reka ne nadaljuje poti proti morju. Pravijo — in to je verjetno, ker leži na kraških tleh, da ponikuje. V smeri proti Zaviru, na albanski strani, je globok prepad, v katerega jezero počasi odteka. Če gledamo jezersko gladino iz letala, kaj lahko opazimo različne toke, ki se lomijo pri otoku sv. Petra in se od tam v pravem kotu obračajo proti Zaviru ter globokemu zemeljskemu žrelu.

Narodno izročilo trdi, da se Prespansko jezero pod zemljo izteka v Ohridsko, vendar pa resničnost te domneve znanstveno še ni ugotovljena.

PAVEL KARLIN

ZAPISKI O KNJIGI

Ali je kaj lepšega od lepe knjige? In kaj dragocenejšega ter človeku primernejšega? Lahko bi označili človeka za živo bitje, ki čita in ustvarja knjige. To je oznaka po udejstvovanju misli, ki je važnejše zanj od vsega ostalega. Živali na dveh, na štirih ali na šestih nogah morejo govoriti, to vemo, imeti kralja, kraljice, mesta in vojske. Brez dvoma jih je mnogo, ki govore; družabne žuželke imajo prav gotovo svoj jezik. Toda človek edini piše in prihaja od pisave h knjigi, kolikor je pač bolj človek in kolikor več misli. Med vsem drugim je knjiga delo notranjega življenja, ki teži po spoznanju. Bolj od vsega drugega je ustvarjena, da veže razmerja med posameznimi duhovnimi vrednotami. Knjiga je pogovor duhov. Ona odteguje človeka njegovemu poltenuemu nagnjenju in ga vrača čistim domišljanjem. Ona potuje z njim po času in po svobodnem, vseprisotnem prostorju. Ona ga odreši drugih in samega sebe... In kakor so malo vredni sproščena, potolaži knjiga uboge smrtnike v njih bedi: ujetnikom nesreče in prigodne tegobe odpre vrata njih ječe. In naposled daje zgolj ona dejanju sladkost in svobodo sanj.

*

Leto tisoč devet stoto zaključuje eno dobo in odpira drugo. V knjigi je, kakor povsod, velika vojna odkrila nov svet, ki je zrasel iz njene žgoče žerjave, toda ustvarila ali izumila ga ni. Vse je bilo delo tistih, ki so krog leta tisoč devet sto enajstega imeli od trideset do sedemdeset let. Pa bodi fizika ali kiparstvo, zrakoplov ali lesorez, nova mehanika, veđa o valovih, kemija in medicina, Maxwell ali Einstein, Curie ali Debussy, Rodin, Rusi in deset drugih, prav ti edini so vse prerodili. In uspehi so vstali iz poraza. Velike vojne so globoka oranja vrste. Vsi porodi se vrše v krvi. Treba je sovražiti to neogibnost, toda ne je podcenjati. Iz teh klavnic se s skoro blazno silovitostjo in gorečnostjo poganja življenje. Vse je nered in vse je cvetenje. Pa se zdaj mora pojaviti duh, da vrne mero in pravilo tistemu, ki ju je bil izgubil. Prerod knjige je znak vseh drugih prerodov. Setev je bila izvršena že pred petnajstimi ali dvajsetimi leti; vse je že kalilo v tihih in mračnih globinah. Raztrganje prevrata je preoralo čas in razcvetanje se je pojavilo povsod in na tisoč načinov. Zmehki bitk sledi zmešnjava knjig. Videli smo vsakovrstne oblike, črke, papirje in podobe; besno iskanje, nevesča drznost, najnespametnejši poskusi in brezumna neodgovornost. Toda vodja tega boja je duh in celo njegova nasilnost je miroljubna. Če se začne kedaj vojna zaradi kakšne knjige, ne bo temu kriva knjiga, ampak bedarija in greh tistih, ki jo bodo čitali: nimajo namreč še dosti razuma, da bi spodobno sprejeli vase delo duh...

Svetišče duhá je božja hiša miru. Knjiga pa je orožje sloge. Ne ena knjiga, pa naj pride od koder koli, ni vedoma sovražna resnici. Vsaka vredna knjiga se obrača k tistemu, kar je trajnega in edinega v človeški misli.

Čista je v svojem poslanstvu; in če ni, prav gotovo še bo.

*

Le malo ljudi zna ceniti vrednost knjige. Zakaj umetnost knjige je višja umetnost. To je nesnovna arhitektura, kolikor se človeško delo sploh more odtegniti snovnosti.

Knjiga ne pozna malih narodov ali malih dežel. Italijansko ali nemško mesto, ki je komaj enako najmanjši pariški ali berlinski četrti, je moglo nekdanj dati dvajset mojstrov.

Modri in ponosni tiskar po stari modi je neke vrste svetnik. Kakor svetnik je dolga stoletja čast in slava rodnega mesta. Živi v svoji knjigi kakor arhitekt v svoji cerkvi. Arhitekt sezida hišo bogu, modri tiskar jo postavi misli, katero natisne. Včasih katedralo, včasih kapelo. Isti trud, isto vero, isto iskanje najlepših sorazmerij posveti vzvišeni pesnitvi kakor šaljivemu delcu, bibliji kakor koledarju, Dantejevi Komediji kakor sirotnemu abecedniku. On iskreno živi s

Sodobni ruski tisk (izvirnik v barvah)

de même dans la rue, elle rit & m'envoya un baiser.

Sur quoi, une main, passant par la croisée, lui donna sur la joue un soufflet dont elle fut si étonnée qu'elle lâcha le pot à eau, qui tomba, peu s'en faut, sur la tête de mon bon maître. Puis la belle souffletée disparut & le souffleteur, paraissant à sa place à la fenêtre, se pencha sur la grille & me cria :

— Dieu soit loué, monsieur, vous n'êtes point le capucin! Je ne puis souffrir que ma maîtresse envoie des baisers à cette bête puante qui rôde sans cesse sous cette fenêtre. Cette fois du moins je n'ai point à rougir de son choix. Vous me semblez honnête homme, & je crois vous avoir déjà vu. Faites moi l'honneur de monter. Il y a céans un souper préparé. Vous m'obligerez d'y prendre part avec M. l'abbé qui vient de recevoir une potée d'eau sur la tête & qui se secoue comme un chien mouillé. Après souper, nous jouerons

— Dieu soit loué, monsieur, vous n'êtes point le capucin! Je ne puis souffrir que ma maîtresse envoie des baisers à cette bête puante qui rôde sans cesse sous cette fenêtre. Cette fois du moins je n'ai point à rougir de son choix. Vous me semblez honnête homme, & je crois vous avoir déjà vu. Faites moi l'honneur de monter. Il y a céans un souper préparé. Vous m'obligerez d'y prendre part avec M. l'abbé qui vient de recevoir une potée d'eau sur la tête & qui se secoue comme un chien mouillé. Après souper, nous jouerons

Stran iz ilustrirane francoske knjige (ročni stavek)

knjigo: izbor črk in oblike, vinjeta, okraski, naslovni list, konec tiskanih del in napis so dogodki njegovega življenja, ki jim posveča isto vestnost in isto vnemo kakor junak svojim največjim dejanjem. On določi množino tiskarskega črnila, odmeri rob, ustalí oblike in jih vstavi v okvir. Nič mu ni tuje v njegovem stanu: kot arhitekt je tudi zidar, kamnosek, krovec in celo mešalec malte. Če odtisne naposled liste na ročni odtiskalnici, lahko reče, da je položil roko na celotno delo. On je pač gospodar svojega posla. Pa naj se trudoma ukvarja v majhnem trgu ali v prestolnici: tam in tu enako stremi za dovršenostjo. In knjige, ki prihajajo iz njegove delavnice, noseč na sebi pričevanje o najplemenitejšem obrtu, ne govore nič manj glasno o človeku kakor o rokodelcu — in o obeh sijajno.

*

Če izvzamemo znanost in odkritje zemlje, je knjiga edini veliki izum modernih. Prav do časov Descartesa in Newtona se posebno po tiskani knjigi moderni najbolj razlikujejo od starinskih. Rokopis je kakor stari del mesta: droben, ločen svet za nekatere patricije in nekatere kneze. Knjiga pa je rokopis, poklonjen širokim slojem.

Če bi bili stari izumili premično črko in knjigo, bi bili iz tega napravili legendo. Pesnik bi jo bil opeval v čast in slavo drugemu Prometeju. Prvi, ki je znal začrtati risbo, sledeč obrisom odseva na zidu, se je zdel neke vrste bog. Niso se motili: risba je rojena od zaljubljenе ženske in njene hrepenenja, da bi zadržala in ohranila senco bežečega ljubimca. V strastnem zanosu, da bi razširila svoje ideje po svetu in da bi jih razdelila med vse ljudi, je nemirna Psiha odkrila tiskano stran in knjigo.

Kakor je knjiga izpodrinila rokopis, tako je mogoče, da izpodrine govoreči stroj v bodočih časih tiskano knjigo. Toda nas takrat že več ne bo na svetu. Vendar mora knjiga, kakršno imamo že pet stoletij, vsekako trajati, dokler bo trajala umetnost sama. Govoreči stroj piše besedilo na valove in ga prenaša vsem živim na celotni površini zemeljske oble: s tem popači in razdene notranji razgovor, narejen iz molčanja, ki je naslada knjige. Gremo v svet, kjer bo celo samota srca — javna.

Tole pa je važno: samo umetniška knjiga je prava knjiga. Lahko napravimo dozdevno dokaj dobre knjige, na stavnem stroju in z mehaničnimi sredstvi. Poskusili so bili to tu in tam; v Angliji se jim je bilo celo nekoliko posrečilo. Toda sicer srednjeverstna lepota take knjige je samo prazen videz. Vse, kar je čisto mehanično, je umetnosti tuje. Avtomat ali serijski izdelek more biti izreden in čudovit: ne more pa biti lep. Duše nima.

Umetnost in lepota sta poedinčeva last, njegova ustvaritev in njegovo zmagoslavje. Najlepše delo je vedno tisto, ki nosi na sebi pečat brezprimerne stvaritelja. Med dvema lepima predmetoma je oni, ki je izvirnejši in redkejši, pa naj ga množica razume in uživa ali ne, vedno lepši. Bistveno življenjsko potezo ima: neodvisen je. Umetnost je najvišja svoboda. Mehanični izdelek pa je prava sužnost. Razumnost, ki jo očitujejo ti logični stvori, je pač le mehaniziran del duha.

Stroj se polšača tiskane knjige kakor vsega ostalega. Mora biti tako. Zakon števila zahteva to. Nekoč je bilo sto rokopisov kake pesnitve za sto knezov, ki so bili prijatelji poezije. Za renesance in prvotnega tiska je bilo pet ali šest tisoč izvodov enega in istega dela za dvajset tisoč čitateljev. Zdaj pa je milijon knjig za deset milijonov čitajočih ljudi. Zadnje besedo ima časopis. Zakaj časopis je knjiga za vsakogar in za vse. Jutri bo morda roman ali govorjena razprava, ki jo bodo oddajali celotni zemeljski obli, knjiga za ves človeški rod. Veličastna in bedna bodočnost.

Časopis je lahko čeden, pripraven, koristen: lep ne bo nikoli. Lepote pa ne moremo pogrešati. Kakor svetniški ljudje boga ne: vedno mislijo nekateri nanj za tiste, ki se ga nikoli ne spomnijo. Dolgo, dolgo bo še moralo biti tako, prav dotlej, dokler človek ne postane termit, č

je res taka njegova usoda. Čim bolj se širita časopis in mehanična izdaja, tem oblastnejša in občutnejša postaja potreba po lepi knjigi. Prav zato je slika preplavila knjigo: zdi se, da včasih kot risba, vrezana ali celo barvana, kar pokrije stavek. In še celo nadomesti ga, kadar gre že vse navzkriž.

Knjige niso nikdar tako opremljali s podobami in nikdar toliko. Še več: nikdar ni toliko umetnikov delalo ali stremilo za okras besedila. Vsi se posvečajo temu že dvajset let. Poklicni vrezovalci prepuščajo svoj posel slikarjem, kiparjem, stavbnikom in celo ženam, dekletom in otrokom. Občudovati je treba to početje in ne se mu smejati. To razbrzdano prizadevanje izvira iz nagnjenja h knjigi in iz potrebe, ustaviti tok usode, ki hoče knjigo nasilno narediti za proizvod industrije. Nada na dobiček in skopost pri tem ne odločujeta sama. Vsi hočejo, naj ostane knjiga umetniško delo in — če bi več ne bila — naj to spet postane. Tako se izprevrča to nagnjenje že v strast. Gmotni oziri so redko edini in ne vedno najmočnejši.

Druga polovica XIX. stoletja je doživela umiranje slogov: to vselej spremlja bolezen ali smrt človeške družbe. Kakor je bila ta doba velika za znanost, tako je bila zlonosna za umetnost. Gotovo: v vsaki umetnostni panogi je rešilo nekaj mogočnih genijev pesništvo, glasbo, kiparstvo in slikarstvo pred upadkom in kaj visoko dvignilo njihovo čast. Toda umetnosti, ki so v tesnejši zvezi s socialnim življenjem, so zelo kruto propadle: prestale so napade industrije in mehanike, ki jih je proti njim naperila znanost. Katera doba je bila pogubnejša gradbeni umetnosti? No, in knjiga je arhitektura. Prva vseplošna zmaga znanosti je bila torej usodna za vse sloge življenja. Zmeda je nastala med vsemi sredstvi. Pomilovanja vreden pojem o razkošju je poplaval prav tista področja, katerim je najnevarnejši in katerim mora storiti največ zla. V umetnosti pomeni presežek bogastva najbolj žalostno siromaštvo. Če pogledaš knjige izza štiridesetih let, na kakšne papirje so tiskane, s kakšnimi slikami okrašene in predvsem, v kakšne vezave odete, te zgrabita groza in stud — če ti že ni do smeha. Proti temu so se uprli modri rokodelci, nekateri umetniki in le redki pesniki, hotoč pregnati iz delavnic vseobčo zmešnjavo in jih očistiti zlata.

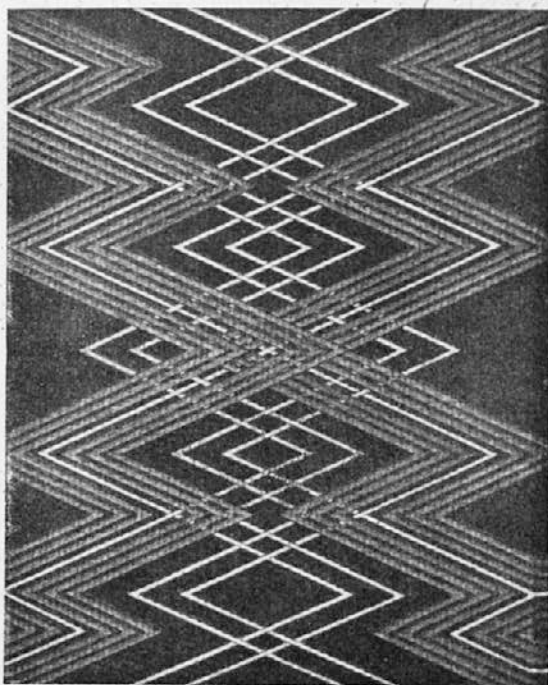
Pod prvo renesanco in proti koncu XVIII. stol. je dosegla knjiga dvakrat nekako popolnost. V Franciji, Italiji, Španiji in nemških deželah je prvotni tisk — večni vzor. Lahko ga staviš nad pariško knjigo pod Ludvikom XV.: strožji je in izurjenjšemu očesu namenjen. Vendar pa je francoska knjiga iz dobe, ki je tako znala uživati življenjske sladkosti, pravo čudo elegance, okusa, ljubkosti in nežnega veličanstva. Slog je dovršen: vse se sklada v njem, nič ne moti ubranosti: papir, vinjete, črke, priličnost oblike z besedilom, najlepše kože, najskromnejši in ob-

enem najbogatejši okovi, čar najpopolnejših vezav, kar so jih kdaj dali potiskanim polam, vse naposled tekmuje med seboj, da napravi iz teh knjig predmete umetnosti, ki hodi vzpored z vsemi drugimi tistega časa ali pa jih celo prekaša.

*

Ker je lepa knjiga tako rekoč rokopiš brez napake in prečrtanih mest, zato predstavlja dovršeno lepopisje. Prvotno so bili znaki za črke še sestavno vrezani v plošče. Prve knjige so narejene iz strani, vrezanih v les. Tedanji tiskar ni bil suženj svojega posla in svojih proizvodov. Vedno je še iskal. In tako iskanje, neka nežna negotovost, je lastno vsakemu umetniškemu delu in življenju sploh. Umetniško delo pa ni ustaljeno enkrat za vselej kakor predmeti, ki izvirajo iz znanstvene tehnike. V zlati dobi tiskar in založnik nista bila ločena: isti človek je bil vrezovalec, korektor besedil, mehanik in jezikoslovec. Učenjak je bil obenem umetnik, umetnik obenem učenjak. Naravno so ti čudoviti rokodelci zelo dobro videli, kaj je še treba njihovim knjigam, da se jim bodo popolnoma posrečile. Vsi so iskali pri svojih prvotiskih samo najlepšo arhitekturo. Zato je tedanja knjiga na takem umetniškem višku.

Dandanes pa imajo vse dežele nešteto vrezovalcev, založnikov in tiskarjev. Morda jih je celo preveč. Ljubezen do knjige, ki žal ni vselej

Moderna angleška vezava
(temnomodro usnje z zlatimi in belimi črtami)

čisto brez kramarskega pridatka, je prignala v trgovanje s tem častitljivim predmetom množico ljudi, ki prav nič ne poznajo umetnosti in je zato tudi ne morejo ne uživati, ne upoštevati.

Pravo oko pa bo takoj spoznalo mojstrovino, ali jo vsaj zaslutilo. Najlepše knjige žal niso vedno najsjajnejše po videzu. Često so nevsiljive, se zde skromne, kar pa v resnici seveda niso. Obzirna odmaknjenost je pač zakon vsakere veličine, ki je odtegnjena modi, in lepote, ki je prečista, da bi se uveljavila.

*

Črka je vselej bistvena prvina. Vsebuje nekaj usodnega in svetega. Zdi se kakor razodetje. Z eno besedo: od najdbe feničanske abecede sem je črka neizpremenljiva. Razložki, spremembe pisave obstajajo samo v potezi, črti; v temelju ne. To ste gotovo že opazili. Latinska črka, ki smo jo dobili iz Orienta preko Grčije, je prava podoba zapadne in evropske civilizacije. Gotska črka saksonskih narodov, ki je lepa, ampak mnogokotna in dosti nerazložna, se je po vojni jela umikati latinski črki (zdaj se je v »tretjem rajhu« položaj spet močno spremenil): spodbujajoč znak, ki je morda oznanjal pomirjenje, skladnost med duhovi. O cirilici pa je l. 1931. napisal André Suarès: »Ko bodo Slovani prevzeli zapadne črke in opustili cirilsko oz. azbučno pisavo, bodo vstopili v Evropo. Turki se trudijo, da bi jih prehiteli.« Mnenje odličnega Zapadnjaka, ki ga bo pa mogla presoditi šele bodočnost, Morda popolnoma v nasprotnem smislu.

*

V dobri in lepi knjigi zapoveduje črka in vse ji mora biti pokorno. Veliko in važno vprašanje pa je: ali knjiga res potrebuje ilustracij, ali jo res tako krasi in bogate? Okus dandanašnjega človeka se je prav gotovo odločil za ilustrirana dela. Saj si zdaj lepe knjige skoro misliti ne moreš brez ilustracij. Minulo stoletje je razširilo to nagnjenje, kakor je razširilo tudi bolj ali manj odkritosrčen smisel za glasbo. Malo je verjetno, da bi se povrnili spet kdaj k čistejši presoji. Danes večina ljudi stokrat rajši gleda kakor misli. Le poglejte meščane in meščanke v kavarni: vse zahteva ilustrirane časopise in revije, da potem naglo lista po njih, in sicer tako naglo, da celo tistih bornih besed in stavkov pod ilustracijami, brez katerih podobe niti razumljive niso, ne utegne prečitati. Od XV. do XIX. stoletja za imena okraševalcev, vrezovalcev javnost sploh vedela ni, danes so ilustratorji in opremarji skoro bolj upoštevani od avtorjev. Včasih

so si ponižni slikarji šteli v posebno čast, če so smeli in mogli s svojo umetnostjo okrasiti pesnikove verze; zdaj se pesnik čuti počaščenega, če mu slikar ilustrira pesmi, saj ta večinoma ne riše več za pesnika, ampak le pesnik piše stihe za slikarjeve risbe.

*

V načelu so črna, bela in rdeča edine tiskarske barve. Tiska se s črnim na belo: to sta meso in kosti. Rdeča barva je kri. Začetne črke v barvah, ostala stran pa črna; zdi se, da nič ne more bolj prijati lepemu tisku. Skladnost med okrasjem in črko je popolna. Malo rdečega bolj povzdigne črno in belo in da slogu raznoličnost. Večna načela, ki naj vodijo tehnično ustvarjanje knjige, pa so: sorazmerja, linija in izbor črk; razporeditev vrste, strani, lista in knjige; skladnost med sliko in črko; harmonija neznatnih podrobnosti, ki tvorijo veliko celoto. Sicer pa naj izumljata in zapovedujeta življenje in genij. Lepota mojstrovine je vedno živa lepota. Lepa kopija vsebuje samo toliko življenja, kolikor ga je vdahnil kopist, prepisovalec, prisovalc: najzvestejša, najtočnejša je najbolj mrtva. Biti torej kar najbolj mogoče svoj, samonikel, sledeč tradiciji tistih, ki so kaj lepega ustvarili: to je zlato pravilo.

*

Če bi vsi ljudje mogli čitati velike pesnike in najboljše pisatelje, če bi jih naposled tudi mogli razumeti, bi prav gotovo napočila spet srebrna doba, če že ne zlata. Velike knjige, ki jih je ustvaril človek, so vir vsega dobrega, ki nikdar ne usahne. Ritem visoke misli odnese čitateljevo dušo daleč od ponižanih poti, po katerih vlačijo svojo vsakdanjost in svojo bedo. Vse besnosti, žalivke in poživljenja se v tem ritmu izčrpajo in ugonobe. V knjigi se vse spremeni v duhá in notranje gledanje. Svet, v katerem bi vsak hotel čitati in mogel uživati Sofokleja in Platona, Montaignea in Cervantesa, Shakespeara in Molièra, Danteja, Goetheja, Tolstoja itd., bi bil očiščen vseh svojih nizkosti.

Knjiga pa je tudi vzvišeno sredstvo za doseg vesoljnega miru, če tako sredstvo sploh je. Celó v svetu, posvečenem vojni, je mir v pravem smislu besede človečanski, kakor je človečanska tudi knjiga. Saj ustvarja knjiga družbo velikih duhov in dobrih čud. In s tako družbo se mora prekrasiti človeštvo. Zakaj samo v njej prebiva upanje na človeški rod, ki bo naposled odkupljen od surovosti, zavisti, grdobe in zle usode.

(Po francoskih virih)

B. F.

PREZIDENT BENEŠ KOT PROFESOR

Prvi vtisk profesorja Beneša na nas prvoletnike praške trgovske akademije je bil neizbrisen.

Danes po 25 letih človek šele prav razume, kako smo preizkušali avtoriteto zlasti pri mladih suplentih. Nekateri izmed njih so zaradi svoje dobrohotnosti postali bolj naši sužnji kakor vzgojitelji.

Danes hočem spomniti le na to, kako smo svoj recept preizkušali na nekem mladem suplentu, a smo žalostno propadli.

Bilo je pred prvo uro francoščine. Bili smo zelo hrupni; trenirali smo za profesorja, ki naj bi naše neugnane jezike plemeniti s francoščino. Pozvonilo je. Vrišč je rasel, vseh oči so bile uprte v vrata.

Vrata so se naglo odprla in z urnimi koraki je tako rekoč skočil h katedru mlad, manjši profesor, katerega široki nasmeh in dobrohotne, odkritosrčne oči so nam potrdile domnevo, da je to naš novi suženj. Hrumeli smo dalje, repetentje v zadnjih klopeh so drsali z nogami in najstarejši Jalovec je zakikirikal. To je bilo prvo srečanje paglavskega duha razreda s profesorsko avtoriteto.

Čakali smo, kaj bo. Ali bo novi profesor treščil razrednico na mizo in začel pisati vanjo prve grešnike?

Petdeset oči je skoraj z drzno izzivalnostjo zrla na male, odkritosrčne oči novo izbrane žrtve.

Novi profesor si je najprej nekako v zadregi pogladil brado, potem se je še bolj nasmehnil in rekel vljudno:

»Tako — tega je bilo menda že dovolj, gospodje! Saj nismo na nogometnem igrišču, temveč v akademiji. Rekli so mi, da bom učil akademike francoščino, torej gospodje, morda sem pomotoma zašel v osnovno šolo med majhne dečke. Takole, gospodje, bi to med nami ne šlo; kakor vidite, govorim z vami kakor z akademiki. Če pa bi morda hoteli nadaljevati tako, kakor ste me sprejeli, bom našel sredstvo, da se ukrotijo razposajeni dečki, za katere hočete veljati. Prosim, zdaj pa sedite — gospodje!«

Če bi bil novi profesor trikrat treščil razredno knjigo na tla in bi pri tem še z revolverjem ustrelil, bi nas ne bil bolj osupil, kakor s svojim diplomatskim govorom in zlasti z »gospodje«.

Tiho smo sedli in sram nas je bilo.

Vso uro smo potem kar požirali profesorjev zanimivi uvod in skrivnosti francoskega jezika.

Ko je odhajal iz razreda, smo vstali kakor vojaki. V debati, ki se je nato razvila o novem profesorju, je dejal razkuštrani Svoboda te-le preroške besede: »Ja, fantje, ta nam jo je pošteno zagodel, to je menda prima diplomat!« Potem smo vprašali repetenta Jalovca, kako se

ta profesor prav za prav piše. Jalovec je zagrdrjal: »Tega lani nismo imeli, to je neki Edvard Beneš!«

*

Sčasoma si nas je »francoz« Beneš docela pridobil. Kako ne! Saj ni znal noben profesor tako vzbuditi naših romantičnih src z zanimivim pripovedovanjem o lepotah Pariza, o Montmartru, o karnevalu v Nici in hazardnem Monte Carlu! Višek, ki je utrdil prijateljstva med katedrom in klopni, je bilo odkritje tajnosti, da je naš profesor prej igral nogomet v klubu Slaviji! To je bilo nekaj za nas fante, ki smo že od osmega leta rasli med nogometaši. Iz akademije je izšla cela vrsta prvih nogometašev. Igrali smo na Letni, trenirali pa smo skrivaj tudi v glavnem odmoru v šolski veži. Tu smo igrali seveda z žogo iz cunj in šolski sluga je bogu vdano sklepal roke, ko je videl po treningu na stenah in stropu sledove umazane žoge.

Nekega dne smo spet trenirali na malem pokritem dvorišču, zunaj je deževalo, žoga je vsak hip zletela na ulico in je bila napita blata. Naša stranka je bila v izvrstni formi; ravno sem zabijal tretji goal. Žoga je v loku zletela na ulico, kjer je počasi peljal voznik. Prask! Žoga mu je priletela v obraz, voznik je izpustil vajete in konja sta se začela plašiti. Voznik ju je kmalu ustavil, naš razred pa jo je ubral v prvo nadstropje, kjer je bila l. d. Najbolj sem se bal

Dr. Edvard Beneš, predsednik češkoslovaške republike

seveda jaz: da si potolažim vest, sem pogledal iz veže, ali se ni nič zgodilo. Medtem je voznik, preklinjajoč, skočil z voza in jo meril proti meni. Kaj zdaj? Bežati gori ter riskirati, da me bo morda tam pred sošolci kaznoval voznik z bičem? Zavil sem torej na dvorišče in stopil v klet. Nekaj časa sem še slišal pridušene kletvice voznika, potem pa je vse utihnilo. Pomiril sem se ter oprezno pomolil glavo ven. Zdajci sem mislil, da mi pade glava z vrata, tako sem se prestrašil. Težka roka me je prijela za ramo. Brkast stražnik rdečega obraza me je potegnil iz kleti. Niti ne vem, kaj mi je pravil, samo to vem, da si je v črno knjižico zapisoval moje ime, stanovanje in poklic mojega očeta. Bilo mi je, kakor da prodajam dušo hudiču! Potem me je stražnik izpustil, češ da me vdrugič odvede na stražnico, jaz pa sem jo ubral proti vratom in sem malone podrl profesorja francoščine, ki je odhajal domov.

Najprej je očitljivo pogledal mene, nato stražnika. Ne vem, kako sem prišel v razred, morda me je odnesel tja angel varuh, le mimogrede sem zagledal, kako stražnik salutira profesorju in ga ta nekaj vprašuje... Iz tega se porodi vsaj najslabši red v vedenju ali pa celo izključitev!

V razredu nisem nikomur povedal o svojem »interviewu« z roko pravice. Naslednja ura francoščine se mi je zdela neskončna. Ali ve profesor za moj zločin ali ne ve? Bo ovadil stvar ravnatelju ali ne? Profesor Beneš pa se je smehljaj kakor po navadi in vsak njegov dobrodušni smehljaj mi je dajal upanje, da se bo slednjič vse dobro izteklo. Vzlic temu pa sem do konca polletja živel v negotovosti, ali ne bo v šoli počilo, in doma me je vsaka večja guba na očetovem obrazu plašila ter mi budila vprašanje: »Je že prišel poziv na policijo?«

Šele, ko sem imel na polletnem izpričevalu vedenje čisto kakor lilija, sem svojo skrivnost razodel tovarišu Sekiri, ki je majal z glavo in rekel: »To se čudim, da te policaj ni ovadil, če te je zapisal. Fant, nekdo je moral pri policaju zate govoriti!«

V tem trenutku mi je spet stopil pred oči odhajajoči profesor in salutirajoči stražnik...!

*

Za polletjem se je naglo bližala pomlad. Igrišče »za gojenje mladinskih iger« se je polnilo z gojitelji nogometne umetnosti in mi z akademije smo se vsako sredo in soboto borili za prvenstvo najboljšega razreda. Ne spominjam se več, kaj sem storil, toda moral je biti velik delikt, ko mi je celo prizanesljivi »francoz« prisodil 4 ure karcerja (šolskega zavora). Kazen je bila poostrena s tem, da bi bil moral prvo polovico odsedeti v soboto popoldne. Profesor Beneš je učil v četrtem letniku narodno gospodarstvo ter je vabil dijake prostovoljce v šolo v soboto popoldne. Prvikrat sem začel dolžiti profesorja

brežčutnosti. Pomislite: zunaj krasen pomladanski dan, na igrišču važen boj. Bil sem določen na desno krilo, tovariši so se trdno zanašali na mojo dobro kondicijo. In zdaj naj bo desno krilo zaprto in straženo po Benešu! Toda kazen je bila izrečena in profesor zavoljo avtoritete ni poznal usmiljenja.

In tako sem jo proti drugi uri popoldne mahal namesto na Letno proti šoli. Zdajci se mi je porodila pametna misel. Stopil sem v prodajo ter kupil vstopnico za Narodno gledališče, in sicer za »Labodje jezero«. Veselo živjgaje sem skoraj tekkel do šole. Potrkal sem na vrata konferenčne sobe, kjer si je pri mizi profesor Beneš nekaj zapisoval v notes.

»Torej kaj hočete, arestant?« me je veselo sprejel. To mi je dalo poguma in začel sem kakor očenaš: »Gospod profesor, bodite tako dobri — iz Pešte se je pripeljala k nam teta in, ker ni vedela, kako je z menoj, je kupila dve vstopnici za Narodno gledališče. Teta ima svojo vstopnico, šla je naprej, jaz imam svojo vstopnico tu in bi mogel iti v gledališče le, če mi dovolite, da odsedim današnji dve uri drugič. Teta iz Pešte...«

Hotel sem nadaljevati, toda profesor me je prekinil: »Dovoljujem! Verjamem, da ne lažete. Laž ima kratke noge, to si zapomnite. Idite torej v gledališče, ampak to si zapomnite: če izvem, da se je to »Labodje jezero« igralo na Letni, boste namesto štirih sedeli osem ur. Zdaj pojdite, da ne bo teta čakala!«

*

Teta seveda ni čakala, pač pa so tovariši na Letni hrupno pozdravili »osvobodjeno« pomoč. Vesel, da sem uspešno končal diplomatsko pogajanje z Benešem, sem igral kakor lev. Po polčasu sem se pri novem krasnem napadu ravno pripravljaj, da zabijem tretji goal. V tem je priteknel libenjski back L.: v očeh se mi je zaiskrilo, v nogi je zlovešče zaškripalo! Tovariši so me odnesli v hišico upravitelja igrišča, ki je pri prvem pogledu na nogo zamahnil z roko in dejal: »E, fant, letos ne boš več brcal!« Pripeljaj se je reševalni voz in stari primarij Kukula z asistentom Moravcem sta vodila okrog moje postelje mlade medicince, rekoč: »To je torej tisti nesrečni brcar!«

Po trimesečnem zdravljenju sem šepal v začetku junija ob palici pogledat naš razred. Na vogalu ulice me je nekdo lahko potrkal po hrbtu. Od sramu sem povesil oči in tudi zdrava noga je klecnila pod menoj.

Pri meni je stal profesor Beneš in me tolažil: »No, »Labodje jezero« vas je sicer pošteno priškripnilo, toda glavo pokonci, glejte, da boste kmalu zdravi in da bo noga čimprej v redu!«

Tiho sem izgovoril: »Bom, gospod profesor. In prvi koraki bodo k vam — da odsedim tistih dolžnih osem ur!«

„LE NAPREJ, BREZ MIRU ZA SOKOLSKIM PRAPOROM!..“

Zdrav duh v zdravem telesu

Sokolska četa pri pogrebu prezidenta brata Masaryka

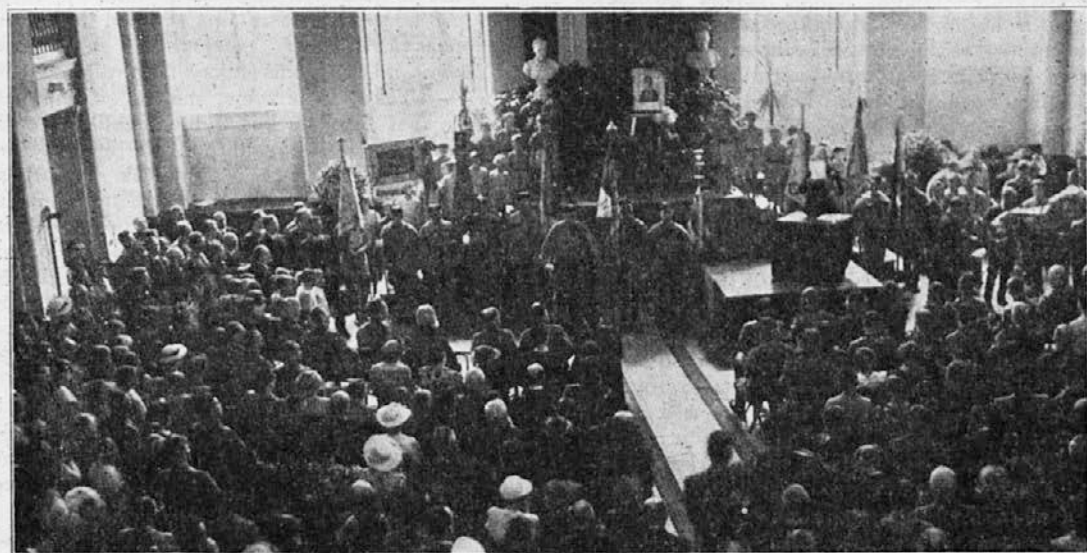
Razvitje sokolskega prapora v Črnomlju

Sokolske legije korakajo k pozdravu državne zastave (Ruše)

Pri javni telovadbi na sokolskem taboru v Št. Vidu nad Ljubljano

Slavna seja ljubljanskih sokolskih društev v Narodnem domu na rojstni dan Kralja - staroste

STARE SLOVENSKE NARODNE ŠEGE, NAVADE IN VRAŽE

BINKOŠTI

Beseda: binkošti izvira iz grškega: pentekosté t. j. petdeseti dan po Veliki noči. Od tod tudi ruska in bolgarska: pjadestjatica. Prvotni kristjani so praznovali binkošti po osem dni. Nihče ni smel v tem času delati, kleče moliti, niti postiti se. Cerkveni zbor v Konstanci je določil, da naj se praznujejo le binkoštna nedelja, ponedeljek in torek.

Binkoštni prazniki spominjajo krščanstvo na prihod sv. Duha in na razširjanje evangelija. Praznujejo se v letnem času, ko vsa narava žari v najbujnejši pomladi, zato se veseli teh praznikov mlado in staro. Kakor ostale, obdajajo tudi te praznike stare šege, navade in vraže, ki so bile nekdanj splošne, zdaj pa so zelo redke celo v najbolj oddaljenih krajih.

Na binkoštno soboto krasijo dekleta s kitami cvetic okna, pa tudi svetniške podobe in kipe v cerkvah, kapelah in znamenjih s smrečjem in cveticami. O praznikih tudi ne pozabijo na grobove svojih rajnkoh, kamor polagajo vence in šopke. Moški pa so po stari navadi ovijali gospodarska poslopja z brezovimi vejami ter sredi vasi stavili binkoštna mlaje, ki so jim okrasili vrhove s pisanimi trakovi in zastavicami. Na Gorenjskem so še nedavno na binkoštno soboto zvečer odpirali okna in vrata. Matere pa so opominjale otroke, da naj mirujejo, češ, da bo prišel sv. Duh v obliki lepega belega goloba. V starem veku in še v začetku srednjega veka so spuščali v krščanskih cerkvah z višine goloba, da je letal nad glavami vernikov kot simboi sv. Duha. Pogani pa so to krščansko šego sramotili, natikali golobe na visoke drogove in nanje streljali. V zgornji Soški dolini že na binkoštno soboto popoldne niso več hodili na polje, češ da se takrat že razliva sv. Duh; če bi jih tam videl, bi se jim izognil in ne bi blagoslovil polja.

V nekaterih krajih so napravili zunaj na polju binkoštni ogenj ali kres. Kdor koli se je približal goreči grmadi, je moral vreči na ogenj suho vejo ali poleno, sicer so vrgli v ogenj njegov klobuk ali kapo. Med kresom so klicali: »Sveti ogenj, dvigni se k nebeškim vratom, naj pride od tod obilen blagoslov na naša polja!« Medtem ko so kurili kres, so tudi streljali iz pištol in pokali z biči, da bi odganjali zle duhove in žalik-žene.

O binkoštih so ljudje rano vstajali, zlasti pastirji, ki so morali še pred sončnim vzhodom gnati živino na pašo. Preden so jo izgnali iz hleva, so ji dali s sirovim maslom namazanega

kruha, da bi bila na poletni paši na planinah obvarovana pred strupenim pogledom in dihom hudobnega škrate. O njem so pripovedovali, da je grbast in gol, da ima velike, ognjene oči in prebiva na planinah. S svojim pogledom in dihom lahko zastrupi živino. Ko so pastirji gnali živino, so na vso moč pokali z biči, da bi tako odvrčali nesrečo od hiše. Ponekod so gonili ponoči živino na pašo, namakali bel kruh v tekočo vodo ter dajali kravam, da bi obilno dojile. V Semiču o binkoštih niso gonili krav pred soncem na pašo, ker bi jih sicer čarovnice jezdile in potrle. Nekateri pastirji so povoščili biče s posvečenim voskom. Tudi na Dolenjskem niso gnali krav pred sončnim vzhodom na pašo, drugod sploh ne dopoldne, ker so se bali, da ne bi čarovnice vzele kravam mleka. Pastirji so dobivali o binkoštih od svojih gospodinj priboljškov, mesa, pogače itd. V Dobropoljah pravijo, da »o binkoštih še ptica ptico ujé, da le meso je«.

Koroška narodna pravljica pripoveduje, da hodi pozimi žalik-žena čez polje in skozi gozd. Cim pa pride pomlad, odide v svoje skalnato stanovanje, kjer prede predivo ali melje žito. Kadar pa o binkoštih planinska megla pokriva skalnate vrhove, smukne iz svoje jame in sede na brsteč grm. — Druga pravljica je nastopna:

— Nekoč se je o binkoštih pastir vračal s čredo s paše in je zdajci zagledal pritlikavca, ki je čepel pri koreninah stare lipe. Obstal je, nekaj časa opazoval drobnega možička ter ga nagovoril: »Povej mi, kaj ždiš tukaj tako tih in samcat?« — »Tako ti povem, mu je odvrnil pritlikavec, »baš zato, da boš dobil nekoliko svetlih srebrnikov, ki so zakopani pod to lipo, če boš pameten in previden.« — »Možiček, dovolj si sam pameten«, je rekel pastir, »zato mi sam daj nekoliko srebrnikov, da jih meni ne bo treba izkopati.« — »Dobiš, kar želiš«, je dejal možic, »če pa bi si ti sam poiskal zakopani zaklad, bi si lahko izbral boljšo vrsto denarja.« Rekel je in dal pastirju tri srebrnike, ki jih je bil pobral v mahovju stare drevesne dupline. Pastirček je vesel spravil srebrnike v žep in šel svojo pot naprej. Ko je prišel domov, je povedal kmetici, kaj se mu je bilo spotoma pripetilo. Ko pa je segel v žep, da bi gospodinjji pokazal, kakšne srebrnike je dobil od pritlikavca, je razočaran poptegnil iz žepa — tri suhe smrekove storže!

Ko so bili pastirji odgnali čredo na pašo, so šle kmetice na polje in škropile zemljo z blagoslovljeno vodo ter s palico vlekla čarovne

brazde proti škodljivim črvom. Pri tem delu so govorile: »Danes je binkoštno jutro, zato vlečem tri brazde: prvo čez belega, drugo čez rdečega, tretjo čez mrtvega črva. Slabo letino hočem odgnati in obilno žetev imeti.«

Tudi v Rožu na Koroškem so pastirji o binkošnih zgodaj zjutraj gonili živino na pašo. Kdor je prignal zadnji, tistega so dražili in je bil oklican kot binkoštni kralj. Poskušali so mu obesiti žabo za vrat, smešili so ga, se mu pačili in priklanjali ter ga zmerjali:

»Potouci ha,
pomouzi ha,
vrzi ha za plot,
pa daj jom'
ano skledo pačanah krot!«

Drugod na Koroškem so pastirji vodili oba binkoštna praznika popoldne binkoštnega kralja od hiše do hiše in govorili: »Pripeljali smo vam binkoštnega kralja, da bi imeli binkoštno srečo v hiši. Zato nam pa darujte merico vina v naš kablič, pa vam bomo zares hvaležni do prihodnjih binkoštnih praznikov.« — Ali pa: »Pripeljali smo vam lisico v hišo. Če jo hočete videti, pridite hitro ven. A prinesite tudi tri klobase in tri jajca, drugače vam pošljemo jazbeca v hišo.« — Tudi takole so govorili: »Majski dečki prihajajo in hočejo binkoštno pravico, binkoštno pogao in kos slanice, potem pa pojdejo takoj naprej.« Za darove, ki so jih prejeli, so se navadno zahvaljevali z besedami: »Za jedi, ki ste nam jih dali, naj Bog blagoslovi vaše posestvo z bogatim binkoštnim blagoslovom.« — Podobno šego kakor koroški so imeli tudi štajerski pastirji, le da so imenovali binkoštnega zaspanca, ki je zadnji prignal živino na pašo, »lukmana«.

Kakor božična, novoletna in velikonočna, tako ima po narodni veri tudi binkoštna voda čudodelno zdravilno moč, kakršna se prisojajo enako binkoštni ali duhovski rosi. V prejšnjih časih je bila navada, zlasti na Koroškem in Štajerskem, da so si ljudje pred sončnim vzhodom umivali obraz, posebno pa še oči z roso, ki je bila na pšenici. To naj bi bilo zdravilno sredstvo proti očesnim boleznim in pegam. Če pa jih je kdo še imel, jih je gotovo zgubil. Tudi je bila vraža, da so čarovnice še pred soncem pobirale po tujih travnikih roso in jo prenašale na svoje travnike, da bi jim trava bolj bujno rasla.

Tudi binkoštno vreme si narod po svoje tolmači. V novomeški okolici so ljudje škropili z blagoslovljeno vodo vinograde in travnike, da bi jih sv. Duh obvaroval toče. Na najvišje trte so obešali na cvetno nedeljo blagoslovljene oljke, da bi odvrčale hudo uro. — Na binkoštno vreme se nanaša mnogo narodnih prerokovanj in rekov, tako n. pr. na Koroškem: Če o binkošnih potok visoko naraste, bo poletje zelo deževno. — Če je o binkošnih čisto in jasno nebo, bo dobra letina. — Na binkoštni ponedeljek zjutraj ve-

trovno, vsak dan v letu vetrovno. — O binkošnih gore v megli, bo pšenica pozno zrela. — Na Vačah pravijo: »Če binkoštni prazniki dežuje, kmet žitnic ne napolnjuje.« — V Metliki: »Posvečena binkoštna voda oblake razganja.« — V Krškem: »Če k binkoštni nedelji dan zazvoni ravno opolnoči, potem tisto leto na poljih toče ni.« — »Če na binkošti deži, potem se je slabe letine nadjati.« — Na Zili pri Beljaku: »Če na binkoštno nedeljo dežuje v ničké, bo prazen klas.« — Na Dolenskem: »Če za binkošti dežuje, je tisto leto mnogo miši.« — »Binkoštni dež rodi mnogo gob.«

Pa tudi čarovnice in zli duhovi so nekdaj pokazali o binkošnih svojo moč. V krški okolici je bila vraža, da so čarovnice razgrnile po polju rjuhe in na ta način odvzele žitu »plenjanje« (obilnost). V Čemšeniku so govorili, da je bila tista babnica, ki je na binkoštno nedeljo zjutraj z dlanjo ometala roso, čarovnica. — Vidrijski okolici so pravili, da na binkoštno nedeljo vsakdo lahko spozna vse čarovnice svojega kraja, če pred sončnim vzhodom žene krave na pašo, obleče vso obleko narobe, se skrije za grmovje in čaka, kaj bo. Čarovnice so prihajale, vsaka s svojo golido, in začele molsti krave. Nekdo pa je pozabil obrniti žep. Hitro ga je čarovnica zagledala in zavpila: aržek! aržek! — in pri tej priči so vse čarovnice izginile. — Pa tudi srečo so prinašali čarodeji. Štajerska narodna pravljica pripoveduje, da je šel nekoč vinogradnik na binkoštno nedeljo zjutraj v svoj vinograd. Na povratku je dospel do meje, kjer je zagledal škrate. Ta je sedel na kamnu in se igral s cveticami. Ko je šel vinogradnik mimo možička, je ta zaklical: »Kmetič, vinograd ti bo letos dal mnogo zlahatnega pridelka.« — »Hvala lepa,« je odvrnil kmet, »za tvoje veselo binkoštno poročilo, zakaj to, kar prerokuje škrate na binkoštno nedeljo zjutraj, se vedno točno izpolni.« In je šel svojo pot naprej. Ko je prišla jesen v deželo, je viselo na trtah toliko najlepšega grozdja, da je vinogradnik potreboval trikrat toliko posode kakor v prejšnjih letih.

Še pred nekaterimi desetletji je bila na Štajerskem navada, da so napravili o binkošnih hlapci in dekle iz smrečja in slame veliko, človeku podobno dondo. Ovenčali so jo s cveticami in privezali na kravo, okrašeno z zelenjem, v zobe pa so ji vtaknili jelševo pipo. Kravo so gnali skozi vas, toda vaščani so zapirali vrata pred njo, da ni mogla niti v hišo niti na dvorišče. Vsak jo je podil izpred svoje hiše, dokler ni donda padla s krave ali se na kose raztrgala. Gospodar je končno odgnal živinče v hlev. Ta šega je pomenila izganjanje smrti iz vasi.

Ze Valvasor omenja binkoštno vražo: Kdor pojé na binkoštno nedeljo pred soncem tri liste dresna (persicaria, Flöhkraut), tistemu nikdar ne more škoditi škorpion. Zgodovinar popolnoma

verjame to vražo, le to se mu ne vidi potrebno, da bi moralo biti baš na binkoštno nedeljo in pred sončnim vzhodom. Valvasor meni, da zadostuje, če jih užije na tešče in približno v tisti dobi, ker ima dresen takrat v listih največjo moč. Učinek pa pripisuje naravnemu gnusu ali sovražstvu, ki ga dresen in škorpjion imata medsebojno, »kakor je podobnih simpatij in antipatij pač mnogo v naravi«.

KRES ALI IVANJE

Stari Slovani so praznovali že v predkrščanski dobi drugi veliki narodni praznik v letu: kres, t. j. oni čas, ko so dnevi postajali spet krajši. Praznovali so ga o našem navadnem kresu ali na Ivanje, in to v čast dobrodušnemu soncu kot božanstvu, ki daje moč, plodnost in življenje. V ta namen so zažigali že na večer pred tem dnevom velike grmade, kurili so kresove, okrog njih plesali, jih preskakovali itd. Kakor razne ostale narodne šege in navade, je prevzela krščanska doba tudi kresovanje, t. j. kres, ki se zažiga na predvečer sv. Janeza Krstnika, ter ga je spravila v zvezo s tem svetnikom in njegovim praznikom.

Po nekaterih dolenskih krajih okoli Lašč, Ribnice, Žužemberka itd. so hodili ljudje pred kresnim večerom o belem dnevu na polje škropiti. S seboj so nosili na cvetno nedeljo blagoslovljene šibe ter jih zatikali v njive. V Beli Krajini so metala dekleta popoldne pred kresnim večerom šopke in vence iz rumenih cvetic »šentjanževih rož«, ki so jih nabrali tisti dan, na streho. Odraslo dekle, kateremu je obvisel šopek ali venec na strehi prvič, drugič ali tretjič, se je omotilo še pred letom. Če pa je padel šopek tudi tretjič na tla, je moralo dekle še dolgo čakati na ženina. V nekaterih krajih so metali take šopke ali vence otroci in odrasli obojega spola izpred vsake hiše tako dolgo, dokler niso vsi obležali na strehi. Vsak domač človek je imel svoj šopek ali venec. Če je obvisel »z glavo«, z zgornjo stranjo, t. j. nad vezjo navzgor obrnjen, je to pomenilo, da bo tisti človek, ki mu je bil namenjen, to leto še živel. Če pa se je obrnil z glavo navzdol, bi moral umreti še pred letom dni. Okrog Ribnice so si tolmačili ta običaj baš nasprotno. Drugod so metala dekleta pred kresnim večerom venec čez glavo na drevje. Tista, kateri je obvisel venec na veji, se je še med letom omožila.

Ponekod je med Slovenci še dandanes na kresni večer splošno razširjena stara navada, da potresajo po hiši praprotno in vtikajo v strehe kresnice, t. j. praprotno cvetje. Vtikajo ga bodisi v streho ali kam zunaj hiše, v razpoke pred hišnimi duri, okoli njih v podboje ali nad vrata, tudi okoli oken po zunanji steni, nekod po Stajerskem in v Beli Krajini v steno proti soncu. V nekaterih krajih ima vsak od domačih

svojo cvetico, marjetico ali kresnico, ki si jo je sam izbral. Cvetice puščajo do drugega dne, komur se obesi pred soncem, umrje še pred letom. Tudi goriški Slovenci so devali za sv. Janeza šopke na okna. Vsakemu družinskemu članu je bil namenjen po eden. Komur je najprej odpadel, ta je prej umrl. Šopke so vtikali tudi pod streho, za hodnike, ali pa v skrajni strešni rob. Taki šopki so bili po narodni veri najboljši varuhi pred strelo. Na kresni večer ljudje nastiljajo na tla s praprotjo, da bi prišel sv. Janez Krstnik prenočevati, da bi ležal lahko in mehko ter bi odvrnil v tistem letu od hiše nesrečo strele in ognja. Ljudje pravijo, da tako »pripravljajo posteljo« sv. Janezu Krstniku. Potresanje praprota se je v predkrščanski dobi prisojalo čudodelni moči kresnih rastlin, v krščanski dobi pa se je preneslo na čaščenje sv. Janeza.

Posebno veliko čudodelno moč so naši predniki prisojali praproto vemu semenu, ki naj bi imelo svojo posebno veljavo baš o kresu, ko je najdaljši dan in najkrajša noč. Kakor ponekod verujejo, da govori živina na sv. večer ter mora imeti vsak, kdor hoče slišati in vedeti, kaj govori živina med seboj, praprotno seme, tako verujejo drugod, da govori le enkrat v letu tako, da jo more slišati človek, in to takrat, kadar imajo rastline največjo moč, t. j. o kresu. To pa le tedaj, če ima tisti, kdor posluša, nevede pri sebi praprotno seme. O tem nam pripoveduje dolenska pravljica:

— Gospodar je imel hlapca. Bil je vroč dan baš pred kresnim večerom. Ves dan sta bila kosa in se močno utrujena vrnila domov. Po večerji ukaže gospodar hlapcu, da naj žene oba vola na pašo, češ, da bodo šli prihodnje jutro na vse zgodaj na najbolj oddaljeni travnik po seno. Hlapec uboga, četudi zelo nerad, ker bi šel rajši spat. Toliko da pride na travnik, kamor je bil zagnal oba vola na pašo, sede utrujen na kamen in sladko zadremlje. Ko se zbudi, ne vidi več volov. Hitro poskoči in jih gre iskat. Dolgo časa je zaman hodil in iskal, ves zbit zaradi kratkega spanja in slabega pota. Misleč, da sta se vola zgubila, je hlapec klel in jima strašno grozil z bičem. Naenkrat pa ves vesel zapazi, kako sta oba vola ležala v dolinici med praprotjo in mirno prežvekovala. Hlapec se jima približa in vihti svoj bič. Toda kako se prestraši, ko zasliši glas starejšega vola, ki je govoril mlajšemu: »Blagor tebi, ki boš še dolgo živel in si boš pri gospodarju služil dobro krmo. Jaz pa bom moral še to jesen poginiti, moje meso pa bodo pojedli ljudje, kakor je to pač njihova navada.« Po teh žalostnih besedah se je utrnila debela solza iz njegovega očesa.

»Na pomlad pa«, je nadaljeval starejši vol, »boš oral že z novim tovarišem. Toda ko bosta zorala že nekoliko brazd, se bo prikazala velika in strašna kača. Udrla bo za gospodarjem, ki bo

plužil, in ga bo smrtno pičila v nogo. Živa duša mu ne bo mogla pomagati razen hlapca, ki bi ji moral, čim se bo prikazala, z gorjačo pokazati pravo pot do gospodarja. Toda ustaniva in pojediva domov, hlapec naju gotovo že išče. Gorje nama, če naju zaloti!»

Nato vstaneta in gresta domov. Hlapec je hodil ves pohleven in tih za njima in se nobenega niti dotakniti ni upal. V jeseni je gospodar zares prodal starejšega vola je mesarju. Na pomlad pa, ko so orali repo, se je zgodilo vse natanko tako, kakor je bil napovedal starejši vol na kresni večer. Izpod brazde je prilezla kača in udrla za gospodarjem. Toda hlapec je budno pazil nanjo ter ji z gorjačo razbil črepinjo. Ko je gospodar videl, kako čudovito ga je hlapec rešil smrti, ga je strmeč vprašal, kako vendar je mogel to vedeti. Ta mu je zdaj vse povedal, kar sta se bila vola pogovarjala. Vendar pa hlapec ni niti sam vedel, zakaj in kako je slišal volovski razgovor baš takrat. Brez njegove vednosti se mu je vsulo praprotno seme v škornje. Če pa bi bil to vedel, ne bi bil nič slišal.

V Valvasorjevem času so hodila slovenska dekleta na kresni večer gledat v studence ali potoke, misleč, da se jim bo pokazala v vodi podoba namenjenega jim ženina. Tudi so metale vence v ribnike, studence in potoke ter hotele po gibanju vode spoznati svojega izvoljenca. Na Goriškem so dekleta v kresni noči postavljala kebljico vode pod okno, da bi v njej zagledala svojega bodočega moža. Na Koroškem tresejo na kresni večer bezeg, da leti cvetje na tla, pri tem pa govorijo:

»Biz b'zá,
daj možá
le mladá,
'kar stará!«

Tam tudi pravijo, da sliši človek, ki dne na kresni večer uho na možnar, nebeško godbo.

Zgodovina našega naroda pripoveduje, da se je kresovanje v dobi slovenskega preporoda po letu 1848. zelo pomnožilo, dočim je poprej že precej ponehalo. V Ljubljani je uvedel Sokol navado vsakoletnega zažiganja kresa, ki so ga kurili na Rožniku. »Slovenski Narod« iz leta 1866. poroča: »Po novodobni šegi spuščajo se v Ljubljani poleg kresa tudi žarniki (rakete) in zažiga umetni ogenj; okoli Ljubljane svetijo se pa kresovi po vseh gričih.« Gorenjci so kurili kresove že v oni dobi tudi na planinah, celo na Stolu.

Že v predkrščanski dobi so kresovali naši predniki na visokih krajih, največ zato, da so se približevali po božje češčenemu soncu, pozneje pa seveda zato, da je bilo videti kresove daleč naokrog. Tu in tam so pri nas zažigali kres tudi na ravnem, za vasjo ali sredi vasi, v gozdu ali pa tudi na kakem razpotju ali razkrižju. Po nekaterih slovenskih krajih so mladi ljudje okoli ognja peli in plesali, drugod so grmado preska-

kovali. Starejši ljudje so jim po večjem ali manjšem skoku prerokovali do prihodnjega leta srečno ali nesrečno življenje. Matere so prenašale svojo dečico, ki še ni mogla preskočiti grmade preko ognja, da bi bila tudi ona zdrava in močna. V starodavni dobi so skakala dekleta gola, kakor jih je Bog dal, čez ogenj v vodo, kar je pomenilo dvojno očiščevanje: ognja in vode.

V nekaterih krajih so tekali po polju z gorečimi plamenicami ali drogi z gorečo slamo, metali pri kresu goreče metle, pa tudi goreča kolesa in kolesa. Koroški Slovenci, pa tudi Gorenjci so še nedavno spuščali o kresu ognjena kolesa, s slamo ovita in zažgana s hribov navzdol. Tudi to je bil spomin na pradavno dobo, ko so častili sonce po božje. Na Koroškem je bila še vraža: Na katero stran zleti ali se obrne tako goreče kolo, z one strani bo nevesta onega mladeniča, ki ga je zalučil. Taka kresna kolesca iz bukovega in jelovega lesa so tudi metali visoko v zrak. Vsako kolesce, tolikšno kakor dno kupice, je bilo na sredi prevrtano, da se je moglo natak niti na palico. Ko so ga bili zažgali, so ga pognali po navzgor položeni deski na vso moč visoko pod nebo, da je letelo po zraku kot zvezdni utrinek. Kresna kolesca so padala z visokega kraja, kjer so kresovali, v dolino. Podobna narodna šega je bila tudi med goriškimi Slovenci v zgornji Soški dolini.

V Beli Krajini so hodile kresnice t. j. po trije pari deklet po vasi ter s petjem in z nagovori vabile na kresovanje. Dva para sta pela, eden pa je nosil kruh, jajca in razne darove, ki so jih dobivale. Prepevale so:

»Me bomo nocej slabo spale,
ker bomo polje varovale.«

Te besede merijo na staro vražo, da letajo v kresni noči nečisti duhovi in čarovnice na visoke kraje, kjer imajo svoja zborovanja. Praznoverni ljudje so se bali in se ponekod boje še dandanes, da čarovnice ne bi naškodile polju, ko letajo preko njega na gore in svoje določene kraje, in sicer to noč zelo nizko. V goriški okolici je bila narodna vraža, da se v kresni noči čarovnice bojujejo s krstniki. V družini, kjer je dvanajst bratov, enega očeta sinov, je dvanajsti brat »krstnik«. O kresu so krstniki v veliki nevarnosti, ker jih napadajo čarovnice s koli. Zato so kmetje v tem času izpulili vse kole na polju, da ne bi čarovnice imele orožja. S to vražo v zvezi je tudi belokranjska popevka kresnic:

»Nam ne date vsega tega,
č' mo vam vzeti mlad'ga sinka,
mlad'ga sinka za krsnika.«

Če pa je bil najmlajši otrok deklica, so kresnice grozile:

»Č' mo vam vzeti mlado hčerko,
mlado hčerko za kresnico.«

Zelo pestro in slikovito so praznovali nekdanji kresni večer v Novem mestu. Mestna gosposka sama je pošiljala h kresu požarne stražnike. Velika množica ljudi se je zbirala na loki ob Krki. Godci so igrali, mladina se je vozila po vodi in spuščala po njej na deščicah zažgano smolo. Na Notranjskem so kurili v nekaterih krajih kres le pastirji. Na ogenj so nalagali brinje, ki je bilo našim prednikom svet les. Po narodni veri je brinjev dim preganjal hudobne duhove, kače in vso nesnago.

Okoli Škofje Loke, v Poljanski dolini na Gorenjskem in na Štajerskem so kres preskakovali, pa tudi prevažali vozičke čez ogenj. Kresnemu ognju so v stari dobi prisojali očiščevalno moč ter prvotno gonili skozi ogenj tudi živino, da bi jo obvarovali boleznim in začaranja. Dogajalo pa se je, da se je živinče opeklo

in pokvarilo, zato so pozneje prevažali preko ognja le prazne vozove. V Škofji Loki in ljubljanski okolici so zažigali o kresu brezove in sirkove metle, jih sukali in goreče metali v zrak. V mnogih krajih so pri tem tudi streljali z možnarji, s puškami in samokresi. Za grmado so hodili otroci nabirat od hiše do hiše potrebnega netiva: drv, polen in starih metel. Ugasle utrinke in ogorke od kresnega ognja so vtikali v slamnate strehe, da bi tako obvarovali hišo pred požarom. Pri beneških Slovencih, kjer se je tudi vzdržal narodni običaj zažiganja kresnega ognja, se je tolmačil njegov postanek z legendo, po kateri je sv. Janez Krstnik povedal židom, da ga bodo našli v puščavi tam, kjer bodo videli ogenj. Ko pa je bil Herod razposlal biriče, da bi ga ujeli, so videli toliko ognjev, da niso vedeli kam. In zares niso našli svetnika.

JOSIP A. PODBREGAR

PRAKTIČNI KOLEDARSKI RAČUNI

III. HITRO IZRAČUNANJE VELIKE NOČI ZA KATERO KOLI POLJUBNO LETO

V I. delu (Pratika 1936) sem že omenil, da je cerkveni zbor v Niceji leta 325. sklenil, da mora biti Velika noč prvo nedeljo po pomladanski polni luni.

Naša naloga se torej deli v dva dela. Prvič moramo izračunati, na kateri datum pade prva pomladanska polna luna, in drugič, kateri tedenski dan je to, odnosno, na kateri datum pade prihodnja nedelja.

Obe nalogi rešimo lahko hitro, kakor smo to popisali v I. in II. delu. Vendar pa je računanje prve pomladanske polne lune nekoliko enostavnejše kakor po prejšnjih računih.

Kakor smo videli v II. delu ima 1. marec isto epakto kakor 1. januar.

Ako je 1. marca mlaj, epakta torej 0, je polna luna 15. marca, torej ni to še pomladanska polna luna, ki je šele $29\frac{1}{2}$ dni pozneje, torej 14. aprila ali $15 + 29\frac{1}{2}$ ali natančneje $14\frac{3}{4} + 29\frac{1}{2} = 44\frac{1}{4}$ ali okroglo 44 dni po 1. marcu. Ako je epakta 1., je polna luna 1 dan prej, ako je epakta 2., je polna luna 2 dni prej itd. Iz tega sledi pravilo, da je prva pomladanska polna luna $44 - e$. marca. Ako je epakta n. pr. 5., je pomladanska polna luna $44 - 5 = 39$. marca, kar je seveda 8. aprila ($39 - 31$ dni marca = 8). Ako je epakta 24., je polna luna $44 - 24 = 20$. marca. To pa še ni pomladanska polna luna, ker se pomlad začne šele 21. marca. Torej moramo k 20. marcu ali, kar je vse eno, k številu 44 prišteti še 29,5, okroglo 30, da dobimo prvo pomladansko polno luno, torej 20 . marca + 30 = 50; $50 - 31 = 19$. april ali $44 + 30 = 74$; $74 - 24 (e) = 50$; $50 - 31 =$

= 19. april. Za tekoče stoletje 1900—1999 pa je treba zaradi »skoka epakte« v začetku stoletja v tem primeru prišteti namesto 30 le 29, torej $44 + 29 = 73$; $73 - 24 = 49$ (— 31) = 18. april. Ako je pa epakta 25 — 29, je treba seveda toliko bolj prišteti k 44 še 30 (29), da dobimo prvo pomladansko polno luno.

Račun je sedaj lahek.

Vzemimo primer: Velika noč 1936.

$$e: 36 - 19 = 17; 17 \times 11 = 187;$$

$$187 - 180 = 7; 7 - 1 (es) = 6.$$

polna luna: $44 - 6 = 38$; $38 - 31 = 7$. aprila.

$$\text{tedenski dan: } 7. \text{ april } 1936 = 36 + \frac{35}{4} = 45;$$

$$45 - 42 = 3; 3 + 3 (I) + 3 (III) + 7 (IV) = 16;$$

$$16 - 14 = 2, \text{ torek};$$

$7 - 2 = 5$ dni manjka do nedelje, torej nedelja $7 + 5 = 12$. aprila: Velika noč.

Izračunajmo še en primer: Velika noč 1935.

(Ta dva primera sem vzel, da jih cenj. čitatelj lahko kontrolirajo.)

$$e: 35 - 19 = 16; 16 \times 11 = 176;$$

$$176 - 150 = 26; 26 - 1 (es) = 25.$$

polna luna: $44 - 25 = 19$, premalo, torej

$$44 + 29 - 25 = 48; 48 - 31 = 17, \text{ aprila.}$$

$$\text{tedenski dan: } 35 + \frac{35}{4} = 43 (-42) = 1;$$

$$1 + 3 + 3 + 17 = 24 (-21) = 3, \text{ sredo.}$$

$7 - 3 = 4$ dni manjka do nedelje.

$$17. \text{ aprila} + 4 = 21. \text{ aprila: Velika noč.}$$

Končno prinašam še tozadavne formule.

Celotna formula bi bila prezamotana, zato jo bomo razložili na več formul. Ponoviti moram še enkrat formule iz I. in II. dela.

I.

Julijanski koledar						Dnevnice let												Gregorijanski koledar																																																																																																													
Stoletja						Leta												Stoletja																																																																																																													
0..	1..	2..	3..	4..	5..	6..	7..	8..	9..	10..	11..	12..	13..	14..	15..	16..	17..	18..	19..	20..	21..	22..	23..	24..	25..	26..	27..	15..	16..	17..	18..	19..	20..	21..	22..	23..	24..	25..	26..	27..	28..	29..	30..																																																																																				
3	2	1	0	6	5	4	0	05	11	16	22	—	33	39	44	50	—	61	67	72	78	—	89	95	6	5	3	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

II.

Dnevnice mesecev	
Januar*)	6
Februar*)	2
Januar	0
Februar	3
Marec	3
April	6
Maj	1
Junij	4
Julij	6
Avgust	2
September	5
Oktober	0
November	3
December	5

*) V prestopnih letih

III.

Epakte stoletij											
Stoletje	Julijanski koledar		Gregorijanski koledar	Stoletje	Julijanski koledar		Gregorijanski koledar				
	pred Kr.	po Kr.			pred Kr.	po Kr.					
0..	9.5	5.5	—	20..	8..	7.5	24..				
1..	14..	1..	—	21..	12.5	3..	18.5				
2..	18.5	26.5	—	22..	16.5	28..	13..				
3..	22.5	22..	—	23..	21..	24..	8..				
4..	27..	17.5	—	24..	25.5	19.5	3.5				
5..	2..	13.5	—	25..	0.5	15..	27.5				
6..	6..	9..	—	26..	4.5	11..	23.5				
7..	10.5	4.5	—	27..	9..	6.5	17..				
8..	15..	0.5	—	28..	13..	2..	12.5				
9..	19.5	25.5	—	29..	17.5	27.5	7.5				
10..	23.5	21..	—	30..	22..	23..	2..				
11..	28..	17..	—	31..	26..	18.5	26..				
12..	3..	12.5	—	32..	1..	14.5	22..				
13..	7..	8..	—	33..	5.5	10..	16.5				
14..	11.5	4..	—	34..	9.5	5.5	11..				
15..	16..	23..	19..	35..	14..	1.5	6..				
16..	20..	24.5	14.5	36..	18.5	26.5	1.5				
17..	24.5	20.5	9.5	37..	22.5	22..	25.5				
18..	29..	16..	4..	38..	27..	18..	20.5				
19..	3.5	11.5	28..	39..	2..	13.5	15..				
				40..	6..	3..	10.5				

VI.

Julij. koled.		Epakte Velike noči																			
0..	19..	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	
1..	20..	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	
2..	21..	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	
3..	—	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	
4..	—	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	
5..	—	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	
6..	—	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	
7..	—	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	
8..	—	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	
9..	—	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	
10..	—	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	
11..	—	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	
12..	—	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	
13..	—	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	
14..	—	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	
15..	—	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	
16..	—	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	
17..	—	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	
18..	—	12	23	4	15	26	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	
		0	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
		19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
		39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58
		59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78
		79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
		99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Gregor. kol.																			
		15..	19	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8
		16..	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	1	12	23	4
		17..	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27
		18..	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	1	12	23
		19..	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	1	12	23	4	15	26	7	18
		20..	24	5	16	27	8	19	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13
		21..	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	10	21	2	13	24	5	16	27

IV.

Epakte let													
pred Kr.	po Kr.	Leto										18..	19..
		25..	0..	00	19	38	57	76	95	4..	28..		
14..	11..	01	20	39	58	77	96	15..	9.5	—	—		
3..	22..	02	21	40	59	78	97	26..	20.5	—	—		
32..	3..	03	22	41	60	79	98	7..	1.5	—	—		
11..	14..	04	23	42	61	80	99	18..	12.5	—	—		
0..	25..	05	24	43	62	81	—	29..	23.5	—	—		
18.5	6.5	06	25	44	63	82	—	10.5	5..	—	—		
8..	17..	07	26	45	64	83	—	21..	15.5	—	—		
26.5	28..	08	27	46	65	84	—	2.5	26.5	—	—		
15.5	9.5	09	28	47	66	85	—	13.5	8..	—	—		
5..	20.5	10	29	48	67	86	—	24.5	19..	—	—		
23.5	1.5	11	30	49	68	87	—	5.5	0..	—	—		
12.5	12.5	12	31	50	69	88	—	16.5	11..	—	—		
1.5	23.5	13	32	51	70	89	—	27.5	22..	—	—		
20.5	5..	14	33	52	71	90	—	9..	3.5	—	—		
9.5	15.5	15	34	53	72	91	—	19.5	14..	—	—		
28..	26.5	16	35	54	73	92	—	1..	25..	—	—		
17..	8..	17	36	55	74	93	—	12..	6.5	—	—		
6.5	18.5	18	37	56	75	94	—	22.5	17..	—	—		

VII.

Epakte Velike noči											
E	D	0	1	2	3	4	5	6	D	E	
0	15	14	20	19	18	17	16	15	0		
1	15	14	13	19	18	17	16	1			
2	15	14	13	12	18	17	16	2			
3	15	14	13	12	11	17	16	3			
4	15	14	13	12	11	10	16	4			
5	15	14	13	12	11	10	9	5			
6	8	14	13	12	11	10	9	6			
7	8	7	13	12	11	10	9	7			
8	8	7	6	12	11	10	9	8			
9	8	7	6	5	11	10	9	9			
10	8	7	6	5	4	10	9	10			
11	8	7	6	5	4	3	9	11			
12	8	7	6	5	4	3	2	12			
13	1	7	6	5	4	3	2	13			
14	1	31	6	5	4	3	2	14			
15	1	31	30	5	4	3	2	15			
16	1	31	30	29	4	3	2	16			
17	1	31	30	29	28	3	2	17			
18	1	31	30	29	28	27	2	18			
19	1	31	30	29	28	27	26	19			
20	25	31	30	29	28	27	26	20			
21	25	30	29	28	27	26	25	21			
22	25	29	28	27	26	25	24	22			
23	25	28	27	26	25	24	23	23			
24	22	21	20	19	25						

Datumi premakljivih praznikov									
Pustni torek		Predpust traja dni		Cvetna nedelja	VELIKA NOČ	Vnebohod	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Rešnje Telo
1)	2)	1)	2)						
3. II.	4. II.	28	29	15. III.	22. III.	30. IV.	10. V.	17. V.	21. V.
4. II.	5. II.	29	30	16. III.	23. III.	1. V.	11. V.	18. V.	22. V.
5. II.	6. II.	30	31	17. III.	24. III.	2. V.	12. V.	19. V.	23. V.
6. II.	7. II.	31	32	18. III.	25. III.	3. V.	13. V.	20. V.	24. V.
7. II.	8. II.	32	33	19. III.	26. III.	4. V.	14. V.	21. V.	25. V.
8. II.	9. II.	33	34	20. III.	27. III.	5. V.	15. V.	22. V.	26. V.
9. II.	10. II.	34	35	21. III.	28. III.	6. V.	16. V.	23. V.	27. V.
10. II.	11. II.	35	36	22. III.	29. III.	7. V.	17. V.	24. V.	28. V.
11. II.	12. II.	36	37	23. III.	30. III.	8. V.	18. V.	25. V.	29. V.
12. II.	13. II.	37	38	24. III.	31. III.	9. V.	19. V.	26. V.	30. V.
13. II.	14. II.	38	39	25. III.	1. IV.	10. V.	20. V.	27. V.	31. V.
14. II.	15. II.	39	40	26. III.	2. IV.	11. V.	21. V.	28. V.	1. VI.
15. II.	16. II.	40	41	27. III.	3. IV.	12. V.	22. V.	29. V.	2. VI.
16. II.	17. II.	41	42	28. III.	4. IV.	13. V.	23. V.	30. V.	3. VI.
17. II.	18. II.	42	43	29. III.	5. IV.	14. V.	24. V.	31. V.	4. VI.
18. II.	19. II.	43	44	30. III.	6. IV.	15. V.	25. V.	1. VI.	5. VI.
19. II.	20. II.	44	45	31. III.	7. IV.	16. V.	26. V.	2. VI.	6. VI.
20. II.	21. II.	45	46	1. IV.	8. IV.	17. V.	27. V.	3. VI.	7. VI.
21. II.	22. II.	46	47	2. IV.	9. IV.	18. V.	28. V.	4. VI.	8. VI.
22. II.	23. II.	47	48	3. IV.	10. IV.	19. V.	29. V.	5. VI.	9. VI.
23. II.	24. II.	48	49	4. IV.	11. IV.	20. V.	30. V.	6. VI.	10. VI.
24. II.	25. II.	49	50	5. IV.	12. IV.	21. V.	31. V.	7. VI.	11. VI.
25. II.	26. II.	50	51	6. IV.	13. IV.	22. V.	1. VI.	8. VI.	12. VI.
26. II.	27. II.	51	52	7. IV.	14. IV.	23. V.	2. VI.	9. VI.	13. VI.
27. II.	28. II.	52	53	8. IV.	15. IV.	24. V.	3. VI.	10. VI.	14. VI.
28. II.	29. II.	53	54	9. IV.	16. IV.	25. V.	4. VI.	11. VI.	15. VI.
1. III.	1. III.	54	55	10. IV.	17. IV.	26. V.	5. VI.	12. VI.	16. VI.
2. III.	2. III.	55	56	11. IV.	18. IV.	27. V.	6. VI.	13. VI.	17. VI.
3. III.	3. III.	56	57	12. IV.	19. IV.	28. V.	7. VI.	14. VI.	18. VI.
4. III.	4. III.	57	58	13. IV.	20. IV.	29. V.	8. VI.	15. VI.	19. VI.
5. III.	5. III.	58	59	14. IV.	21. IV.	30. V.	9. VI.	16. VI.	20. VI.
6. III.	6. III.	59	60	15. IV.	22. IV.	31. V.	10. VI.	17. VI.	21. VI.
7. III.	7. III.	60	61	16. IV.	23. IV.	1. VI.	11. VI.	18. VI.	22. VI.
8. III.	8. III.	61	62	17. IV.	24. IV.	2. VI.	12. VI.	19. VI.	23. VI.
9. III.	9. III.	62	63	18. IV.	25. IV.	3. VI.	13. VI.	20. VI.	24. VI.

$$\text{Jul. k.: } ds = 11 - (st - 7n) - [7];$$

$$dl = 1 + \frac{1}{4} + 1 - [1] - 7m;$$

$$\text{Greg. k.: } ds = 6 - 2(st - 4n);$$

$$dl = 1 + \frac{1}{4} - [1] - 7n;$$

$$\text{Jul. k.: } es = 5 \cdot 5 + (29 \cdot 5n) - 4 \cdot 5a + \frac{a+1}{3} \times 0 \cdot 5;$$

$$\text{Greg. k.: } es = 7 \cdot 5 + (29 \cdot 5n) - 5 \cdot 5a + \frac{a+1}{3} \times 0 \cdot 5 + \frac{a}{4};$$

$$\text{Oba k.: } el = 25 - [11(1 - 19n) - 0 \cdot 5 \left(\frac{1+1}{4}\right)] - 29 \cdot 5n$$

$$p^{(3)} = 44 + [30]^{(4)} - (es + el)$$

$$V^5 = pl + 7 - (ds + dl + 3 + pl - 7n);$$

V zadnji (velikonočni) formuli se izračuna po prejšnjih formulah »ds« in »dl« v predzadnji formuli še »es« in »el«, kar se vse vstavi v zadnjo formulo in tako izračuna datum Velike noči za oba koledarja in za poljubno leto v poljubnem stoletju.

Pri računanju »ek« je treba paziti na izjeme (glej II. del).

Ako smo izračunali datum Velike noči, izračunamo še lahko ostale premične praznike. In sicer je:

Pustni torek 47 dni pred Veliko nočjo.

Cvetna nedelja 7 dni pred Veliko nočjo.

¹⁾ V navadnih letih. ²⁾ V prestopnih letih.

³⁾ pl = polna luna, ⁴⁾ 1900–1999 + [29], ⁵⁾ V = Velika noč.

Datum	Dnevnice nepremičnih praznikov	Dnevnica
1. I.	Novo leto	1
6. I.	Sv. Trije Kralji	6
2. II.	Svečnica	5
19. III.	Sv. Jožef	1
25. III.	Marijino oznanjenje*	0
28. VI.	Višnji dan	4
29. VI.	Sv. Peter in Pavel	5
5. VII.	Sv. Ciril in Metod	4
15. VIII.	Veliki Šmaren (Vnebohv. Marije)	3
6. IX.	Kraljev rojstni dan	4
8. IX.	Mali Šmaren (Rojstvo Marije)	6
1. XI.	Vsi svetniki	4
1. XII.	Narodno zedinjenje	6
8. XII.	Brezmadežno spočetje Marije	6
25. XII.	Božič	2
26. XII.	Sv. Stefan	3

*) Ako pade Marijino oznanjenje na Veliki petek ali soboto, se preloži na Beli ponedeljek, to je 8 dni po Velikonočni nedelji — 3. odnosno 4. aprila.

XI.

Premični prazniki		
Časovna razdalja od Velike noči	pred Veliko nočjo dni	po Veliki noči dni
Pustni torek	47	
Cvetna nedelja	7	
Vnebohod		39
Binkošti		49
Sv. Trojica		56
Sv. Rešnje Telo		60

Vnebohod 39 dni po Veliki noči.

Binkošti 49 dni po Veliki noči.

Sv. Trojica 56 dni po Veliki noči.

Sv. Rešnje telo 60 dni po Veliki noči.

Kakor je razvidno iz predstoječih izvajanj, tudi ta račun ni težak.

Upam, da sem s to razpravo ustregel marsikateremu čitatelju.

H koncu prinašam še tabele, po katerih si vsak lahko hitro in lahko poišče koledarske podatke iz I., II. in III. dela.

DODATEK

S pomočjo gornjih tabel si lahko vsak hitro poišče za poljubni datum po Gregorijanskem in Julijanskem koledarju tedenski dan, lunino fazo in Veliko noč.

1. Za računanje tedenskega dne nam služita tabeli I. in II.

V tabeli I. poiščemo dnevnic leta (in stoletja). Dnevnica stoji tam, kjer se križata številki stoletja in leta. K tej dnevnic prištejemo še dnevnic meseca iz tabele II. in končno še datum dotičnega meseca. Od tako dobljene vsote odštejemo tolikokrat 7, kolikorkrat gre, ostanek nam pove tedenski dan za dotični datum. N. pr.: 16. maj 1862: stoletje in leto: dnevnic = 2 (tab. I.), mesec = 1 (tab. II.) in datum 16.

$2 + 1 + 16 = 19$; $19 - 7 - 7 = 5$ torej petek.
1 = ponedeljek, 2 = torek, 3 = sreda, 4 = četrtek, 5 = petek, 6 = sobota in 0 = nedelja.

2. Za računanje luninih faz nam služijo tabele III., IV. in V.

V tabeli III. poiščemo »Epakto« (lunino število) stoletja, v tab. IV. epakto leta in v tab. V. epakto meseca. Te tri epakte seštejemo in prištejemo še datum meseca. Od te vsote odštejemo tolikokrat 29,5, kolikorkrat gre. Ostanek nam pove stanje lune za dotični datum. 0 = mlaj, 7,5 = prvi krajec, 14,5 = polna luna in 22,— je zadni krajec. V tab. IV. so epakte za leta 1800—1899 in 1900—1999 že izračunane, da ne rabimo tablice III. N. pr.: luna 12. avg. 1732: 17 = 9,5; 32 = 23,5; avg. = 5,5; datum = 12. Torej $9,5 + 23,5 + 5,5 + 12 = 50,5 - 29,5 = 21,—$, torej manjka še 1 dan do zadnjega krajca. Ali: 27. dec. 1927: 1927 (tab. IV.) = 26,5; dec. (tab. V.) = 9,5; datum = 27. $26,5 + 9,5 + 27,— = 63,—$; $63,— - 29,5 - 29,5 = 4$, torej 4 dni po mlaju ali 3½ dni pred 1. krajcem.

3. Za računanje Velike noči nam služijo tabele I., VI. in VII. V tab. I. poiščemo dnevnic, kakor pod 1., v tab. VI. pa epakto Velike noči. Kjer se križata v tab. VII. dnevnic in

epakta, stoji datum Velike noči. N. pr.: Velika noč 1674. Dnevnic (tab. I.) = 0; epakta (tab. VI.) = 17 in glasom tab. VII. je Velika noč 1. aprila.

*

Razen prej omenjenih tabel prinašam še nekaj drugih, ki so za koledar važne in zanimive.

Tabela VIII. Ta tabela kaže razliko med obema koledarjema, odnosno za koliko zaostaja Julijanski koledar za Gregorijanskim. Ko piše n. pr. Greg. kol. 16. maj 1912, piše Jul. kol. 16 — 13 = — 3. maj 1912.

Tabela IX. nam kaže datume vseh premičnih praznikov, ako vemo za datum Velike noči.

Tabela X. nam kaže dnevnic nepremičnih praznikov. V tab. I. poiščemo dnevnic dotičnega leta, kateri prištejemo še dnevnic tab. X. Tako dobimo hitro tedenski dan za dotični praznik v izvestnem letu. N. pr.: Veliki Šmaren 1896: 1896 (tab. I.) je dnevnic 3. $3 + 3$ (tab. X.) = 6, sobota. Ali: Svečnica 1933: 1933 je dnevnic = 6. $6 + 5$ (tab. X.) = 11; $11 - 7 = 4$, četrtek.

Tabela XI. nam kaže časovne razdalje vseh premičnih praznikov od Velike noči (glej tudi tab. IX.).

Prof. S. P.

ŽUŽELKE PROTI ŽUŽELKAM

V Parizu in Budimpešti je ustanovilo ameriško poljedelsko ministrstvo posebne raziskovalne zavode za praktično entomologijo, ki imajo nalogo, da iščejo, goje in pošiljajo v Ameriko tiste žuželke, ki so sovražnice žuželk, ki so bile v teku desetletij slučajno zanešene v Ameriko in so se tam zelo razmnožile.

Izvoz teh drobnih živalic je prav izdaten, če ne po teži, pa vsaj po številu. Tako izdajo za naravne sovražnike metulja gobarja in zlatoritke, ki nastopa v Evropi v zelo neznatnih množinah in ne dela posebne škode, v Ameriki pa veliko, približno 400.000 dinarjev letno. Ko so hoteli ugotoviti nasprotnika koruznega hrošča, so žrtvovali v ta namen 50.000 dolarjev za prvo leto. Po statistiki ameriškega poljedelskega ministrstva so na ta način vpeljali v Ameriki že 60 različnih koristnih žuželk. Od teh se jih je doslej popolnoma udomačilo približno šestnajst. Pri vseh teh ukrepih pa ravnajo Amerikanci po zelo pravilnem naziranju, da je treba poleg škodljivcev, ki so v novi domovini bolj nevarni kakor v stari, ker jih tu ne zasledujejo naravni sovražniki prejšnjega njihovega domovanja, upeljati tudi naravne nasprotnike iz domovine.

V takih vprašanjih so Amerikanci mojstri in trgovci. Dobro vedo, da so vsi ti izdatki malenkostni napram koristi, ki jo dosežejo z uničeva-

njem škodljivcev s pomočjo koristnih žuželk. Tako imajo posebne časopise in tečaje za to trgovino. Posebno povpraševanje je po jajčecih neke prav majhne jajčne ose, kratko imenovane »triks«, ki leže svoja jajčeca v telesa izvestnih žitnih škodljivcev. Izlegle ličinke požro vso notranjščino in jih na ta način uničijo. Za parazite (zajedalce) kavnega hrošča, ki so jih dobili z otoka Jave, so žrtvovali ogromne vsote, samo da so lahko zajezili razvoj tega škodljivca.

Najbolj zanimiva pa je na polju biološke borbe proti škodljivcem gojitev in sistematična razširitev l. 1895. iz Avstralije vpeljane pikapolonice, ki se je izvrstno obnesla v boju proti različnim rastlinskim ušem. Te škodljive uši so se pojavile proti koncu preteklega stoletja v neizmernih množinah v Kaliforniji in so grozile, da uničijo vse oranžne in citronove nasade. Pikapolonice, ki jih tudi pri nas čislajo vrtnarji, saj so izrazite nasprotnice listnih uši, so uničile vse uši (ali vsaj velike množine) in rešile na ta način dragocene nasade. Žal pa ti hroščki v kalifornijskem podnebju kmalu poginejo in jih je treba vedno nadomeščati z novimi. Gojijo jih, lahko bi rekli industrijsko, v 16 različnih razmnoževalnih gojiščih. Gojitev teh hroščev ni posebno enostavna, ker je treba gojiti tudi uši na mladem zelišču krompirja, ki vzklje v temnih prostorih. Na ta

način preskrbijo mlado zalego hroščev z izdatno hrano. Šele potem, ko so zredili dovolj močnih hroščev pod vplivom najugodnejših življenjskih pogojev, jih prično izstavljati na razsežnih rastlinskih naselbinah. Mnogokrat gre v ta namen tudi do 40 milijonov pikapolonic.

Zgodovina biološkega zatiranja škodljivcev je zelo zanimiva. Leta 1787. se je sprehajal neki angleški pastor zamišljen po svojem sadnem vrtu. Na vejici mlade jablane je naenkrat opazil drobnobelo pičico, ki se je, ko jo je od blizu pogledal, izcimila kot bel, rahel kosmič. Bil je mnenja, da je to bombažasta nitka, ki jo je prinesel veter iz bližnje predilnice. Prijel jo je in jo hotel odstraniti. Bil je pa zelo začuden, ko je opazil, da je to neka neznana stvar, ki je postala, ko jo je zmečkal, krvavordeča. Ogledal si je vsebino s povečalnim steklom in ugotovil, da je to majhna skupina uši, ki jih je narava opremila z belim plaščkom. Tedaj so prvič v Evropi spoznali krvno uš.

V naslednjih letih se je ta škodljivka razpasla po vsej Evropi. Razmnoževala se je zelo hitro in uničila nešteto sadnega drevja. Ko so se pričeli s tem sadnim škodljivcem ukvarjati strokovnjaki, so ugotovili, da je krvna uš, ki je napravila tako ogromno škodo v Evropi, tudi v Ameriki precej razširjena. Ni pa tam napravila posebne škode. Našli so jo v skoro vseh američanskih sadnih nasadih, toda nikjer ni povzročila škode in nikomur ni padlo na um, da bi preganjal to nedolžno živalco. Po tej ugotovitvi so raziskovali dalje. Hoteli so dognati, zakaj so uši tam neškodljive, tu pa tako nevarne drevju. Tudi to vprašanje je bilo kmalu rešeno: v Ameriki je bila namreč prav tisti čas razširjena tudi neka vrsta drobne ose. Ta ima pa svojevrstno navado; ličinke te ose se namreč vjedo, čim zapuste jajčece, v ličinke uši in jo požro pri živem telesu. Posledica življenjskega načina te ose je bila ta, da se niso mogle uši v Ameriki nikdar tako močno razmnožiti, temveč so vedno nastopale le v majhnih skupinah, ki niso napravile nikjer velike škode.

Ta osa pa ne živi v Evropi. Tako se je mogla tu uš nemoteno razvijati in razmnoževati zaradi tega, ker je hotel slučaj pred 150 leti, da je bila importirana iz Amerike sama brez ose, svoje smrtne sovražnice. V zadnjih letih so hoteli Amerikanci to napako iz davnih dni popraviti in so prepeljali iz Amerike tudi tisto koristno oso, ki so jo pri nas v Evropi navadili na nove življenjske pogoje in jo po določenem načrtu razpustili po najbolj ogroženih sadovnjakih. Na ta način bo uspelo krvno uš popolnoma uničiti ali pa vsaj toliko zmanjšati njeno število, da ne bo več nevarna sadnemu drevju.

Zatiranje škodljivcev z drugimi živalmi ni novo. Saj varujemo tudi ptice - pevke, pa ne samo zavoljo njihovega petja, temveč predvsem za-

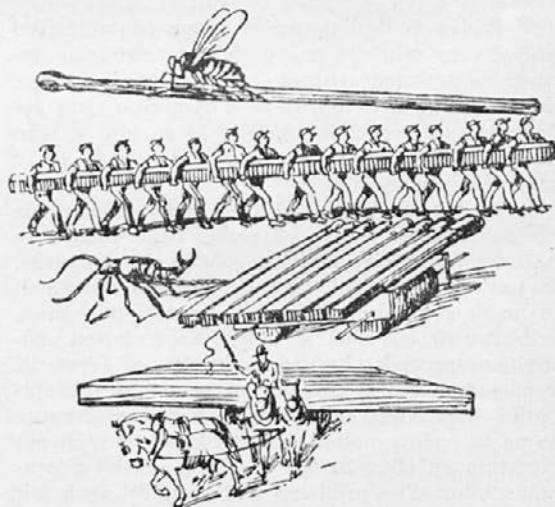
radi tega, ker uničujejo žuželke. (Pravijo, da je eno samo slavčkovno gnezdo vredno 20.000 dinarjev. Zakaj? Slavec požre na dan okoli 50 gosenic, parček z gnezdom in tremi mladiči pa 250 gosenic dnevno ali 7500 na mesec. Gosenica pa požre na dan toliko zelenjave, kolikor tehta sama, tako da lahko izračunamo, da 7500 gosenic v enem mesecu vsaj pokvari, če že popolnoma ne uniči, 225.000 sadežev, kar odgovarja približno vrednosti 20.000 dinarjev.)

Tudi pse in mačke preživljamo pri hiši, ker smo spoznali v njih najboljše in najzanesljivejše sovražnike različnega mrčesa. Celo kragulj in skobec sta koristni ptici, saj pridno uničujeta poljske miši. Tam, kjer so te roparske ptice popolnoma iztrebili, so se poljske miši tako razmnožile, da so v veliki meri ogrožale poljske pridelke.

Mojstri v biološkem zatiranju škodljivcev so, kakor rečeno, Amerikanci. Sredstva, s katerimi razpolaga v ta namen severnoameriško kmetijsko ministrstvo, so zelo velika, toda, kakor so pokazala izkustva, tudi zelo dobro naložena.

KAKO MOČNE SO ŽUŽELKE

Muha lahko dvigne s svojimi lepljivimi nožicami brez napore običajno vžgalico, ki je sedemkrat daljša od nje same. Primera: Lesen tram, ki ima debelino človeka in je dolg 11 metrov, kar odgovarja približno 7kratni dolžini človeka, bi moralo nesti 15 do 17 ljudi.

Strigalica lahko vleče iz tenkega papirja narejen voziček, na katerem je naloženih 8 vžgalic, počasi od enega konca mize na drugi konec. Primera: Pred vozom, ki je naložen z osmimi enako debelimi tramovi, bi morali biti vpreženi 4 konji, da bi speljali ta tovor.

Že ti dve primeri nam dokazujeta, da so žuželke veliko močnejše od človeka in konja.

Dr. MIRKO KARLIN

ALI TROPIČNA KLIMA ŠE OGROŽA ZDRAVJE BELEGA ČLOVEKA?

(ZAKAJ SE NI IZPOLNILA PREROKBA NEMŠKEGA GENERALA OB PRIČETKU ITALIJANSKO-ABESINSKE VOJNE)

Ko je svetovna diplomacija uvidela, da ni mogoče več zaustaviti italijanskega poželenja po nasilnem zavojevanju »črnega cesarstva«, te edine še svobodne države na afriški celini, smo vsi z napestostjo pričakovali, kako bo Dučeju uspelo to smelo podjetje.

Kdor pozna težave, s katerimi se ima boriti človek zmernege podnebja v »pasje vroči« tropski klimi, je zmajeval z glavo, ko je bral v časopisih, s kakšno ogromno množino človeškega materiala se Italija pripravlja na največjo kolonialno vojno, ki jo je doslej vodila katera koli evropska velesila.

Ta neizvestnost pred izidom drznega italijanskega podjetja je napolnila znanega nemškega generalnega zdravnika v pokolu dr. Steuberja, da je priobčil 26. julija 1935. v znanem strokovnem zdravniškem listu »Münchner medizinische Wochenschrift« svoja razmišljanja in pomisleke glede izida italijansko-abesinske vojne in poudaril predvsem težkoče, katerim bodo morali biti kos voditelji italijanske vojne sanitete, če bodo hoteli premagati vse nepregledne težave vojnih operacij z belimi četami na najbolj tropičnem bojišču.

Oprt na bogate lastne izkušnje je dr. Steuber presojal položaj italijanskega belega vojaštva na abesinskem bojišču precej črnogledno.

Danes pa, ko leži pred nami že točno poročilo italijanskih vojaških sanitetnih oblasti, smo šele spregledali, kaj zmore smiselna vojno-zdravstvena organizacija tudi v najtežavnejšem klimatičnem položaju — v tropih.

Podati vam hočem najprej na kratko pomisleke, ki jih je imel nemški generalni zdravnik o pričetku vojnega pohoda proti Adis-Abebi s stališča vojno-tropskega higienika.

Prvo in najglavnejšo preglednico, meni Steuber, dela evropskemu vojaku tropično podnebje s svojimi navpično pripekajočimi sončnimi žarki, ki neusmiljeno razgrejejo tla z enakomerno visoko zračno toploto in z veliko vlažnostjo zraka v deževni dobi. Sončna pripeka doseže v nižinah do 70° vročine, ki umori v kratkem času vsakega severnjaka, ki ni zaščiten s tropskim šlemom. Tako je videl nemški general mladega topniškega častnika, ki je že po kratki hoji v soncu umrl za sončarico. Neki uradnik se je hotel s sončnimi kopelmi privaditi na vročo klimo — po tretji kopeli so ga pokopali.

Talna toplota doseže v Eritreji 80° C. Kako se počuti vojak na pohodu po taki žerjavici, si vsak lahko misli.

Res je, da je pravi Italijan navajen na toplejše podnebje, vendar meni Steuber, da je še navzlic temu precejšna razlika med vročino v Kalabriji in pripeko v Masau. S skrbjo se sprašuje stari nemški general za usodo svojih sonarodnjakov iz Južne Tirolske, ki so morali slediti Musolinijevemu klicu. No, saj smo se tudi mi upravičeno bali za naše rojake v italijanskih vojaških oblekah.

Iz francoskih statistik vemo, da je umrljivost vojaštva v kolonijah sedemkrat večja kakor v domovini, in iz zgodovine nam je znano, da je v premnogih kolonialnih vojnah padlo več moštva od tropskih bolezni in okvar zaradi klime, kakor od sovražnikovega orožja.

Ena glavnih bolezni, proti kateri se bodo morali po mnenju Nemca boriti Italijani, je malarija. Profilaksa s kininom, pravil, bo šele v tem primeru uspela, če bo ob brezhibni organizaciji zdravniške službe vladala med moštvom tudi strurna disciplina. Povratna mrzlica (typhus recurrens) bo zahtevala najbrž tudi mnogo žrtev.

Če ne bo brezpogojno preskrbljeno za dobro pitno vodo (kar bo delalo še mnogo skrbi), bo težko misliti, da bi mogla Italija uteči epidemijam tropske grize.

Fašisti bodo morali računati tudi s tem, da beli vojak v tropih ne sme biti obtežen niti z najmanjšo prtljago, kar bo moralo pomnožiti število črnih nosačev, ki pa zopet tvorijo povečano nevarnost infekcije za belce v njihovi bližini.

Ne oziraje se na druga vojaška vprašanja je iz zgolj vojaško-sanitetnih pomislekov sklepal general Steuber, da korakanje v Adis-Abebo za Italijane ne bo igraca. Če namreč ne bodo posnemali Angležev, teh starih mojstrov v kolonialnih vojnah, ki trdijo, da je vsaka operacija v tropih tako rekoč »borba doktorjev in inženirjev«, se jim lahko pripeti, da bodo doživeli prav tako težka razočaranja kakor l. 1896. pred Aduo.

*

Italijansko-abesinska vojna pa je proti vsemu pričakovanju srečno končala za Italijane in Musolini je že slavnostno proslavil prvo obletnico

italijanskega imperija. Zanimalo nas bo torej, kako so Italijani izvedli vojaško zdravstveno službo. Videli bomo, da so ravnali po strogo premišljenem načrtu prvovrstnih strokovnjakov vojaške sanitete, ki je skoro gotovo izzval začudenje in odobravanje starega nemškega generalnega zdravnika.

Podatke povzemam po poročilu prof. dr. A. Castelanija, ki je izšlo tudi v srbskem prevodu pod naslovom »Organizacija saniteta i zdravlje trupa u abisinskom ratu« v našem »Vojno-sanitskem glasniku« (1937, št. 1).

Italijansko-abesinska vojna je trajala od 3. oktobra 1935. do 9. maja 1936. Pri tem klanju je sodelovalo 500 tisoč italijanskih vojakov in miličnikov ter 100 tisoč delavcev belega plemena. To je prvi primer v zgodovini, da so poslali tako ogromno množino evropskega vojaštva v kolonije, zakaj doslej je veljala angleško-burska vojna za največjo. Vendar pa v početku teh borb število Evropecev ni preseгло 50 tisoč, ker se je število angleških vojakov pomnožilo šele proti koncu operacij na 200 tisoč. Razen tega se niso vojskovali v tropskih, temveč v hladnejših subtropskih predelih.

Italijanska armada je razpolagala v Abesiniji s 135 bolnicami, 55 premakljivimi ambulancami, 13 kirurški edinicami (med njimi nekaj popolnoma klinično urejenih), 15 rentgenskimi ambulancami, 11 zobozdravniškimi ambulancami, 4 centralnimi laboratoriji, 12 dezinfekcijskimi oddelki, 6 oddelki za rekonvalescente, 139 zavodi za prečiščevanje pitne vode, 4 skladišči za sanitetni material itd.

Mornarica je vzdrževala vzdolž obale 20 lastnih bolnišnic in 8 modernih bolniških ladij.

Zrakoplovstvo je postavilo 22 svojih lazaretov.

Poleg tega je bilo italijanski armadi na razpolago že okrog 30 urejenih bolnišnic kolonialne sanitete v obeh sosednih kolonijah Eritreji in Somaliji.

Vsega skupaj je delovalo na bojnem polju 2484 vojaških zdravnikov (redne armade, mornarice, zrakoplovstva, milice in kolonij). Večina zdravnikov, poslanih v Abesinijo, je prej obiskovala praktični tečaj na kliniki za tropične bolezni v Rimu.

Lekarnarjev je sodelovalo med rednim vojaštvom 178, med mornarico pa 10.

Zdravnikom so pomagali pri njihovem poslu tudi še vojaški duhovniki, katerih je bilo v Afriki 278 (na suhem in na morju).

Nizjega vojaško-zdravstvenega osebja (bolničarjev) je bilo pri armadi okrog 10 tisoč.

Sester italijanskega Rdečega križa je bilo v Abesiniji vsega skupaj 384.

Pri bolnišnicah in misijonskih postajah so imeli tudi še 200 sester raznih redov.

Da bi bilo vodstvo čim enotnejše, je podredil duče že nekaj mesecev pred napovedjo vojne vse

vojaške in civilne zdravstvene zavode posebnemu generalnemu šefu sanitete za vso Afriko.

*

Malaria, katere so se najbolj bali, ni delala skoro nikakih hujših skrbi kljub temu, da je bila med domačini na severni fronti na mnogih krajih, na južni fronti pa povsod močno razširjena. Z veliko natančnostjo so namreč izvajali profilakso (vsak moč je moral na dan pojesti po 3 tablete kinina). Tako so obolenje znižali na najmanjšo mero. Po izkušnjah, ki so jih imeli vojaški zdravniki med svetovno vojno v Macedoniji, bi moralo v Abesiniji oboleti okrog 200 tisoč vojakov. V resnici pa so uradno javili samo 1241 navadnih primerov tega obolenja in 23 težjih s smrtnim izidom.

Griža je ena najnevarnejših bolezni v tropski klimi. Od nekdaj je močno kosila med evropskim vojaštvom v kolonijah. Po računih iz prejšnjih vojn bi moralo v Abesiniji oboleti okrog 100 tisoč Italijanov na tropični griži in okrog 4 tisoč bi jih moralo umreti. Poročilo pa navaja samo 453 primerov te bolezni z enim samim smrtnim izidom.

Tifus in paratifus so tudi silno omejili. Po prejšnjih izkušnjah bi jih moralo oboleti okrog 50 tisoč ter mnogo tisoč umreti. Italijanske oblasti pa so javile iz Abesinije le 458 obolelih, od katerih jih je 161 umrlo (visoka umrljivost za legarjem v tropskih krajih!).

Pegasti legar, ki je med svetovno vojno še strahovito desetkoval srbsko vojsko v Macedoniji (1/4 vojakov je obolela za pegavcem), se v italijanski armadi sploh ni pojavil, čeprav je neguševo armada baje močno trpela od njega. Z najstrožjo snago med vojaki so zatrli to hudo bolezen, ki jo prenašajo uši.

Povratne mrzlice so zabeležili vsega skupaj samo 17 primerov brez smrtnega izida. Tudi večji izbruh te bolezni so odvrnili z najstrožjo pažnjo na čistočo med vojaki.

*

Od tropske vročine so Italijani zelo malo trpeli. Sončarico so doživeli samo 30 krat s 7 smrtnimi primeri. Pred vročino so se obvarovali na sledeč način: 1. Vsak vojak je moral nositi tropski šlem. 2. Prepovedano je bilo uživanje vsake, tudi najmanjše količine alkohola pred sončnim zahodom. 3. Marširanje so kolikor mogoče izbegavali in so prevažali čete večinoma z motoriziranimi kolonami.

Iz do sedaj povedanega je razvidno, da je bila organizacija vojno-sanitetne službe v italijansko-abesinski vojni nadvse vzorna. Zato ni čuda, da so s tako sijajnim in nepričakovanim uspehom zlomili oblast etiopskega cesarja, čigar moč smo precenjevali vsi, ki nismo dovolj upoštevali starega in preizkušenega angleškega izreka, da je tropska vojna »doctors and engineers war« (doktorska in inženirska vojna).

NAŠI NAJMARLJIVEJŠI POVERJENIKI

FRANJO CVETKO,
Maribor

IVAN KOVIČ,
Poljčane

RUDOLF KREUTZ,
Ormož

Dr. FERDO KUNEJ,
Št. Peter pod Sv. gorami

TILKA LECKERJEVA,
Split

MILENA PLOJEVA,
Kostanjevica ob Krki

LEOPOLD PRIMOŽIČ,
Ljubljana

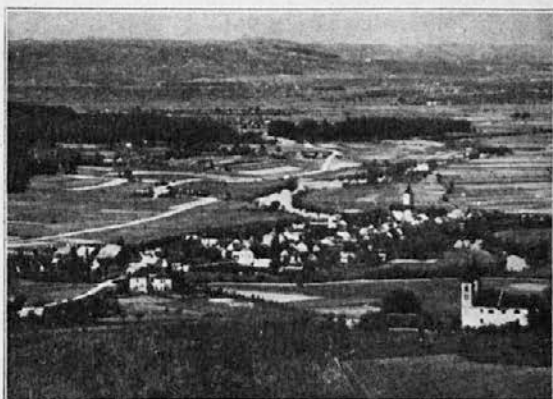

IVAN STALEKER,
Kranj

KJE NAJBOLJ ČITAJO VODNIKOVE KNJIGE

Slovenske Konjice

Kostanjevica ob Krki

VARUJTE SE MAZAČEV!

Zdravje je največji zaklad. Vsi smo o tem uverjeni, in vendar — kako malo skrbimo, da si ga ohranimo ali zopet pridobimo, kako lahko miselno si ga zapravljamo in kako brezmiselno si dostikrat prizadevamo, da bi ga zopet pridobili. Važno je, da uravnamo svoje življenje takó, kakor je to zdravju najprimernejše. O tem nas poučuje higiena. Žal da dostikrat ni mogoče, da bi ustrezali vsem njenim zahtevam, ker to onemogočajo življenjske prilike, vendar jih vsaj nikdar ne zanemarjamo, kadar se moremo ravnati po njih. — Laže je boleznim preprečiti kakor jih zdraviti.

Ako pa obolimo, skrbimo za pravočasno pomoč. Že stari rimski pesnik uči: »Varuj se v začetku — prepozno pripravljajš zdravila, ko bo lezen se v dolgi je dobi razvila.«

Danes tega nikakor ni težko storiti. Zdravniki so naseljeni v vseh večjih krajih, zdravstvene ustanove, bolnice in ambulatoriji so na razpolago, delavci, uslužbenci, obrtniki imajo svoje bolniške blagajne, torej je vsakomur, tudi manj imovitim in ubožnim mogoče, da poiščejo sveta in pomoči. A kje naj iščemo sveta in pomoči? Naš razum bi moral veleovati: edino pri zdravniku, saj se je ta posvetil dolgoletnemu in naporenemu študiju, si pridobil v bolnicah praktično izvežbanost — je torej edini za to poklicani činitelj.

Nihče si ne bo dal urezati obleke od človeka, ki se ni izučil krojaštva — in ako bi kdo kaj takega zahteval, ga bo dotični sam zavrnil na krojača. Ta se je moral izučiti svojega rokodelstva, preden ga je smel izvrševati samostojno, plačuje zato davke in ne trpi, da bi mu kdo drug segal v pravice. Vsakdo to smatra za pravično in naravno. Samo za zdravljenje se slehernik smatra usposobljenega in upravičenega, četudi za ta vzvišeni posel nima nobenega znanja in niti najmanjšega pojma.

Znana je pripovedka o kralju in njegovem dvornem norcu. — Tega je nekoč vprašal kralj, kateri stan je najštevilnejši. Zdravniški, je odgovoril, in to hočem jutri dokazati. — Obrezal si je glavo in milo stokal, ko so prihajali razni dostojanstveniki, uradniki, prosilci in strežniki. Vsakdo ga je prašal, ali je bolan, vsakdo mu svetoval, kako naj se zdravi, kako naj rabi ta ali oni pomoček. Ali nisem imel prav, da je na svetu največ zdravnikov? — je prašal kralja in ta mu je pritrtil.

Naravni čut nam sicer veleva, da naj pomoremo svojemu bližnjemu v stiskah in nadlogah, nikakor pa ne, da naj mu to vsilujemo brez potrebe. — In vendar se to vedno dogaja. Zlasti

ženstvo se odlikuje v tem oziru. Vsaka vam ve nebroj pomočkov in zdravil, ki so povsem sigurni in ki jih pozna iz lastne skušnjave. A tudi naš narod je še vse prezaupen do raznih mazačev obojega spola, od katerih nekateri slovijo daleč na okrog. Ne samo neuki kmet, tudi gospodski izobražencev kaj rad poseča zlasti razne inozemske mazače. Ti imajo veliko klientelo ter si pridobivajo ogromno premoženje. — Če zdravnik svari pred tem početjem, ki se prej ali slej maščuje in bolnika ugonobi, tedaj je kaj priljubljen odgovor, da to dela iz nevoščljivosti in kruhoborstva — in vendar noben zdravnik ne ovaja mazačev, dobro vedoč, da bi jim s tem pridobil le še več zaupnikov, ker bi jih smatrali za mučence, ako bi dobili zaslužen kaznen.

V nekaterih državah mazaštvo ni prepovedano, v drugih, tako tudi pri nas, pa je — in to iz povsem pravnega naziranja, da je dolžnost države, da skrbi za blagostanje in zdravje svojih podanikov. Seveda mazaštvo kljub temu bujno cvete, saj — kjer ni tožnika, tudi ni sodnika. In kdaj je še oškodovanec na zdravju ovadil mazača?

Mazaštvo pa se pojavlja zelo pogosto tudi v obliki sleparjev, ki se izdajajo za zdravnike ter tako sleparijo ljudi, verujoče, da so se zatekli po pomoč k izvežbanim. Dostikrat je sicer sumljivo, da dotičniki poslujejo v kaki zakotni gostilni, kar bi že samo ob sebi moralo izdati mazača, zlasti ako se to dogaja v mestu, dočim potujoči mazači, ki so danes tukaj, jutri tam, v tem oziru zbujaajo manj suma. — Bodite torej oprezni in obiskujte le na domu ordinujoče zdravnike.

Nečuvvena je včasih predrznost teh ljudi, ki so si bili kot bolniški strežniki ali kot bolniki v bolnicah nekoliko priučili obnašanju zdravnikov pri preiskavah. Vsako leto skoraj čitamo, da so oblasti izsledile kakega sleparja, lažizdravnika.

Dostikrat natvezajo mazači lahkovernim pacientom, da imajo kako skrivnostno, zdravnikom neznano, zelo uspešno zdravilo, ki so ga pridobili v tujih deželah ali sami izumili.

Danes ko je medicinska veda na višku, je taka trditev nesmiselna, in če najde vero, je to le dokaz, kako malo je še ljudstvo, navzlic mnogoštevilnim predavanjem in poljudnim spisom, poučeno o zdravilstvu.

Pogosto se čuje ugovor: saj tudi mazač večkrat doseže kak uspeh, nasprotno pa se tudi zdravniku često ne posreči rešiti bolnika.

Tega ne tajimo. Vprašanje je le, ali ni mazač dosegel uspeh pri kakem malenkostnem obolenju, ki bi tudi brez njega prešlo — in ali ni ne-

uspeh pri zdravniku zakrivilo težko, samo po sebi morda neozdravno obolenje. — Prej ozdravlja narava, zdravnik ji pri tem le nudi vso primer-no pomoč in odstranjuje vse nevarne in po-gibne okolščine. To oboje je največje važnosti in brez tega bi najbrž ne bilo okrevanja. Zdra-vila so sicer važna in potrebna, a nikakor ne smemo misliti, da je glavno in edino uspešno, če vzame bolnik vsako drugo uro žlico medi-cine ali prašek, zraven pa lahko brezbrizno za-nemarja vsa druga zdravnikova navodila. Tega pa ne zna in ne more znati noben mazač, in ako res kedaj zadene pravo, je to isto, kakor če sle-pa kura najde zrno.

Kako žalostno je, da dostikrat pride k zdrav-niku ali v bolnico povsem onemogel in izčrpan bolnik, kateremu je obolenje prišlo že v zadnji stadij, tako da ga niti najskrbnejše zdravnikovo prizadevanje ne more več rešiti — dočim bi ga bilo popreje lahko ozdravilo, a takrat je nesrečnejš hodil k mazačem in od njih pričakoval pomoči. Našel je ni, obolenje je kruto napredovalo in mu uničilo vse odporne moči, oslabilo delovanje organov. V skrajni sili šele se je prepozno zate-kele po pomoč tja, kjer bi jo moral iskati takoj spočetka in kjer bi jo takrat skoro gotovo še našel.

Torej, varujte se mazačev!

Inž. VL. MIKLENDÄ

KAKO LETAMO

PO MAPI

Za to, da pride letalec z enega letališča na drugo, ni dovolj, ako zna samo ovladati in vo-diti letalo, temveč mora temeljito poznati tudi a v i g a c i j o, to je, kako je treba voditi letalo na progi. Najpreprostejši način avigacije je let ob kaki glavni cesti, ki gre v kraj, katerega hoče-mo doseči. Na primer: iz Ljubljane v Maribor bi lahko leteli nad železniško progjo. Toda pri takem letu bi izgubili največjo ugodnost, ki nam jo daje zrak, t. j. najkrajšo pot brez ovinkov in ovir.

Če hočemo to ugodnost primerno izkoristiti, t. j. dovršiti let v kar najkrajšem času in z naj-večjim prihrankom pogonskih snovi, moramo le-teti v najkrajši smeri, to se pravi, po premi črti, ki veže kraj starta s krajem pristanka. Na mapo, po kateri se nameravamo pri letu ravnati, začrtamo razločno veznico teh krajev. Na njej zaznamujemo razdalje po 50 km od starta in pripišemo morebiti tudi čas, ki ga potrebujemo pri določeni brzini letala za doseg te krajev. Razen tega označimo na mapi ob letalni progi važne točke terena, ki jih spoznamo z letala ta-ko rekoč na prvi pogled. Take važne točke so večja mesta, ribniki, reke, ceste, železnice itd. Pri letu skušamo držati letalo nad označeno pro-gjo in dognati v terenu vsako točko, ki smo jo označili na mapi kot važno za orientacijo.

PO KOMPASU

Toda tudi ta način letanja ni najkrajši in naj-ugodnejši, zakaj letalec se nehoti in nevede skuša približati označenim točkam desno ali levo od proge in tako leti kljukovito. Vrh tega je mogoče na ta način leteti samo ob ugodnem vre-menu. Da lahko letamo kolikor mogoče narav-

nost tudi nad pokrajinami, kjer ni značilnih točk (n. pr. nad pustinjami, prostranimi gozdovi itd.), v to nam služi kompas. Kakor je znano, kaže kompasova magnetnica s svojim severnim po-lom neprestano proti severnemu magnetnemu po-lu. Načelo letanja po kompasu, ki je najbolj smotrno in ugodno, obstoji v določitvi kota, ki ga mora tvoriti vzdolžna os letala pri ravnem letu od X do Y z osjo magnetnice, ter v vzdrže-vanju tega kota med letom. Ta kot določamo takole:

Na mapi, na kateri imamo narisano črto, ki veže kraj starta A s krajem pristanka B, si poiščemo veznico pravega severa in juga. Potem izmerimo s kotomerom kot, ki ga tvorita vez-nica z zemljepisnim poldnevnikom (računano v smeri kazalcev ure od pravega severa); s tem dobimo tako imenovani zemljepisni kurz K temu kurzu (kotu) pa moramo prišteti še tako imenovano deklinacijo, t. j. kot, za katerega se os magnetnice odklanja od pravega (zemljepis-nega) severa. Magnetni pol namreč ni skupen z zemljepisnim severnim polom, kjer se sečejo vsi poldnevniki. Odklon od pravega severa do-ločimo neposredno na tako imenovanih deklinacij-skih mapah, kjer so kraji z enakim odklonom zvezani s črtami, izogonami. Če spojimo obe vrednoti, t. j. zemljepisnega kurza in dekli-nacije, dobimo tako imenovani magnetni (deklina-cijski) kurz. Toda tudi s tem še ni preračunan kurz za let. Znano je namreč, da se magnetnica odklanja s svoje smeri, ako je v njeni bližini železo ali drug magnet. Podobno vplivajo kovinske sestavine motorja ter magneti za vžiganje na kompasovo magnetnico v letalu. Če hočemo torej določiti pravilni kot letanja, moramo najprej dognati odklon, ki nastaja pod temi vplivi. Ta odklon je pri raznih smereh leta različen in je praviloma za vsako letalo in v

njem pritrjeni kompas zapisan v tabeli ali pa je grafično ponazorjen. Tabela ali pa grafični prikaz je pritrjen blizu kompasa. Ta odklon imenujemo deviacijo. Šele s spojitvijo deklinacijskega kurza in k njemu pripadajoče deviacije dobimo kurz, ki ga moramo dodrževati, če se hočemo pomikati po najkrajši črti A in B. Ta kot — kurz — imenujemo kompasni kurz.

Navedeni kompasni kurz moremo brez nadaljnjih popravkov vzdrževati samo v brezvetrju ali pa, če piha veter v smeri leta, odnosno proti nam. V tem primeru se veča, odnosno manjša samo brzina letala. Če piha veter od strani, n. pr. pravokotno na smer leta, se ne le brzina letala veča, odnosno manjša, temveč letalo tudi zanaša v stran, in sicer tem bolj, čim močnejši je veter. Zanašanje po vetru, t. zv. »derivacijo«, moramo potem izravnovati s popravo določenega kompasnega kurza. To popravo lahko določimo pred odletom pri znani brzini in smeri vetra ter brzini letala takole: Na črti, ki veže kraj starta s krajem pristanka, označimo brzino letala v kilometrih na uro. Na koncu (pri B) narišemo s pomočjo kotomera smer vetra s premico. Na to premico nanese mo s točke B brzino vetra v kilometrih, in sicer v istem merilu, kakor smo označili brzino letala. Točko C, ki jo tako dobimo, zvežemo s točko A. Kot, ki ga tvorita kraka AC in AB, je kot zanašanja po vetru, za katerega moramo zmanjšati ali zvečati kompasni kurz, če hočemo, da nas pri letu ne zanaša veter. Zaradi netočnosti pri merjenju vetra v višini in zaradi samo približne določitve letalove brzine je dobro, ako kontroliramo med letom po mapi, ali je račun pravilen, in morebiti izravnamo manjše odklone.

Če ne poznamo niti smeri, niti sile vetra pred odletom, določimo derivacijo z zasledovanjem terena in mape. Če nas odnaša, obračamo letalo postopno tako dolgo proti smeri vetra, dokler ne opazimo, da letimo dalje časa, natanko po označeni progji. Potem šele odštejemo pripadajoči kurz na kompasu ter vzdržujemo ta kurz pri letanju.

Uporaba kompasa torej zahteva skrbno pripravo in vajo. Napor, ki je s tem združen, pa se nam mnogokrat poplača, ker lahko letimo varno tudi tedaj, če je orientacija zaradi neugodnega vremena otežkočena, in ker lahko res naravnost letimo. Zlasti je uporaba kompasa važna, ako letimo dolgo nad oblaki, nad slabo mapiranimi pokrajinami ali nad morjem.

Vendar pa je v vsakem primeru priporočljivo, seznaniti se pred odletom podrobno z vremenskimi razmerami, ki so odločile za ta ali oni na-

čin letanja, zlasti pri športnem letanju, kjer nimamo radioelektričnih naprav kakor pri potniških letalih.

PONOČI

Letanje ponoči je mnogo napornejše in težje kakor podnevi. Zlasti težka je orientacija, ker se vidi zemeljska površina čisto drugače ter se menjava po tem, ali je noč mesečna ali zvezdnata ali oblačna. Podrobnosti terena, ki olajšujejo orientacijo podnevi, docela izginejo ali pa postanejo tako neznatni, da jih niti izkušen opazovalec ne vidi. Kadar je polna luna in jasna noč, se je mogoče tako dobro orientirati kakor podnevi. V oblačnih nočeh nam služijo za orientacijske točke mesta, ki se vidijo kakor temne lise z množico luči, zlasti pred polnočjo. Zarja nad večjimi mesti je vidna že na veliko daljavo. Dobro se razločujejo tudi vasi, ki so kakor sivi madeži, iz katerih gredo svetlejšje črte cest.

Prav dobro orientacijsko pomagalo so gozdovi, ki se vidijo že od daleč kakor črne ostro orisane ploskve.

Nasprotno pa je mogoče železnico razločevati le po vozečih vlakih.

Na letalnih progah z rednim nočnim prometom so neprecenljive vrednosti svetilniki, ki so postavljeni ob progji tako, da vidimo lahko z letala vsaj tri hkratu. (Pri nas jih ni.) Glavno pomagalo pa sta in bosta pri nočnem letanju kompas in ura.

Pri dolgih letih nad oceani začenjajo v poslednjem času uporabljati astronómsko avigacijo. Z njo določamo lego letala na osnovi opazovanja nebesnih teles.

Ko se letalec približa cilju, nastane najtežji manever vsega poleta — pristanek. Tega otežkoča zlasti cenitev višine letala nad zemljo. Letališče se lahko že iz daljave določi po svetilniku. Ovire na letališču samem in v okolici so označene z rdečo lučjo. Ploskev za pristanek obdajajo luči, ki se izmenoma užigajo in ugašajo. Prostor za pristanek kažejo tri slabejše luči, ki tvorijo enakokrak trikotnik. Luči, ki tvorijo osnovnico trikotnika, kažejo mesto, kjer se more letalo najprej dotakniti zemlje. Vrh trikotnika pa je najskrajnejša točka, do kam sme letalo pri pristanku brez nevarnosti priti. Hkrati daje rdeča ali zelena luč letalu znamenje, ali je ploskev za pristanek prosta (zelena luč) ali zasedena po drugem letalu (rdeča luč).

Moderna veleletala imajo posebne reflektorje ali rakete, tako, da si pristanišče sama razsvetljujejo.

ČUDNI OBIČAJI V RIO DE JANEIRO

Če srečamo v Rio de Janeiro na cesti znanca, ga moramo z desnico objeti in pri tem pristrčno potrepeljati po rami. To je tam običajni način pozdravljanja, rok si ne podajajo.

Če srečamo na cesti damo, ki jo dobro poznamo, jo moramo tudi objeti; toda navzlic tej intimni obliki pozdravljanja bi bila največja ne-taktnost, če bi jo hoteli spremiti. Povprašamo jo lahko po njenem počutju, izrečemo še nekaj prijaznih besed in se nato poslovimo, tudi če imamo isto pot.

Če potegnemo cigaretno dozo iz žepa, ponudimo svojemu spremljevalcu cigareto, prižgemo vljudno vžigalico in mu z njo postrežemo — potem smo napravili veliko napako. V Braziliji je običaj, da damo znancu zaprto dozo in škatlico z vžigalicami v roko; če naredimo drugače, bo smatral dotični, da mu ne zaupamo.

Če hočemo koga obiskati v stanovanju, moramo počakati pred hišnimi vrati. Če hiša nima zvonca — in po navadi ga nima — moramo toliko časa ploskati z rokami, da pride kak družinski član in nas pozove, naj vstopimo. Brez takega poziva velja vstop v tuje stanovanje za prekršitev hišnega miru in se, če napravi prizadeti ovadbo, strogo kaznuje.

V vozu cestne železnice sedi gospod, ki smo ga bili prejšni dan površno spoznali v neki družbi. Pozdravimo ga, sedemo na prazen prostor in ne mislimo nič hudega. Ko hočemo plačati, pa začudeni izvemo, da je gospod, ki smo ga ravnokar pozdravili, že plačal tudi za nas. Kajti če se srečata v Rio de Janeiro dva znanca v tramvaju, pa čeprav ne sedita skupaj, plača voz-nino dotični, h kateremu preje pride sprevodnik.

Če sedimo v restavraciji pri obedu in pride mimo znanec, potem zahteva vljudnost, da ga povabimo, naj prisede in obeduje z nami. Na drugi strani je pa spet velika napaka, če bi povabljeni

povabilo sprejel. Celo zelo nedostojno je sestiti isti mizi.

Gosi sicer niso v Braziliji svete živali, temveč okrasne ptice. Če bi komu prišlo na misel speči gosko, bi ga vsi imenovali barbara. Dobite pa lahko v delikatesnih trgovinah gosja jetra, ki jih — uvažajo iz Evrope.

V vseh državah Brazilije (Brazilija je kakor Združene države ameriške zvezna država) uradujejo policijska oblastva in sodišča od 1. ure popoldne do 1. ure ponoči. Stranke in priče povabijo vedno, če le mogoče, pred sodišče v večernih urah, da jih ne motijo pri njihovem dnevnem poslu.

Predsednik republike sprejema vsako sredo. Vsak brazilski državljani ima pravico, da ga na ta dan obiše. Izpolniti mora le dve formalnosti: mora se zadostno izkazati in priti mora v avdienco s čevlji, ovratnikom in kravato.

V prvi razred cestne železnice imajo dostop samo moški v suknjiču z ovratnikom in kravato. Pasažirji brez suknjiča in kravate se smejo voziti le v drugem razredu.

Tudi v boljših kavarnah ne smejo biti gostje brez ovratnika in kravate. Celo tujcem v teh lokalih ne postrežejo, če niso predpisano oblečeni.

V Braziliji, posebno v severnih državah, žive ljudje, ki še niso nikoli oblekli suknje in se še nikdar niso pokrili z drugačnim pokrivalom ko s širokokrajnim slamnikom.

Kitajci, ki jih je v Braziliji precejšnje število, se bavijo izključno le z vrtnarstvom in gostilniškimi obrti. Perice pa so vse brez izjeme zamorke.

V trgovinah, kjer prodajajo cerkvene potrebščine, vidimo zamorske angele, zamorskega Kristusa in črno Madono. Torej sta tudi Kristus in Mati božja zamorca!

P. R.

SLADKOR — DOMAČE ZDRAVILO

Če bi potresli sladkor na nezaceljeno, gnojno rano in menjali obvezo šele po enem tednu, bi smatral marsikdo to za nedovoljivo mazaštvo; je pa ta način čisto resno in preizkušeno zdravilo. S tem preprostim sladkornim zdravljenjem se zacelijo rane hitreje, kakor pa če bi jih še tako premišljeno in skrbno negovali. Spočetka nezaupljivi bolnik bo kaj kmalu prepričan o uspehu. Ta osupljivi učinek si razlagamo takole:

Izločki iz ran delijo sladkor v alkohol in ogljikovo kislino, ki oba zavirata rast bakterij. Poleg tega pospešuje sladkor še močan tok izločkov iz ran, kajti vsaka rana se najbolje zaceli v lastnih izločkih, kar je popolnoma naravno in zaradi tega vsakomur razumljivo dejstvo. Zato je tudi prepogosto menjavanje obvez, čeravno se nam zdi bolj higienično, praviloma napačno, ker oropa rano njenega zdravilnega izločka.

Preprosta zdravilna sredstva so v domačem zdravilstvu zelo priporočljiva. Zato se pomudimo malo delj pri sladkorju, ki v času, ko polaga znanost važnost le na zelo komplicirana sredstva, kakor so vitamini in hormoni, ne uživa nobenega spoštovanja. Zato zasluži, da mu damo vsaj nekaj pravic.

Podobno zdravilno kakor na gnojne rane vpliva sladkor tudi pri gnijočih procesih na sluznici, n. pr. pri ustni gnilobi, ki je večkrat težka, dolgo trajajoča in z visoko temperaturo zvezana bolezen. Tudi tu pomaga sladkor v prahu. Ni nam potreba poudarjati, kako prijetno je ravno to »sladko« sredstvo pri otrocih, ki ga glede na uspešnost lahko izenačimo z vsemi težko uporabljivimi kemičnimi zdravili.

Celo bacile difterije, ki lahko, ne da bi sicer povzročili bolezn, mesece in mesece žive na nosni in na požiralnikovi sluznici in ki pomeenjajo za okolico teh »bacilonosev« stalno nevarnost, je lahko uničiti s sladkorjem celo tam, kjer so močne kemikalije, ki uničujejo bakterije, ostale brezuspešne. Tu učinkuje sladkor tako, da pospešuje razvoj ustnih bakterij, ki niso škodljive in ki s svojo rastjo zatopijo bacile difterije.

Iz časov, ko smo bili še otroci, se še marsikdo spominja priljubljenega uspavalnega sredstva, ki so nam ga dali zvečer, če nismo mogli zaspiti. Bil je to kozarec sladkorne vode ali malinova. Morda je bil učinek te pijače bolj sugestiven,

vsaj je sladkor znano pomirjevalno in uspavalno sredstvo.

Sladkor pomaga tudi pri piku žuželk. Treba je samo sveži pik odrgniti z namočenim koščkom sladkorja, otekline sploh ne nastane, srbečica pa takoj preneha.

Znano pa je tudi, da je sladkor eno naših najpoglavitejših hranil. Malokdo pa ve, da je (čista) sladkorna dieta prvovrstno zdravilno sredstvo. Pri infekciji sečnih vodov, recimo pri gnojenju mehurja in ledvic, tudi pri svežih vnetjih ledvic, ni uspešnejšega zdravljenja kakor nekaj sladkornih dni. Pri tem ne uživajo bolniki nič drugega kakor dnevno $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kg sladkorja v čaju, limonadah ali v vodi. S tem se organi sečnih izločil očuvajo in temeljito izplaknejo. Mnogo lažjih primerov ozdravimo lahko s tem preprostim zdravljenjem.

Zelo važen je sladkor tudi pri prehrani bolnikov, ki imajo visoko temperaturo. Taki bolniki navadno nočejo ničesar užiti, tako da je njihova zadostna prehrana precej kočljiva. Nasprotno pa so zelo žejni in imajo posebno radi oslajene limonade. Na ta način dosežemo, da na najprijetnejši način poskrbimo za dovoljno dovajanje tekočin in kalorij. Poleg tega prihrani ta dieta s sladkorno vodo bolnemu organizmu težko prebavno delo in dopušča, da se njegove odporne moči osredotočijo na bolezensko ognišče samo. Končno pa učinkuje sladkor še — v nasprotju z beljakovinami — ugodno na potek temperature.

VIKTOR PIRNAT

ZABAVNE DROBNARIJE

NAJSTAREJŠA BARVILA LAS

Sredstva, ki barvajo lase črno, so še dandanes posebno pri vzhodnih narodih ljudska potreba. Potnik Larrey je videl v Egiptu stare šeme, ki so si črnille lase s cinkom in vizmutom. Kakor za Joba Hebrejke, si danes barvajo v Egiptu in Siriji žene in dekleta obrvi in trepalnice s surno, ki sestoji v glavnem iz žveplenega antimona. V Rusiji žgo v prostem ognju šiške ter pridobivajo s tem neko oljnato tekočino, ki skoro popolnoma otrdi in lepo črno barva lase.

KAKO JE NASTAL JEDILNI LIST

Jedilni list, brez katerega dandanes že ni nobenega boljšega gostilniškega obeda, še manj pa gostije, je nastal v državnem zboru v Regensburgu leta 1541. Tam se je na društvenih sestankih mnogo jedarilo in popivalo. Na nekem banketu je imel, kakor pripoveduje letopisec, vojvoda Henrik Braunschweigski pred seboj na mizi dolg list, katerega je večkrat pogledal. Grof Hugon

Mantfortski, ki je sedel poleg njega, se je temu zelo čudil. Poprašal ga je, kaj da ima na listu. Vojvoda mu je pokazal list, na katerega mu je bil nadkuhar po vrsti napisal vsa jedila, da se je odličnik vedel pri pojedini ravnati ter si hraniti tek za najboljšo. To je ostalim tako ugajalo, da so vsi prinesli to novost domov in jo posnemali. Posnemamo jo prav radi tudi še dandanes.

NENAVADNO UMEŠČANJE KRALJEV

Pri umeščanju kraljev so imeli stari Aragonci posebno čudne običaje. Namesto da bi oni prisegli kralju pokorščino in zvestobo, je moral ta pred zbranimi mestnimi očetmi, ki so sedeli pokriti v mestni posvetovalnici, kleče in odkrit pri-seči, da se bo natančno držal zakonov in svoboščin, na kar so ga mestni očetje priznali s sledečimi besedami:

»Mi, ki veljamo ravno toliko ko Vi, Vas s tem imenujemo za svojega kralja, da nam varujete svoboščine in predprave, drugega pa nič!«

ČUDNA KONFERENCA

Angleškega ministra Pitta je v njegovih zadnjih letih zelo mučil protin. Tedaj je vedno ležal v posteljo. In tako je moral nekoč v najnujni zadevi sprejeti tudi vojvodo neucastleškega, prvega lorda admiralitete. Bil je mrzel zimski dan, tresoč se od mraza je vzkliknil vojvoda, ko je stopil v ministrove sobo:

»Je li mogoče, Vi nimate ognja v kaminu?!«

»Ne«, je odvrnil Pitt, »kadar me tare protin, ne morem prenašati toplote.«

Rad ali nerad se je vojvoda moral vdati v položaj. Zavil se je v suknjo ter sedel k ministrov postelji. Mraz je nastal med tem tako občuten, da ga vojvoda ni mogel dalje prenašati. Kratko se je oprostil in urno skočil v drugo posteljo, ki je stala v sobi, ter se zakopal v njene blazine. V tem položaju sta oba državnik razpravljala o plovbi po morju ter svoja mnenja podpirala s silovitimi kretnjami iz postelj. Očividec, ki je medtem prišel k ministru Pittu, se ni mogel ubraniti smeha ob opazovanju tako čudne konference.

SKROMNA ŽELJA

Irski berač je prosil znamenitega romanopisca Walterja Scotta za sispenco, to je za pol šilinga. Sir Walter ni mogel najti v denarnici nobene, zato mu je dal cel šiling ter smehljaje pripomnil: »Pa ne pozabite, da ste mi sispenco dolžni!«

»O gotovo!«, je vzkliknil berač, »in Bog vam ohrani življenje tako dolgo, da vam jo vrnem!«

BISTRE GLAVE

Ko je bila leta 1720. v Lizboni otvorjena »Akademija portugalske zgodovine«, so preizkušali bistroumnost članov s celo vrsto tekmovalnih vprašanj, ki se nam zde danes komaj verjetna, četudi so potrjena resnica. Tu nekaj primerov:

1. vprašanje: Kateri del človeškega telesa je bil skozi stoletja državi brez koristi, zdaj pa je postal najpotrebnejši?

Odgovor: Nos, ker je postal tobak regal (vladarju pridržana pravica) in najizdatnejši vir vseh državnih dohodkov.

2. vprašanje: Kateri čut je plemenitejši, vid ali sluh?

Odgovor: Vsak dober kristjan mora dati sluhu prednost, ker se verske skrivnosti ne sporočajo vidu temveč sluhu in ker Odrešenik ni rekel: Blaženi, ki vidijo, temveč, blaženi, ki ne vidijo.

3. vprašanje: Ali se je od Adama človekova višina kaj izpremenila?

Odgovor: Ne. (Tu manjkajo v listinah žal najbrž zelo zabavni dokazi.)

4. vprašanje: Kaj je človeku koristneje, da je velik ali da je majhen?

Odgovor: Če bi na drevju rasli dragulji, bi si želel biti velik, da bi jih lahko trgali; če bi bil cestni tlak iz biserov, bi bili radi majhni, da bi jih pobirali; ker pa ni ne eno ne drugo, je srednja postava najboljša.

Take stvari so tedaj imenovali znanost in vedo!

KDO JE OSEL

Nekdanji cerkveni glasbeni ravnatelj v Lipskem, stari Schicht, je bil v začetku proti Beethovnu zelo nezaupljiv ter je posebno zmajeval nad njegovimi zmožnostmi v dramatski umetnosti. »Beethoven je osel s svojo glasbo!«, je kaj rad trdil in le stežka so ga pripravili, da je prisostvoval vprioritvi opere »Fidelio«. Po predstavi ni bilo mogoče spraviti besede iz nje, pač pa je prišel še k drugi in tretji vprioritvi. Naposled so ga prisilili, da naj vendar izreče sodbo o mojstrov dramatski glasbi. »Da« je odgovoril odkrito, »Beethoven ni nikak osel, temveč jaz sem bil!«

SVOJEVRSTNO POVELJE

Svojevrstno povelje je bilo v navadi še v začetku prejšnjega stoletja v portugalski vojski. Preden je bil dan ukaz za napad, se je glasilo povelje: »Sovražniku hud obraz (naredite)!«, na kar so vojaki pričeli gubančiti čelo. Sledil je nov ukaz: »Zelo hud!« in tudi poveljujoči častnik se je trudil, da bi dal svojemu obrazu kolikor mogoče jezen izraz. Vojaki so posnemali poveljnika ter se pri tem strašansko pačili.

ZELO ENOSTAVNO

Prismuški otroci so vedno zamenjavali dneve in zato jim je njihov prismuški učenik stvar raztolmačil takole:

»Otroci, buče prismuške, vi vedno zamenjavate pojme: predvčerajšnjim, včeraj, pojutrišnjim itd. In vendar je to tako enostavno. Pazite!

Danes je danes, danes je bilo včeraj jutri, predvčerajšnjim je bilo pojutrišnjim, je jutri včeraj in pojutrišnjim predvčerajšnjim. Jutri je danes jutri, je jutri danes, je pojutrišnjim včeraj, je bilo včeraj pojutrišnjim. Pojutrišnjim je danes pojutrišnjim, je jutri jutri in pojutrišnjim danes. Včeraj je danes včeraj, je jutri predvčerajšnjim, je bilo včeraj danes in predvčerajšnjim je bilo jutri. Predvčerajšnjim je danes predvčerajšnjim, je bilo včeraj včeraj, je bilo predvčerajšnjim danes.

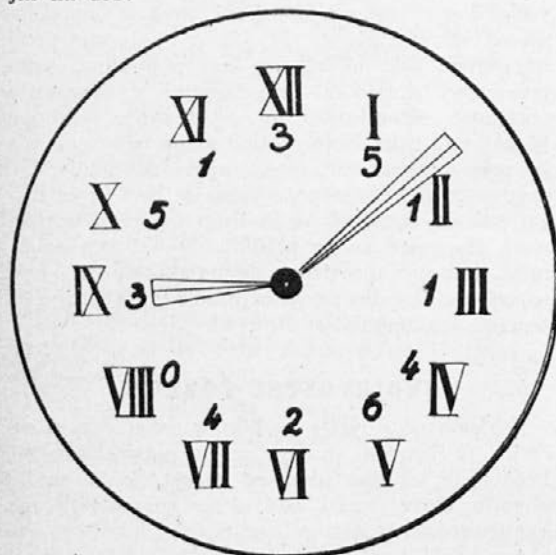
Kakor vidite, je stvar silno enostavna. Poslej je nihče več ne bo zamenjavall!«

KOLEDAR V URI ZA LETO 1938.

Z njim lahko določiš, na kateri dan tedna pade kateri koli datum l. 1938.

Rimske številke I.—XII. pomenijo dvanajst mesecev, in sicer: I. = januar, II. = februar, III. = marec, IV. = april itd., XII. = december.

Arabske številke ob rimskih so prištevkvi. Ti so važni in za vsako leto drugačni. Napiši si jih na uro!

To stvar uporabljaj tako:

Vedeti hočeš, n. pr., na kateri tedenski dan v l. 1938. pade Silvestrov večer (31. decembra). December je dvanajsti (XII.) mesec. Poišči torej rimsko XII. Pod njo je prištevek (arabska)

3. Ta prištevek prištej k datumu. Torej 31. (datum) + 3 (prištevek) = 34. To število deliš s 7 (toliko dni je v tednu). Vseeno je kolikokrat gre 7 v 34, zanima naj te samo ostanek.

Računaj torej: $31 + 3 = 34 : 7 = (4 \text{ krat})$ in ostane 6, torej pade Silvestrovo na soboto, kajti ostanek 1 pomeni ponedeljek, 2 torek, 3 sredo, 4 četrtek, 5 petek, 6 soboto, 0 (nič) pa nedeljo. Ako je 0, torej če ni ostanka in je bilo dotično število gladko razdeljivo s 7, to vedno znači nedeljo.

Nekaj zgledov:

Sv. Jožef (19. marca). Marec = III., prištevek = 1. Računaj: $19 (\text{datum}) + 1 (\text{prištevek}) = 20 : 7 = (2 \text{ krat})$ in ostane 6. Sv. Jožef pade na soboto.

Sv. Alojzij (21. junija). Junij = VI., prištevek = 2. Računaj: $21 (\text{datum}) + 2 (\text{prištevek}) = 23 : 7 = (3 \text{ krat})$ in ostane 2. Pade na torek.

20. september. Računaj: $20 + 3 = 23 : 7 = (3 \text{ krat})$ in ostane 2. Pade na torek.

1. december. Računaj: $1 + 3 = 4 : 7 = (0 \text{ krat})$ in ostane 4. Četrtek. Ali krajše, ker je število manjše od 7, torej s 7 niti ne deliš, nego je seštevek smatrati za ostanek, torej $1 + 3 = 4 = \text{četrtek}$.

1. maj. Računaj: $1 + 6 = 7 : 7 = (1 \text{ krat})$ in ostane 0, torej nedelja.

28. oktober. Računaj: $28 + 5 = 33 : 7 = (4 \text{ krat})$ in ostane 5, torej petek (ali ker je 28 deljivo s 7 brez ostanka) ti že prištevek 5 pove, da pade ta dan na petek.

7. avgust. Računaj: $7 + 0 = 7 : 7 = (1 \text{ krat})$ in ostane nič. Nedelja.

UGANKE

MREŽA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	5	12	3	5	13	9	14	9	10
15	12	15	6	15	12	3	5	13	5
11	11	9	8	16	2	3	12	3	5
13	2	7	17	9	10	15	12	15	6

Ključ:

12-9-6-2-11 1-3-5-1-2-3-13-9-13 slovenski pesnik;
4-5-17 žival;
14-7-8-5-10 drevo;
8-15-16 posoda.

ČRKOVNICA

T I P O N E J E R
E S T V U M D U P
S J G A D A I M I
V E L R I T N E J
A C I N I Z R O K

Valentin Vodnik

PREGOVOR

ploča — srna — uvod — pav — meč — bor —
— nega — prod — čer — reka — akord —
— pero — čas.

(Črtaj v vsaki besedi eno črko!)

BESEDNICA

A	J	A	C	D	I	N	R	..	ladja
B	E	N	D	H	O	O	V	..	praznik
A	E	M	Z	E	J	R	R	..	odnos
A	I	L	E	N	N	T	V	..	moško ime
A	I	J	L	C	I	O	P	..	redarstvo
A	F	I	L	M	G	N	O	..	ptica
E	E	M	P	Š	T	E	R	..	okraj v Ljubljani

Črke v okviru tvorijo ime in priimek slovenskega pisatelja, čigar rojstno stoletnico praznujemo l. 1938.

KVADRATNA DVOJICA

	1	2	3	4					
1	A	A	A	A					
2	A	A	B	B					
3	Č	Č	D	D	5	6	7		
4	E	E	G	G	G	I	I		
					5	I	J	J	N
					6	N	O	O	O
					7	R	R	R	R

Vodoravno in navpično:

1. holm
2. žival
3. reka
4. čarovnik
5. pes (pasma)
6. moško ime
7. žensko ime

VREME

Podatki iz vremenskega poročila:

Poprečna temperatura

Kamnik	12,6°
Rogaška Slatina	15°
Novo mesto	12°
Jesenice	14°
Poljče	12°
Lesce	12°
Trojane	14,7°
Turjak	15°
Kranj	13°
Bloke	13°
Tupaliče	12°
Dobliče	15°
Zalilog	14°
Maribor	12°

Kakšna je vremenska napoved?

ENACBA

$$(x - s) + y + (z - a) = u$$

x = ptica; y = zabavišče; z = žensko ime;

u = trg ob Soči.

REŠITEV UGANK IZ LANSKE PRATIKE

1. Križanka. Vodoravno. Stobi, kamen, Barbara, Una, moč, krt, uta, karat, era, Argo, oaza, Karavanke, voda, Korš, niz, klin: a. Vis, las, Aca, naš, tovarna, opolo, sadra. Navpično: skuta, Vilko, narkoza, oba, gad, sto, Ba, korak, ol, Irma, Lavo, Borovnica, kača, Mars, ar, Tonka, na, mak, ako, nad, rezerva, Nitra, Šiška.

2. Kvadratna trojica. Karp, apel, reka, Planica, iver, cena, Arabija, Ibar, jata, Arad.

3. Mreža. Slovenc, tvoja zemlja je zdrava in pridnim nje lega najprava: polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija tebe rede.

4. Stopnice. A, na, tla, obla, nafta, Matija, Emilija, drevored, vžigalca, eksistenca, dvanajstina. Slovenski pesnik: Anton Medved.

5. Pregovor. Kar mačka leže, rado mišim streže.

VSE UGANKE SO PRAVILNO RESILI:

Fran Rogl, Sv. Lenart v Slov. gorah; Anton Trdan, Velika Dolina, p. Jesenice (Dolenjsko); Joško Uršič, Mezgojce; Franjo Jug, Beograd; Pavlica Pisansky, Sv. Križ pri Kostanjevici; Davorin Šefinc, Vrhnika; Pavla Rečelj, St. Jernej (Dol.); Stanko Kapš, Potoke; Dušan Pleničar, Liliija; Alojzij Jazbar, Pakrac; Karel Škerjanc, Trbovlje; Srečko Berlot, Moravče; Marjan Tratar, Borovce; Srečko Zalokar, Sava Zupančič, Velenka Mešek, Božo Čotič, Anton Weber, Ivan Čebulj, Roman Poniž, Pavla Matičič, Leo Pettaufer, Pavla Semen, Fran Mrmolja, Gregor Masle, Ana Vidensek, Vinko Stembov, Iva Lapajne, Rudolf Cimolini iz Ljubljane; Jaka Koselj, Škofja Loka; Ivan Murovec in Josip Marek, Nomenj; Jakob Cvajnar, Medvode; Drago Vončina, Dolenja vas pri Ribnici; Nataša Zupančič, Tomšelj; Anica Kravanja, Begunje; Angelca Starč, Logatec; Janko Kokotec, Stara cerkev pri Kočevju; Aleksander

Lavrič in Ivan Modič, Nova vas (Bloke); Franjo Hude, Kočevje; Vinko Znidar, Boh. Bistrica; Lorica Berginc, Brežice; Maks Farkaš, Mirko Pliberšek, Rudolf Jug, Vitomir Čilenšek, Rudolf Kocjan, Rade Božovič, Peter Maroh, Martin Mastnak, Zdravko Zablacjan iz Maribora; Fran Zakrajšek, Topol (Bloke); Olga Maršič, Braslovče; Janko Lešnjak, Markovec (Stari trg); Vincencij Freljih, Ziri; Franc Marolt, Dev. Mar. v Polju; Ivan Jarc, Niko Paulič, Milena Sušnik, Ivan Barbič iz Novega mesta; Darinka Terjav, Brežice; Franjo Bole, Celje; Stanko Hedžet, Hardek (Ormož); Aleksander Hrašovec, Smarje pri Jelsah.

NAGRADE

Lani razpisane nagrade je muhasti žreb razdelil tako, da dobe:

1. Franjo Hude, Kočevje, knjigo: Josip Stritar, Sodnikovi.

2. Marjan Tratar, Borovce, knjigo: Henri Barbusse, Ogenj.

3. Iva Lapajne, Ljubljana, knjigo: Ilka Vaštetova, Umirajoče duše.

4. Jakob Cvajnar, Medvode, knjigo: dr. Ivan Lah, Angelin Hidar.

5. Milena Sušnik, Novo mesto, knjigo: Ksaver Meško, Kam plovemo?

6. Maks Farkaš, Maribor, knjigo: Anatole France, Pingvinski otok.

7. Fran Rogl, Sv. Lenart v Slov. gor., knjigo: Anton Novačan, Samosilnik.

8. Pavlica Pisansky, Sv. Križ pri Kostanjevici, knjigo: Ivo Šorli, Zadnji val.

9. Franjo Bole, Celje, knjigo: Damir Feigel, Tik za fronto.

10. Ivan Čebulj, Ljubljana, knjigo: Anton Foggazzaro, Svetnik.

Letos razpisujemo spel deset lepih knjig iz založbe Tiskovne zadruga v Ljubljani kot nagrado za fiste, ki bodo pravilno rešili vse gorenje uganke. Rešitev naj pošljejo na naslov urednika: Dr. PAVEL KARLIN, LJUBLJANA, Krakovski nasip 22, najpozneje do Velike noči leta 1938.

SEJMI

Pripombi: Sejem, ki pade na nedeljo ali praznik, se vrši — če ni izrečno drugače določeno — naslednji delavnik. Sejmi, pri katerih ni posebej označeno, so za živino in blago

D R A V S K A B A N O V I N A

SREZ BREŽICE

Brežice: 14. febr.; ponedeljek po sv. Florijanu; dan sv. Antona (13. junija); dan sv. Lovrenca; dan sv. Lenarta; 19. dec.; vsako soboto v tednu samo za svinje, odn. dan prej, ako je v soboto praznik.

Blanca: za živino 26. febr.; 23. jul.; 2. okt.; 18. nov.

Dobova: 31. jan.; 26. marca; 25. apr.; 10. jul.; 13. sept.; 9. dec.

Kapele: 17. jan.; 10. marca tudi za konje; 17. apr.; 7. jun.; 17. avg.; 17. sept.

Pišce: 19. febr.; 8. jul.; 6. okt.; 3. nov. Za govejo živino: 1. avg.

Podsreda: za živino 24. jun.; 21. sept.; 18. okt.; 19. nov.

Rajhenburg: 29. jan.; veliki četrtek; ponedeljek po šesti nedelji po veliki noči; dan po sv. Petru in Pavlu; 26. avg.; 10. okt.

Sevnica: 14. febr.; ponedeljek po tihi nedelji; tretja sredo po veliki noči (samo za blago); 22. jun.; 16. avg.; 21. okt.; 6. dec.

Stara Sveta gora — občina Podsreda: Sobota pred tiho nedeljo; sobota pred binkošti.

Sv. Lenart-Zabukovje: 3. apr.; 18. jul.; 20. sept.; 6. nov.

Veliki Dol: 25. jan.; 3. marca; 13. jul.

Videm: za govejo živino in svinje 21. jan.; 20. febr.; 1. apr.; 21. maja; 3. avg.; 26. okt.; 16. dec.

Zdole-Pleterje: 15. marca; 24. apr.; 15. jul.; 15. sept.

Zigarski vrh: za govejo živino 21. marca; 13. jun.; 1. sept.

SREZ CELJE

Celje: Vsako sredo in soboto (za prašiče); sobota sredi posta; 21. okt.; 30. nov.

Dobrna: Prvi ponedeljek po Svečnici; kvatrnji četrtek v sept.; 6. dec.

Dramlje: 2. aprila; 22. okt.

Frankolovo (Vojnik, okolica): 17. marca; kvatrna sobota v septembru.

Kalobje: 3. febr.; prvi ponedeljek po Velikem Smarnu.

Nova cerkev: Ponedeljek po sv. Treh kraljih; četrtek po veliki noči; ponedeljek po sv. Rešnjem Telesu; 6. nov. (sv. Lenart).

Petrovče: 17. jan.; 4. marca; 2. jul.; 14. sept.

Svetina: 25. maja; 5. avg.

Sv. Lovrenc pod Prožinom: ponedeljek po angelski nedelji; sobota po Brezmadžnem spočetju Dev. Marije.

St. Jurij ob juž. želez., okolica: 2. jan.; 10. febr.; 12. avg.; 19. nov.; 10. dec.

St. Jurij ob juž. želez., trg: 12. marca; 24. apr.; 4. maja; 22. jun.; ponedeljek po letnih kvatrah; ponedeljek po jesenskih kvatrah; 28. okt.

St. Jurij ob Taboru: 10. marca; 21. nov.

Teharje: 21. jan.; 22. febr.; 26. marca; 12. maja; 26. jul.; 12. okt.; 24. nov.; 19. dec.

Trg Braslovče: Ponedeljek pred sv. Matijo; na cvetni petek; ponedeljek pred sv. Matevžem; ponedeljek pred sv. Martinom.

Trg Vojnik: Ponedeljek pred Svečnici; ponedeljek po beli nedelji; 16. maja; 4. jul.; 7. sept.; 18. okt.

Trg Vransko: 3. marca (sv. Kunigunda); druga sredo po veliki noči; 29. sept.; 15. nov. (sv. Leopold).

Trg Zalec: 14. febr.; 13. jun.; 25. jul.; 29. avg.; 4. okt.; 13. dec.

Velika Pirešica (Zgornja Ponikva-Pernovo): 21. marca.

SREZ ČRNOMELJ

Črnomelj: Torek po prvi kvatrnji nedelji v postu; torek v velikem tednu (po cvetni nedelji); torek po binkoštni kvatrnji nedelji; torek po sv. Petru in Pavlu; torek po kvatrnji nedelji v sept.; torek po sv. Simonu in Judi; torek po kvatrnji nedelji v adventu; prvi četrtek v jan., febr., maju, avg. in sept. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik, če je pa prvi četrtek prvega dne v mesecu, se vrši sejem prihodnji četrtek. Vsak četrtek tržni dan.

Metlika: Torek po sv. Treh kraljih; torek po svečnici; torek po sv. Matiji; torek po sv. Jožetu; torek po beli nedelji; torek po binkošti; torek po sv. Alojziju; torek po sv. Marjeti; torek po Velikem Smarnu; torek po sv. Mihaelu; torek po sv. Martinu; torek po sv. Miklavžu.

Gradac: 21. jan.; 11. marca; 13. maja; 8. julija; 9. sept.; 25. nov. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik.

Semič: 14. febr.; 15. marca (samo za živino); 26. aprila; 15. jun.; 24. jul.; 12. okt.

Stari trg: 18. marca (prihodnji delavnik); 13. jun.

Vinica: Ponedeljek po spreobrnjenju sv. Pavla; ponedeljek po tihi nedelji v postu; drugi ponedeljek po beli nedelji; ponedeljek po vnebohodu (po 6. nedelji po veliki noči); ponedeljek po sv. Alojziju (samo za živino); ponedeljek po sv. Marjeti; ponedeljek po nedelji, ki sledi Malemu Smarnu; ponedeljek po sv. Medardu v juniju in po prvi adventni nedelji (samo za živino).

SREZ DOL. LENDAVALA

Dolnja Lendava: 25. jan.; 16. febr.; 27. marca; 17. aprila; 16. jun.; 28. jul.; 28. avg.; 28. sept.; 28. okt.; 18. dec.; vsak torek za svinje in drobnico.

Beltinci: 20. jan.; 24. odn. 25. febr. (ako je prestopno leto); 25. apr.; 15. jul.; 5. nov.

Bogojna: 15. febr.; 20. marca; 19. maja; 20. jul.; 4. sept.; 16. nov.

Črešnovci: 14. marca (samo za živino); ponedeljek po 3. maju; ponedeljek po 14. sept.; 20. okt.

Dobrovnik: Torek pred Veliko nočjo (samo za živino); prvi ponedeljek po Telovem; na praznik sv. Jakoba; 20. sept.

Dokležovje: Kramarski in živinski: 18. jun.; 27. jul. (v Beltincih); 21. avg. (v Dokležovju).

Turnišče: Četrtek pred cvetno nedeljo; drugi ponedeljek po veliki noči (prvi je že velikonočni ponedeljek); četrtek pred binkošti; 12. jun.; četrtek pred veliko mašo; 9. sept.; 4. okt.; vsak četrtek za svinje in drobnico.

SREZ GORNJI GRAD

Gornji grad: Na tiho nedeljo (kramarski sejem); 4. maja; 28. okt.

Ljubno: 19. marca; Konstancijeva nedelja konec avgusta in 19. nov. (samo kramarski sejmi). Živinski in kramarski: 1. maja in 24. junija.

Mozirje, trg: 22. jan.; 24. apr.; binkoštni torek; 15. jun.; 16. avg.; ponedeljek pred malo Gospojnico; 18. okt.

Radmirje: Binkošti, 21. jul.; 2. in 3. dec. (samo kramarski sejmi).

Rečica ob Savinji: 17. marca in 6. nov.

Šmartno ob Paki: 22. marca; 11. nov.

SREZ KAMNIK

Kamnik: Kramarski in živinski sejmi vsak drugi torek v jan., marcu, jun., avg. okt. in dec. Živinski sejmi vsak drugi torek v mesecu febr., aprilu, maju, juliju, sept. in nov. Tržni dan vsak torek in soboto.

Blagovica: 25. jan.; 20. avg.

Dob: 14. febr.; 15. jun.; 10. avg.; 28. dec.

Domžale: 4. jan.; 4. maja; 26. jul.; 25. nov.

Krašnja: 5. avg. (sv. Ožbalt); 21. dec. (sv. Tomaž).

Lukovica: 3. febr.; 26. marca; 27. apr.; 9. sept.; 18. okt.

Mengeš: 9. febr.; 17. marca (na dan sv. Jere); 25. maja; 5. jul.; 29. sept.; 6. nov.; 13. dec.

Moravče: 24. febr.; ponedeljek v velikem tednu; 16. maja; 21. jun.; torek po sv. Jerneju; 11. nov. Tržni dan vsako soboto.

Motnik: 12. febr.; tretji ponedeljek v postu; 22. aprila; 2. jun.; sredo po roženvenki nedelji v okt.

St. Gotard: Petek pred cvetno nedeljo; 5. maja; 25. maja; 2. jul.; 11. nov.

Zgornji Tuhinj: 20. febr.; 3. apr.; 12. jul.; 21. sept.

SREZ KOCEVJE

Kočevje: 20. jan.; 20. marca; 4. maja; 15. jun.; 25. jul.; 24. avg.; 16. okt.; 30. nov.; 31. dec.
 Dobrepolje-Videm: 17. jan.; 1. maja; 31. avg.; 5. dec.
 Dolenja vas: 16. avg.
 Kočevska Reka: 16. maja; 2. jul.
 Koprivnik: 12. maja.
 Loški potok: 3. febr.; 4. apr.; 7. jun.; ponedeljek po Malem Smarnu.
 Mala gora: 25. maja; 30. jun.
 Mozelj: 25. apr.; 30. jun. (če je ta dan nedelja ali praznik, prejšnji delavnik); 20. maja (če je ta dan nedelja ali praznik, naslednji delavnik).
 Ribnica: 2. jan.; ponedeljek po beli nedelji; 24. jun.; prvi ponedeljek po 2. avg.; 21. sept.
 Smuka: 1. marca.
 Sodražica: 22. jan.; četrtek pred sv. Gregorjem; četrtek pred sv. Janezom Nepomukom; 22. jul.; 2. sept.; četrtek pred sv. Terezijo.
 Stara cerkev: 5. apr.; 1. jun.
 Stari log: 10. marca; 20. apr.
 Turjak: Na dan sv. Gregorja; 30. nov.
 Velike Lašče: Ponedeljek pred sv. Matijem (če je sv. Matija v ponedeljek, prejšnji ponedeljek); četrtek pred binškoštni; 21. jun.; 16. avg.; 9. sept.; 6. nov.
 Zdenska vas, Pri Sv. Antonu (Videm): Ponedeljek po tih nedelji; 13. jun.; 17. jul.; sreda po roženovski nedelji.

SREZ SLOV. KONJICE

Slov. Konjice: 5. jan. (samo za živino); 9. febr.; 1. marca (samo za živino); veliki četrtek; križeva sreda; 24. jun.; 31. jul.; 31. avg. (samo za živino); ponedeljek po sv. Mihaelu; 4. nov. (samo za živino); 3. dec.
 Oplotnica: Zivinski: 3. marca (sv. Kunigunda) 11. nov. Kramarski: 25. apr.; 15. jun.; 28. jul.; 16. avg.
 Vitanje: Sredpostna sreda; 25. maja; 20. julija; 14. sept.; 2. nov.; 27. dec.

SREZA KRANJ IN SKOFJA LOKA

Kranj: Prvi ponedeljek v maju, sept., okt., nov. in dec., sicer vsak ponedeljek sejmski dan. Ako pade na te dni kak praznik ali v mesecu nov. vernih duš dan, se vrši sejem prihodnji ponedeljek.
 Cerklje: 17. jan.; petek pred cvetno nedeljo; 16. avg.; 21. okt.
 Poljane: 4. maja; 11. nov.
 Skofja Loka: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; 24. jun.; 16. avg.; 29. sept.; 25. nov. Če pade na ta dan praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik. Tedenski sejem vsako soboto.
 Trzice: Sobota po 20. marcu; sobota po 16. maju; sobota po 4. oktobru; 30. nov. Tedenski sejem vsako sredo in soboto.
 Zelezniki: Tržni dan 30. nov.

SREZ KRŠKO

Krško: 3. febr.; 18. marca; 4. maja; 4. jul.; sobota pred angelsko nedeljo; ponedeljek po sv. Luki; 25. nov.; goveji in svinjski sejem prva sreda v jan., apr., jun., avg. in dec.
 Boštanj: Sobota po pustu; 31. maja; sobota po sv. Urhu; petek po Marijinem imenu (v sept.).
 Bučka: Na dan sv. Matije; na dan sv. Marka; ponedeljek pred sv. Janezom; ponedeljek pred sv. Mihaelom; na dan sv. Martina.
 Bušca vas: Torek po prvi nedelji po veliki noči; prvi terek po binškoštnih; 9. sept.; 12. nov.
 Drenovo: 12. marca; 24. jun.; 29. sept.
 Kostanjevica: 17. jan.; ponedeljek po tih nedelji; 31. maja; ponedeljek po sv. Jakobu; ponedeljek po sv. Mihaelu; kvatrnji ponedeljek v adventu.
 Leskovec: Ponedeljek pred sv. Jurijem; 26. jul.; 14. avg.
 Mokronog: Sobota pred tih nedeljo; sobota po prazniku Srca Jezusovega; sobota pred sv. Jernejem; tretja sobota v sept.; 28. okt.; 9. dec.; 12. mesečnih govejih in prašičjih sejmov vsak prvi četrtek v mesecu.
 Radeče: 25. jan.; ponedeljek po pustu; ponedeljek pred sv. Jurijem; 25. maja; 27. jun.; 17. jul.; 9. avg.; 1. sept.; 11. okt.; ponedeljek po sv. Martinu; 27. dec.
 Raka: 10. marca; 19. nov.
 Slančji vrh: Ponedeljek po sv. Urhu.
 Studence: 24. febr.; 31. marca; 25. aprila; 16. maja; 8. avg.; 29. sept.; 30. okt. in 11. nov.

Sv. Jurij pod Kumom: 25. apr. in 24. jun. (oba samo za živino).
 Skočijan: Četrtek v prvem, drugem, tretjem in četrtem kvatrnem tednu; 15. apr.; 15. jul.
 St. Janž: Torek v prvem kvatrnem tednu; terek v tretjem kvatrnem tednu; prvi ponedeljek po 24. jun.
 St. Jernej: Četrtek po svečnici; 12. apr.; ponedeljek po kvatrnji nedelji v maju; na dan sv. Jerneja; ponedeljek po Vseh svetih.
 Topolovec: 7. sept. (za govejo živino).
 Trebelno: Sobota po veliki noči (za govejo živino).
 Tržišče (Sv. Trojica): Ponedeljek po Vnebohodu.
 Veliki Cirkaj: Prvi petek v postu.
 Veliko Mršaevce: 24. marca; 12. sept.
 Vesela gora - St. Rupert: 12. marca; 27. apr.; četrtek pred binškoštni; sobota pred 8. sept.; 27. okt.

SREZ LASKO

Lasko: Zivinski in kramarski sejem: 24. febr.; Veliki četrtek, binškoštni terek, 24. junija; 24. avg.; 21. sept.; 11. nov. in 21. dec. Zivinski sejmi: 14. jan.; 5. maja; 19. julija in 23. avg.
 Hrasnik-Dol: 10. marca; ponedeljek po sv. Juriju; na dan sv. Ignacija; ponedeljek po sv. Mihaelu; vsaka sreda in sobota tržna dneva.
 Jurklošter: 1. febr.; 1. julija; 4. okt. in 13. dec. (samo za govejo živino).
 Loka pri Zidanem mostu: 13. marca; 3. maja; 22. maja; četrtek po Telovem; 5. avg.; ponedeljek po nedelji Imena Marijinega in 17. okt.
 Sv. Krištof: 21. marca; 15. julija; 7. sept. in 9. okt.
 Šmarjeta: 21. marca; 15. julija; 7. sept. in 9. okt.
 St. Lenart nad Laškem: Zivinski in konjski sejem: Cvetna sobota; 5. julija; 16. sept. in 4. nov.
 Trbovlje: 17. marca in 18. okt. Tržni dnevi za živila in prašiče: vsaka sreda, vsaka sobota, vsakega 1. in vsakega 15. v mesecu.

SREZ LITIJA

Litija: Ponedeljek po sredpostni nedelji; sv. Florijana dan; ponedeljek po sv. Rešnjem Telesu; ponedeljek po sv. Mihaelu; ponedeljek po sv. Nikolaju. Zivinski sejmi zadnji ponedeljek v jan.; 13. jul.; 22. avg.
 Javorje — občina Smartno: 7. jan.; terek po sv. Valentinu; terek po tih nedelji; terek po kresu; ponedeljek po 25. juliju; 24. avg.; terek po 8. sept.; ponedeljek po 11. nov.
 Krka - Podbukovje: Ponedeljek po beli nedelji; na dan sv. Kozme in Damjana.
 Krka-Videm: Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 1. marca; 16. maja; 5. avg.
 Polšnik: Četrtek po Vel. noči; ponedeljek po sv. Urhu; četrtek po Malem šmarnu.
 Radohova vas: 2. jan.; pustni ponedeljek; terek po binškoštnih; 18. okt.
 Stična: Četrtek v velikem tednu; ponedeljek po Vnebohodu; na dan sv. Bernarda; na dan sv. Katarine.
 Šmartno: Dan po sv. Treh kraljih; terek po sv. Valentinu; terek po kresu; ponedeljek po sv. Jakobu; terek po Marijinem rojstvu; ponedeljek po sv. Martinu.
 St. Lambert: 14. febr.; (dogon nezaten).
 St. Vid pri Stični: Sreda po veliki noči; 15. jun.; ponedeljek po Marijinem rojstvu; drugi ponedeljek po sv. Mihaelu; sobota pred sv. Martinom.
 Tirna: 1. maja.
 Vače: Ponedeljek po beli nedelji; terek po drugi kvatrnji nedelji; 16. avg.; 30. nov.
 Veliki Gaber: 30. apr.; 4. jul.; 26. avg.; 30. okt.
 Višnja gora: 21. jan.; ponedeljek pred pustno nedeljo; ponedeljek po prvi kvatrnji nedelji; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po drugi kvatrnji nedelji; 24. jun.; 26. jul.; 1. sept.; ponedeljek po tretji kvatrnji nedelji; ponedeljek po Vseh svetih; ponedeljek po četrti kvatrnji nedelji.
 Zgorje: 9. febr.; četrtek pred cvetno nedeljo; 12. maja; prvi ponedeljek v juniju; 30. jun.; 3. avg.; 29. avg.; terek po roženovski nedelji; 3. nov.; 2. dec.; 31. dec.
 Zubna: 24. febr.; 21. okt.

MESTO LJUBLJANA

Vsako sredo in soboto. Zivinski sejmi: prva in tretja sreda v mesecu. Ako pade na ta dan praznik, se vrši zivinski sejem dan poprej.
 Sejem s kozuhovino: 21. jan. (na velesjemu).

SREZ LJUBLJANA OKOLICA

Dolsko: Ponedeljek po tih nedelji; 21. okt. (začasno ukinjena).
 Grosuplje: 25. apr.; 29. sept.
 Račna: 11. marca; 5. sept. (začasno ukinjena).
 Senožeti (občina Dol): 20. maja; 18. nov.
 Studenec-Ig: 27. febr.; 20. marca; drugi ponedeljek po beli nedelji; četrtek po binškoštih.
 Šmarje: Torex po sv. Florijanu; na dan sv. Roka.
 St. Jurij pri Grosupljem (občina St. Jurij): Prva sobota v aprilu; 19. okt.
 Vrhnika: Zivinski sejmi: torex po veliki noči; ponedeljek po sv. Trojici; 28. julija in 6. nov. Kramarski sejmi: 1. ponedeljek v postu; ponedeljek pred vnebohodom in 27. dec. Tržni dan vsak četrtek.

SREZ LJUTOMER

Ljutomer: Vsak kvartni torex in torex v cvetnem tednu so živinski in kramarski sejmi. V ostalih mesecih pa so vsak drugi torex v mesecu le živinski sejmi. Če pade sejem na praznik, se vrši drugi dan.
 Apače: Četrty ponedeljek po veliki noči; 9. sept.; tretji ponedeljek v okt.
 Gor. Radgona: 3. febr.; 25. maja; 30. jun.; 10. avg.; 15. nov.
 Križevci: Kramarski sejmi: ponedeljek po tih nedelji; 3. maja; 26. julija in 6. nov.
 Mala Nedelja: Kvatrni četrtek po veliki noči; 13. junija in 21. okt. (vsí samo za živino).
 Razkrižje: Bela sredo; 16. maja; 24. jun.; 10. avg.; 3. nov.
 Strigova: 17. marca; 21. jul.; 20. sept.
 Trbegovci - Sv. Duh: 24. av.; 13. dec.; samo za živino: tretji ponedeljek v mesecih aprilu, juniju in oktobru.
 Veržej: 7. marca (za živino); 6. maja; 29. sept.; 30. nov.

SREZ LOGATEC

Dolenji Logatec: 3. jun.; 12. maja; 24. okt.
 Gorenji Logatec: 7. febr.; petek po Kristusovem vnebohodu; ponedeljek po rožnenski nedelji; 13. dec.
 Begunje: 18. marca; 8. okt.
 Cerknica: 24. (v prestopnem letu 25.) febr.; četrty ponedeljek po veliki noči ne vstevši velikonočnega; 26. jul.; 2. nov.
 Grahovo (občina Cerknica): 9. febr.; 22. marca; 17. aprila; 15. nov.
 Hotedrsica: 5. apr.; 21. nov. (za blago).
 Lož: 19. febr.; 15. marca; 4. maja (sv. Florijan); 10. jun.; 16. avg.; 28. okt.; 5. dec.
 Nadlesk (občina Stari trg): 28. marca; 20. sept.; 15. okt.
 Nova vas (Bloke): 1. marca; 24. maja; 22. avg.; 29. sept.
 Planina: 24. apr.; 12. jul.; 30. nov.
 Rakek: 30. jan.; 8. marca; 2. aprila; 18. maja; 30. junija; 12. julija; 12. avgusta; 16. sept.; 16. okt.; 29. novembra; 23. dec.
 Rovte: Ponedeljek po tih nedelji v postu; 24. jun.; 10. avg.; 29. sept.
 Št. Vid: Ponedeljek po sv. Gregoriju; ponedeljek po svetem Vidu; ponedeljek po sv. Jerneju.
 Unec (občina Rakek): 17. jan.; prvi ponedeljek v marcu.
 Zerovnica (občina Cerknica): Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 14. febr.; sredo pred binškoštmi; 20. jun. in 7. sept. (če je ta dan nedelja ali praznik, pa naslednji delavnik); 15. dec.
 Ziri: Sredpostna sredo; sredo po veliki noči; 13. jun.; 4. jul.; 21. okt.

MESTO MARIBOR

Vsak drugi, četrty in peti torex v mesecu živinski sejem (če je v mesecu 5 torkov). Ako je v torex praznik, se vrši sejem dan poprej. Vsak petek sejem za svinje (drobnico). Ako je v petek praznik, se vrši sejem dan poprej. Ako je v četrtek božič, se vrši svinjski sejem v sredo pred božičem. Vsako sredo in soboto je tržni dan.

SREZ MARIBOR, desni breg

Fram: Samo za blago: dan sv. Rešnjega Telesa; 26. julija; nedelja po 26. juliju in ob cerkveni proslavi.
 Poljčane: Ponedeljek po kvatrni nedelji v postu; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po vnebohodu (Križevem); sobota pred sv. Janezom Krstnikom; 10. jul.; 29. avg.; sobota po rožnenski nedelji; 15. nov.

Rače: Kramarski sejem: na binškoštmi ponedeljek.

Ruše: Kramarski sejem: sobota in nedelja po prazniku Marjinega rojstva; tih nedelja; nedelja, ki je prva po Te-lovem.
 Slivnica: Kramarski sejem: 25. marca; 8. sept.; 8. dec.
 Slov. Bistrica: 24. febr.; cvetni petek; 4. maja; 4. junija; 25. julija; 24. avg.; 24. sept.; 28. okt. in 23. nov. Samo za živino: 17. jan.; 11. marca in 15. dec.
 Sv. Marjeta na Drav. polju: Kramarski sejem: nedelja po sv. Marjeti meseca julija.

SREZ MARIBOR, levi breg

Selnica ob Dravi: Prvo nedeljo po 22. juliju in prvo nedeljo po vernih dušah (oba samo za blago).
 Sv. Jurij v Slovenskih goricah: 22. apr.
 Sv. Lenart: Sv. Sebastijana dan; 25. marca; ponedeljek po beli nedelji; 19. maja; 24. jun.; 2. avg.; 5. sept.; 4. okt.; 6. nov.
 Sv. Trojica: 20. marca; ponedeljek po sv. Trojici; 28. avg.; ponedeljek po kvairih v sept. (Začasno ustavljeni).
 Ščavnica (Sv. Ana na Krembergu): 17. jul.; 14. sept.
 Zgornja Kungota: 1. apr.; 7. okt. (Se začasno ne vršita.)

SREZ MURSKA SOBOTA

Murska Sobota: Prvi ponedeljek v jan. (živinski); prvi ponedeljek v febr. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v marcu (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v apr. (živinski); prvi ponedeljek v maju (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v jun. (živinski); prvi ponedeljek v jul. (živinski in kramarski); 24. avg. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v sept. (živinski); 15. okt. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v nov. (živinski); 6. dec. (živinski in kramarski).

Gor. Lendava: 28. marca; 21. junija; 29. sept. in 30. nov.
 Križevci: 16. apr.; 4. jun.; 27. okt. (živinski in kramarski); vsako prvo soboto v mesecu svinjski sejem (ako je ta dan praznik, prejšnjo soboto).
 Martjanci: 23. maja; 6. avg.; 27. okt.
 Prosenjakovci: 15. marca; 16. jun.; 2. sept.; 28. nov.
 Puconci: 28. maja; 10. jul.; 10. sept.; 10. nov.
 Rakičan: Za govejo živino 26. marca; torex pred binškoštmi; 2. jul.; 16. avg. in 8. okt.

SREZ NOVO MESTO

Novo mesto: Torex po sv. Antonu v jan.; torex pred sv. Jurijem v apr.; torex po sv. Jerneju v avg.; torex po sv. Lukežu v okt.; torex po prvi adventni nedelji; vsak prvi ponedeljek v mesecu; vsak ponedeljek sejem za prašiče.
 Irča vas (občina Smihel-Stopiče) — bivši kandijski sejmi: vsak četrtek po 15. vsakega meseca. Če pade četrtek na 15. v mesecu, se vrši sejem isti dan.

Lukovec (občina Trebnje): 16. maja; prvi ponedeljek po sv. Jakobu.

Mirna: 24. jun.; 2. nov.

Mirna peč: Ponedeljek po sv. Jožefu (če pade ponedeljek po sv. Jožefu na praznik, se vrši sejem prihodnji ponedeljek); 31. maja; 30. jun.; 29. sept.; 29. dec.

St. Lovrenc (Velika Loka): 10. avg.; 23. nov.

Toplice: Četrtek po sv. Matiji; četrtek po sv. Florijanu; 27. jul.; četrtek pred Velikim Smarnom; četrtek po rožnenski nedelji.

Trebnje: 13. jun.; 13. jul.; 16. avg.

Velika Loka: 8. marca; 12. maja; 21. jun.; 25. jul.; 30. avg.; 16. dec.

Zagradec: Sobota pred belo nedeljo; dan pred Malim Smarnom (7. sept.).

Zužemberk: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; dan po Kristusovem vnebohodu; 9. jun.; četrtek po sv. Urhu v juliju; 9. avg., t. j. dan pred sv. Lovrencom; 14. sept.; 28. okt.; 6. dec. Vsako leto na cvetno soboto živinski in kramarski sejem.

SREZ PREVALJE (DRAVOGRAD)

Prevalje: Četrtek pred sv. Urbanom in četrtek po sv. Jeronimu (samo za živino), če na ta dva dneva pade praznik, se sejem vrši prihodnji četrtek. — Tržni dnevi: vsaka sobota.

Crna: Ponedeljek po sv. Florijanu; 5. avg.; 21. okt. — Zivinski in kramarski sejmi.

Dravograd: 20. marca; 9. maja (za živino); 15. jun.; 2. avg.; 21. sept.; 3. nov. (za živino). — 9. maja in 3. novembra samo za živino; ostali sejmi so kramarski in za živino.

Guštanj: 17. jan.; na tiho nedeljo; 24. apr.; 24. jun.; 1. sept.; 18. okt.; 25. nov. — 17. jan. in tiha nedelja samo kramarski sejem; ostali za blago in živino.

Kotlje: 25. maja in 13. junija.

Marenberg: Četrtri ponedeljek po božiču; 1. marca (samo za živino); ponedeljek pred cvetno nedeljo; binško turek; 21. jun. (samo za živino); 31. jul.; 29. sept.; 11. nov. — 1. marca in 21. junija samo za živino; ostali za blago in živino.

Mežica: 25. jul.; 4. dec.

Muta: 14. marca; 1. maja; 17. julija; 29. avg.; 28. okt. —

Ribnica na Pohorju: Na nedeljo po kresu, sv. Jerneju in sv. Uršuli samo kramarski; na ponedeljek po kresu, sv. Jerneju in sv. Uršuli samo za živino.

Vuzenica: Prvo postno soboto; 25. apr.; 4. jul.; 16. avg.; 10. okt.; 6. dec.

SREZ PTUJ

Ptuj (mesto): Kramarski sejem: 23. aprila; 5. avg. in 25. nov. Za konje in govedu: vsak prvi in tretji turek v mesecu; vsako sredo v tednu svinjski sejem. Tržni dnevi vsako sredo in petek v tednu, če je ta dan praznik, se sme vršiti en dan prej.

Koračice: 21. junija; 29. avg.; 28. okt. in 2. dec.

Ormož: Za rogato živino in kramarski sejem na cvetni petek; za rogato živino, konje in kramarski sejem prvi ponedeljek po sv. Jakobu in na Martinovo; za rogato živino vsak prvi ponedeljek v meseci: jan., febr., marec, maj, junij, julij, sept., okt. in dec. (ako pade na katerega teh ponedeljkov praznik, se vrši sejem prihodnji ponedeljek). Svinjski sejem vsak turek, če je praznik ta dan, odpade.

Ptujska gora: Kramarski sejmi: 19. marca; šesto nedeljo po veliki noči; 2. julija; 15. in 16. avg.; 8. sept.

Središče: Kramarski sejem: 17. marca; 12. maja; 24. avg. in 5. nov.

Središče (podobčina): svinjski sejem vsak drugi in četrti ponedeljek v mesecu.

Sv. Barbara v Halozah: Kramarski sejem 19. marca in v nedeljo po prazniku sv. Barbare. Tržni dnevi vsako nedeljo.

Sv. Tomaž pri Ormožu: 21. jun.; 29. avg.; 28. okt.; 3. dec. (ako pade na te dneve praznik ali nedelja, se vrši sejem naslednji delavnik).

SREZ RADOVLJICA

Radovljica: 12. marca; 24. apr.; binško turek; 26. jul.; 28. okt.; 13. dec.

Bitnje v Bohinju: Prva nedelja v okt., t. j. rožeavska nedelja (za blago).

Bohinjska Bela (občina Ribno): Kramarski sejem na dan sv. Marjete.

Bohinjska Bistrica: Živinski sejem 1. maja in 18. okt.; kramarski 24. jun.; prvo nedeljo v okt. in 6. dec.

Bohinjska srednja vas: 11. maja in 11. nov. (oba za blago).

Dovje: 20. jan.; 29. sept. (oba za blago).

Gorje: Živinski sejem cvetni petek in 11. nov.; kramarski nedeljo po sv. Juriju in roženvenko nedeljo.

Jesenice: Kramarski sejem 14. febr.; 19. marca; 4. maja; binško turek; prvi ponedeljek v okt.; 3. dec. Živinski in kramarski sejem 6. nov.

Koroška Bela: Kramarski sejem prvo nedeljo po Velikem Šmarnu.

Kranjska gora: Kramarski sejem 20. marca in drugi ponedeljek v okt.

Kropa: Kramarski sejem veliki četrtek; nedeljo po sv. Marjeti (v jul.); nedeljo po sv. Lenartu (v nov.); nedeljo po sv. Lukežu; na dan sv. Barbare.

Lesce: Živinski sejmi 24. febr.; velikonočni turek; 13. jun.; 16. avg.; 29. sept.; 21. okt.

Mojstrana: 23. nov. (za blago).

Rateče: Kramarski sejem tretjo nedeljo v okt.

Ribno: Kramarski sejem prvo nedeljo po sv. Jakobu in prvo nedeljo po sv. Simeonu.

SREZ SLOVENJGRADEC

Slovenjgradec: Za živinski in kramarski sejem 25. jan.; 12. maja; 10. avg.; 19. nov.; za živinski sejem drugo, četrto in šesto soboto v postu, prvi ponedeljek v septembru, prvi ponedeljek v oktobru.

Ložnica pri Velenju (kraj Št. Ilj pri Velenju): Za živinske in kramarske sejme ponedeljek pred cvetno nedeljo; 4. avg.; 21. sept.

Mislinja (kraj Sv. Lenart): Za živinski sejem ponedeljek pred pustom; 1. jun.; za živinski in kramarski sejem 15. okt. (kraj Št. Ilj pod Turjakom); 20. apr.; 2. jul.; sobota pred angelsko nedeljo.

Pameče (za kraj Št. Janž pri Dravogradu): Za živinski in kramarski sejem 15. apr.; 9. okt.

Pameče, župna cerkev Št. Janž pri Dravogradu (kraj Št. Janž pri Dravogradu): 13. jun.; v sept. na ponedeljek po Imenu Marijinem.

Velenje: Za živinski in kramarski sejem prvi četrtek po postu; 1. maja; ponedeljek pred binško turek; 18. jul.; 24. avg.; 24. okt.

Soštanj, mesto: Za živinski in kramarski sejem četrtek pred pustom; turek po veliki noči; 22. jun.; 12. jul.; 29. sept.; ponedeljek pred sv. Katarino v nov.

SREZ ŠMARJE PRI JELSAH

Šmarje pri Jelšah: Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 20. marca; tretji ponedeljek po veliki noči; 21. junija; 17. avg.; ponedeljek po prazniku Imena Marijinega in 4. dec.

Dobje: Sobota po veliki noči; 16. jul.; sredo pred Imenom Marijinim; 25. nov.

Golobinjek: 14. sept.

Kozje: 24. febr.; 26. apr.; 13. jun.; 25. jul.

Lemberg: Ponedeljek po sredpostni sredi; cvetni petek; 12. maja; sredo pred Telovim; ponedeljek po sv. Urlju; 5. avg.; 25. okt.; 25. nov.

Pilštanj: 9. febr.; 8. marca; 16. maja; 9. jun.; 31. jul.; ponedeljek po sv. Roku; 29. sept.; ponedeljek po Vseh svetih;

Planina pri Sevnici: 11. jan.; 1. marca; 12. maja; 15. junija; 13. jul.; sobota pred angelsko nedeljo; 15. okt.; 3. dec.

Podčetrtek: 17. marca; veliki turek; 1. julija; 10. avg.; 1. okt. in 21. nov.

Polje: 8. maja in 6. dec.

Ponikva: 14. febr.; četrtri ponedeljek po veliki noči; 27. jun.; 1. avg.; sredo po roženvenki nedelji; sobota pred sv. Martinom. —

Pristava: Turek po binško turek in 17. okt.

Rogatec: 24. febr.; 24. avg. Kramarska sejma ponedeljek po beli nedelji in 14. sept.

Sedlarjevo (Polje): 16. febr.

Slivnica (Sv. Urban): Prvi četrtek po binško turek; 22. jul.; 7. okt.

Sv. Peter pod Sv. Gorami: 5. febr.; 6. marca; 23. maja; 21. okt.; 11. nov. in 13. dec.

Sv. Gora pri Št. Petru pod Sv. gorami: 4. avg. in 7. sept. Št. Vid pri Grobelnem: 14. marca; 17. jun.; 20. sept.

Tiarno: 15. dan po binško turek; 2. jul.; ponedeljek po angelski nedelji.

Verče (Sv. Filip): 14. jan.; 22. febr.; 1. maja; 25. maja; 17. jul.; 29. avg.; 16. okt.

Zusem (Loka pri Zusmu): 13. apr.; 20. jul.; 25. avg.; 12. sept.

Plemenski sejmi za selekcionirano rodovniško govejo živino

- Gorenjska cikasta (pingavška) pasma: 15. maja v Kranju; 15. oktobra v Mengšu.
- Ormoška cikasta (pingavška) pasma: 2. maja in 26. septembra v Ormožu.
- Sivopšenična (pomurska) pasma: 3. aprila in 3. novembra pri Sv. Juriju pri Celju.
- Svetolisasta (simentalska) pasma: 25. aprila in 26. oktobra v Beltincih.
- Dolenjska sivorjava (montafonska) pasma: 15. aprila v Velikih Laščah; 10. oktobra v Novem mestu; 22. oktobra v Velikih Laščah.
- Slovenska bela (marijadvorska) pasma: 3. maja v Smartnem ob Paki; 25. oktobra v Mariboru.

Ako pade določeni semanj dan na cerkveni ali državni praznik, se vrši sejem na prihodnji delavnik.

Nihče ni upravičen, prirejati razen tu objavljenih še kake nadaljnje plemenske sejme.

Plemenske sejme vodi po začasnih sejmkih redih od kralj. banske uprave določeni živinorejski strokovnjak.

KAZALO

	Stran
Rodovnik kraljevega doma	80
Domnevno vreme leta 1938. po stoletnem kalendarju	81
Pratikarski del	
Astronomski podatki, prazniki in vremenski ključ	82
Koledar (risbe Maksima Gasparija), verzi k mesečnim vinjetam (Pavel Karlin)	83
Poštna pristojbine	85
Najvažnejše takse	89
Poučni in zabavni del	
Novoletno pismo (Ivo Peruzzi)	90
Ob stoletnici dr. Janeza Mencingerja (Dr. Ivan Lah)	91
Kako nastajajo vremenske spremembe (Dr. Oskar Reya)	92
Osepljenci (Dr. Fran Göstl)	93
»Imeli smo ljudi — vrh gore hrast«	94
Nekaj o špekulaciji (Dipl. agr. A. Jamnik)	95
Tomaž Garrigue Masaryk	96
Noč (Ivan Albrecht, ilustriral Mirko Šubic)	97
Naša univerza (Anton Vakselj)	98
»Življenje bilo jim je delovni dan...«	99
Sonce — vir življenja (Astronom)	100
Nekaj številčk o naši državi (P. V. B.)	101
Kratice (Albert Sič)	102
Bolgarski ognjeni ples	103
Mali tehnični obzornik	104
Z junaško jugoslovansko vojsko na jesenskih manevrih (Čoro Škodlar)	105
Peter Sraka se ženi (Franj. Čiček, ilustriral Francè Podrekar)	106
Šolanje manj nadarjenih in defektnih otrok (Jelo Janežič)	107
Predhodniki današnjih brzojavk (Joža Jenko)	108
Vedno hitreje, vedno više, vedno dalje	109
Perutnina v starih časih (M. N.)	110
Kronika v slikah 1	111
Nekaj o mački (Slavko Našič)	112
Kaj in kako ljudje jedo (Gospodinja)	113
Steklena ogrlica (Vinko Bitenc, ilustriral Viktor Cotič)	114
Kuhinja, najvažnejši prostor v stanovanju (Mara Novakova)	115
Kako štejejo divjaki	116
Kronika v slikah 2	117
Miki miška (Griša Koritnik)	118
Več industrializacije v kmetijstvo (Dipl. agr. A. Jamnik)	119
Rdeči lasje (Dr. O. M. S.)	120
Igralne karte	121
Ob Prespanskem jezeru (Vladimir Regally)	122
Zapiski o knjigi (Pavel Karlin)	123
Prezident Beneš kot profesor (B. F.)	124
»Le naprej, brez miru za sokolskim praporom!...«	125
Stare slovenske narodne šege, navade in vraže (Rudolf Dostal)	126
Praktični koledarski računi (Josip A. Podbregar)	127
Žuželke proti žuželkam (Prof. S. P.)	128
Ali tropična klima še ogroža zdravje belega človeka (Dr. Mirko Karlin)	129
Naši najmarljivejši poverjeniki. Kje najbolj čitajo Vodnikove knjige	130
Varujte se mazačev (Dr. G. F.)	131
Kako letamo (Inž. Vl. Miklenda)	132
Čudni običaji v Rio de Janeiro (Izseljenec)	133
Sladkor — domače zdravilo (P. R.)	134
Zabavne drobnarije (Viktor Pirnat)	135
Koledar v uri za leto 1938.	136
Uganke. Nagrade	137
Sejmi	138
	132

Bolezni jeter in žolča

Jetra imenujemo veliko žlezo, ki leži na desni strani človeškega drobovja. Jetra proizvajajo žolč, to je zelenkastorumen, grenko tekočino, ki se nabira v žolčnem mehurju; od tu se izliva v tenko črevo in je za prebavo največje važnosti. Zaradi tega pride zaradi obolenja jeter, bolezni žolča, žolčnih kamnov (ki povzročajo hude bolečine) vedno do težkih prebavnih motenj, zaprtja, splošne telesne slabosti, lenivosti črevesja, oslabljenja, a dostikrat tudi do zlatenice, rumene kože, bljuvanja in pomanjkanja apetita.

Zdravljenje: Enkrat dnevno je piti »Planinka« čaj, ki zaradi vsebujočega natrija pospešuje tvorjenje zdravih želodčnih sokov, vzdržuje kri lahko tekočo in hrani rdeča krvna telesa. V glavnem se je treba hraniti z zelenjavo in sadjem, pije naj se posneto mleko, ogibati pa se je vseh težkih jedil, kakor mesa, jajc, maščobe in pa ostrih začimb ter alkohola.

Iz številnih poročil o uspehu:

Gospod M. V., 35 let star, je več mesecev bolehal na težki koliki žolčnih kamnov, bil je zelo slab in suh. Zaradi štiritedenskega zdravljenja s »Planinka« čajem, kakor tudi hranjenja s pinjenim mlekom in rastlinsko hrano so prenehale bolečine, dobil je zdravo prebavo in se je tudi telesno zelo okreplil.

Debelost

Tolstost ne napravi človeka samo nelepega, neudobnega, okornega in starejšega izgleda, temveč je često tudi vzrok in povod mnogih bolezni, kakor: motenj v prebavi, ženskih bolezni, izostanka menstruacije, povečanega krvnega pritiska in nagnjenja h kapi (mrtvoudu). Ne sme se uporabljati radikalnih sredstev za hujšanje, ker ona slabijo telo in pa srce.

Zdravljenje: Da bi se človek rešil prekomerne masti, je treba pospešiti izmenno snovi in urediti čiščenje na ta način, da se popije dnevno 1—2 skodelici »Planinka« čaja. Mnogo se je treba gibati in vzdržati se sočne hrane, posebno ne preveč mesa, sladkarij, sladkorja in piva. Priporočila pa se zelenjava in sadje.

Težave v predhodnih letih

Pri ženah med 45. in 50. letom se pojavljajo zaradi prestanka spolnih funkcij mnoge telesne težave. V teh prehodnih letih postane menstruacija neredna, zvezana često s krči in bolčinami v križu. Trenutno nastopa naval krvi v lice in vrat, včasih zvezano z migreno, zvonenjem v ušesih, slabostmi, vročico, napadi omedlevice in nespečnostjo. Mnoge žene se začenjajo v prehodnih letih debeliti in trpe na prebavnih motnjah.

Zdravljenje: Da se žene obvarujejo nervoznih funkcionalnih motenj, krčev, krvnih navalov, migrene in nespečnosti, je odlično sredstvo »Planinka« čaj, katerega naj se pije dnevno 1—2 skodelici. S tem se istočasno pospešuje delovanje črevesja in se žena na ta način lahko obvaruje prekomernega nabiranja maščobe.

Iz številnih poročil o uspehu:

Gospa M. H., 49 let stara, je imela na vsaka 2—3 mesece menstruacijo z močnimi krči in bolečinami v križu. Za časa menstruacije se je tudi pojavil naval krvi in migrena ter se je pričela debeliti. Po osemtedenski uporabi »Planinka« čaja so prenehale bolečine in debelenje je pričelo popuščati.

Arterioskleroza

Poapnenje žil se imenuje pojav, ko pričene izrabljene krvne žile postajati trde, krhke in neelastične. Tako se mora srce vedno bolj napenjati, da zamore kri poganjati skozi žile. Zaradi tega se poveča tudi krvni tlak. Če je proces že toliko napredoval, lahko krhke žile (arterije) tudi počijo. Ta pojav se imenuje kap.

Vzroki poapnenja žil so različni: slaba sestava krvi, motnje v prebavi, zaprtje, prekomerno uživanje alkohola, zastrupljenje krvi zaradi sečne kisline. Vzporedni pojavi so: omotica, srčna slabost, utrujenost, otrpnenje rok in nog, glavobol in motnje pri hoji.

Zdravljenje: Paziti je na lahko in redno čiščenje, kar se doseže z dnevnim pitjem 1—2 skodelic »Planinka« čaja, ki urejuje čiščenje. Priporočila se lahka hrana. Omejiti pa se je kar največ v uživanju alkohola in kajenja. Potrebno se je mnogo gibati na svežem zraku in kopati se.

Pri katerih boleznih se je pokazal »Planinka« čaj Mr. Bahovec za zdravlilnega?

Pri obolenju želodca, bolezni jeter in žolča, obolenju in lenivosti črevesja, hemoroidih (zlati žili), debelosti, bolezni ledvic, revmatizmu, gihtu in išijasu, pri glavobolu in migreni, pri ženskih boleznih in težavah za časa menstruacije, težavah v prehodnih letih, pri poapnenju žil (arteriosklerozi) in pri boleznih kože.

Zahtevajte v lekarnah izrecno, »Planinka« čaj Bahovec

Veliki paket 20 din, polovični 12 din.

Brezplačno poučno knjižico Vam pošlje na zahtevo:

**LEKARNA
Mr. BAHOVEC
LJUBLJANA**

Učiteljska tiskarna

REGISTROVANA ZADRUGA Z OMEJENO ZAVEZO

*je najmoderneje urejena
in izvršuje vsa fiskarska
dela, od najpreprostejšega
do najmodernejšega.*

*Tiska šolske, mladinske,
poučne, leposlovne in
znanstvene knjige v eno-
barvnem ali večbarvnem
fisku. Brošure in knjige v
majhnih do največjih nak-
ladah. / Časopise, račune,
etikete, vizitke, žurnale,
vabila, lepake, letake itd.*

*Izdeluje diazo-
amoniak papir*

»Jasnit«

za kopiranje načrtov, ki je edini 100% domač izdelek te vrste v državi

RAČUN POŠTNE HRANILNICE ŠT. 10.761

*Okusna oprema ilustrira-
nih katalogov, cenikov in
reklamnih listov. / Lastna
tvornica šolskih zvezkov.
Šolski zvezki za osnov-
ne, srednje in meščanske
šole. Risanke, dnevniki in
beležnice. Vse fiskovine
za šole in društva (letake,
lepake, izpričevala itd.)
dajte v fisk Učiteljski ti-
skarni! Zaštevajte cenike!*

Ljubljana, Frančiškanska 6

HERSAN ČAJ

ZDRAVJE

s pomočjo zdravilnih lastnosti rastlin z uporabo „HERSAN ČAJA“, sestavljenega iz posebno zdravilnih rastlin po receptu doktorja R. W. Pearsona, šefa zdravnika v Bengaliji (Angleška Indija).

Po dolgoletni praksi je dognana učinkovitost „HERSAN ČAJA“, in to z gotovim uspehom pri obolenjih kot: poapnenje žil, motnje krvnega obtoka, bolečine pri mesečnem perilu, migrena, revmatizem,

obolenje ledvic in jeter, želodčne motnje, zastrupljenje, zaprtost, giht, črevesne bolezni, hemoroidi, splošno in preneglo debelenje.

„HERSAN ČAJ“ SE DOBIVA V VSEH APOTEKAH

Poučno knjižico in vzorec Vam pošlje zastonj:

»**RADIOŠAN**«, Zagreb, Dukljaninova ul. 1

Reg. Š. br. 14.001/35.

Dukljanina • telefon 2206

TELESU
SVEŽOST IN
ZDRAVJE!

CIMEAN

kopalne
tablete

Za
vsako
kopal,
Cimean
kopalno
tableto!

Gillette

MODRE
GILLETTE

električno kaljene
britvice napravijo
britje prijetno in
jamčijo bolj pogo-
sto uporabo vsake
britvice.

KNJIGE,

ki morajo biti v vsaki knjižnici

Ako jih nimate, nabavite si jih.
Dobite jih proti mesečnemu odplačilu

**V KNJIGARNI TISKOVNE ZADRUGE
V LJUBLJANI, ŠELENBURGOVA ULICA ŠTEV. 3**

Maselj-Podlimbarski:

Gospodin Franjo. Roman v dveh knjigah. Broširano din 140.—, v platno vezano din 172.—

Seliškar Tone:

Nasedli brod. Roman v treh delih. Broš. din 90.—, vez. din 120.—

Vašte - Burgerjeva Ilka:

Umirajoče duše. Zgodovin. roman iz baročne Ljubljane. Broš. din 52.—, vez. din 62.—

Conan A. Doyle:

Napoleon Bonaparte. Roman, prevel Vladimir Levstik. Broš. din 40.—, vez. din 52.—

Dumas Aleksander:

Dama s kamelijami. Prevel Boris Rihteršič. Broš. din 50.—, vez. din 60.—

André Gide:

Vatikanske ječe. Prevel Anton Ocvirk. Ironičen roman. Broš. din 65.—, vez. din 85.—

Gunnar Gunnarsson:

Ljudje na Borgu. Prevel Juž Kozak. Broš. 85.—, vez. din 100.—

Ivan Olbracht:

Hajduk Nikola Šuhaj. Prevela B. Borko in Oton Berkopec. Roman. Broš. din 60.—, vez. din 75.—

Stendhal:

Rdeče in črno. Prevel Fran Sturm. Kronika leta 1830. Broš. din 110.—, vez. din 130.—

Zola Emil:

Germinal. Poslovenil Alfonz Gspan. Največji socialni roman v svetovni literaturi. Broš. din 100.—, vez. din 125.—

Pearl S. Buck:

Matl. Poslovenil Vladimir Levstik. Roman. Broš. din 48.—, vez. din 58.—

Milčinski Fran:

Humoreske in groteske. Broš. din 45.—, vez. din 60.—

Meško Ksaver:

Kam plovemo? Povest. Broširano din 34.—, vez. din 44.—

Dr. Mirko Rupel izbral in uredil:

Slovenski protestantski pisci. Broš. din 150.—, vez. din 165.—

Trgovina s papirjem

M. Tičar

Ljubljana

p r i p o r o č a

vse pisarniške in šolske

potrebščine, raznovrstni deko-

racijski material za veselice, pa-

pirnate serviete in papirnate krožnike

»JUGOSLAVIJA«

splošna zavarovalna družba

je ena največjih domačih zavarovalnih družb

Telefon štef. 25-71

Sklepa življenjska zavarovanja po najmodernejših kombinacijah in najkulantneje tudi požarna, vlomska, nezgodna in avtomobilska zavarovanja, zavarovanja proti razbitju stekla, transportna zavarovanja in zavarovanja živine

Ravnateljstvo za dravsko banovino
v Ljubljani, Tyrševa cesta štef. 15

KMETSKE HRANILNI IN POSOJILNI DOM

V LJUBLJANI

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica štef. 1

Telefon 28-47. Naslov za brzojav.: 'Kmetiskidom'

Račun poštne hranilnice 14.257

RAČUN PRI NARODNI BANKI

N o v e v l o g e

vsak čas razpoložljive obrestuje

po 4% do 5%

Za vse vloge nudi popolno var-

nost. / Otvarja tekoče račune.

Eskontuje menice. Daje kratko-

ročna posojila. Izvršuje ostale

denarne posle.

**Zaupajte denar
domačemu zavodu!**

Naslov za brzojavke:
THIERRY - PREGRADA

Thierry-Balzam, edino pristni samo s to z zakonom zaščiteno znamko

Varujte se ponarejanja!

THIERRY-JEV BALZAM

se uporablja pri **motnjah prebave, hlipkanju, kolcanju, želodčnih bolečinah, pomanjkanju teka, želodčnih krčih, črevesnih boleznih in driski**. Nadalje pri **oslabeledosti, onemoglosti, nezavesti, proti zobobolu, za grgranje, proti boleznim ust in grla** ter kot blažilno sredstvo **bolečin in trganja udov**.

Oglas po uver. min. nar. zdr. in soc. politike S. br. 12.947 od 7. apr. 1934

THIERRY-jevo CENTIFOLIJSKO MAZILO (MAST ZA RANE)

Je poznano mazilo proti **različnim ranam**, katero **ublažuje bolečine, izvleče** iz rane **nesnago**, pospešuje **zdravljenje rane** ter se priporoča pri **različnih ranah**, ker je razkuževalno sredstvo.

Thierry-jevi zdravilni proizvodi

(Thierry-Balzam in Thierry-jevo centifolijsko mazilo za rane) se dobivajo v lekarnah, a kjer jih ne dobite z zgoraj omenjenimi z zakonom zavarovanimi znamkami **NAROČITE JIH NARAVNOST OD:**

Lekarne »pri Angelu varuhu«

**ADOLF-a pl. THIERRY-a naslednik
PREGRADA 181, (via Zagreb), Savska banovina**

Cene Thierry-Balzama z zavojnico in poštino vred: 6 steklenic 60 din, 12 steklenic 108 din. 1 velika specialna steklenica 55 din. 2 veliki specialni steklenici 100 din.

Cene Thierry-jevega Centifolijskega mazila z zavojnico in poštino vred: 2 lončka 28 din, 4 lončki 48 din, 6 ločkov 66 din.

Pri večjih naročilih znaten popust!

Pošilja se po povzetju, ali če se pošlje denar vnaprej.

Oglas po uver. min. nar. zdr. in soc. pol. S. br. 12.948 od 7. junija 1934.

Naslov za brzojavke:
THIERRY - PREGRADA

Thierry-jevo Centifolijsko mazilo edino pristno s to z zakonom zaščiteno znamko

Varujte se ponarejanja!

ZOBNI ATELJE – ORDINACIJA

Dentist **BEVC** Jožko, Ljubljana,
Gospodsvetska cesta 4, v hiši, kjer je Apoteka Kurali

Ordinira za zobozdravstvo in zobotehniko od 9-12^{1/2} in od 2-5^{1/2}
Po dogovoru tudi izven teh ur. Ob sobotah se ordinira le do 4. ure popoldne

Cene zmerne! Sklicujoči se na ta oglas poseben popust! Telefon 32-96

Srečo išči

s srečko državne razredne
loterije, ki si jo naroči pri
Zadružni hranilnici
r. z. z o. z.

Ljubljana, Dalmatinova ulica

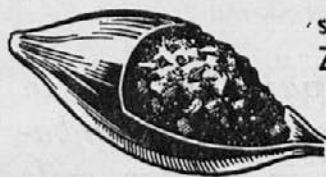
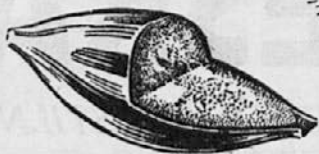
Srečke dobiš tudi
pri vseh podružni-
cah „J U T R A“

Mali oglas

v „JUTRU“
ali v
„DOMOVINI“

pripomore do vsega, kar Vam je potrebno

Kneippova

samo
v takih-le zavitkih!

Med žganim ječmenom in sladno kavo je bistven razloček. Jedro navadno žganega ječmena (zgornja slika) ni izpremenjeno v slad, ampak je samo malo ožgana moka. Jedro Kneippove sladne kave je izpremenjeno v karameliziran sladni sladkor, ki hrani in krepi živce. Zato zahtevajte vselej Kneippovo!

izborna je tudi domače
„HUBERTUS“ MILO

Samo en poizkus

pranja z

domačim
pralnim praškom

PERION

Vas bo prepričal,
da je ta

slovenski
izdelek res prvovrsten

Pere vse, in kar je glavno: Vašemu perilu ne škoduje!

Izdeluje:

HUBERTUS Celjska milarna, d. z o. z., Celje

JUGOČEŠKA

JUGOSLOVENSKO-ČEŠKA TEKSTILNA
INDUSTRIJA D. D.

KRANJ

*Proizvaja: barvano in
tiskano blago iz bomba-
ževine in umetne svile*

Zahtevajte samo izdelke te domače tovarne!

Oglejte si
zalogo —
pišite po
cenik!

*Najboljšo, najcenejšo zimsko športno opremo
in vse športne predmete kupite pri tvrdki*

B. KOLB & PREDALIČ
LJUBLJANA, KONGRESNI TRG ŠTEV. 4

Ljudska samopomoč

registrovana pomožna blagajna
v Mariboru, Aleksandrova cesta 47
v lastni palači
podružnica:
Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejme vse zdrave osebe od 17.
do 70. leta v zavarovanje za po-
grebnino za zneske od 1000 do
10.000 din; za doto od 1. do
16. leta starosti za zneske od
1000 do 25.000 din

Zahtevajte brezplačno pristopno
izjavo in informacije!

Do sedaj izplačali na podporah
preko 30 milijonov dinarjev

Ustanovljena l. 1927

Zaupniki se sprejemajo za vsak
kraj dravske banovine

Kmetovalec, pomni!

*Kakršna setev, taka žetev!
Dobra setev, dobra žetev!
Brez gnojenja ni dobre setve!*

Za slovensko zemljo so najboljša sledeča gnojila: apneni dušik, apnena sečnina, nitrofoskal I, nitrofoskal II, nitrofoskal III in nitrofos. — V teh gnojilih ima kmetovalec dovolj izbire, da izbere za svojo zemljo in posevek najboljše gnojilo. Za sadno drevje je **nitrofoskal I** najboljše gnojilo

N a r o č a j t e p r i :

TVORNICI ZA DUŠIK D. D. RUŠE

v Rušah poim svojih združnih organizacij

Od 3 do 5 0/0

Vam obrestujemo prihranke, ki jih naložite pri nas

Kratkoročna posojila

dajemo pod ugodnimi pogoji.

Za vse naše obveznosti

jamči z vsem premoženjem in vso davčno močjo dravska banovina.

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE
CELJE — LJUBLJANA — MARIBOR

Občudovani in zavidanja vredni so ljudje, ki igrajo kakršno koli glasbilo. Povsod so priljubljeni in dobrodošli. Njihovo življenje je radi tega lepše, ker si lahko preženejo z glasbo vsako slabo voljo in v sili jim služi glasba tudi kot zaslužek. Tudi Vi se lahko naučite igrati brez učitelja vsako glasbilo. Svetovnoznana tvrdka glasbil Meinel & Herold daje svojim odjemalcem brezplačna poučna pisma, s pomočjo katerih lahko igra tudi otrokotrok. Treba pa je le imeti glasbilo, ki je zvočno in čisto v tonu. Samo dobro glasbilo daje dobro glasbo. Tako glasbilo kupite izredno poceni direktno iz tvornice odn. iz tvorniškega skladišča Meinel & Herold, Maribor št. 220. Zahtevajte brezplačno ilustriran cenik. Glasbilo je najprijateljše darilo za odrasle in otroke.

Celjska posojilnica d. d. v Celju

V LASTNI HIŠI
NARODNI DOM

Glavnica in rezerve nad
din 16,500.000—

Kupuje in prodaja devize
valute

Izdaja uverenje za izvoz
blaga

Sprejema hranilne vloge
na knjižice in tekoči račun
ter nudi zanje popolno var-
nost in ugodno zavarovanje

PODRUŽNICE:

**MARIBOR,
ŠOŠTANJ**

NARODNA TISKARNA

LJUBLJANA
KNAFLJEVA 5

Izvršuje vsakovrstne knjige, časopise, enobarvne in večbarvne tiskovine, slike, diplome in vrednostne papirje, razglednice, revije, delnice, koledarje poljubne velikosti, posetnice, vabila, letake in lepake, osmrtnice, poročna naznanila in voščila, kuverte, cenike in računske zaključke. — Cene zmerne.

Proračuni in ponudbe na zahtevo zastonj. Vsa grafična dela se izvršujejo v najmodernejši tiskarski obliki

RAČUN POŠTNE HRANILNICE ŠT. 10.534
TELEFON ŠT. 31-21 IN 31-26

NAŠE ŽIVLJENJE IN OKULTNE TAJNE

V kratek izide zanimiva knjiga našega največjega psihografologa F. T. Karmaha

Kakor je »Jutro« nedavno poročalo, se je vrnil naš znameniti psihografolog in astrolog F. T. Karmah z novega študijskega in eksperimentalnega potovanja po srednji in zahodni Evropi, kjer je obiskal posebno Pariz in Francijo ter Nemčijo in Švico. Tudi tokrat je dosegel povsod popolno priznanje in velja danes za največjega strokovnjaka v svoji stroki na Balkanu, ker se peča s svojim delom znanstveno in kritično.

Da se z njegovim nad 10-letnim teoretičnim in praktičnim delom seznanjajo najširša jugoslovnska javnost, je napisal g. F. T. Karmah v našem jeziku obsežno knjigo, opremljeno z nad 200 slikami in risbami. V tem delu je znanstveno in objektivno obdelal psihologijo, hipnotizem, sugestijo, grafologijo, astrologijo, frenologijo, hiromantijo, špiritizem in sanje. V svojem uvodu pravi avtor, da ga je do pisanja te knjige napotilo dejstvo, da so že vsi veliki in mali narodi publicistično obdelali vprašanja okultnih ved, samo mi Jugoslovenci smo vse doslej stali ob strani. Tako nimamo niti ene same knjige, ki bi odgovarjala na zagonetna vprašanja o resničnosti ali neresničnosti grafologije, hipnotizma, astrologije itd. To je v naši literaturi gotovo velika vrzel, katero je nujno treba zamašiti. Kdo naj to stori? Kdo drugi, ako ne strokovnjak, a tak strokovnjak je pri nas nesporno g. F. T. Karmah.

Za uvodom obravnava avtor pojem znanosti, ugotavlja, kaj spada v znanost in kaj ne spada. Nato posveča posebno poglavje psihologiji, ki je temelj grafologiji, hiromantiji, astrologiji in vsemu ostalemu, saj gre pri vsem za ugotovitev človeškega značaja in iz njega izvirajočih življenjskih izgledov in neizgledov, prilik in neprilik. Dalje razčlenjuje človeški značaj, ga opredeljuje in kategorizira, analizira in razlaga, zlasti še pod naslovom »Psihična dispozicija in temperament«. Tu navaja glavne tipe temperamenta: sangvinične, kolerične, flegmatične, melanholične, erotične in seksualne.

Posebno poglavje je posvečeno hipnotizmu, njega bistvu in skrivnosti s praktično obrazložitev in navodili za eksperimentiranje. V kompletacijo je dodan opis sugestije in avtosugestije, ki služi lahko vsakemu posamezniku v največjo korist v primeru življenjskih nezgod, nesreč, bolezni itd. Ako bi se ljudje bolj posluževali sugestije in avtosugestije, bi bilo življenje nedvomno lažje in lepše kakor je.

Najobširnejše poglavje v knjigi g. F. T. Karmaha je posvečeno grafologiji, s katero se avtor najbolj intenzivno bavi. Temeljito vpeljuje čitatelja v zgodovino grafologije, v njene boje in zmage ter koristi, ki jih donaja prav vsakomur. Točno določa kako služi ta danes splošno priznana in praktično uporabljana znanost vzgojstvu, zdravstvu, kriminalistiki, gospodarstvu, diplomaciji, ženinom in nevestam, možem in ženam ter sploh vsem, ki potrebujejo poznavanje samega sebe in drugih. Tu je dolga vrsta vzorcev črk, podpisov, rokopisov otrok, odraslih, bolnikov, zločincev kot so na pr. Kürten, pustolovcev in vohovcev Mate Hari, Dreyfusa, Redla, Kreugherja, Staviskega in drugih. Na podlagi opisov in karakte-

ristik nudi tu vsakomur vpogled v praktično grafologijo, tako da bo dobil čitatelj vse potrebne temeljne nauke za samostojno okoriščenje s produciranjem pisave za ugotovitev značajev ljudi. Zelo zanimivi so tu primeri pisav z ozirom na erotično in seksualno življenje ter izrodke in bolezni, impotenco, homoseksualnost, perversnost itd. Naj navedemo nekaj poglavij: Grafološka znamenja po abecedi, Parafe in vijuge v podpisih. Lega rokopisov in njena karakteristika. Izraz seksualnega življenja z ozirom na spodnje poteze črk J in G. Interpunkcije. Analiza pisemske oblike. Kje vse nam služi grafologija itd.

Prav zanimivo je obdelano tudi poglavje o astrologiji, ki odgovarja uvodoma na vprašanje kaj je astrologija in od kod izvirajo njeni pradedni začetki, nato pa pove na kakšnih podlagah moremo proučiti zvezdno konstelacijo, kako sestavimo in razdelimo horoskop, kakšna so astrološka znamenja in kakšen je njihov simbolični pomen in praktični smisel. Ob koncu je dodan horoskop znamenitega ameriškega avtomobilskega kralja Henryja Forda.

Precej novo bo za marsikoga poglavje o frenologiji, katere početnik je bil zdravnik profesor dr. Karl Josef Gall. Posebna slika ponazarje tu človeški organizem in njegove psihične funkcije. Opisana so nato človeška plemena na zemlji, karakteristična obrazna znamenja z ozirom na temperament, karakteristična oblikovanja čel, nosov, oči itd. Sledi fiziognomija ustnic in njeno izražanje pri spoznavanju ljudi.

Tudi hiromantija je dobila potrebno mesto in obrazložitev, obenem z načrtom roke in raztolmačenjem posameznih zarez in znakov. Podrobno izvemo kaj pomenijo hiromantom kratke, dolge, široke, debele in ozke roke, kaj dlani, prsti, zapestja in razni grički, ki so dobili imena po planetih našega sončnega sistema. Nazadnje sledi kratka karakteristika špiritizma in sanj.

Ze iz kratkega pregleda sledi, da je delo g. F. T. Karmaha velezanimivo in nujno potrebno, ker je napisano na podlagi lastnih izkušenj iz teorije in prakse ter tako, da bo ustrezalo potrebam našega naroda. Odslej ne bo treba segati več po delih v tujih jezikih, ki so navadno zelo draga in tudi težje pristopna, zlasti širši javnosti.

Prepričani smo, da bo delo F. T. Karmaha »Naše življenje in okultne tajne« vzbudilo po vsej Jugoslaviji veliko zanimanje in bodo segli po njem prav vsi, ki hočejo spoznati te skrivnosti, ki v bistvu niso več nobene nadnaravne čarovnije, kakor bi utegnil še marsikdo misliti po napačnih mnenjih iz nepoučenosti in površnosti. Knjiga bo dobro služila prav vsakomur: staršem, učiteljem in profesorjem, policistom in orožnikom, sodnikom, zdravnikom, trgovcem, obrtnikom in drugim podjetnikom, uradom, nevestam, ženinom, možem in ženam, starim in mladim, revnim in bogatim. Izšla bo po počitnicah in bo stala samo 60 din; vsak naročnik bo prejel brezplačno tudi še karakteristiko svojega značaja. Ker bo gotovo naglo razprodana, naj se vsak, ki jo želi, javi že vnaprej na naslov: Uprava F. T. Karmah, Zalec.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Nove in oproščene vloge din 149,000.000.—,
so vsak čas in brez omejitve izplačljive
Za vse vloge jamči

Mestna občina ljubljanska

FOTO TOURIST LOJZE ŠMUC

LJUBLJANA
ALEKSANDROVA CESTA 8
in podružnica
PREŠERNOVA ULICA št. 9

Foto - Galanterija
Parfumi - Kozmetika
Po skrajno konkurenčnih ce-
nah galanterijski, parfumerij-
ski in kozmetični predmeti.

Najkulantnejša zamenjava
rabljenih foto-aparatorov

Fotografski aparati svetovnih znamk vedno v veliki izbiri na zalogi. — Filme, plošče, papirje in vse amaterske potrebščine dobite naboljše in po najugodnejših cenah pri znani foto tvrdki

Najvljudneje se priporoča

FOTO TOURIST LOJZE ŠMUC

Cenjene čitatelje našega koledarja posebno opozarjamo na vsepovsod poznana in priljubljena zdravilna proizvoda »Thierry - Balzam« in »Thierry-jevo Centifolijsko mazilo za rane« iz lekarne pri »Angelu varuhu« v Pregradi.

Natančneje si oglejte oglase s slikami v našem koledarju.

Naslavlajte cenj. naročila na:

Lekarna pri »Angelu varuhu«, Adolf-a pl. Thierry-ja naslednik, Pregrada št. 181 (via Zagreb), Savska banovina, Jugoslavija.

Kupujemo zdravilna zelišča!

*Cvetje, gomolje, jagode,
korenike, listje, lubje, lu-
pine, mah, cele rastline
itd.!* / Samo najboljših
kakovosti zadnje žetve!
*Dobro posušena! Proo-
vrstna, sveža in aroma-
tična!* / Ponudite, na-
vedite količino in ceno
ter pošljite večje vzorce
t v r d k i :

PHARMACEVTIKA
DRUŽBA Z O. Z.
LJUBLJANA, KREKOV TRG 10

Poštni predal števil. 199
Telefon števil. 3052 in 3752

VELETRGOVINA z drogami, zdravilnimi zelišči
in farmacevtskimi preparati
LASTNA TOVARNA za rezanje, mletje in
pulveriziranje drog in zdravilnih zelišč
PROIZVAJANJE ČAJEV in drugih farmacevt-
skih preparatov

Zakaj so srečnejši oni,

ki muzicirajo? Zato, ker daje glasba
veselje in duševno zadovoljstvo in povečuje
vrednost človeka. S pomočjo enostavnih po-
učnih pisem se lahko naučite igrati brez učite-
lja. Knjižica „Kako postanem dober godbenik“
brezplačno. Prodaja naravnost iz tovarne, odn.
tvor. skladišča, zato izredno poceni, kakor:
violine od din 65,—, gitare od din 128,—,

tamburice od din 60,—, harmonike od din
59,—, mandoline od din 90,— itd.
Popolna garancija za vsako glasbilo, katero
prejmete 8 dni na ogled.

Brezplačno prejmete lepi ilustrirani cenik,
zadostuje kartica na:

MEINEL & HEROLD d. z o. z.
zal. tovarne glasbil in harmonik, MARIBOR št. 220

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO

LJUBLJANA, PREŠERNOVA ULICA 50

(V LASTNEM POSLOPJU)

TELEFON : 3781, 3782, 3783, 3784, 3785

NASLOV ZA BRZOJAVKE: KREDIT LJUBLJANA

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih
vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila,
predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso
menic in kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo.
Safe-depozits itd.

Zdravilišče

»TOPLICE«

DOBRNA PRI CELJU
(Dravska banovina)

je odlično zdravilišče za srčne, živčne in ženske bolezni, počitka potrebne. Naravne termalne ogljikove kopeli 37° C. Od 15. aprila do 30. junija in od 1. septembra do 15. oktobra 20 dnevno pavšalno zdravljenje za nizko ceno, v kateri je zapopadeno stanovanje, hrana, kopeli, takse, zdravnik in vožnja z avtobusom iz Celja na Dobrno in nazaj.

Prospekti na zahtevo pri upravi zdravilišča

**DELNIŠKA
DRUŽBA
PIVOVARNE**

Priporoča svoje izborne izdelke, in sicer svetlo in črno pivo, pekovski kvas in spirit vseh vrst

UNION

V LJUBLJANI

**Gospodarji
Gospodinje!**

Pred nakupom oblačilnega blaga opozarjamo na priznano solidno

manufakturno trgovino

Janko Češnik

LJUBLJANA, Lingarjeva ulica

BOGATA ZALOGA
sukna, lodna in kamgarna za moške obleke

BOGATA IN LEPA IZBIRA
vsakovrstnega ženskega modnega blaga za obleke in plašče kakor tudi velika zaloga telesnega in posteljnega perila

OPREME ZA NEVESTE!

**Blago priznano
prvovrstnih domačih
in čeških tovarn!**

Največja izbira svilenih ter volnenih rut in šerp

**Poštenost
mojega podjetja je znana!**

Kdor zida ali prezidava in kdor rabi stavbeni material

kakor: heraklit, lahke gradbene plošče, opeko, keramiko, lepenke, vse vrste izolacije, kamenine in cementno-azbestne in kameninaste cevi, ksilolitni tlak, keramitni tlak, plutovinaste parquete, naj zahteva cenik pri

»MATERIAL«

TRG. D. Z. O. Z.

LJUBLJANA
TYRŠEVA CESTA 36

Telefon števil. 27-16

Drogve, kemikalije, strupi, fotoaparati

Razpršilniki, fotopotrebščine, lepotila, parfumi

Ovomaltine, zdravilna zelišča, zobne paste, zobne ščetke

Glavniki, karlovarska sol, babypuder, lasne vode

Eau de Cologne, briljantine, petrolej za lase, šamponi

Ricinovo olje, kreme za lico, purin proti madežem, fentol proti stenicom

Inhalatorji, Lysol, Lysoform, vata

Jedkovica za pisanje na steklo, Perolin, vazelin, borvazelin

Argan za posrebreenje, Bendalin za srebreenje peči, sredstva proti kurjim očem, Niggerol

Garantol za viaganje jajc, prah proti mrčesu

Ribje olje, mineralne vode

Esence za likerje, sredstva proti ščurkom

Grenka sol, kaporit za razkuževanje kapnic

Obveze, higlenski predmeti

Rdečila za lico, tobačni izvleček

Isla mineralna sol, jodova sol

Črtala za ustnice, sol sv. Roka za noge

DROGERIJA GREGORIČ LJUBLJANA Prešernova ulica 5

*Naročila po pošti re-
šujemo poštnoobratno*

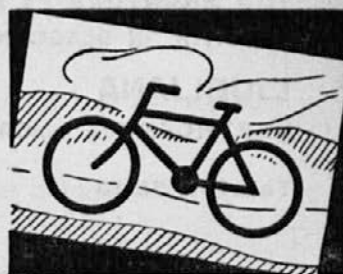
Kolesa, motorna kolesa in vse nadomestne dele, otroške vozičke in igrače, šivalne stroje

kupite po ugodnih cenah pri trvdki

**S. REBOLJ & DRUG
LJUBLJANA
GOSPOSVETSKA CESTA ŠTEV. 13**

NAUMANN

TOVARNA KEMIČNIH IZDELKOV V HRASTNIKU D. D.

OBRATOVALIŠČI: CELJE IN HRASTNIK

izdeluje in prodaja naslednje vrste fosfatnih gnojil:

rudninski superfosfat 16% in 18%

kostni superfosfat KMF 18/19%

fosfatno žlindro 6/10/18%

razen teh dobavlja tovarna:

mešana gnojila KAS

kostno in apnenčevo moko

nadalje ima stalno na zalogi:

kalijevo sol 40% za gnojenje

čilski soliter 16% za gnojenje

Vsa navedena gnojila se prodajajo po najnižjih dnevniških cenah

Vprašanja in naročila na:
TOVARNO KEMIČNIH IZDELKOV
V HRASTNIKU D. D.

ali njeno podružnico v Celju

Hranilne vloge

vseh denarnih zavodov, **terjatve**
in **vrednostne papirje** vnovčim
najkulantneje po najvišji ceni
takoj v gotovini

A. PLANINŠEK

TRG. AGENTURA ZA BANČNE,
KREDITNE IN BLAGOVNE POSLE

LJUBLJANA

BEETHOVNOVA ULICA ŠT. 14/I.

Telefon 35-10

ČAS JE NAJBOJŠI IZKUSITELJ!

Mnoge novosti, ki se naenkrat pojavijo in glase po raznih reklamah, kmalu prestanejo, ker ne vsebujejo to kar so obljubljale. Kar pa je res dobro in vredno, ter izpolnjuje obljube, to postaja med ljudmi vedno bolj in bolj priljubljeno. Med tako sredstvo se prišteva znano domače zdravilo Thierry-Balzam, kateri pridobiva zaradi odličnega delovanja vedno več prijateljev. To zdravilo bi res moralo biti pri vsaki hiši, ker nudi v mnogih primerih zanesljivo pomoč. Pri boleznih želodca in težki prebavi blaži Thierry-Balzam bolečine, daje tek, pospešuje prebavo, a pri kašlju pospeši izbljuvanje. Tudi za mazanje je to sredstvo dobro, ker uteši bolečine. Thierry-Balzam se ne kviri, ampak je nasprotno starejši še boljši. Stotere zahvale dokazujejo dober učinek tega Balzama, a kar vsi hvalijo, to mora tudi Vam pomagati. 1 karton s 6 steklenicami stane z zavojnino in poštnino vred 60 din.

Naročajte ga naravnost od:

Lekarne pri »Angelu varuh«, Adolf-a pl. Thierry-ja naslednik, Pregrada št. 181 (via Zagreb), Savska banovina, Jugoslavija.

BORIS V. SIMANDL

LJUBLJANA, DVOŘAKOVA ULICA 3

Specialna mehanična delavnica
za pisalne — računske stroje in
registrirne blagajne „NATIONAL“

Telefon 24-07

Popravila nallivnih peres

DOLENJSKE TOPLICE

Železniška postaja
STRAŽA - TOPLICE

Najučinkovitejše Radio termalno kopališče 38° C (kapaciteta term. vode 3.000.000 litrov na 24 ur) zdravi sigurno revmatizem sklepov in mišic, bolezni živčnega sistema, ženske bolezni, organske motnje srca in krvnega obtoka, razne poškodbe zlomljenih kosti itd. Od 15. marca do 15. junija in od 1. sept. do 31. oktobra 10 dnevno pavšalno zdravljenje I. razreda (soba, prehrana, kopeli s perilom, enkratni zdravniški pregled in vse takse) din 600.—, 20 dnevno din 1100.— Pojasnila in prospekte daje uprava

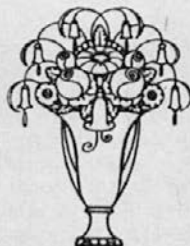
IVAN BIZOVIČAR, Ljubljana

VRTNARSTVO / CVETLIČARNA

Miklošičeva cesta 7
Kolezijska ulica 16

TELEFON 39-26

Ima v zalogi vedno sveže cvetlice v vseh barvah. — Izdeluje najmodernejšo poročno soprogo. V zalogi tudi razni trakovi. Dekoracije za doborane. Cvetlice za balkone. — Cepljene vrtnice visoke in nizke.

Prevzemanje aranžmaje. Izdeluje sveže žalne in jubilejne vence.

NAJVEČJO IZBIRO

▲
oblek,
plaščev,
površnikov,
zimskih sukenj,
trenchcoatov
za dame in gospode
Vam nudi po nizkih cenah

FRAN LUKIČ
LJUBLJANA, Stritarjeva ulica 9

Zadovoljni ste le tedaj, kadar ste dobro oblečeni!

Ne pozabite, da Vam vse to nudi domača tvrdka

DRAGO SCHWAB

Ljubljana, Aleksandrova cesta 7

Popolna zaloga vsakovrstnega blaga za obleke, suknjiče, površnike, zimske suknje, damske plašče; nadalje lepa izbira doma izgotovljenih oblek, površnikov, zimskih sukenj, trenchcoat-plaščev, dežnih plaščev itd. za dame in gospode.

Najnižje cene in solidna postrežba Vam omogočajo prvovrstno oblačenje. — Zahtevajte vzorce!

Vsa oblačila po meri se izdelujejo v lastnem modnem salonu prvovrstno, po najnovejši modi in v najkrajšem času.

MANUFAKTURA, MODNA IN KONFEKC. TRGOVINA

F. I. Goričar

LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA ŠTEV. 29

priporoča svoje veliko zalogo blaga za moške in ženske obleke, plašče in suknje. Belo in barvasto bombažasto blago za perilo, posteljnine itd. Vse vrste blaga za nevestine opreme. Pletenine, trikotažo. Popolna damska in otroška konfekcija. Pri večjih nakupih primeren nameček v blagu. Kadar imate potrebo za nakup, spomnite se na našo tvrdo, kjer boste najbolje in najceneje postreženi —

SPECIALNA PARFUMERIJA

V E N U S

Higienske in fotopotrebščine

L J U B L J A N A
vis-à-vis glavne pošte
in Aleksandrova cesta,
pasaža palače Viktorije

BOLJE PREDVIDETI, KAKOR ZAMUDITI!

Največja previdnost je potrebna pri zdravljenju vseh, čeprav tudi najmanjših ran in turov, ker nečistoča in zanemarjenost lahko povzročata težka in neozdravljiva obolenja.

Izredni uspehi so se dosegli pri vseh svežih in zastarelih ranah s THIERRY-jevim CENTIFOLIJSKIM MAZILOM za rane, ki hladi, omili bolečine ter rane dobro prečisti.

To mazilo ne bi smelo manjkati v nobeni hiši, saj se nikdar ne pokvari, čim starejše je, tem boljše je v svojem učinku. Bolj podrobno opisano vidite oglas v našem koledarju. 4 lončki stanejo z zavojnino in poštnino vred 48 dinarjev.

Naročajte ga naravnost od:

Lekarne pri »Angelu varuhu«, Adolf-a pl. Thierry-ja naslednik, Pregrada št. 181 (via Zagreb), Savska banovina, Jugoslavija.

MODNI SALON

„Danica“

LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA

se priporoča cenjenim damam

Z merne cene
Solidno delo

**SVEŽOST PRI
PREBUJENJU!**

Kako je prijeten občutek, ko se zjutraj prebudimo z dobro odpočitimi udi! — Samo nekoliko kapljic kolinske vode „SOIR DE PARIS“ Vas osveži, okrepi in ponovno poživi. Ta sijajna tekočina je dvojno parfimirana z Vašim priljubljenim in znamenitim parfumom „SOIR DE PARIS“ Bourjois

Eau de Cologne
BOURJOIS
★ Soir de Paris ★

VESTNIK VODNIKOVE DRUŽBE

Kratko poročilo o XI. občnem zboru 24. marca 1937

Občni zbor naše knjižne matice, ki je lani uspešno zaključila svoje prvo desetletje, je otvoril predsednik Rasto Pustoslemšek, ki se je predvsem spomnil treh med letom umrlih ustanovnikov: bivšega ministra Svetozara Pribičevića, polkovnika Alfonza Žerjava in ravnatelja dr. Janka Kersnika, ter dveh poverjenikov: ravnatelja Janka Grivca (Ormož) in ravnatelja Franca Jezerška (Ljubljana).

Po tej pietetni počastitvi je poročal tajnik dr. Pavel Karlin o delovanju odbora in družbine pisarne v minulem poslovnem letu. Odbor je na šestih rednih sejah razpravljaval o podrobnostih družbine organizacije, o književnem programu, o gospodarskih in finančnih vprašanjih družbe. O živahnem stiku, ki ga ima družba s poverjeniki in članstvom, pričuje podatek, da je njena pisarna odposlala 4240 dopisov. Ekspedicija knjig, ki se je pričela lani 30. okt., je potekla naglo in v lepem redu. Tajnik se je posebej zahvalil naprednemu časopisju, zlasti listom »Jutrovega« koncerna, za prijazno naklonjenost in zgledno pomoč.

Blagajniško in proračunsko poročilo je pregledno podal blagajnik Milan Sterlekar, nakar je gospodar prof. Fran Vrhovnik izčrpno poročal o stanju in gibanju članstva. Iz temeljito sestavljenega poročila posnemamo, da je štela Vodnikova družba v minulem poslovnem letu 13.075 članov. Vzlic vsem neprijaznim razmeram in posebej še gospodarski krizi je napredovala za 418 članov. V ljubljanskem okrožju je imela družba 7905, v mariborskem pa 4098 članov, izven naše banovine 800 in izven države 112 članov. Na kmetih je 8265 članov, v treh glavnih slovenskih mestih (Ljubljana, Maribor, Celje) 3738 članov. Porast članstva zaznamujejo tile kraji: v ljubljanskem okrožju Kamnik, Kranj, Ljubljana mesto in Novo mesto, v mariborskem pa Dolnja Lendava, Dravograd, Konjice, Ljutomer, Maribor desni in levi breg, Murska Sobota in Slovenjgradec. Znaten porast so pokazali v minulem letu kraji izven naše banovine. Družba je imela 513 poverjenikov, izmed katerih je velika večina zastavila svoje najboljše moči za njen uspeh, in tem delavnim poverjenikom je izrekel družbin gospodar ob pritrjevanju vseh zborovalcev iskreno priznanje in zahvalo.

Nato je bil sprejet sklep, da ostane članarina v novem poslovnem letu nespremenjena (20 + 1 — 2 din ekspedicijskih stroškov, kakor je to označeno na drugi strani ovitka Vodnikove pratike). Po poročilu člana nadzornega odbora ravnatelja Frana Jerana je dobil odbor absolutorij, nato pa je bil namesto pokojnega polkovnika Alfonza Žerjava izvoljen v nadzorstvo industrijec Zane Miklavc.

Zaradi bolezni zadržani književni referent dr. Ivan Lah je poslal občnemu zboru pismeno poročilo, v katerem je med drugim poudaril, da pisatelji nikakor ne bi smeli podcenjevati sodelovanja pri Vodnikovi družbi. Ne smemo misliti, da tu ni treba nekega višjega merila glede pripovedne proze; odbor nikakor ne stoji na stališču, da naj ostanemo pri tradicionalni ljudski literaturi, dasi zopet ne smemo pozabiti, da so književne družbe obenem nekake družinske družbe in da niso poklicane služiti ekstremnim smerem. Odbor pa želi dati tudi mladim in najmlajšim pisateljem priliko, da se uveljavijo med širokim čitateljskim krogom, zato je letos sprejel med svoje publikacije delo mladega, nadarjenega pisatelja Potrča.

V duhu tega poročila in v smislu odborovega sklepa je nato občni zbor odobril naslednji književni program:

1. **Vodnikovo pratiko za leto 1938.** v redakciji dr. Pavla Karlina, s pestrimi prispevki uglednih avtorjev in z ilustracijami M. Subica, Fr. Podrekarja, V. Cotiča ter mnogimi fotografskimi posnetki.

2. Povest Ivana Podržaja »**Štrte peruti**«. Izpoved v ljubezni varanega tipičnega otroka mračnega vojnega in razrvanega povojnega časa.

3. Povest Ivana Potrča »**Sin**«, v kateri mladi pisatelj izredno krepko opisuje težko življenje kmetiške hiše v Halozah, življenje, ki gre po svoji naravni poti preko vseh vplivov tradicije in vzgojnih sil.

4. Knjigo Osipa Šesta »**Enaintrideset in eden**«. So to spomini znanega režiserja in kulturnega delavca na burna, pisanih dogodkov polna leta ruskega ujetništva.

Občni zbor je zaključil predsednik R. Pustoslemšek s pozivom na vztrajno in smotrno delo v novem poslovnem letu.

— VODNIKOVA

DRUŽBA —